



PAVEL  
SZCZERBIC

К 400-летию изгоя и  
500-летию наследственного права  
на Западной Руси  
из коллекции ректора Вильковского  
университета и Бюро П. Сагрия (с. 13)





IVS MVNICI  
PALE.

To iest /

**Prawo Mięskie**  
Wawdeburskie / nowo ; Łaciń-  
skiego y ; Niemieckiego na Pol-  
skie z ył z pilnością y wier-  
nie przelożone.

Przez PAWLA SZCZEBICZA na  
ten czas SYNDIKA LWOWSKIEGO.

Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

**Drukowano**

We Lwowie / kosztem y nakładem tegoż  
Pawła Szczebicá własnym.

M. D. LXXXI.



Queris cur cre-  
scat numerosa  
volumina legū



Est ratio, ma-  
gnus crescit in  
orbe dolus.



*Handwritten notes:*  
Czesław 1125  
na ko. lubian

Prá kleynot Lewart Wielmożnego Pána P.  
Mikoláia Firleia z Dabrowice/ Káştellána Bieckiego/ Káz-  
zimierskiego zc. zc. Stárosty/ Referendarza  
J<sup>o</sup> Bro: Msci.



*Handwritten notes:*  
Richardson  
Richardson

Ati piekney Alkmeny syná pozornego /  
Lwimi lupy / z stromota widze przybránego.  
Ani w tym domu / Lámpárt psiroboki / rozbity /  
Mnozy mi pot ná twarzy / y wstyd znákomity.  
Nie lepiey stoi Phoebus z lukiem náložonym /  
Nie lepiey Wulkan z mieczem iáko krew czerwoným.  
Y sam Grádyw taki dar / imo inszych wiele /  
Nie lepieyby záwiesil w swym wlásnym Kościele.

*Handwritten notes:*  
Richardson  
Richardson

Richardson  
u 400 08 Januarius 1675  
M. A. 10 100000

**F**irnie Wielmożnemu Pánu  
Pánu Mikoláiovi Firleiovi z Dabrowice/  
Káştellanowi Bieckiemu/ Kázimierskiemu/  
zc. Stárosti/ Referendarzowi J. K. Msci. etc.  
Pánu mnie Mszwie láskáwemu.

Wielmożny á mnie Mszwy Pánie.



**M**áwo Wdiepkie Wáydeburkie/ kto-  
re Niemcy Wtichbild/ názy Jus  
Wunipale/ zowa/ iest Wiltierzem  
miásta Wáydeburgu/ wzięte z Prá-  
wá Sáskiego Speculum Saxonum  
rzczonego/ ktore iz málo nie toz w-  
szystko co in Speculo Saxonum/ iedno krocey/ á lat-  
wiey w sobie ma/ przeto tez málo nie wszystko iest w ksa-  
kach Speculi Saxonum/ ktorem ia Polskim iezykem  
w porzadek obtecadlá zebrał. Ale jem tez osobno uż  
był to Jus Wunipale od słowa do słowa/ ták iáko sie  
w inszych Lácińskich y Niemieckich Exemplarzách stá-  
rych y nowych z tertz/ y glosámi náyduie/ przelożył: á  
niektorzy ludzie zacni to ná mnie wyciskáli/ ábym y to  
tez przy támtých drugich ludziom w bypcek podał/ nie-  
moglem im tego zbronic. A izem záwże tego sobie iz-  
czył/ ták obym moql kiedy wdzięcznosc iáka olwieł W.  
W. swemu W. P. pokazác/ do czego żadna mi sie in ga-  
drogá/ ani occasio do tego czásu niepodála/ wmyslilem  
te práca swa zá bpominek W. W. swemu W. P. przyp-  
miesć/ pomniac ná to iákom y w cudzych Ziemách/ y tu  
potym

pozym/ gdym z zálecenia Pána Marcína Forá w  
Ketárszkie Doctorá/ brata y dobrodzicia mego W.  
W. P. Woiewodzie Krákovskiemu/ sławney pámucci  
Opcu W. W. sluzyl/ záwsze znáczna láske W. W. swe-  
go W. P. odnosił. Niechcąc byc niewdzięcznym y nie-  
pámielnym dobrodzieptw z domu W. W. wziętych/  
okázue te swoje wdzięczność tym czym moge. Ze kša-  
ski Juris Municipalis ná Polski tezpł przez mie iáko  
napilniey/ y nawierneiy byc mogło przelożone/ y ko-  
stem niemátnym wydrukowane W. W. swemu W. P.  
niose/ y ony intencowi W. W. oddawam. Prosząc po-  
kornie/ ábys to W. W. moy Wdziwy Pan odemnie  
naniższego sluzebniká swego wdzięcznie przepiac/ wiecey  
ná chęć/ niż ná wielkość wspominku pátrzyć/ á mnie y te  
kšiaszki w miłosciwey lásce y obronie swey dzierzec/ y zá-  
chowác raczył. Dan we Lwowie dnia dziesiatego  
miesiacá Wáija. Roku Páńskiego 1581.

W. Mzi. mego Miłosciwego Pána

Naniższy sluzebnik

Páwel Szeferbic.

## Przedmowa.



**W**awá Wiewskiego Wáydemburskiego  
przetkádanie przedsie wzięwsi/ zá rzecz pos-  
trebna mi sie zdáło/ ábym to záczal od poczát-  
ku/ y záłożenia Miásta Wáydemburgu/ y to wlas-  
zai/ iáko tam práwa weszly. Nie dla tey/ ábym  
szeroka iáta historia z pelnym slow wykládem  
prowádzic miał/ ále wiecey dla tego/ áby to co  
sie niżej pisac będzie/ tym snádnieiy y zupełnieiy  
zrozumiano byc mogło. Abowiem wšeláka rzecz tam dopiero zupeł-  
na bywa/ gdy we wšytkich częściach swych porzadnie wložona be-  
dzie/ między ktora mi częściami/ iz poczatek y záczęcie pierwsze miey-  
sce ma/ nié niewatpi. Stadze ieden nápisal: Dimidium facti qui be-  
ne cepit habet. Kto dobrze á státecznie ktora spráwa záczal/ polowis-  
ca tey odpráwił. Ná to/ iesli w tych ktorych rzeczy práwne y Sadu  
iákiego odpráwua/ zda sie byc rzecz gruba y iákas nieobyczájna/  
przedmowy zádney nie wczyniwšy/ Sadziemu rzecz zgotá powiedac  
daleko wiecey wykládaczowi nie będzie przystáło originem rzeczy/  
ktora pisac albo wykládac wmyslił/ opuściwšy/ same rzecz tak zgotá  
záczac. A iesli sie memyle/ przedmowy y chęci nam pospolicie do czy-  
tania rzeczy dodáta/ y snádnieysze zrozumienie gotua. Iz tedy Wáyd-  
enburg jest miásto w Sáskiey ziemi głowne/ poloze pierwey krotko  
poczatek tego narodu/ w tym samey práwie sławy násláduiac/ gdyž  
dawność teg narodu pewna/ y istorna wiadomośc poscia tego nam  
zástania. Jedni tedy mniemáli/ że Saronowie od Dannow y Morte-  
manow posli. Druzdy záś ze od Grekow/ mowiac: że Saronowie  
byli ostatkiem woyska Mácedonskiego/ ktore idac zá Alexandrem  
wielkim prze predka smierc tego po wšytkim świecie rozposhone by-  
to. Ci w okreciach do tych kraíow gdzie teraz mieszkáia/ przyplyneli.  
Obywátele tam tych mieysc byli na on czas Turingowie/ z ktorymi  
wielkie á częste bitwy toczyli/ dla rol/ ktorych spráwować mály pos-  
zet ludu Saronom niedopuszczal. A ze pobiwšy chytrze Turingi  
Saronowie ziamis ich osiedli/ porym Britania y Anglia zboldowá-  
li/ y Fráncionom często krwáwe škody czynili. Był w ten czas lud  
Sáski waleczny/ y inšym narodom strážliwy/ á Dyabły zá Bogi  
chwalili. Aż te potym Konstantyn wielki/ pierwszy Cesarz Krześcis-  
ánski/ ktory reż Niemiecka ziamie wielkimi porážkami gromil okolo  
roku Páńskiego 311. skrocił/ y wchamował wiary á krześcianskiej rezye  
poczal/ y práwa im wedlug zdania y wchwały ich nádal. Na ostatek  
wielki

## Przedmowa.

wielki Kárl z Frankofski Krol/okolo Roku 800. na Cesarstwi sto-  
lec obran/ czescia łagodnymi namowami/ czescia walecznymi nara-  
zdy/ staral sie z wielka a vsilna praca/ o nawrocenie ich/ na prawo  
wiare krzescianska: takze y o to/ aby wladzey Cesarstwiey posluszni  
byli/ o co iako ksiegi zyworat iego swiadcza/ supelne trzydziestki y trzy  
lata z nimi okrutnie waleczył. A ze potym zwyciezemi Saxonowie/  
Bilwochwalsstwo y dyabli swie z oycowstimi zabobony porzuciw/  
szy/ Krzescianska wiara/ y swiatosci koscielne przyieli/ a Franko-  
nom przylaczeni/ stali sie z nimi iednym ludem. Potym y Slowaki/  
ktorych na on czas Velatabos/ Sorabos/ Abotritos/ Boemanos zwa-  
no/ ludzi aczkolwiek iednego iazyka/ ale roznych obyeczaiow/ za rzeka  
Albim/ aż do pulnocnego brzegu Oceanu mieszkajace/ Saxonom  
barzo skodliwe skrocił/ a na glowe porazil/ a Saxonom Prawo  
ziemskie Speculum Saxonum rzezzone/ ktorego my tez uzywamy/  
wedle woley ich nadal: wszakze stawe y imie Sakskie nawiecey roz-  
szerzyli dwa zaci Ottonowie Panowie ich. Naprzod Otto wielki/  
ktory okolo roku Panskiego 945. na Cesarstwi stolec obran byl. Ten  
wziawszy z soba czterdziestki tysiecy Saxonow/ we Wlosta ziemia  
wiechal/ gdzie wszystkie rzeczy zatrwozone vsmierzył/ Niemiecka zies-  
nie od srogosci Wegierskiej wyrwal/ y wiele innych zacnych rzez-  
czy z onym woyskiem sprawil. Slowaki Sasiady Saxonom barzo  
przeciwni y skodliwe nieprzyiacioły rozmaitym boiem zwyciezyl/ y  
pod moc swa podbil/ a to za pomoca/ y prze zdrade iednego wodza  
Słowienstrego imieniem Thugumira/ ktory dziedzicem tam badac/  
y intenc sie byc Panem ich/ wielkimi pieniadzmi/ a snadz wiatysymi  
obietnicami zwyciezony/ przyrzekl Cesarzowi ziemia wydac/ y przy-  
iechawszy do miasta Słowienstrego/ ktore teraz Brandeburg zowa/  
wnuka swego/ ktory sam byl ze wszystkich kszazow ziemie tam tey zostal/  
Cesarzowi podal: zaczym wszystkie powiaty Słowienstkie/ aż do O-  
dry rzeki/ wladzey Cesarstwiey poddaly sie. Potym dawnoscia czasy  
narod Słowienstki w onych kratach prawie iuz wykorzontony byl/  
y ziemia roznie nazwana y rozdzielona/ zaczym y dzis tam te miejsca  
Nowam Marchiam/ Usatiam/ Pomeraniam zowa. Nad te wysze-  
kie/ y inne swiate sprawy on zacny Cesarz w tym wieczna pamiatke  
po sobie zostawil/ ze Miasto Maydeburg zalozył/ prawo mu Niesz-  
stie/ ktore teraz w roku mamy/ z ziemskiego/ Sastkiego/ ktore Specu-  
lum Saxonum zowa/ wyiete/ przylozywszy do niego niektore osobli-  
we/ przywilejem to dostatecznie opaczyl. Potym y Syn tego Otto  
Kassus albo Lufowary/ okolo Roku Panskiego 975. na Krolestwo  
Ksymstie wybrany/ koscioł w Maydeburgu zalozył/ y wielkimi do-  
chody

## Przywilej.

chody opaczyl. Prawo Nieszstie od Oycá iego nádane potwierdzil/  
przydawszy tez nieco wedlug Przywileju od niego danego/ ktory tu  
w artykule 2. naydzieš. O tym co sie tu krotko zebrało/ iz y w Niesz-  
stym y ziemskim Sastim prawie czesto wzmiánka czyni/ przeto iuz  
szeršo przedmowa Czytelniká niebáwiac/ do rzeczy samey przystapie.

## Przywilej Ottona wielkiego/ Cesarza Ksymstiego/ na zalozenie Miasta Maydeburgu.

**M**nie Panskie Amen. My Otto Cesarz Ksymsti/ po  
wszystkie czasy Panskwa przymnozyciel. Oznámujemy tym  
pisaniem naszym/ kazdemu kto go iedno widziec albo slyšec bedzie.  
Ze przyšedšy do nas/ y do Miestatu nasze wierni y Kycerscy pod-  
dani naszy Saxonowie/ oznámili nam to/ ze vmyslili w pokoju swietym spole-  
nie mieszkac/ y Miasto sobie založyc/ y postawic/ ktoremu tez za wladza nasza  
iuz miejsce obrali/ y prosili nas aby naprzod iaska nasza obdarzeni/ potym tez  
pokojem wiecznym rbespieczeni/ y od Miestatu naszego prawem opaczzeni  
beli. My tedy slyšnem y wciwemi prosbami ich wzruszeni/ pamietajac na mi-  
losec y na chęć ktora máła ku wierze krzescianskiej. Pamietajac tez na ich Kye-  
serkie y wierne poslugi/ ktore y teraz czynia/ y przyedytym zámke panskwa Ksym-  
stiemu czynili/ z wiadomošcia Oycá swietego Papieža Marcina/ ktory do te-  
go wladza swa/ y wladza Piotra swietego/ pokoiu y iaski swey ( co my im tez  
potwierdzamy) vzešel/ z wiadomošcia tez/ y za rada kszazow Ksymstich/ y z przy-  
zwoleniem wszystkich ziemie. Tym to Saxonom wiernym naszym miłym do-  
zwolilismy/ y dozwalamy Miasto budowac/ y zamknac/ y w nim prawo Niesz-  
stie wedlug staradawnego zwyczaju postanowic. Nad to tymże wiernym nam  
miłym y potomkom ich dáemy wieczny w tymże Miestcie ich Maydeburgu po-  
koi/ iaskę y wolnošć/ Czego wszystkich tego/ tak iako im iest od zacnych Konstanty-  
ná y Karta Cesarzow nádano/ wšrecy spolnie vzwac beda ( wiazanszy te kto-  
ryby prawa swego obdarzeni byli) tak iako sie im nalepiej ku pozyczeni/ y  
wciwosci Miasta ich zdac bedzie. Czynie my ie tez wolnemi na wieczne czasy  
od nas/ y od potomkow naszych/ tak zeby to Miasto y wšrecy obrwatele tego  
beli wolni od Panskwa naszego/ polki takowey wolnošci swey slyšnie przyšto-  
nie/ y wedlug prawa przestzegac beda. Chcemy tez aby to miasto Maydeburg  
za dozwoleciem naszym te wolnošć miado/ ze cokolwiek staršy miesty za rada  
medyšich z Radu/ z przyzwoleniem ludu pospolitego ku wciwosci dobremu/  
y pokoiowi Nieszstiemu/ zamknie y postanowi/ to wšrešto ( na co im zupelna  
moc y wladza dáemy) tak wazno byc ma/ iakoby przez Ksefa nasze postano-  
wiono y przykazano bylo. A takowey wšrešty iestby cymat rol/ y dzieci na byc  
chowani/ iestli sami beda chciec na wieki. A iestli by przez ten czas spokojnie traw-  
man y przyieto byl/ ma miec moc y wiazanie prawa pospolitego pisanego/ a to  
iestli by nie byl przeciwny wierze s. krzescianskiej. Przeto wladza nasza Cesarska  
koniecznie rozkazujemy Kszazetom/ Panom/ y wszystkim innym potdanim  
naszym

## Przywilej.

naszym tak Królestwie jako y wpałkietego inego stanu ludzkiego także y w swym  
 tym wrzedniom Duchownym y Swieckim aby Miasu przereczonemu y tego  
 obywatelom w ich prawach / wolnościach / y bezpieczeniach od nas danych  
 niwsem nieprzeszkadzali / ani ich żadnym sposobem / gwałtem / rozkazowaniem /  
 podatkami / wyprawami wojennymi / ani żadnymi innymi powinnościami  
 nieobciążali. Daliśmy im tej moc panowania w tym Mieście / według prawa  
 Miejskiego / przy którym chcemy aby byli zachowani. A koby sie kolwiek temu  
 smiał przeciwie ten podpadnie karaniu wladzey naszey Cesarstwie. A iesli by sie  
 im w czym takim wblizenie iakie od kogo dzialo / tedy my y potomkowie naszy  
 chcemy ie od skod wpałkietich bronit y opatrzyc. Wład to / daliśmy Miasu našemu  
 mienionemu Maydeburgowi / y obywatelom tego za prawo obronice / y opiekun  
 ny / prawo / swieta sprawiedliwosc / y Cesarza Rzymstiego ze wszytkimi ksta  
 zety / Electorami Duchownymi y Swieckimi / aby go y obywatelom tego / także  
 pozetkow y dobr tego poteznie bronili / y przy nim stali. A na wiecejna pamta  
 tke za zezwoleniem wladzey / y zwierzchnosci Papiestwie / y Ksiazat Krzeser naš  
 szych / także za przyzwoleniem wszytkich ziemie / przereczonym wiernym pobbda  
 nam naszym według ich wchwal wszytkie wolności / prawa / artykuly / wstawy / y  
 wylkierze potwierdzamy / y umocniamy / moca przywileju niniejszego / ktorysmy  
 im dali / y pieczęcia stora Miestatu naszego zapieczętowali. Dan od Nas  
 rodzenia Panskiego / Dziewięćsetnego / czterdziestego / y siedmego.  
 Panowania naszego Roku wtorego. Wá tym mieyscu  
 gdzie teraz Miaso Maydeburg leży.

## Do Cytelnika wspomnienie.

Cytelniku listawy / abyś sie te listki czytając / nad czym warpliwie nstaba  
 wil / pomniec / mafi: Iż słowa ktore między takimi [ ] znaki sa / potozone  
 wtiere sa z Remplarzow Lacińskich / a w Niemieckich sie na tamtych  
 mieyscach nienalazy.

Te zaś ktore sa między takimi + + znakami / nie nalazy sie w Lacińskich  
 Remplarzach / ale sa wziete z Niemieckich.

Takie znaki \* gdzie wtrzyk / tam ta sam według potrzeby przydat.  
 Czytaj tedy zdrow / a listkaw badz.



# Prawa Miejskiego Mayde- burskiego /

## Artykul Pierwszy.

### Summ a Artykulu.

- |    |  |    |   |
|----|--|----|---|
| 1  | o Prawie y rozności tego.  | 19 | Prawo Rzymskie albo Jus Cui-<br>ritum.                            |
| 2  | Prawo co jest / skad pochodzi.                                   | 20 | Wstawy dwoiatke sa.   |
| 3  | Sprawiedliwosc co jest ?   | 21 | Wstawa / zwyczaj / obyčaj co ?                                    |
| 4  | Prawo co jest według Celsa.                                      | 22 | Prawa dla czego stanowione sa ?                                   |
| 5  | Summa Prawa.   | 23 | Prawo albo zakon iaki być ma.                                     |
| 6  | Prawo troiatke jest.   | 24 | Prawa kto napierwey stanowit.                                     |
| 7  | Boze prawo co jest ?   | 25 | Wilkierz co jest.   |
| 8  | Przyrodzone prawo co jest ?                                      | 26 | denatus Consultum co jest.  |
| 9  | Pisany z ktorych prawo przyro-<br>dzone bozym prawem zwane bywa. | 27 | Wyrok co jest ?   |
| 10 | Rozność prawa ludzkiego od przy-<br>rodzonego.                   | 28 | Responsa prudentum co sa ?  |
| 11 | Prawo ludzkie ?  | 29 | Przywilej co jest ?   |
| 12 | Jus gentium co jest ?  | 30 | Początek prawa pisanego stworza-<br>ni.                           |
| 13 | Jus gentium od prawa przyrodzo-<br>nego pochodzi.                | 31 | Zwyczaj nie każdy za prawo idzie.                                 |
| 14 | Prawo ziemskie.  | 32 | Prawo pisane / dla czego postano-<br>wione jest ?                 |
| 15 | Prawo Miejskie ?   | 33 | Prawo pisane skad posto ?   |
| 16 | Prawo Królestwie ?   | 34 | Prawo Miejskie / Maydeburstkie /<br>nie wseherbia Prawu Sastiemu. |
| 17 | Prawo Lenne ?  | 35 | A wszem go objaśnia.  |
| 18 | Prawo Jawne ?  |    |   |



**P**rawo troiatke jest / Boze / Wiepskie /  
 y ziemskie. Boze Prawo jest / ktore sam Pan  
 Bog od początku swiata postanowil / z przyro-  
 dzonym nieialim zakonem / iako byl Adamowi  
 y Ewie wstawil / y ktorzym Kosciol swoy po-  
 wsechny wtwierdzil / co y dzis także Krzesci-  
 anstwo trzymac ma za prawo. Jest też / y to Bo-  
 ze prawo / ktore sam Pan Bog Kosciolowi  
 Rzymstiemu wstawil / temi slowy gdy powiedzial. Ecce duo gladij.  
 Oro dwa mieczá. Jeden ma miec Papiész / a drugi Cesarz. A tym jest  
 rozdzielona Swiecka wladza od Duchowney. A skadze y podziſiey  
 sy dzien / ma zwierzchnosc Rzymstka dwa mieczá. Swiecki z strony  
 S. Jana / a Duchowny z strony s. Piotra : zaczym powinnisny Pa-  
 r

niezowi byc posługni w sprawach władzey duchowney należących /  
 aże wszystkim Arcybiskupom / Biskupom / Opátom / Proboszczom /  
 Plebanom / y ich namiestnikom. **¶** Nieykie prawo iest / ktore ludźie  
 iednego Miasta postanowiwszy między soba / trzymają / częścią z w-  
 chwał / y willkierzow / częścią z staradawneg zwyczajn / iako według  
 prawa od Karła Cesarza postanowionego / ktore Nieszanie Ko-  
 lenscy nad Rcnem / Wądydeburscy y inшы / według swych willkierzow  
 y chwał mają y używają. Ziemiękie prawo iest / ktore ludźie iedney  
 ziemię / albo iednego Powiatu / między soba stanowią. Jako za częsu  
 Alcxandrą wielkiego / y przedtym ięże gdy ludźie wojny wшы-  
 nali wstawiono było / aby na wojnie poimány inшym więzieniem / al-  
 bo srebrem / albo złotem był wybawion / a kto tego niemiał / tedy nie-  
 wolnikiem / y sluga byc musiał.

Głosa.



**C**zy Ktorzy sie poiaaku  
 prawa dowiadować / y o  
 nego sie wcyć chce / także  
 aby ten pierwszy Prawa  
 Wądydeburskiego artykuł  
 Ktory nieialo przyrudnięszy iest / tym  
 iakwiew od cztaiących zrozumian być  
 mogł. Napierwey wiebsięc potrzeba  
 2 Co iest Prawo : stad postoi / zemu ie  
 ták zowa : Prawo tedy iacińniczy zowa  
 IVS. Ktore nazwisko od spráwiedliwo  
 ści (ktora też Lacińskim ięzykiem IVS  
 STICIA zowa) iako od mátki / y nicia  
 Kiego Korzenia pochodzi. Ależ Cicero  
 Lacińskie ięzyk / y Rzymskie wmo  
 wy przednięszy woz / w Księgách ktore  
 do syná swego / o powinności ludzkiej  
 napisal / wcy : że każde przedsięwzięcie  
 Ktore od rozumu ludzkiego / o iakiey  
 Kowiel rzezy pochodzi / ma sie a defi-  
 nitione. to iest od opisania iey poiaac /  
 aby ona rzezy / ktorey sie správa toczy  
 tym siadniczy zrozumian / a być mogła.  
 Przeto też / y my w tym go násladuiac  
 oborgá tego / to iest / Prawa y Sprá-  
 wiedliwości / iuris & iusticia opisanie /  
 albo defititia napisaw / y potożymy.

3 IUSTINIANVS tedy Cesarz ták  
 spráwiedliwie se opisił. Spráwiedli-  
 wosc iest stádecny / nie odmienny / a  
 práwie wieczny diuys / Káždemu to do-  
 cęgo práwo ma oddawác. Albo ták.

Spráwiedliwość iest oślábcenie w  
 myslu pospolitym / pozetykim / hováne  
 Káždemu tego zacosć / y zaslugi przy-  
 znawáiace. B Ogu naboięnistwo / ro-  
 dzicom wciwosc / stáršym posłuszeń-  
 stwo / sobie równym zgođe / młodszy  
 cwičenje / sobie cęstosc / a wboгим y  
 potrzebuiacym / ięstosc skuteczną. Prá-  
 wo zás / iest náuka / albo cwičenje do-  
 brego / y słusnego. Wo w ten cás sprá-  
 wiedliwość czynimy / kiedy dobrego y  
 słusnego vmieciatność / skutkiem wy-  
 znawam / wcyim. Stusir / o nięstu  
 finego / g / e od niegodnego / rozezna-  
 wáiace / a t / b / e ludzi / nietylko boiámia  
 Karán / a / ale też / y nádzieciá pewney na-  
 grody / y zapłaty množac. Summá  
 wшыtkiego práwa iest / wciwicie / y we-  
 dtug Boga / y drugiego nie obrázáć  
 Káždemu to dáwac do cęo / práwo ma.

[Ktorzy też ták Prawo opisúia.  
 Prawo iest wstawá / rozradzenie / ál-  
 bo porzadne postanowienie pánuia-  
 cego między poddányimi : a ten Pan  
 iest / albo sam Pan Bog / albo przyro-  
 dzenie / albo cztowiek. Stad práwo w  
 pospolitosci tróiatke iest. Boże przy-  
 rodzone / y ludzkie. Boże práwo / iako  
 stoi w tercie Artykulu niniejszego / iest  
 Ktore sam pan Bog / od poiaaku sibiá-  
 tá / przyrodzoným nieialkiem / złączeniem  
 (iako Adámowi / y Ewie) postanowil /  
 y wшыtkiemu Chrzęciánstwu podac / y

prwi-

wymierdził. Albo ták Prawo Boże iest  
 od samego Pána Boga Ludziom po-  
 dáne / a zámyka sie w siárym / y w no-  
 wym zakonie / a iest nájacnięszy / y ná-  
 swiecię. Przyrodzone práwo iest / kto-  
 re z nátdnieniam same / przyrodzenia /  
 a nie z wstaw ludzkich / wšelkie / stro-  
 zeniú pospolite iest. Albo / ktore / przy-  
 rodzenie wšelkich zwierzat náuczylo.  
 Wo to práwo / nie tylko samych ludzi  
 wlasnie iest / ale wšelkim zwierzetom /  
 Ktore sie ná powierzu / ná ziemi / y w  
 morzu rodza / pospolite / stad pochodzi  
 złączenie / samcá / y samice / co my / ná-  
 zwięstwem / zowiemy : stad też / rodzenie /  
 y wychowanie plodu. Jako to ná oko  
 widziemy / że / y inше wшыtki zwierzéta  
 iakás wiadámosc / albo rozrywe / tego  
 práwa / z przyrodzenia máia. Stad je  
 pospolite wшыtkich rzezy / wzywianie /  
 wolność / pospolitá / y nábycie / albo w-  
 zywianie / tego wшыtkiego / co przyrodze-  
 nie / z niebá / z ziemię / z morzá / wypu-  
 sejá. To práwo przyrodzone / bywa  
 też / prawem / Božym / nazwane / osobl-  
 wie / ze ceterich / przycyen. Pierwsá / iže  
 od przyrodzenia / pochodzi / a przyro-  
 dzenie / sam Pan Bog / zradzil / z Kto-  
 rego / zradzenia / Pánšiego / nátura / ál-  
 bo / przyrodzenie / samo / do tego práwa  
 wшыtkie / żywe / stworzenia / wiedzie. Wo-  
 tóra / przycyená / iest / wolność / pospoli-  
 ta / bo / prawem / przyrodzoným / wшыtcy  
 ludźie / wolni / są / y / wшыtkim / ludžiom /  
 wшыtkie / rzezy / spolne / są. Trzecia / przy-  
 cyená / tá / iest / że / ma / w / sobie / poćciwosc /  
 y / dobre / spráwy. Jako / gdyby / kto / komu  
 co / obiecat / przyrodzenie / samo / y / wci-  
 wosc / do / tego / ciagna / aby / ono / spenił  
 [co / też / i / práwo / boże / rostkánie]. Czwar-  
 ta / iže / nas / ná / to / wiebsi / abysim / Bliz-  
 niego / nie / osukłwáli / żadne / nie / skłódzi-  
 li / kalonych / nie / podchodzili / iako / z / nas  
 też / tego / y / Prawo / Boże / w / Ewángelicy  
 wcy. **¶** Jest / też / to / Boże / Prawo / Kto-  
 rym / Pan / B O G / Rzymški / Kosciót / w-  
 twierdził / ták / że / to / Ktore / nam / dat / w  
 Ewángelicy. **¶** [Práwo / tedy / przy-  
 rodzone / rozne / iest / od / Praw / ludzkich  
 poiaaktem / zacosć / siá / ferokoscia / y / o-  
 frosćcia / wyroku. Poiaeto / sie / bowiem

od stworzenia wшыtkich rzezy / a / zá-  
 ney / odmienności / w / sobie / niecierpi.  
 Tym / prawem / wшыtkie / rzezy / są / spolne  
 a / przeciwno / niemu / żadnemu / sie / nie  
 czynic / niegodzi / co / sie / w / prawach / ludz-  
 kich / nie / náydnie. Ale / ięże / tá / rozność  
 práwa / przyrodzonego / od / ludzkich / w-  
 staw / y / stad / obacóná / być / może / [že]  
 práwa / przyrodzonego / wшыtcy / ludźie  
 zárowno / strzege / y / iest / z / nieialkie / z / ro-  
 dzenia / Bołkiego / wstawione / / zá / cým  
 mocno / y / nie / odmienię / trwa. A / ludzkie  
 zá / wstawy / cęsto / sie / odmieniá / / albo  
 zá / zezwoleniem / pospolstwa / / albo / gdy  
 iaká / wstaw / nowá / nástanie. A / ták / owe  
 postanowienie / tylko / práwo / ludzkie /  
 ale / nie / przyrodzone / odmienia. Prá-  
 wem / tedy / ludzkim / zowa / to / / co / ludźie  
 dla / zachowania / spoločności / ludzkiej  
 postanowia / / Ktore / bywa / doskonałe / y /  
 stáwami / obyčajny / / / zwyczajem. A / to  
 iž / sie / od / przyrodzonego / od / odrzeczilo / /  
 ceno / każdy / obaczyć / może / : / bo / ták / to / w-  
 šytkich / zwierzat / pospolite / / a / to / sa-  
 mych / ludzi / wlasnie / iest. To / tedy / práwo  
 ludzkie / rozne / y / rozmáite / w / sobie / iest.  
 Abowiem / iedno / iest / Ktore / Lacińniczy  
 zowa / IVS GENTIVM. to / my /  
 po / Polsku / możemy / zwác. Práwo / wшыt-  
 kým / narodom / pospolite / / Ktore / wшыt-  
 cy / narodom / wzywá / y / przestrzega  
 / / Ktore / práwo / zá / zwyczajem / y / zá / po-  
 trzeba / ludzka / / ludźie / sobie / spolnie / siá-  
 nowili. [ / Z / tego / práwa / to / pochodzi /  
 / abysim / Boga / chwalił / / obyčynie / po-  
 słusni / byli / / gwałtom / sie / bronili. Ták /  
 že / contracty / y / wmo / y / Ktore / w / wшыt-  
 kich / narodow / máia / mięsce. Stad / ku-  
 pná / / przedawanie / / nany / / towarzys-  
 stwa / / mięsce / albo / siedlišt / / osięzenie / / su-  
 dowania / / obrony / / przymierza / / pomo-  
 knienie / / poloin / / bespieczność / / poselka  
 / / iednego / od / drugiego / oddzielenie / / stá-  
 nowienie / / Krolestw / / panstw / / rozdzielenie  
 / / granic / / zamierzenie / / a / práwem  
 / Božym / te / wшыtke / rzezy / spolne / są / ale  
 / práw / w tym / pospolitym / to / moie / / to  
 / sadze / / zá / cým / nástáły / wšelkenia / / su-  
 by / y / niewola / / Ktore / práwu / przyrodzo-  
 nemu / są / przeciwné. Wo / podlug / prá-  
 wa / przyrodzonego / wшыtcy / ludźie / wola

nemi sie

S. S. lib: 6  
art: iij. lib: iij  
art: iij. xix.

12

nemi sie od pochodku rodzili. Ale za  
 gajow onych / gdy ludzcie przeciwko  
 sobie walczye pozeli / wstawiono / aby  
 na wojnie poimany / infym wiazaniem  
 sie oddupowal / albo zlotem / albo sreb-  
 rem / czego gdeby nie wezmil / sluga y  
 y niewolnikiem zostawal. To prawo  
 13 nicialo pochodzilo od prawa przyro-  
 dzonego / bo gdy iuz ludzcie przeciwko  
 prawa przyrodzonego wolności / ieden  
 drugiego zniewalac pozeli / byla to  
 rzecz przyrodzona y iest / aby sie gwał-  
 tori wroniono. A iesti kto gwałtem  
 poimany byl ( aby tym przyrodzoney  
 wolności / niciala pomoc dana byla )  
 wstawiono wiazaniem wykupowanie /  
 albo z niewolcy puszczanie. Stad tez  
 14 profy nieprzyjazni / y skłoby / ola kto-  
 rych skargi pochodza / a to wszystko iest  
 przeciwko prawu przyrodzonemu.  
 14 [ Prawo ziemskie iest / ktore ludzcie ied-  
 onego państwa / albo ziemie wstawia /  
 y miedzy soba trzymaja / iako iest Pra-  
 wo ziemskie Sakskie / ktore SPECIUM  
 SAXONUM zowa / albo Prawo ziem-  
 skie Slacheckie / Krolestwa Polskiego  
 y infy. ] Miestkie Prawo iest / ktore  
 15 sobie ludzcie iednego Miassta dla Bo-  
 ga / y dla ludzi stanowia / y za wlasne  
 prawo onego Miassta trzymaja. Bo  
 gdy ludzcie pospoltu miestka / Miassta  
 stanowic / y budowac pozeli / tedy co-  
 kolwiek miedzy soba wedle zdania  
 swego stanowili / to wlasne ich prawo  
 bylo. + Jako gdy Enoch syn Kaimow  
 miasto zbudowal / ktore przezwal E-  
 noch / tam naprzod ludzcie Miestkie  
 prawo trzymali + [ takze w Ache-  
 niech / y w Lacedemonie / y to tez nase  
 16 Mays burstie / ktorego Krakow y in-  
 fe Miassta Koronne wzywaja. ] Tak-  
 ze w Kolnie / w Achy / y w infych mie-  
 sciech / ktore prawa swe osobliwe / y  
 wylkizze maja. + Pospolite tedy pra-  
 wo kazdego Miassta / Miestkim pra-  
 wem / albo Wylkierzem onego miassta  
 zowa / ktore wiec czesca z Prawa w-  
 slem narodom pospolitego / czesca z  
 16 osobliwych wchwal / stanowione bywa-  
 [ Prawo Rycerskie / albo wojenne /  
 iest obwiekszenie podniesienia wojny

S. S. lib. ff.  
 art. lviij.  
 l. M. ar. v.

obryz / wiania / y stanowienia przywie-  
 rza: za pewnymi znaki / wyscie prze-  
 ciw nieprzyjacielowi / albo bitwy sto-  
 czenie: zas za pewnymi znaki / odpoc-  
 czynienie / karnosc / wystepow Rycer-  
 skich / iestli z miedzca wstapil / stopnie  
 dostojestwo / wyslugi / iupn dzielenie / y  
 wedlug offob pracy / y zaslug kazdego  
 rozdawanie. Stad potym przychodza  
 17 zoldy / iurgelty / y inne Rycerskie wyslu-  
 gi / y opatrzenia. Lenne Prawo / kto-  
 re tez Rycerskim Prawem zowa / iest /  
 kiedy iakiemu Rycerskiemu cziwielko-  
 wi na wojnie zaslugozonemu / brywaja da-  
 ne dobra / iaki do zywota / albo do po-  
 comkow tego pobolenia / aby z nich po-  
 sluge iaka / albo ziemi / albo panu szmit-  
 18 z tego prawa wescila sie / y wzywaja go  
 pospolicie Ksiazeta / Panowie / y inne  
 Rycerskiego stanu ludzcie / wstawia / ci /  
 ktory Rzymianom podlegli / bo ci na-  
 pierwey to prawo wynalezili. Prawo  
 Jawnne / albo pospolite / IVS PUBLICUM  
 rzezone / sciaga sie pospolicie tak na  
 18 wzd swietecz / iako y na rzeczy swieco-  
 ne / y kaptany. [ iako gdyby kto Kaptan-  
 na obrat / albo rzeczy swiecone po-  
 kradt / albo stupil / ten od kazdego iako  
 o iawnny / y pospolity wystepel moze byc  
 okarzon / to prawo sciaga sie tez na po-  
 zytek pospolity / iako aby sie w bronaci  
 w murzech Miestkich / y na miestkach  
 swieconych / nie hamicznego niedzialo  
 Sedziom / Kaptanom / Wzjedowi / aby  
 19 despectow niewyrzadzono / etc. ]  
 Bylo tez w Rzymian prawo / ktore od  
 Quirina IVS QUIRITUM zwa / co  
 19 tez niektory Rzymian Prawem zowa-  
 wa / bo wlasnie samym tylko Rzymia-  
 nom sluz / iako go tez zaden infy na-  
 rod / iedno sami Rzymianie nie wzywa-  
 W tym sie tez zamkaja dziedzicowa /  
 opieki / vmony / za dlugie wzywaniem  
 dobr osiezenie. [ Stad iadno obaczyc  
 moze / ze ten niniejszy Wapdeburcjas-  
 nom dany Przywilej / Miestkim Pra-  
 wem iest / sluznie nazwany / bo osobli-  
 wie samym Wapdeburcjanom iest da-  
 ny: czesca z ziemskie / Sakskiego pra-  
 wa / czesca z ich wlasnych wchwal / y  
 19 Wylkierzow zebrany. O csm miazca

17

18

19

19

19 picy wyrozumiej. A is sie w tych ksi-  
 gach cjesto wspomina. Prawo / zakon  
 postanowienie / albo wstaw / zwycjay /  
 Wylkiz / Przywilej / etc. zba sie rzec  
 potrzebna / aby infym tu roznos / y opisac  
 nie kazdego z nich polozyli / y obja-  
 20 ni. Prawo / iest iuz iest dosyc dostatecz-  
 nie opisane / dalzego wykladu na ten  
 czas niepotrzebnie. Gdyz to iuz kazdy  
 kazdy moze / ze od sprawiedliwosci / a  
 20 to od Macti pochodzi / a dla tego pra-  
 wem iest rzezone / ze iest kazdemu pra-  
 we / y rowne / z wstaw / y obyczajow ludz-  
 kich pochodzace / ktore wiec czesca w  
 20 sobie ma. A wstaw / iest tez iedna cze-  
 scia prawa / a dwoiaka iest / boza / i ludz-  
 ka. Boza / przyrodzenia. Ludzka / z ob-  
 yczajow pochodzi / przetoz ije z oby-  
 czaow Prawo / albo zakon ludzki po-  
 chodzi / a rozmaitym ludzkom / rozmaito-  
 20 te sie obyczaje / y wstaw / podobaja / stad  
 iaki roznos / iest / praw / y wstaw ludzkich  
 wesy. Wsietka slusna / y pobożna rzec  
 iest zakon Bozy / a ludzka wstaw / iest  
 Prawo / ktore sie wiecey z obyczajow / y  
 zwyczajow ludzkich / niz z zakonu Bo-  
 20 zego rodzi. Na przyklad / przeds / albo  
 przeiechac / przez cudza rola / iestci rzec  
 slusna / a przeds / to iest / przeciwo w-  
 stawam ludzkim / a tym iest / przeciwko w-  
 20 zy / od ludzkiego rozny. Uad / to wselka  
 rzec / slusna / prawem Bozym / albo  
 przyrodzonym / zakonom nazwana / bre  
 moze / a ludzka wstaw / tylko obyczaje  
 21 wedlug ludzkiego zdania / spisane / y sta-  
 nowione / rozumiecia sie. Zakon tedy /  
 albo wstaw / iest / postanowienie / pisa-  
 ne. Obyczaj / iest / dlugi / zwycjay / z wpo-  
 dobanta ludzkie / wiatery. Zwycjay / zas  
 z obyczajow / rosca / a za prawo / przywie-  
 21 ty / bywa / wstaw / w ten czas / gdy pra-  
 wa / pisanego / niedostate. Iest / tez / wsta-  
 wa / postanowienie / ludzkie / od starzych  
 wspot / z pospolstwem wchwalone.  
 21 Ktore w Rzymie / lud / pospolity / za py-  
 taniem / zmiertchnosci / albo Burmi-  
 szczowmi stanowil. Zakon tedy / albo  
 21 Prawo / dla / to iest / postanowione / aby  
 kazdy / karania / ludzka / rozpustnos / y  
 wsterczestwo / hamowala / y aby mie-  
 21 dz / niezbożnymi / ludzmi / niewinnosc

21 bezpiecna byla / takze aby we zlych lu-  
 dzkach / strasliwym / karaniem / chuc / w-  
 skladzenia / bliźniego / y zlycienia / swia-  
 21 losci / wsmierzona / byla. A ta wstaw / (ale  
 21 bo prawo / ma byc / wciwie / sprawiedli-  
 we / y tu wypoimanie / podobne / we-  
 21 dlug / przyrodzenia / y zwycjay / ope-  
 21 stany / stanowione / miescu / y czasowi / przy-  
 stoy / ne / potrzebne / pozrteczne / iasne / w kto-  
 21 rymby / nie / trudnego / y / nie / warpliw-  
 21 go / nie / bylo / nie / dla / w- / snego / ale / dla  
 21 pospolitego / pozytku / wchwalone / to  
 21 w- / sytko / ma / kazde / prawo / albo / zakon /  
 21 w / sobie / miec / y / to / trzeba / z / pilnoscia /  
 21 kaznie / opatrzye / przedtem / niz / zam-  
 21 knione / y / postanowione / bedzie / bo / po-  
 21 tem / to / iest / gdy / iuz / postanowione / y / ob-  
 21 stawione / bedzie / iuz / sie / nie / godzi / o / nim /  
 21 iesti / slusne / albo / nieslusne / wznawac /  
 21 ale / iuz / musi / iaki / kolwiek / kaznie / we-  
 21 dlug / niego / sadzic.  
 21 Tu / tez / y / tego / dotozyc / niemadz / kto  
 21 napierwey / prawa / ktoremu / narodowi /  
 21 stanowil. Miaz / tedy / napierwey / dy-  
 21 dom / zakon / Bozy / pismem / swietym / w-  
 21 kladal. Gyn / c / y / sta / ( ktory / iako /  
 21 niektory / pisa / nago / chodz /ac / prawa /  
 21 stanowili. ) Indycy / tom / \* / o / tych  
 21 Gyn / c / y / sta / Cwero / tak / pise / w-  
 21 Indycy / iemi / gruber / sa / niektory / w- /  
 21 rych / ludzcie / za / medrec / maia / / ci / nago /  
 21 przez / w- / sytek / czas / zywota / swe / chodz /  
 21 natez / sie / zimna / y / nawiet / se / goraca / nie  
 21 obral / iwie / znofac / Powiedzia / ze / gdy  
 21 do / nich / Alexander / wielki / przychad /  
 21 kazat / sie / im / prosic / o / coby / iedno / chcieli /  
 21 oni / prosili / aby / im / dal / niesmiertelnosc /  
 21 On / powiedzial / ze / tego / dac / niemoge /  
 21 gdy / sam / smiertelnym. Od / powie-  
 21 dzili / mu. Iest / sie / tedy / smiertelnym /  
 21 byc / znaf / c / emu / w- / sytek / swiat / ches /  
 21 pod / sie / podbie / a / nie / przestaniez / na / sto-  
 21 licy / Grecy / etc. \* / Persom / Medrey /  
 21 Babilonczkom / Chaldeom / etc. Dry / ide /  
 21 albo / Druce / ( ktory / we / Franczy / byty /  
 21 na / ktorch / w- / sytko / ne / bozenstwo / w- /  
 21 klady / Praw / y / Sady / zawisly / byty. )  
 21 Francuzom / prawa / napierwey / s- /  
 21 wili. Loctensom / Zalekus. \* / o / kto-  
 21 rym / pisa / / z / gdy / sen / tego / byl / o / cud- /  
 21 losiwo / pokonan / a / on / byl / wstaw / aby

21 in Prol.  
 21 M. ar. xij.  
 21 art. xlvij. glo.

24

21 iij  
 21 takim

taktému ocy obiedwie wystupione by-  
 ty: á nysyřto Místo dla enoty oycos  
 wřky synowi wystepet odpusćáto.  
 On chce se mítosiernym Ořcem / y  
 spawie bliwym Sedzia pokázác / dat  
 sobie tedno oto / synowi drugie wylu-  
 pić. Phoronens Krol Grekom. Mer-  
 curius Trimegistus albo Hermes /  
 giprećkom / á podlug niekto:ych Pro-  
 rocy / albo Kaptani / Solon Acheniens-  
 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

S.S. lib: i  
 art: xlii. lib:  
 art: xlvij.  
 l. M. ar: xiiij.

25 Wilkierz jest / gdy gmin pospolitay zá  
 pycáním stářsych swych co stánowit.  
 A iř sie tu wyřsey lud pospolitej wřpo-  
 mniat / tu záš Gmin / tedy to wiedzic  
 niewádzi. (áč tego y nas niezáchowy  
 wáia / ani přezřegáia / bo to tyľko zá  
 sámých Rzymian bywáto / á dñis teř ie  
 řiže w niektořch Miesćiech / ktore w  
 řiže Rzeczypospoli: Rzymian onych  
 stářsych / co nawiecey moge nářlábúta)  
 že w tym táka rozność jest / imieniem  
 ludu p ospolite / gdy mowia Populus /  
 zámyřasse wysyřet lud / ták miesćanie /  
 táko y Pátricii / albo oycowicowie / á či  
 byli Synowie Senatorcy / ktore z tad  
 Patricios zwano / že Pány Rádne zwas  
 no Patres Conscriptos / á Syny ich zwas  
 no Patricios / tákoby Patrum filios. Plebs  
 zářie albo gmin / tyľko samy Miesćá-  
 ny / y Miesćkie syny w sobie ma / wyřas  
 wřsy Senatory y Oycowice.

26 SENATUS Consultum / albo nářádzenie  
 Senatorřkie jest / coťkolwić SENAT /

albo Ráda postanowi albo řkaze.  
 Vřtáwa albo wyrok jest / gdy sam 27  
 Cesarz / albo Krol / co postanowi y wř-  
 rzeće. Do co sie řolwić Krolowi /  
 Pánu / albo Řiřazeti / w podobá / choć  
 by to przez listowny / albo přezřlowny  
 wyrok nářázal / to zá práwo idzie.

Responša prudentum / albo odpowice  
 dñi / y porády mádřych ludi te řa / gdy  
 mádřzy y w Práwie wězem / ludřie rá-  
 dzacym sie odpowicdz dáia / albo ták.  
 Responša prudentum řa wyroky / y zdánia  
 tyř / ktorem yřtáwánie praw zlecoo  
 no byto. Do Cesarz dá byl niektořym  
 w Práwie biegtym wolnosť wřtáda-  
 nia / y yřtáwánie praw ktoryř wyrok  
 y zdánia ták wářne byty / že Sedzia ža-  
 den od nich odřřelieć sie nieřmiat.

Przywily jest slovo táciřskie Pri-  
 legium / řad ták rzecžony / že osobliwie  
 dány bywa / á zowa to iáťoby priuatalex  
 osobliwie náđane práwo / pozwoleniu  
 pospolitemu přezřewne. Do gdyby ře-  
 go osobliwego w sobie niemiat / nie byt  
 by przywiletem / Te bywáia dáne žie-  
 mi / albo Prowinciy / Mířtu / y ofobie  
 ktore žiemí / albo Powiátowi / ták ře y  
 Mířtu dáne bywáia / erwáie řa zářse  
 áť / personie osobliwy dáne wespotek  
 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

tu obá

tu bázře potrzeba / že nie kázdy zwy-  
 řay iáťokolwić dawny zá práwo is-  
 dzie: bo řkoliny y niepobořny zwy-  
 řay / nie tyľko aby miał być zá práwo  
 wřtey / ále přez wyřorženiony ma być:  
 řtemu / gdyby co byto přezřewno práwu  
 przyrodzonemu / tedy w tym zwyřái-  
 ni řolgowác nieřřebá / y owřem pra-  
 wdá / y sam rozum / tedy ma być náđ 31  
 wyřay přezřtádány / y choćby prawdá  
 iáťokolwić záćmioná byľá / á 32 zwyřá-  
 řuby co přezřewno niey wřřlo / y potym  
 by sie okázáť / tedy obářwionej praw-  
 dzie zwyřay ma wřtápić / á rozumowi  
 przozno sie zwyřay přezřewic ma. Já-  
 řoř to jest rzecž nieřsemna / y niepořy-  
 teřna / gdy řto prawdá zwyřaižony  
 řroni sie zwyřáiem / iáťoby miał być  
 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

czam postanowione jest prawo pisane  
 y wřtáwy Cesarřkie / á to řęřcia řu po-  
 mocy enotliwym ludřiom / řęřcia aby  
 řli ludřie / od niepobořnyř zwyřáiow  
 odwiedzieni / y pohánowani byli.  
 To tedy postanowienie / albo práwo  
 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

S.S. lib: i  
 art: Lij.  
 art lv. glo.

34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

dawnieř

dawniejsze y pierwsze wstepować mus  
si. Na te warpliwosc tak sie odpo  
wiedziec moze: Ze azkolwiek Miaso  
Wąpdeburg niniejszym Krotkim prá  
wá Mieskiego przywileiem za dozwo  
leniem Cesarzkim y wszystkich Ksiazat  
ziemie oney opatrzone y potwierdzo  
ne iest wśakże iednak wszystkie z práwa  
Saskiego ktore Sp:culum Saxonum 304  
wa/ wyety iest / á chocia przydane sa  
do niego osobno niektore Wielkierze  
przed sie tym Práwo Saksie nie nie  
naruszylo / ani przeto Wąpdeburckie  
Sax. ulu n Saxonum porzucic chcieli A  
le to dzialo sie dla pewnych y stufnych  
przezym. Pierwsia. iż sie tu osobno nie  
ktore postanowienia opisaly/ ktore w  
Saskim Práwie nie sa podane / iako  
ná przykład/ gdy sie przygani Decre  
towi Sadowemu Wąpdeburckie/ tedi  
appellacia według Mieskiego Prá  
wa nie idzie do Krola ále do Pallan  
tier. A według Práva Saksiego ziem  
skiego zasje appellacia prosto do Kro  
la idzie. Wtora przezymá iest/ ze ni  
niejszy Przywilej uchwalony iest dla  
tego aby támo Práwo Ziemskie tym  
supetniejsze byto. Zwtaszcza iesliby co  
w Saskim Práwie Krotko opisano bys

S. S. lib. ff.  
art. xij.

35

## Artykul Wtory.

### Summa Artykulu.

- |                                    |                                 |
|------------------------------------|---------------------------------|
| 1 Wolnosć co iest?                 | stanowione.                     |
| 2 Niewola co iest?                 | 6 Stuga skad rzezon?            |
| 3 Początek służby rozne mniemania. | 7 Adam przez wpać swoy dwoiakte |
| 4 Służba albo niewola skad?        | Karanie ná nas zofstawil.       |
| 5 Práwo iedno przyrodzone drugie.  |                                 |



Summa Práva tego/ ktore ná osoby scia  
ga tá iest/ że ludzie wszystkie/ iedni sa wolnemi/  
drudzy slugami. A wolnosć od ktorey wolne  
mi sa nazwani/ iest przyrodzone dozwole  
nie tego/ co sie iedno komu czynic podobá/ wyiaw  
szy by czego gwałtem/ albo Práwem zakázano.  
Niewola zasje iest/ postanowienie práwa w  
szystkich narodow/ ktorym ieden drugiemu ná  
przyrodze

przyrodzenie poddanym sie stawa/ ále ] skadby tá służba poczetek  
swoy miała/ rozni roznie rozumieli: Bo iedni mowia / żeby służba  
wrosła z tad/ gdy ná woynách ludzi w zakładzie dawano/ ále to byc  
niemoze: Bo ácz woystá iedne drugiemu ludzi w zakładzie pod per  
nymi wmovami dawali/ á potym ich niewyzwalali. Jednak ci co w  
zakławie byli/ nie z strony zakládu winni nie byli/ przeto nie od tych  
niewola poslá. Drudzy mienia / że sie służba albo niewola poczetá  
naprzod od Kaimá/ ktory bratá swego zabit/ ále y to byc niemoze: Bo  
pokolenie Kaimowe potopem iest wygáshone / ani do potomnych  
przyslo [ á służba przed sie widziemy/ że y po dzis dzien v nietylorych  
trwa ]. Nielkoryz tez powiedáia/ że sie poczetá od Chamá syná No  
ego/ to dla stomoty/ ktora byl oycu swemu wyrzadzil / co tez byc nie  
moze: Bo y pismo świadczy/ że wiele Krolow y Ksiazat z pokolenia  
Chamowego poslo/ á snac wiecey niz od innych dwu braciey tego.  
á w pánuacych służba mieysca nie ma. Bylo zás drugich dosyc/ kro  
zy mienili/ że służba od Esau poslá/ ále y to nie iest: Bo áczci Jakob  
od Dycá slogoflawienstwo odniosl/ iednak przed sie przez to Esau  
przeklectwu sluzebne<sup>e</sup> niepodlegl. Wstárych sie tez ksiégách náydnie  
ze Nemroth pierwszy Krol Babilonski napierwey ludzi pod swa mo  
pobitac poczetá/ á to nie za żadnym práwem/ ále gwałtem/ chocia w  
szereczna pánowania / y zlym á przewrotnym zwyczáiem/ ále y to ie  
szcze mieysca miec nie moze. Bo według práwa nászego/ iako sie w  
stárych ksiégách práwnych náydnie/ záden sie w niewola/ chochy sam  
chcial dac/ nie moze / gdiżeby ná to dziedzic albo potomek tego nie ze  
zwolit. iakoz tedy Noe/ Zaák/ y inszy drugie w niewola dac mogli/  
gdyz záden sam siebie za sluge poddawac niemoze. Prawdziwie te  
dy służba albo niewola z woien/ z wétsnienia ludzi/ y poimania wiez  
niow poslá. [ Bo dla tego wiezniowie/ albo niewolnicy rzezeni sa po  
Lacinie Serui. iże od smierci zachowane seruat os. pánowie przedawac  
zwykli. Rzezeni tez sa y mancipia, iakoby poimancy manu capti. dla  
tego/ że od nieprzyiaciol poimani bywali ]. Stadze służby/ albo nie  
woley nádrugimi ksiázetá y Pánowie od dawnych czasow/ zá dluz  
gim zwyczáiem wzywáli / mátac to sobie iako za práwo. Co sie nies  
stusnie dzieie. Abowiem Pan Bog wśhechmogacy czlowieka ná swe  
wyobrazenie stworzyl/ y tak iednego iako y drugiego meza swa od  
kupil/ y nadrozsa krewia swa wolnym wczynil. Jakoz tedy tak chwá  
lebna y zacna wolnosć w niewola y w służbe sie obroćcie moze. / y  
przeto stare Ksiazetá dobre to sami miedzy soba/ bez rády czlowieka  
pospolitego byli postanowili. Gdyby wolny czlowiek sluzebnicé/ ál  
bo wolna sluge poieslá/ áby to co sie z nich národzi/ ich w łasnym sluga  
bylo. Poslá tedy służba iako sie wyzšey powiedziálo z wstaw pań  
kich/ zá zezwoleniem pospolitym / z wiezenia y z woien/ zc. y tak zá  
práwo

3

S. S. lib. ff.  
art. xlij.

S. S. lib. ff.  
art. xxij.

4

S. S. lib. ff.  
art. xlij.

práwo wesła. Bo iakakolwiek wstawa lud pospolity między soba stánowi / to zadozca / albo Pan zwierzchni záwse zwykl potwierdzac. O czym tez Saftie práwa od inszych nawiecey rozne bywata.

## Glosa.

**N** Pierwszym Artykule opisane práwa y sprawiedliwosci y iáko práwo opisane z práwa przyrodzonego pochodzi / dostatecznie sie polozyto. Tu zaś w tym wtorym artykule práwu temu ktore sie ná osoby sáaga / przypátrowac sie bedzie my. Ponieważ tedy práwem przyrodzonym wstetcy ludzie wolnymi sa / y wstykke rzeczy ludzom sa spolne. Aż ich wiele bylo / ktorzy te przyrodzona ludzka wolność w niewolay sluzbe náwet y samym práwem obrocić chcieli. Przewo dla wsmierzenia wponu ich / przektáda sie tu ninieszego przywilezu in od Cesarza potwierdzonego práwo w ktorym sie wspomina / ile z strony sluzby mniemania ludzkie ktore támsie zárazem zbijáne albo refutowáne sa / iáko to sam text iásnie okazuje. Lecz o tey sluzbie niektóre argumenta pro y contra postáwione byc mogá. Uprzodkowe sluzba práwnie y slusnie dopuszczena byc ma. Bo co kákolwiek lud pospolity między soba postánowil / to zá práwo chodzy / co z opisania práwa pospolitego albo latus gentiu potwierdzono byc moze. A sluzba albo niewola jest postánowiona zá zezwoleniem ludu pospolitego : bo gdy sie woyny poczely / tedy wstáwiono / że kto kogo ná wojnie postánowi / a onby sie odkupic niechtial / albo niemogt / miał zá niewolniká byc chowan. Przewo sluzba albo niewola z práwa pochodzi y slusnie sie dzieje. Przeciwno temu / ták zaś moze byc powiedziano z terzu artykułu ninieszego. Pan Bog stworzyl wolnym stworzyl y zá tym stworzyc / wedlug práwa Bozego y przyrodzonego wolność ták jest / że żadne práwo ani stánie przeciwko teo przyrodzonej wolności postánowion byc niemogze / iday to że ná wojnie jest

poimány / ale iż żadne postánowienie przeciwko práwu pisanemu y przyrodzonemu byc nie moze. Ergo &c.

Te sáobie przeciwno argumenta zgadzić / to káżdy potrzeba / że práwo istno jest przyrodzone / trugie posláne wione / albo pisane. Według práwa przyrodzonego sa wstetcy ludzie iednáci / to wolni / a ieden drugiemu nie jest poddány / ták iáko sie ná wielu miejscach práwnych okazuje : o czym tez y iedná częsc artykułu tego / y wtory argument mowi. Ale wedlug práwa pisanego / ktore z wstaw ludzkich pochodzi / sluzba albo niewola postá : bo gdy ludzie iedni z drugim waleć / li y ieden drugiego poimal / a ten sie odkupic niechtial / albo tez niemogt / tedy ony potámanie zábijac chciáno / ale aby ich nie zábijano / tedy te ná wieczna sluzbe chowanó : a to od ludu pospolitego beto wstáwiono / y potym drugim zwyczajem potwierdzono / y zá práwo wesła. Tym tedy sposobem sluzba a albo niewola między ludzmi wesła. A snac sie to slusnie dzieje : bo iesli práwo dozwała rzeczy albo dobr z nieprzyaciela zluptionych / y temu wydartych wzywac / y ná swoy pozrtek ie obracac / tedyć mi sie daleko wiecey godzi nieprzyaciela chowac : gdyż y wistie práwo mam nád samym nieprzyaciem / ktory przeciwko mnie wystapil / y o moim zdrowiu nssit / niż nád iego dobrami / ktore nie niewinne. Zámienienie tedy Argumentow / ták owo jest / iż práwem pisanym sluzba albo niewola jest dopuszczena / y dozwozona / a iedno drugiemu sie nieprzewozciwia. Ale do tego wstetkego to wie dzieć potrzeba / szad sluga albo niewolnik rzeczon jest. Lásnikim tedy iest / że sluga s mus / a sluzba iedno / iest rzeczon / a to oboie / a iedno od zachowánia / iáko by niewolnik gardim dárowany /

a S. S. libij  
art. 13.

wany / a przy zdrowiu zachowaný. To tez tu wiedziec nie wádz / że niewola nawiecey postá z przektectwa / a to dla grzechu / dla ktorego ieslesny wstetcy niewolnikami. A iż niektorzy / tego tez wtetcyć dokláda / mniemieli / abj od Esau syná Jzákowego / niewola postá / tedy to byc niemogze / abowiem / iáko kolwiek Jákob odniost slogostáwienie swio oycowstwie wstá / że przed sie dla tego Esau nie wpadl w przektectwo. Ci ktorzy ták rozumie / ná tym mniemánie / nie wie / sá / że Jzák w slogostáwieniu swie swym / Jákobá syná swiego zwat pánem bráciej iego : a poniewaz go pánem nád brácia iego zowie / toć inz / Esau sluga iego byt / gdyż sluga albo niewola nie inn go nie iest / iedno to gdy ieden drugiemu pánuie / a on z teo wolien byc nie moze / bez zezwolenia teo / w ktorego w mocy iest. A iż Jákob byt pánem nád Esau brátem swym / toć y Esau wolien byc od pánowánia teo / nie mogt. Ná to ták powiesz / iáko wtetcyć stoi / że prze Jákobowe odniesione slogostáwienie / Esau nie podlegt prze ktectwu / y nie byt sluga Bráta swiego. Przewo niewola albo sluzba / nie od Esau postá. Drugzy tez zaś mniemieli / aby sluzba postá od Temrotá pierwszego Krolá Bábilonskiego / ktory przeciwko práwu przyrodzonemu ludzi gwałtem z niewalat. Ale przeciwko temu text mowi / tam gdzie wspomina / że ludzie wolni byc máta. Abowiem Pan Bog stworzyl ná wyobrazenie swie stworzyl / y ták bogátego iáko y ubogiego nádrosz / sa Krwia swa odkupit / y wolnym wezwat : y przewo wstetcy / za rowno sluzba nie sa obowiazáni / co sie ták iásniey wtwierdzić moze. Rodzay ludzki iest stworzenie y wyobrazenie Boze / a to wyobrazenie dat Pan Bog / káždemu czlowiekowi rowno / a iż Pan Bog ták / zde / rowno y iednáko stworzyl / toć tez iednáko wstetki miluie. Ale pierwszego pozwole / z rodzay ludzki stworzon iest / ná wyobrazenie Boze. Wstá / że przeciwko temu / że ludzie wstetcy iednáko sa pánu Bogu podobni / ták mowi /

Ludzie nie wstetcy sa iednáko Bogu podobni / przewo Pan Bog nie iednáko wstetkich miluie. Abowiem im kto medrzy y enotliwsi / ym bliższy Bogu y podobniejszy : a im kto grzesniejszy / y im daley od Boga odsied / ym iestroznieszy / y niepodobniejszy / y przewo niepodobniejszy y roznieszy od Boga Stworzyciela swiego / ma podobniejszy / y enotliwsiemu sluzyc / a kroć / iáko Sálomon mowi : Stupi madre / mu niechay sluzyc. Ná to ták odpowiesz / Wprawdzieć / że przed wpadkiem Adánowym ludzie byli zá rowno rownymi w madrosći / y iednáko Bogu podobni y mili. Ale po wpadku w grzech / inácy sie odmienilo : bo dla grzechu ieden nád drugiego medrzy / y ieden drugiemu sluzyc / y poddánym byc mussi. Ale Pan Chrystus wstetkich Krwia swa odkupit / iáko by rzeki / Aż kolwiek z grzechu Adánowego / iedni sa podobniejsi Bogu / niż drugzy / wstá / że Pan Chrystus iednáko nas wstetkich wlasna Krwia swoia odkupit. Adam tedy zá wpadkiem swym dwa / kie karanie albo plage narodowi ludzkemu zostáwit / duszne / y cielesne. Od cielesnego nie ieslesny wolni / ale od dusznego odkupit nas Pan Chrystus : a ták / iż sluzba cielesne karanie iest / a cielesnego karania Wieká Pána Chrystusowa nie wsmierzyta / tylko duszne. Przewo sluzba / ktora pánowie zá zezwoleniem ludu pospoliteo / czásu záciecia wojen postánow / i / a żadnym práwem ludzkim zábroniona nie iest / slusna iest / y ma byc w / tug práwa ludzkiego dopuszczena. Wstá / że ná to mamy pámitac / że ku dostápieniu wiecznego żywota / wstetkich nas Pan Bog iednáko / miluie / ani tam inz ieden drugiemu sluzyc bedzie / ale w tym dozesnym / ym / woicie inácy / bo tu ieden drugiemu podlegt. / y Pan Bóg / rozno nam milosć swa / y miłosierdzie okazuje. Abowiem grzesniejszego trudniej wos / luchywa / y / rozej / karze / niżli tego / ktory mniemsi / grzechami / obciázon iest. /

# Artykul Trzeci.

## Summa Artykulu.

- |   |   |
|---|---|
| 1 O Służbie albo niewoley wrodzoney.                    | 5 Ludzie stáia sie slugami troiákim sposobem.         |
| 2 Służebney ziemſey ieſli ſa slugami albo niewolnikami. | 6 Cztery przyeſny práwego kupná/ albo zaprzedańia.    |
| 3 Służba dwoiáka ieſt.                                  | 7 Sluga kiedy wolnoſci doſtepuie.                     |
| 4 Slugi albo niewolniká/ y ſłużebniká roznoſc.          | 8 Gdy kto przeciw Studze wyſtápi/ Pán ſierze nagrode. |

a S.S.libi. ar.xxvi.libi.ii. art.Lxxij. et art.Lxxij. l.M. art. xx.

**S**zytamy / że dawnych Pánow wſtawami postanowiono bylo / ieſliby Czlowiek wolny ſluge w małżeństwo poiat / potomstwo z nich naródzone / oycu nie mátee przyrownáne być má. Potym záś Pánowie zá dozwoleńiem ſtárhych / bez wch waly ſ ludu poſpolitego poſtanowili : że ieſliby Białagłowá wolno wrodzona ſluge poiatá / tedy ſynowie práwa Oycowſkiego / á dziewki mácieryńſkiego wzywáć miáły. Ale niektorzy powiedáia / że cháſu Frydrychá Ceſarzá poſtanowiono bylo : ieſliby Czlowiek wolny ſluge / ábo wolno wrodzona niewolniká poiatá / tedy oboiey plci plemie / mátki á nie oycá náſládownáć miálo. Ale od poſtátku práwa to poſtanowienie bylo / że wolne wrodzenie / nigdy nie wolniká nie rodzi. Potym záś od cháſu Wigmaná Biſkupa Máideburſkiego w obyęz y weſtlo / y przez CEſarzá Henryká potym poſtanowiono : áby iák ſyn iáko y dziewká / nie wedlug Oycá / ále wedlug mátki ſie rodzili : to ieſt / áby pożywotne były / choeby teź Ociec był Niemcem / ábo Stowianinem. A krobey teź wolnoſc w niewolny odmienił / iáki y wolnoſc y ſluzbe / ábo niewola tráci. A w niektórych tezcich ſtoi / że tráci y wolnoſc b y wlaſnoſc.

b S.S.lib:ij. art:xxij.

## Gloſá.

**P**ierwſzych dwoj Artykulu lech opifať ſie ſluzba / iáko z práwa piſanego poſtá : ten trzeci artikul ieſt wſyſteł o ſluzbie wrodzoney. Abowiem tebn twierdził / áby ſluzba ábo niewola pochodziť miáta z mátki / drudzzy że z oycá / niektorzy záś że z obyogá tych : tym ſposobem rozumieć / áby ſynowie oycá / mátki / ábo dziewki náſládownáć miáły w rodziánu. Przeto artikul ninieſzy to concluđuie / iſz oboiá pteć / iák ſen iáko y dziewká / mátki náſládownáć máta. bo káždé naródzienie z wot má

wot mátki ſwoy náſládownáć má. A z ſtáradawná byt ten obyęz / y práwo / że w dochodzeniu tego / ieſliby kto byt wolno wrodzony / ábo nie / ogladano ſie y miáno bácznoſc nawiecy na mátkę : á wedlug ſtánu iey / przyſádzono wolnoſc y wznawano wrodzenie. [ Stadſie choć ſie kto z mátki wolney / á oycá niewolnego národzi / wolno ieſt wrodzony. Jáko teź / gdy ſie kto z mátki wolney / choć niepewnego oycá rodzi / tedy doſyć ná tym / że wten cháſ wolna ieſt / kiedy ſie dziećie wrodzi / choeby bedac ſluzebniká poeiatá : káſe gdyby wolna bedac poeiatá / potym ſedſzy ná ſluzbe porodzi / przedſie ten co ſie z niy národzi / wolno národzony ieſt : bo mátky nie nieſeſcie temu co w żywocie leży / nie ſkódiť niemože. ] Stadſe y to wroſlo pyťanie : Gdyby ſluzebniká brzemienna wolno puſzóná bytá / á potym záś bedac ieſe brzemienna ſluzyc poeiatá / y ſluzac porodzi / ieſliby wolno / eſly ſluge porodzi : Marcellus twierdzi / że wolnego wrodzi : bo doſyć ieſt te / krobey w żywocie ieſt / że mátká wolna bytá / choć tytko we ſrzedku onego cháſu poſi w żywocie byt. co teź rzeć prawdziwa ieſt : gdy ſie tytko ſámi mátká w ſluzbe podáta / ále nie to co w żywocie noſiá. A iſz ſie tu o ſluzbie poniewolney piſe / tedy y to przypomnieć nie wádzi : że ich wiele byt / krobey mniemáli / áby ſluzby ziemſey / to ieſt / krobey iáka poſluge Ziemi ábo Pánu / z dobr iákich cháſniá / ſlugami poniewolnymi / ábo niewolnikami byli / záſá dzáiac mniemánie ſwe ná Artykule xliij. lib. iij. s. ſ. [ Stadſie ták mowi : że od poeiatku praw nie bytá / ábo ſluzby / ále wſyſtko byt / ludzie wolni. o czym y to náſe práwo / Nieſkie ſwiády / e. c. A ieſli ták / ábo ſluzby / ále byt / toć teź y inſe wſytkie rzezy wolne byt / co by byt / przeciw práwu Ceſarſkiemu. A ták kto dziedzicznym ſlugá ieſt / teni nie ieſt wolnym / ále ſluga poniewolnym : á ieſli poniewolnym / tedy tá definitia nie ieſt doſtátecznie opifať. Ale áby to mieſce / y tá wápliwóſc rozumiana bytá / to pilnie báczyć

potrzeba / że ſluzba dwoiáka ieſt. Jedná wzgledem perſony / kora wlaſnie ſluzba poniewolna ieſt / kora gdy kto ſluzi / ſluga poniewolnym y poimáńcem bywa názwány. Drugá ſluzba ieſt wzgledem dobr / gdy ie kto trzyma / y z nich ſluzbe powinién / doeli te trzymáć / á nie ieſt / przedſie ſluga wlaſnie poniewolnym názwány. Ale y okrom tego ináczey ſie ſluzba dzieli / bo owá / kora ſluga poniewolny ſluzi / ieſt wlaſna y iſtorna wzgledem tego / iſz podleglá iſtorney poniewolney ſluzbie / y kto iá ſluzi / tedy dla tego ſluzi / iſz go gardtem dárowano. Drugá zaſie ſluzba ſlug ziemſkich ieſt / przyſádzáca / bo kto iá ſluzi / tedy ſluzi dla dobr / z przyſádku mu zleconych / y zátem ſluga ziemſki ſluzi / z dobr / á poniewolny tytko / áby żyć mogł. Ale y nád to / nárdnia ſie ieſe ſe inſe roznoſci ſluzb. Do ſluzby ziemſki moze być żołnierzem / y moze ſie dáć ſwiećić / y w zákon wſtápić bez dozwoleńia pána ſwego : co ſluga / ábo obyęziem wéznitć nie moze / áby do tego przyſtápiťo / przyzwolenie pána ie. Nád to / ziemſcy dobrá ſwoie Lenne / kiej dca / puſciť mogá / co drugim nie wolno. Przytem to wiedzéć / że ſluzby ſtawáia ſie troiákim ſposobem. Jedni ſie ſtawáia ſlugami práwem poſtanowionym. Drudzzy ſie záś ſlugami rodza. Ci co ſie rodza / ſa ci krobey ſie z mátek / poniewolnych rodza. Drudzzy záſie co práwem piſanym ſlugami ſie ſtawáia / dwoiáko ſie ſtawáia : bo ábo ná woynie bywáia / poimáni / ábo wolnymi bedac / w ſluzbe poniewolna ſie záprzedaia / ábo dobrowolnie komu dáruia. Do tego / ieſli ſie wolny Czlowiek záprzeda / ábo dobrowolnie zá niewolniká dáruie / áby to záprzedańie / ábo dárowanie ſamego ſiebie / wáſne byt / czterech rzezy / potrzebá / á kore ſnać / nie tytko do te / ále do wſelákiego práwego kupná / y predáńia náleży. Pierwſza / áby ten krobey ſam ſiebie záprzeda / ábo dáruie / nie byt / młodſzy dwudſieſtu lat. Wto / á / áby to byt / z przyzwoleniem potomkow ie go. Trzecia / áby one piéniádzé wlaſnie

3

4

5

cl M. art. l.

6

d S.S.lib: iij. art:xxij.

B ij temu

*Manuscript note:*  
 ...  
 ...  
 ...

temu należały do inaczey Kupno wazne niebedzie. Czwarta aby Kupniacy o wolności onego ktorego Kupnie nie wiedział A do tego piatę sie przydaie/ aby zaprzędanie ono Sadownie potwierdzono bylo: bo gdsieby te° niebyto/ tedyby onemu wolno do swey wolności pierwszey sie odwołac. † Jesliby sie tedy człowiek wolny poddat do tego ktory sam poniewolnym jest/ tedy tego wyszłego potrzeba/ co sie tu wyżej o przedaniu opisano: bo inaczey mogłby zaś być do pierwszey wolności swey práwnie przywrocon. Przewo to poddanie musi sie stać z przyzwoleniem potomków. Bo dla tego mowi text artykułu: iż sie nądzie w starych księgach práwnych/ że sie w Mięskim práwie za den w niewola poddać sam nie może: gdyby potomkowie tego przeciw temu byli. W czym dwie rzeczy zamyka. Nasz przyod dar ten / albo Kupno ma mocne być/ potym zaś przyzwoleniem potomków tego ma być od práwa potwierdzone/ y dla tego ani Wól/ ani Zaał nie mogli nikogo w niewola podać: ponieważ żaden y sam siebie bez wolei potomków swych/ okrom zagáto nego Sadu zaprzędac/ ani poddać w niewola niemożę. Ale z drugiey strony zaś sie. Jesliby potomek chciał kogo z niewoley/ albo służby wykupić/ tedy tego weźmić niemożę/ aże one pieniądże ktore zań dano wroci: ale to ma być z wola onego ktory go kupił/ aby go on sam zaś wolno puścił y wolnym weźmił/ ná trzecie miejsce gdsie go za sluge kupił/ albo gdsie mu sie poddał. Wywata też j drugim sposobem studzy táj poniewolny/ z tak wolno puścić/ y z tym dostepnia práwey wolności: Nasz przyod/ gdy sie misza śmierci pána swego/ ktora potomkowie tego zataili. Potym gdyby falefina Monete wyiawil. Potrzebie/ iesliby weźmek zgwalcenia/ albo wniesienia Pánienkiego odkryt. [A ná ostatek/ iesliby tego ktory z wozy ni wiekł wydal. ] A iesliby mu sie ktore z tych nie tráfiło / tedy ná wiekł sluzyc musi: a przeciwko niemu iesliby sie kto cze° dopuścił/ tedy nagrodá pánu przye-

a S.S. lib. i.  
art. xvi. lib. ij.  
art. vi.

7

8

chodzi nie studze/ a pan zas sluge w Sadu zastapic / y od práwa wyiac zamie moze. W tercie artykułu niniejszego ná pisano/ że kto wolność za službe od mie ma/ to jest/ iesliby sie kto dobrowolnie zaprzedał/ albo dárował bez przyzwolenia potomków oboie tráci / y wolność y własność/ tak ze inż wiecey z práwáżto wiekta wolnego weselic sie nie moze/ w swey własności w besse. untkách y waragelcie. \* Jesli o własność to jest/ o dzie dzictwie/ czyli o službie/ albo niewoley rozumieć sie ma to miejsce/ pusejam to ná rozsadek medzysych/ to widzac: że w Niemieckich trechách stoi/ eygenschafft/ a w glosie ná tym miejscu stoi eygen/ oboie sie rozumieć moze / tak ná dzie dzictwo albo własność/ tak y ná službe albo niewola: wsiakże to miejsce táł sie w Niemieckich glosách nájdzie/ jtu y ná inshych miestách. a Welich mann seine freiheit verwandele in Eygen schafft das ist/ ob er sich williglich selber verkauft oder vergebet/ der hat beide freiheit vnd eygen verloren/ das ist zuuernemen/ er mag keins freien mannes rechte nicht gehabē (on erbe zu nemē) oder an fufs/ oder an wergeldt. etc. \* Ktemu wolny człowiek w do biach slugi niewolnego/ dítiedzicę nie moze/ bo wśreko ná pána spada. A táł ponieważ sie żaden sam w niewola w dać nie moze/ bez przyzwolenia potomków/ a služba też wrodzona inaczey być nie moze/ iedno gdyby Mátká ponie wolna byta: tedy między wolnym/ a sluga poniewolna Matzienstwo być niemożę/ owšem gdyby sluga poniewolny wolna/ albo wolny sluge poniewolny z niewiadomości poiat/ a niemogł by być wolno od Pána swego pusejon/ tedy moze być rozwod między nimi/ y każdy z nich w inshy małżęństwo wstapic moze iesli chce. Táłże iesliby sluga przez woley Pána swego w zakon wstapil/ albo duchownym zostal/ tedy go Klastor Pánu wrocić musi. Stad każ dy bázyc moze/ że práwo pisane przeciwne jest práwu przyrodzonemu/ bo ciego práwo przyrodzone dozwała/ to go pisane zabrania.

To sie

[To sie też z wykładow tych glos iásnie obázyc moze/ że ostatnia cześć/ albo paragraff ostatni artykułu niniejszego/ gdsie stoi: Kto wolność za služ-

be odmienia/ tráci y wolność y własność/ lepiey sie zgadza z Originálnym stáreni/ niżli inshy ktore máia/ że tráci y wolność y službe.]

## Artykul Czwartry.

## Summá Artykulu.

- |   |  |    |  |
|---|--|----|--|
| 1 | Jáko kto wolność swa w mieykim práwie otrzymac ma.                 | 7  | Bezceni rozmáici sa.                               |
| 2 | Ná gábánie o službe czworákie.                                     | 8  | Bezcnych winá troiáká.                             |
| 3 | Krewni Kiedy swiadczyc moga.                                       | 9  | Bezceni kiedy swiadczyc moga.                      |
| 4 | Kok y dzień co jest.   | 10 | Rozność między bezcnyimi/ y małżęństwá niegodnymi. |
| 5 | Cześć y fromotá przodków niecia ga sie tylko ná trzecie pokolenie. | 11 | Dzieci dwoiákie sa.                                |
| 6 | Aletemu odpowiedac żaden niepo winien.                             | 12 | Wekárh táto sie moze dobrym stáć.                  |



## Lobyskolwiek w Dieście Práva

Mieykiego wzywaiac/ Kok y dzień bez naga bania wolno siedzial/ ten samosiódm z blizszymi przyiacioły swemi/ z ktorych trzey z strony oycá/ a trzey z strony mátki być máia/ lacwicy y tychley wolność swa otrzymac moze/ niżeli by go kto za sluge poniewolnego pokonac miał. Ktoby też dziecieciem wolny byl/ a národziłby sie z tożá nienágánionę/ táki práwem Mieykim wzywá práwa oycá swego. A ktoby też Mieykim práwem w swym práwie siedzial/ Kok y dzień nienágábány/ ani nágániony/ tego żaden z tego práwa zganic niemoze: ażeby práwo swie wtrácił tym sposobem/ żeby człowiekiem podeyżranym być miał. Jesliby sie też kto wolnym być powie dzial/ táki za wolnego ma być rozumian/ y nagrodá mu ma iść/ iáko wolnemu człowiekowi / y ma być wáżon iáko wolny człowiek: bo wśhyscy iednáko iednemu práwu wolnemu podlegli/ ktorzy w Miescie siedza y mieszkáia. Kto też ze czterech przodków swych/ ze dwu Dziádow/ y ze dwu Bab nienágánionego práwa jest/ ten od żadnego w práwie swym zganion być niemoze. Alez drugi w rodziánu y w w rzedzie nágánion być moze/ iednák przed sie od práwa swego odzrucon być nie moze/ chyba żeby ie sam wtrácił/ tradzictwem łupiestwem/ albo czym innym tákim/ czymby práwo swetrácił. Albo też gdyby kletym/ albo z ziemie wywołanym byl. Moze też krolowiek w rodzeniu być nágániony / zwlászczá iesli sie kto/ albo przed czásim/ albo sárzo

pozno

S.S. lib. iij.  
art. xxxij.

S.S. lib. iij.  
art. xxxij.

S.S. lib. i.  
art. Lib.  
S.S. lib. iij.  
art. xxxvii.  
S.S. lib. iij.  
art. Lxxij.  
I. M. iij.  
S.S. lib. i.  
art. xxxvi.



je prawo swe wtrącił/ iako sa wywo-  
lani/ cudzołożnicy. Drugi zaś sami  
swoimi wężnikami wtrącaia prawo swe  
iako ci ktorzy w nocy na cudze domy  
nádchodza/ albo sie z cudzemi żonami  
poćiemnie laża.

II  
d. S. S. lib. i.  
art. L.

**Z** strony Matki żaden nie jest  
złego tożá/ etc. Tu wiedzieć potrzeba/  
je dzieci/ sa iedny z tego/ drugie a dobre-  
go tożá: Dobrego tożá sa/ ktore sie w  
matężniewie swietym y w prawdziwym  
rodza. Złego tożá sa/ ktorzy sie krom  
matężniewa podług samego przyrodze-  
nia rodza. A takowi/ ażkolwiek tak sa  
dzieci/ iako y te ktore sa dobrego tożá:  
ale to przed sie opáterzono dostatecznie  
prawem/ aby tylko ci dźiedzieli/ kto-  
rzy sa dobrego tożá/ y w Matężniewie  
wrodzeni/ a nie ci co sie wedlug same-  
go tylko przyrodzenia rodza. Zaczym  
ci ktorzy sa dobrego tożá/ egum/ dwa  
iaki prawem dźiedzięca/ przyrodzo-  
nym y Matężniewem. Ale ci ktorzy tylko

wedlug samego przyrodzenia/ nie we-  
dlug matężniewa rodza/ sa tylko iedno  
prawo do dźiedzięcia máia/ a to przy-  
rodzone. Przeto ci ktorzy sa dobrego  
tożá/ lepszym prawem dźiedzięca niżli ci  
w dobra rodzicow/ stoych: bo kto dwa-  
iakię prawo ma do cze/ ten to jest bli-  
szy/ niżli ten/ co tylko iedno prawo ma:  
a to sie dziecie prawem pisanym/ nie-  
przyrodzonym. [Gdy tedy práwa z pi-  
śnosćia przegladamy/ to nájdziemy/ że  
gdy sie trąfiła iaka wstawa práwu przy-  
rodzonemu/ przeciwna/ tedy C. S. s. s. s.  
albo ci ktorzy práwa wstawiáli/ ná-  
dowali y stanowili/ obczyj poprawie-  
nia takowej wstawy/ iako jto przed soba  
mamy/ że Jacekolwiek ci co sa z tego tożá  
prawem pisanem/ niedźiedzięca. Wszak-  
że náwdnie sie czasem sżodek/ przez kto-  
ry dźiedzięć mogą. [Jako kiedy przy-  
chodza pod moc Dycorska/ albo gdyby  
Oćiec Matkę porat/ albo gdyby ich  
pan zwierzchni dobrymi wężnił.]

### Artykuł Piaty.

#### Summá Artykulu.

- 1 O Plech y wywołanych.
- 2 Klatwa co jest?
- 3 Wywołanie co jest? (mniekfe.)
- 4 Wywołanie dwoiakię/ wiekfe/ y

S. S. lib. iij.  
art. Lxij.



**K**siaby ktory bezczewy stawy głowiek/  
[máiac spráwe] w Miestim prawie/ nieustufnie w-  
padł w karanie Papięskie/ albo w klatwe: albo żeby  
od Biskupa/ albo innych Duchownych Klety był/ y  
od zebrania Chrześcijáńskiego wyłączoney: choćby  
w tym trwał rok y šest niedziel/ y dluzey/ tedy cęi  
nienáruksa/ ani żywota/ ani práwa swego/ ani dzie-  
dźierwa/ tráci. Bo klatwa/ aż duszy škodzi/ ale za-  
dnemu gárdlá niebierze/ by też w nety iakokolwiek dlugi czas trwał.  
Ale iesliby kto był wywołany/ albo przez wyrok Krolewski/ cęi odsá-  
dzoney/ a w tymby trwał rok y šest niedziel/ ten tráci cęesć/ żywot/  
práwo/ y wolność: a to iesliby sádownie przeciwko niemu posta-  
piono było. Jákimby kólwiek sposobem kto wywołan był/ iesliby w  
tym poći wywołanym jest/ poiman był/ idzie mu o gárdlo.

Glosa

### Glosa.



**Z**n artykuł jest prawie wy-  
kładem artykułu czwarto-  
go/ w którym napisano o  
tych/ ktorzy práwo swe w-  
trącili/ y to/ że kłeci/ y wy-  
wołani w teyże leżbie z nimi sa poli-  
czeni/ a to wśwetk/ o rozumieć potrzeba o  
tych/ ktorzy stufnie kłeci sa/ a wpornie  
w klatwie trwáia. Tu zaśie w tym ar-  
tykule stoi o Plech/ ktorzy nieustufnie  
kłeci sa: bo takowi práwa swego nie-  
tráca/ iako w teyże stoi.

Tu trzeba wiedzieć/ że choćby kto nie  
ustufnie w klatwie wpadł/ a zániedbał/  
by okazać niewinności swey/ przez co  
sie dopuśca hársnie kłaci/ tedy taki w-  
pornie cierpi y odnosi one klatwe. +  
co áskolwiek mu ná żywocie/ albo ná  
gárdle/ ani ná poćimosci nie mekto-  
wa/ ale przed sie ná duszy škodzi +. A  
tak trzeba sie // co nawisecy klatwy  
chronić y bac/ choćby też y nieustufna  
była. A owsem/ káždy klety ma sie do-  
browolnie z Koscíolá odlać/ aby sie  
drudzy z niego niego/ slył/ gdyz sie go-  
dzi káżdego Sedzięgo cęi/ y tego sie  
Decretow obawiać + záchymby nie w-  
siedł winy Kramności. Wszakże dwa  
przypadki sa/ dla ktorchby mogli o kla-  
we niedbać. Jedná iesliby klatwa wy-  
sta po appellatiew/ w onęże spráwie/  
w práwie duchownym/ zátozoney. Dru-  
ga/ iesliby ten wyrok klatwy w sobie  
nieś iaka táwna y nieznośna krzywde  
y niespráwiedliwość. Przeto wiedzieć  
potrzeba/ iesliby Sedzia/ albo ktory

Przełożony Duchowny nieustufnie do-  
go klat/ tedy bywa do roku zrucon z  
urzedu: a iesliby w tym urzad swoy w-  
pornie spráwował/ tedy ná wieki ká-  
pláństwo tráci/ Klatwa tedy tak duszy  
škodzi/ iako wywołanie ciálu. Bo klat-  
wa nie innego nie jest/ iedno wyrok  
Sedzięgo Duchownego/ kto/ y wcho-  
dzi dla iakiego kolwiek wysięptu ná  
dusze/ ktora starána ná tym swięcie is-  
náczy być nie może/ iedno przez przy-  
muszenie do posłuszeństwa. A choćby  
wiedzieć ktora klatwa stufna jest/ a  
ktora nieustufna/ albo ktorey sie strzedz  
y bac mamy/ o tym cętar ferzey s. s.  
lib. iij. ar. lxxij. gdzie dostatecznie na-  
dziej o karaniu Duchownym y o Klat-  
wach. Ná to masz wiedzieć/ że wywo-  
łanie nie innego nie jest/ iedno wyrok  
Sedzięgo b. Swięckiego/ dla niepo-  
słuszeństwa/ albo wysięptu ná wystepce a  
dány y wężnioty. A to czasem jest wie-  
tfe/ czasem mniekfe. Mniekfe albo  
gole wywołanie jest/ gdy kogo dla wy-  
stepku/ albo niestawania do práca ná-  
glowa/ w contumaciam/ przejszca/ a ten  
pierwszego roku bezczem/ iest/ sájk/ że  
sie go zabic/ niegodzi. Wywołanie wie-  
tfe/ albo cęi odsázenie jest/ porwier-  
dzenie przez Arolá onego pierwszego  
wywołania/ gdzie inż dobra tego ná  
Arolá do stárbu biera: y stawa sie inż  
bezczem d. tak że go káždy zabic mo-  
że. A iako zgotá prostrym wywołaniem  
wywołany/ przycho/ si w wywołanie  
wiekfe/ albo Arolewskie/ o tym cętar  
s. s. lib. i. art. lxxij. et lxxij.

S. S. lib. iij.  
art. lxxij.  
S. S. lib. iij.  
art. lxxij.

S. S. lib. i.  
art. lxxij.

### Artykuł Szosty.

#### Summá Artykulu.

- 1 O początku práwa Miestkiego.
- 2 Práwo Miestkie Klad rzecone.
- 3 Od Synow NOLEGO narodow  
Siedmdziesiąt y dwa postle.
- 4 Práwo Miestkie Klad rzecone.
- 5 Práwo Miestkie rzecone jest/ ius  
privatum.

C ij Pod

S. S. lib. iij. art. xliij.



**W**ozatel prawa Weydeckiego / y iako  
 ziemi Sastrey z ypodobana Cesarzkiego na  
 dane jest / tego co sie tu niżej napíše / okazan na  
 dzie. Napierwsze Pánstwo / albo Monarchia  
 poczęła sie w Babilonie / ktore Míasto w wysk-  
 tku inszym Powiátom pánowało. To Nem-  
 roth między Pogánstki krolmi namocniwszy /  
 záložyl: y w nim wieže dziwnie wysoka postá-  
 wil / Míasto wielkimi y širokiemi gránicami / máy / y twierdzami  
 obwioldi / Bástey wály / y inne obrony pobudował: z onego obmuro-  
 wánia Míasta / y dzis to práwo / ktorego w murze albo w Miescie  
 in municipio używá / I V S Municipale, to jest prawem iednego  
 Míasta albo obmurowánia / albo iedney osady / zowá. W tym Mies-  
 cie sam Krol mocny / y statek wymysli mieszkal z tsemi Pány y ksa-  
 zety / y przy nich inszy wctwi ludzic y obywatel / ktore kápcami zwa-  
 no. Ci wsiycty iednym prawem sie sódzili / ktore Mieskim zwané /  
 ktorego imiénta y po dzisieyby dzień nie odmieniło. O czym sie ni-  
 żej ferzey powie.

Glosa.

**W** Pismie Swietym / y w in-  
 szych historyách staray:  
 ze po potopie wsiyctego  
 swiata / Noe Pátryarcha  
 on swiety / y od Boga wni-  
 towány z Korabiu wyszedł / miał trzech  
 synow / Cham / Sem / y Japhet. Cham  
 (ktore teź Zoroastes zowá) wynalazł  
 y wymyslił náukę czarnoksielka / y siedm  
 náuk wyzwolonych. Lomchus teź syn  
 Noego / Astronomia / albo Gwiázdár-  
 ska náuka wynalazł. Do tego przyszedł  
 Nemroth (ktorego niektorzy Synem  
 Saturnusowym y Jowisowym byc  
 powie dája) y ráde od niego wsiat / iá-  
 koby mogł opánowac / y zwielowic w  
 siyctie ludzic. Sem wymyslił purpury  
 y inszych drogich sukien robienie / tákze  
 y drogich másci spráwowanie. Od  
 tych trzech synow Noego postó siedm  
 bstejnar / y dwa narobow / [ ákólwiek  
 wielu w ten poczet nie póczytá / kto-  
 rzy ku inszym narodom sie przláczy-  
 ly / z adné potomstwa nie z ostáwili. ]  
 Od Japheta postó piatnáście Naros

ow / od Chamá trzybdesic / od Semá  
 [ pierworodnego / y między wsiyctie-  
 mi inszymi Pátryarchy / Dmádziescía y  
 siedm. Ci wsiycty gdy sie inż w wielkú  
 lud rostrzewili / wsiycté ziemié między  
 sierozdzielili / Semowi sie dostála Ásia.  
 Japhetowi Europa / A Chamowi  
 (ktorego teź Zoroastes zwaná) Afrika.  
 [ Od Chamá posedił Chus / od Chusa  
 Nemroth / ktory ná ziemi moznym byc  
 poczał: ten byl obrzym / w ciele bárzo  
 wielki / y dziwnie smiáty: tákze y w ra-  
 ku bárzo mocny / między wsiyctimi syn-  
 mi y wnukami Noe. Ten chciwoscía  
 pánování zapalony / naprzod Páns-  
 two z okrucienstwem nád swemi w  
 Babilonie sobie przláczył / y to  
 Míasto bylo pocátkiem pánování  
 iego / ktore on záložil / między inszymi  
 Míasty / zwláscía Uráth / Archad / y Ca-  
 lámia / w ziemi Senaor. Przetoz Bo-  
 žym to wccm / co iest / rozlénásem krwia-  
 ludzi byl zwan: to Míasto mocnemú  
 Bástkami / y inszymi obronami opátrzył /  
 y práwo obywatelom wsiáw / ktore

od onca

od one obmurowan. a Mieskim pra-  
 wem nazwa. I Dostawcy tedy okrucenie  
 tego panstwa / Jecce z synow Semo-  
 wch / y Suphnezynow Japhetowch  
 powinowate sw / przytádem swym  
 napominat / aby tákze okrucienstwa  
 nád swemi / iáko y on / wzywáli. Ci trzy  
 pánowie / Nemroth / Jecce / y Suphne-  
 rzadziłi / popolenie onego swiata / Pá-  
 tryarchy Noego. A gdy sie wsiycty trzy  
 zekli / z niezliczona wielkoscía ludu ná-  
 pole Senaar: Nemrot / máz smiáty / y  
 mowny / one wielkosc ludu wsiycté / ku-  
 sil sie od boiázni Bozey odwiec / rá-  
 dzac im / aby budowali wieže / ktoraby  
 sie wierzchem niebá dotykáta. Ale Pan  
 Bog obaczwszy / wsiycté rozprošeni / mie-  
 stwa sábie sukáli. / To miece w  
 Niemiecich / Exemplarzách / ták stoi.  
 Od tych po potopie / ctery Monarchie  
 byly. Pierwsza / Afriórú / ná wšhod / stón-  
 cá / tam napierwey pánował Belus  
 Sichernorú. Druga / ná zachod / stón-  
 cá / tam pánował Archilaus. Trzecia / Sey-  
 tarum / od pulnocy / tam pánował Ni-  
 mus. Czwarta / Egipciórú / od południa  
 tá pánował Nimeus / z mátká swá / Se-  
 mirámidá / ktora napierwey wymysli-  
 lá / plotno / y wbiory / ku zákrzywání / cis-  
 tow / mezkich. Ten Nimeus / postáno-  
 wit / napierwey Babilon / gównym  
 Míastem / tam tego krolestwa. W kto-

rym potym ( bo ten wymyslił napiera-  
 wey bítwochwálistwo / dat / postáwic / os-  
 braz / po / Owe / swym. Potym / Sárda-  
 nápalus / Monarchia / do / Medow / prze-  
 niost. Po nim / krolował / Astiages / ktory  
 dat / corte / swo / kšázećiu / Perstiemu / od  
 tego / posedi / Cyrus / po / ktorego / smier-  
 á / wrocitá / sie / zás / Monarchia / do / Ba-  
 bilonu / tam / trwáta / áže / do / tego / času /  
 gdy / Alexander / tam / przlágnawšy /  
 y / zwiectstwo / otrzymawšy / Monarchia / do  
 Greciey / przemiosł / gdzie / trwáta / áže /  
 do / pánování / Rzymlikiego / (o / czym / ni-  
 żej / w / árti: / vij. / wsiycty). W ten / teź / čas /  
 krolował / Phálet / (co / sie / rozumie / obta-  
 czony) / y / byly / zburzone / Ierij. / ierzykow / á  
 Phálet / krolował / potym / z / Cyrusem / y  
 w / tego / pokoleniu / zostal / ierzy / Zedow-  
 skif. A / ták / inż / stá / káždy / báć / móže /  
 že / práwo / a / Mieskie / w / Babilonie / sie  
 pocželo: / bo / wsiycty / w / nim / mieszkácy /  
 iednym / prawem / osázeni / byli / ktore  
 práwo / Mieskie / zwané. A / ták / to / Mí-  
 sto / bylo / pocátkiem / pánování / y / prá-  
 wa / Mieskiego. Wsiáke / wsiáwy / wsiycté /  
 kie / ktore / byly / w / Babilonie / y / w / Perstey  
 postánowione / záginely / y / wsiycty / ich /  
 nie / używá. Práwo / tedy / Mieskie / o-  
 sobliwym / prawem / iest / / nie / tárnym /  
 albo / pospolitým / iáko / y / to / Wádebur-  
 skie / osobliwe / práwo / iednego / Míasta /  
 iest. Táke / y / Speculum / Saronum / b.  
 osobliwe / práwo / iest / ziemi / Sástrey /  
 ktore / oni / sá / sobie / zá / przywilej / máo.  
 ):( ( ) ( )

4 S. S. lib. iij. art. xliij.

5 S. S. lib. i. art. i. xxix.

Artykul Siódmy.

Summa Artykulu.

- 1 O przemienieniu Krolestwa / y iako Monarchia wsiyctego swiata ná osiáku do Rzymian przemiesioná byta.
- 2 O Monarchiey Assyryjskiej.
- 3 Bítwochwálistwa / stá.
- 4 O Monarchiey Medskiej.
- 5 O Monarchiey Perstkiej.
- 6 O Monarchiey Greckiej.
- 7 O Monarchiey Rzymskiej.
- 8 O podwyżšení / Sylwestra / Pappe / zá / przez / Constanyná.
- 9 Papijskiej / Coronácie / wsiáwienio
- 10 Kto / wyszy / iesli / Papie / z / si / Ca / sars :
- 11 Argumentá / i / Papie / z / wyszy

Argus

- |                                 |                                      |
|---------------------------------|--------------------------------------|
| 12 Argumenta temu przeciwno.    | 17 Jmiona dześci mrozow / ktorzy     |
| 13 Zgodą tego sporu             | praw poprawiali                      |
| 14 Práva Świeckie nie mają Du-  | 18 Kłowe práwa iáko westy.           |
| chownym práwom słodzić.         | 19 Ksiáze sład rzeżone.              |
| 15 Leges sū tabularum sūd.      | 20 Mánstwa sūd ?                     |
| 16 Lacedemoniękowie w pamięci / | 21 Lenne albo zákupne práwo co jest. |
| á Atheniensowie ná piśmie prá-  | 22 Kłore Krolestwa w Kłore Ksiestwa  |
| wá mieli.                       | pofty.                               |



**Pisanie práwa Wądeburckiego obja-**  
śnawia. Jest tego potrzeba / aby się też to nie-  
zaniechalo / iáko długo Pánstwo / albo Monár-  
chia [w Babilonie] nicodmiennie trwała niżli  
do Greków przeniesiona była. Trwała tedy  
Monarchia niż do Greków przyšla / áże do o-  
statniego krola Perskiego Dariusza / ktorego A-  
leránder wielki Mácetonski krol zwyciężył.

á od tego czasu odmiemilo się krolestwo Babilonickie / y do Greków  
przeniesione bylo / y tam trwalo do tad / áże Kzymianie wшыtek prá-  
wie swiat opánowali. Potym Iulium Cezarem ná Cezarski stołec  
obráł / y od tego czasu Kzym / áż do dzisiejszego dnia Monarchia dzie-  
rzy: á to z strony Piotra swietego / dla ktorego y dzis glowa jest wшы-  
stkiego Krześciánstwa / y ma od Boga zwierzchnosc Kzymiska dwa  
mieczá / ktore znaczą dwoiaka wladza / Duchowna y Świecka. Pa-  
piez wladnie Duchowna / á Cezarz Krześciánski / ktory krolem Kzy-  
miskim jest / swiecka: á to dla obrony koscioła swietego. Tak że ie-  
sliby czego Papież pohamowác nie mogł / powinien go Cezarz pod-  
pomoc / takze y on Cezarza gdyby tego potrzeba byla. A tak ieden dru-  
giemu / bronie koscioła swietego / ma byc ná pomocy.

Gdy tedy Pánstwo wшыtkiego swiata / iuz do Kzymian przenie-  
sione bylo / ná ten czas bez práwa żyli Kzymianie / káždy wedlug za-  
dzy swey / Zymiac co sie komu podobalo bez wшыtkiey skargi / bez Sa-  
du / y bez karania. Bo práwa / ani wrzedu żadnego niemeli / wedlug  
ktorego / y przed ktorymby mogła skarga záczeta byc: to tak długo  
trwalo / áże z Aten do Kzymu práwa pisane przyniesione byly. Po-  
tym kazali po Mánstach / y ná miycách pospolitych czynic y stawiac  
znák teki / pokoy znacząc: sład y po dzisiejszy dzień rzeżny [co jest / ko-  
ła poslubiony] pokoy między ludźmi jest.

Myslac potym Kzymianie o tym / iáko by Pánstwo ich rozszerzone  
bylo / y iáko by pod zwierzchnosc Kzymiska wшыtke ziemie podbili /  
zamił y inne obrony w ziemiach budowali / z ktorych potym Sasia  
dy / y wшыtke inne / ktorzy sie zwierzchnosci ich przeciwwili / trapił / ná  
jezdził / y podbył. Potym radzili o osádzieniu onych zamkow / y

Miasł

S.S. lib. art.  
i. lib. art.  
xliij.S.S. lib. art.  
Lviij. lib. t.  
art. Lviij.

Miast nabudowanych / y obrawszy niektóre miáze stanu Kycerskie  
go przelożyli ie nád onymi zamki / y innemi twierdzami / y tamże ich  
potym práwem zákupnym / albo Lennym opárzyli. Chcąc tedy one  
ziemie / ktore podbili / tym lepiej opárzyć / myśli o tym iákieby im w-  
stawy / y práwa nadać. Posłanowili tedy káżdey ziemi práwa / we-  
dług tey własnych Wilkierzow: takie iákie też y Saska ziemia do  
teych czasow ma od Constantina / y Karla Cezarzow nádane. Bo te  
ziemie / iáko Saska / Baworska / Szwabaska / y Frankonia / krolestwa  
były / póki były od Kzymian niepodbite / y zholdowane: ale kiedy iuz  
pod moc Cezarska przyszły / w Ksiestwa sie odmienily.

## Glosa.

**N**astad artykulu tego / áż  
wiecey tym ktorzy historie  
pisali / niż tym ktorzy sie prá-  
wem bawia / nalezy / ábo  
wiem jest wшыtek o tym /  
iáko krolestwa z iednego narodu do dru-  
giego przeniesione byly / wšakże / aby  
tym śladniey wrozumian był / wmyśli  
tego / ktory ten Przywilej Wądebur-  
ckanom pisal / násládnia nieco krole-  
to tymże powiemy. [Assyryjski]

Kłowie napierwey po Nemrocie swia-  
tu wшыtkiemu panowali / ktorych pa-  
nowanie naznaczenie sie między inne-  
mi trwalo lat tysiac y trzy sía. Belus  
Nemrotides / ktorego Assyryjskowie  
Saturnusem omylnie zwali / to krole-  
stwo napierwey a. rzadzil / á mieklat w  
Babilonie. Od teo sie skáráde hátwo-  
chwálstwo záczelo. Abowiem po tego  
smierci Ninus syn tego / przez smierc  
owca swiego zátosny / dla poćiechy swey /  
oyconskie wrobrázenie sobie wyrzeczác  
kazal: ktoremu tak wielka cześć wy-  
rzadzal / że zloczył / káżdemu ktory do  
onego obrazu wćieł / wystepki odpus-  
ciat. Ná ostatek / y obywatel krole-  
stwa onego / onemu hátwanowi / Bo-  
ka cześć przywlaszczać pozeli. Trwalo  
krolestwo Assyryjskie áże do czasu Sa-  
dánápálusa ostatniego krola ich. Kto-  
ry rdawny sie ná zbréki / wšeteżniey-  
słm sie sstát / y gorsem niż niewiásta.  
Tego Arbaces Hetman tego / między  
zabránien niezadnych niewiast ná

lazwly / zábil. A iz ten Arbaces Medo-  
cył był / przeto Monarchia do Medow  
przeniosł / gdzie trwala przez 259. lat /  
áże do czasu Astiagesa ostatniego Me-  
dkiego krola. Ktorego Cyrus krol Pers-  
ki zwyciężył / y Monarchia do Pers-  
sey przeniosł. Tenże też Wáitázerá  
Chaldejskiego y Babilonickiego krola  
(ktorego przodkowie obstrzeliłi sie by-  
li od Assyryjskow) zwalczył. A stolet-  
iego Babilon Miasło przepysne ná-  
trchmiast zburzył. Potym y przeciw  
Cresusowi Lidyjskiemu krolowi / ktory  
pomoc Babilonczykom dawal / iechal /  
y tego bez pracy poráził. Trwala tes-  
dy Monarchia w Persow 254. lat / áże  
do Dariusza ostatniego krola ich / dzim-  
nie moznego / ktorego Aleránder krol  
Mácetonski trzykroć sie z nim podka-  
wšy / krawym boiem zwycięzył / y páń-  
stwo tego posiadł. A ten potym chcąc  
aby po nim temu rowny w potomnych  
ludzi niepowstát / po smierci swey Mo-  
narchia między dwanasćie towárzy-  
sow swych / ktorzy z nim z mlodosci ro-  
sli / rozdzielił / y wćynil ie dziesćciami  
tak wielkiego y serokiego krolestwa.  
Od tego czasu wštalo krolestwo Babi-  
lonickie / á bylo do Greków przeniesio-  
ne / tamże trwalo áże do Persusa osta-  
tniego Mácetonickiego krola: ktory ob-  
Kzymian zwycięzony / y przez Pawla  
Aemiliusa z dziećmi pospolit / y ze w-  
шыtkim sárbem krolestwim do Kzym-  
przywiedziony / ocy wшыtkiego ludu / y

dzimó

S.S. lib. iij.  
art. Lviij.

4

5

S.S. lib. iij.  
art. Lviij.

6

7  
c. S. S. lib. i.  
art. i. Lviij.

dywowanie na sie obocit. A tak Mos-  
narchya od Grekow do Rzymian  
przeniesiona byla/gdzie y po dzisiejszy  
dzienn trwa z strony S. Piotra/ ktory  
głowa wszytkiego Krzescianstwa jest.  
A dwa miecja/ wladza dwoiatka/ Du-  
chowna y Swiecka znajace ma. Du-  
chowny miecz Papiezowi/ a Swiecki  
Cesarzowi zlecony jest. Ale wladza y  
moc Kosciola Rzymstego nawiecey sie  
rozkrzewila czasu Constantina wiel-  
kiego. Ktory byl od S. Sylwestra Pa-  
pieza okrzeston/ y od trefu zdrowion.  
Ten gdy przez znamie krzyza S. ktore  
z nieba widzial Marcentiusa zwyci-  
zyl/ inze Tyranny odpedzil y panstwo  
wsmierzyl czyniac dzieki Bogu. Palac  
swoy/ ktory Lateranense Pallatium y  
dzis w Rzymie zowa/ Sylwestrowi y  
namiastkom tego darowal. Potym y  
korone z glowy swey/ plaszcz fariatny/  
albo z purpury wrobiony/ y inze wysyl  
ko odzienie Cesarstie nam wlozyl. Nad  
to/ dal mu Berla Cesarstie/ y wszytkie  
znaki y postepki Miarstatu Cesarstie-  
go. A iako rozmaitemi dostoiensctwy  
byto slachcone Kcerstwo tego/ tak tez  
kaplany Kosciola swierogo Rzymstie-  
go slachcic y zdobic rozkazal. Wzedy  
Kardynalskie/ Officialskie/ Komornia-  
ckie y inze Duchowne postanowil. Nad  
to postanowil/ aby on dostojny Pasterz  
y iego namiastkowie/ korona ktora mu  
byl z glowy swey dal ze stora naczysse-  
go/ y drogich kamieni wrobiona/ korona  
nowami byli/ b. a to wszytko ku wiesz-  
cey wciwosci Piotra s. Nad to wysyl  
ko/ ten tak Krzescianstki Pan/ na znat  
wieszce/ wniizenia/ konia za wodze pob-  
Papiezem Sylwestrem trzymal/ ktore-  
mu potym y namiastkom tego/ Miesto  
Rzym y palac swoy/ y wszytkie Wlozko  
swiecie darowal: a Panstwo y Stolec  
swoy na wschod stolicą przeniosl/ a tam  
Miesto slawne/ ktore potym od imie-  
nia swiego Constantinopolim nazwat  
zatozyl. Moglby tu kto rzec/ iakoz  
stad miedzy niektorami wacpliwosc  
rosctie/ poniewaz te dwa miecja Rzym-  
skiey wladzey zlecone miedzy dwie oso-  
bie sie rozdzielily/ to jest/ ze przy Papie

b. S. S. lib. i.  
art. i.

d. S. S. lib. i.  
art. i. Lviij.

zu Duchowny/ a przy Cesarzu swiecki  
zostal/ kto wzdy z tych dwu wyzszy jest.  
O czym roznie c. sa mniemanie ludzkie.  
A tak wejniemy naprzod argumen-  
ta wezonych w prawie Duchownym/  
ktory twierdza ze wladza Cesarstka  
ma byc podlegla wladzey Papieskiej/  
a tego tak podpieraja/ y dowodza.  
Wladzey Papieskiej zlecił Pan Bog  
Kluze Krolestwa niebieskiego/ y dat  
tey moc na ziemi zwiezowac y rozwie-  
zowac. A poniewaz Papiezowi wla-  
dza Duchowna/ a Cesarzowi Swiecka  
ka dana jest/ a rzecze Niebieskie albo  
Duchowne zacniysze sa niz/ Swieckie  
kie/ albo te doczesne: przeto/ slusnie  
Cesarz ma byc mnieyszy Papieza/ y ied-  
mu podlegly. A przy tym tez y to mo-  
wia: ze Duchowienstwo jest lud pomia-  
zany/ y wybrany z rodu Krolewskiego/ a  
tym dowodza/ ze slusnie Papiez ma byc  
głowa wszytkiego Krzescianstwa y iemu  
ma byc poddany kazdy Krzescianstki  
czlowiek. Jesli mu tedy wszyscy Krzescia-  
nie poslusni byc powinni: tocz slusna  
aby mu y ten poslusny byl/ ktory inze  
do poslusienstwa iego/ mieczem przymu-  
sac powinien. Wtore argumentum  
ich jest to: ze Papiez ma moc/ y wla-  
dza czynic/ to co Cesarzowi czynic na-  
lezy: iako Bekarta dobrym wezniec/ w  
oboim/ to jest/ Swieckim y Duchow-  
nym prawie/ moze: a iesli to moze we-  
niec w oboim prawie/ tocz y inze rzeczy  
czynic/ y sadzic w oboim prawie moze.  
Nad to/ Cesarz powinien wezniec wy-  
znanie wiary przed Papiezem/ a on go  
ma wysluchac/ y rozeznac/ iesli dobrze  
wierzy/ iesli nie jest w klatwie/ etc. Ab-  
wciem Papiez Cesarza d. Plac/ y z stola-  
ca stozyc moze/ za slusnem przyeznana-  
mi. Cesarz tez pomaganie/ albo po-  
swiecenie swe od Papieza bierze. Nad  
to iesze. Papiez przeniosl Stolec/ al-  
bo Krolestwo Rzymstie z Greczey do  
Niemiec. A temu Cesarz Papiezo-  
wi hołduje/ y przysiega. Jeslize tedy  
Papiez ma taka wladza nad Cesar-  
zem/ tocz pewna/ ze jest wyzszym niz Ce-  
sarz. Na tych/ y takich argumentach  
sadza sie Duchowni.

Przecl

Przeclwko temu mowia zas weni w  
prawie Swieckim/ ze Cesarz jest wyz-  
szy niz Papiez/ a mniemanie swiego  
tak podpieraja. A mowia/ ze Cesarz  
owi dany jest y zlecony miecz Swiecki/  
ktorym powinien prawa/ sprawiedli-  
wosci/ wdow/ y sierot bronit/ y wysze-  
pne karac: dla tego/ aby gniew Bozy  
wblagan byl/ czego Duchownym zabro-  
niono. A Abowiem iesliby byl Papiez  
mial miec oboie prawo/ y oboie Sady  
w reku swych/ nierozdzielito by sie bylo  
na dwie osobie: a tez rzekl sam Pan:  
Moie Krolestwo nie jest z teo swiatat.  
A nie zakazanoby bylo Piotrom/ aby  
mieczem nie wlozowal/ na on czas gdy  
mu rzeciono: Wloz miecz twoy do po-  
siew: bo kto mieczem wlozie od miecia  
glinie. Przez co nam dal rozumiec/ aby  
sie Papiez/ ani zadon kaplan w rzeczy  
Swieckie nie miesal. A iesze k temu  
gdyby Papiez byl wyzszy niz Cesarz/  
redyby sly Apellacie od Cesarza do Pa-  
pieza/ ale to nie jest: przeto wyzszym  
byc niemozie. Nad to Cesarz czaszem bie-  
rze podarki/ albo czaszem Kosciotow/ nie  
Papiez. A tez Cesarza Churfirstowie  
obieraja/ a nie Papiez.

A azkolwiekby sie iesze moglo wiesz-  
cay/ y na te/ y na owe stronie powiedziec/  
ale abyśmy sie w dluga rzecz niewda-  
wali/ przystapiemy do tego/ iakoby te  
sbbie przeciwnie argumenta zgodbic/  
y wladza kazdego prawdziwie okazac.  
A tak to zamienienie tego sporu albo  
dysputacyey bedzie.

A Pan Bog wshchemogacy gdy nie-  
bo y ziemie stworzyl/ stworzyl napier-  
wey dwoie swiatlo/ Stoiace y Miesiac  
aby nam na ziemi swieciło/ ktore nam  
znajca dwoiatka wladza. Stoiace zna-  
czy wladza Papieska/ a Miesiac znaczy  
wladza Cesarstka. Wieszcie swieci w  
dnie/ to jest duszy/ a mnieysze w nocy/ to  
jest ciatu. A iako Miesiac bierze swia-  
tosc swo ob stoiaca: a im daley od nie-  
go odstepuje/ tym zupełniysze swiatlo  
ma/ tak tez Cesarz bierze poswiecenie/  
pomaganie y koronowanie od Papie-  
za/ ktore skoro otrzyma/ ma tez iuz swe  
zupelne swiatlo/ to jest zupelna moc/ y

wladza. Taka tedy jest roznosć miedzy  
tymi dwiema glowami wszytkiego Krze-  
scianstwa/ iaka jest miedzy Stoiacem a  
Miesiacem/ ze Papieska wladza jest  
we dnie/ to jest nad duszami/ a Cesar-  
stka w nocy/ to jest nad rzeszami Swie-  
ckimi. A ta wladza (co iesli miecz swie-  
cki) ma byc wstawienie gotow czynic  
o wiara S. Krzescianstka: bo tego Du-  
chowienstwo potrzebuie/ aby ich bro-  
niono od krzywdy/ y od gwaltu/ co sa  
wiecey czynic powinni. Przeto y Du-  
chownych Swieccy dla dusznego zbaw-  
wienia/ y Swieckich Duchowni dla  
obrony potrzebina. A tak nie jest ie-  
den wyzszy niz drugi/ ale kazdy ma wla-  
dza od Pana Boga. A iz sie wyzszy  
powiedziano/ ze Duchowienstwo jest  
wybrany lud miedzy innymi: tedy to  
masz rozumiec/ ze do spraw Duchow-  
nych/ iako sa Krzes. Spowiedz y inze  
Sacramenta Koscielne. A przeto po-  
maznia glowe Ksiazetom Duchow-  
nym/ a Swieckim nie pomaznia. Bo  
gdy Cesarza poswiacaia/ tedy go po-  
maznia na krzyz miedzy topakami: a  
to dla roznosci osoby swieckey y du-  
chowney. A iz Papiez Cesarza koro-  
nuie y poswiaca/ tedy to czyni z powin-  
nosci wrzedu swego/ a Cesarz tym po-  
kaznie dobrowolne poslusienstwo Pa-  
piezowi: bo chochb od niego poswie-  
con nie byl/ przedsiebry byl Cesarzem.  
Abowiem on dostacie wrzedu od Elec-  
torow/ gdy na Krolestwo Rzymstie os-  
bran bedzie. Panstwa Cesarstkiego do-  
stawa mieczem/ a imienia Cesarstkiego  
dostawa przez poswiecenie Papieskie/  
ktore Papiez wezniec powinien/ gdy  
mu zgodne obranie Cesarstie oznay-  
mione bedzie. Przetoz powinni Chur-  
firstowie z Cesarzem na pomaganie  
iedzac. Powiedziano sie tez wyzsey/ ze  
Papiez moze czynic to/ co Cesarzowi  
nalezy: tedy to masz rozumiec/ ze tego  
we wszytkim czynic nie moze/ chrb w  
niektorach sprawach. Abowiem Ce-  
sarz nie wtraca sie w sprawy Ducho-  
wne/ chrb z pewnych przyczyn/ y slus-  
nych: tak sie tez Papiez nie ma wda-  
wac w sprawy Swieckie/ okrom po-

D wnych

14

wnych y słusnych przysyn.  
 Do tego wyszłego / y to wiedzieć nie  
 wadzi: że prawo Cesarzkie nie wola-  
 śc ani skodzić prawu Duchownemu  
 niema. Abowiem w rzeczach Duchow-  
 nych wola Cesarzka niema być nad  
 prawą Duchowne. A co sie Kościół do  
 tego / w to sie Cesarz wdawać / y tego  
 stanowiąc niema. Coż też masz rozu-  
 mieć o Papieżu y prawie Duchowny/  
 ktore też rozkazuje trzymać / y przes-  
 rzegac praw Cesarzkich. O czym Leo  
 Papież do Lotariusza Cesarza pisał / y  
 coby sie stało przeciwko jednemu pra-  
 wu / to sie z drugiego naprawić może/  
 iako pise Jan viij Papież. A tak iako  
 żaden niema wstawami Cesarzkimi  
 gardzić / tak też przeciwko wstawam  
 Rzymskim / y Orcom świętych naucze-  
 żaden sie zaśtawiać niema.  
 Stad tedy każć może / iako sobie  
 każdego z nich wważać / y wstawiać  
 cokolwiek do dusznego zbawienia / y do  
 rzeczy Duchownych należy / w tym Pa-  
 pież jest nad Cesarza wyższy / y każdy  
 człowiek chryścijański Papieżowi po-  
 słuszeństwo powinien / y gdy on jest or-  
 cem naszym z strony wiary S. Chryścija-  
 Ńskiej / y temu jest zwierzona mactka  
 naska Kościół S. Chryścijański. Stad  
 wyszły Duchowni bronie y wspomaga-  
 ć każdego / ich obrony potrzebniace-  
 go / powinni. Ale każdy obronca w ka-  
 żdej sprawie ma pierwey obaczyć / iesli  
 mu przystoi rzecz ona / ktora przed sie  
 bierze / sa sic albo nie: iesli przystoi /  
 niech sady / a iesli nie przystoi / niech  
 ia pusci do tego / ktoremu to sadyć na-  
 leży. O czym napisal Papież Alexan-  
 der w te słowa. Jesliby dwa przeciw-  
 ko sobie do mieli / a jeden odwotwalby  
 sie na nas / drugi na swego własnego  
 Sędziego tedy on ey prawy sadyć nie  
 mamy / chybaby wlasnie do Sadu na-  
 szego należała / etc. A choby też sadyć  
 tedy przed sie on Sad niewiaze stro-  
 ny przeciwny: bo każdy sprawy za-  
 den sadyć niema / iedno ten komu to  
 wlasnie należy / y przystoi. f  
 W tych zaś rzeczach / ktore do obro-  
 ny Swieckiey należa / Cesarz wyżsiej

ieff niz Papież. A to sie sobie nie prze-  
 ciwi / y owsem Papież pod czas w pra-  
 wo Swieckie iako / y Cesarz w Ducho-  
 wne z pewnych przysyn wdać sie mo-  
 że. f A ponieważ wyszły świat te  
 dwie glowie rzadzić mactka / suse na rzecz  
 aby ich wladza iedną / y rowna była /  
 a przy każdym / aby tego wlad / y po-  
 winność zoskła. Jádżż każdy z nich z  
 powinności swey ma przesrzegac / y  
 rzędu swego / tak iako mu jest od mactki  
 to jest / Kościół S. Chryścijański  
 naznaczone. Czego iesliby nie czyni /  
 a ktorykolwiek z nich to przestapi /  
 sady Papież / albo Cesarz / tedy mu  
 siał za to karanie podiac / takie iakie  
 by mu wstawiono: a cobykolwiek cie-  
 rpiat / tedy by cierpiat nie iako Papież  
 albo Cesarz / ale iako zloszczyc / f. A po-  
 winien ieden drugiego ku obronie  
 Chryścijaństwa wspomagać / iako nale-  
 piey / y napotesniej może zawse / gdy-  
 by tego ieden od drugiego potrzebował.  
 Rzymianie bez prawa żyli / etc.  
 Rzymianie od zalezienia Mactki / y  
 nych praw pisanych nie mieli / aże U-  
 ma Pompilius / ktory na miesce Ro-  
 mulusowe na krolestwo Rzymskie w-  
 stapil / napisal / y Rzymianom prawa  
 wstawil. Potym gdy lud pospolity wse  
 teinych wladnikow cierpieć niemogł  
 dsiest mezow sobie obrali: y dali im  
 moc stanowienia praw / ktore im oni  
 od Acheniensow / y Lacedemonyskow  
 na Laciński iezyk przelozone / na dsiest  
 siaci tablicach Stoniowych do Rzymu  
 podali. A brali to tak z pisanego pra-  
 wa Atenistiego / iako / y z zwycaiow La-  
 cedemonistich. (Abowiem Lacedemoni-  
 cy / ktowie to co za prawo trzymali / pa-  
 miatali / y w glowie nosili: a Atenien-  
 sowie zaśie tylko pisanych praw przes-  
 rzegali). Ale iesli potym iesze nie-  
 ktorych rzeczy niedostawalo / niektore  
 poprawienia potrzebowały. Dana za-  
 sie była moc dziesiatiom meiom / przez  
 cały rok / praw / y wstaw onych popr-  
 awiac / przysyniac / y wstaw / y iesliby  
 potrzeba była wstawiac. Ktoryz  
 niac temu dosic / dwie tablicy iesze  
 przysynili / stad ono prawo zwano  
 prawem

prawem y tablic. Leges duodecim ta-  
 bularum.  
 A imiona tych dziesiaci meiom / ktore  
 tym takoma wladza dana była / te sa. c.  
 Appius Claudius / Titus Genucius /  
 Publius Jescus / Spurius Postumius /  
 Publius Sulpicius / Aulus Man-  
 lius / Lucius Veturius / Caius Julius /  
 Publius Curiatius / Titus Romulius.  
 f To prawo dwunastie tablic bylo v  
 Rzymian postanowione / we trzy sta-  
 lat po zalozeniu Rzymu. A iezby te  
 prawa byly w księgi napisane / Pompe-  
 ius Senator Rzymski / napisal / y sie o  
 to staral: ale tego dla boiazni / y zby  
 przelozonych / y niezboznych Sędziow  
 skonczic nie mogł. A coż sie potym /  
 Cesarz Puzil / ale / y ten byl zabit / nim  
 te dokonczy / y tak potym potrosze sta-  
 rдавне права / dawnoscia / prze nie-  
 dbalstwo ludzkie / niszczył.  
 A nowe prawa / y wstawy pocety sie  
 od Constantina Cesarza (od ktorego  
 tej Saxonowie prawa swe mactka / po-  
 tym od potomkow te potwierdzone).  
 te byly pomiesane / y nieporzadne. Aże  
 Theodosius Augustus / albo Minor / na  
 przykład Gregoriana / y Hermogenia-  
 na / księgi od Constantyna zaciete / po-  
 rzadnie spisal / pod tym porzadku / Ce-  
 sarzow / pod ktorym imieniem wstawy  
 każdego z osobna / co ktory wstawil / spi-  
 sane byly. Te księgi od swego imienia  
 nazwal Theodosian Codicem. Potym  
 nastal slacherny Cesarz Justinianus /  
 ktory wyszły prawa Cesarzkie / odo-  
 bil / y obiasnil / y odrzucil / y niepotrze-  
 bne / a potrzebniere te przydawly /  
 obiasnil / y nadobnie spisal.  
 Obravzy Rzymianie niektore  
 ludzkie Nycerstie / nad innemi te prze-  
 szly / etc. To tak masz rozumiec / ze  
 Rzymianie / gdy ziemie pod swa moc  
 podbili / a wyszły role ich / byly / posta-  
 nowili na onych / niepryziacielom / po-  
 branych / twierdzach / niektore wozze /  
 ktore zwali / Księżcy: aby oni / rzadili  
 poddane ich. Abowiem / Księżcy / każde  
 wozdem / jest / rzecone / ze / lud / wlaszka  
 woienny / wodzil / y temu / Księżcy / od  
 Pána / albo / Krola / zlecone / jest. Tym

wozdem / albo / Księżcy / zlececi / byli  
 żołnierze / ktore / oni / swym / kostem / cho-  
 wali / dla / obrony / Pánstwu / Rzymicki-  
 a / na / ten / koste / tedy / role / y / inie / dobre /  
 trzymali / i / z nimi / co / sie / im / zdalo / czyni-  
 li / nymowali / dawali / ic / wyszły / za /  
 umowionym / podatkem / albo / czynsem /  
 z / ktorego / żołnierze / oni / chowali / a / co /  
 zbywalo / to / Rzymianom / oddawali.  
 Gdy / sie / potym / Rzymianom / oddawali.  
 Kzyto / żołnierze / wstawic / wielkim /  
 kostem / chowac / one / zamty / y / ziemie / z /  
 Księżcy / Lennym / albo / zakupnym /  
 prawem / rozdawali: / aby / z / onych / im-  
 sijnzli / gdyby / tego / potrzeba / była. / A / sta-  
 zeta / zas / onych / dobr / czeć / tym /z / pra-  
 wem / żołnierzom / swym / dawali.  
 [ Stad / sie / Mactka / pocety / ci / z / sie /  
 chłopom / ony / role / nymowali / dsiest / z-  
 emie / z / pewnych / czynkow. / Te / chłopcy /  
 rzy / sie / na / tych / czynkach / rozbili / zwano /  
 Acipities. / z / tymi / Pánowie / albo / żoł-  
 nierze / oni / prawo / nieciat / y / według /  
 spolney / umowy / stanowili. / A / cokol-  
 wkie / między / soba / okoto / takich / dobr /  
 zamkneli / y / postanowili / to / za / prawo /  
 miano / ktore / zwano / Lacińskim / iez-  
 ykiem / IVS / Emphyteosium. / ktore / jest /  
 contract / albo / umowa / dobrowolna /  
 okoto / dobr / takich / ktore / dawane / bywa-  
 ia / z / iak / kowiek / conditio / albo / z / po-  
 wnego / czynu / albo / z / iak / kowiek / in-  
 sey / postugi. / A / on / one / dobra / sprawic /  
 y / z / surowego / forzenia / wykopać / iesli /  
 przed / nie / sprawne / byly / powinien.  
 Tak / owe / obowiazanie / albo / contract / by-  
 wa / prawem / obudwu / to / jest / Pána / y /  
 poddanego / ktore / z / omu / Emphyteosia /  
 iakoby / Lemne / albo / zakupne / prawo.  
 Dsiest / takim / sposobem / y / sprawione / do-  
 bra / dawane / bywaja / z / ktorch / albo /  
 pieniezna / albo / wofenna / postuge / we-  
 dlug / umowy / czynia / y / taka / spolna / u-  
 mowa / między / nimi / za / prawo / idzie.  
 [ Niektorzy / też / tak / Emphyteosium / opi-  
 suja / i / to / jest / contract / rozny / od / naye-  
 mu / y / od / kupna / kiedy / komu / czego / po-  
 zwola / z / czynu / albo / pienieznego / albo /  
 iak / kowiek / inzego ].  
 A / przychodzac / do / konca / Artykulu /  
 gdzie / stoi / ze / niektore / ziemie / krolestw /  
 D 4 przedym

S. S. in p. c.

S. S. lib. f. art. l. viij.

20

28

S. S. lib. f. art. l. viij. art. l. iij.

przedtym byly to baczyc potrzeba ze  
 Saxonowie przedtym Peetraculi rze  
 zeni / ktorzy byli ostakiem wojska  
 Macedonskiego w okracich do teyzie  
 mie w ktorey siedza / przysp. nawsy i  
 Turyni podobili / y osadzali krolestwa  
 iako Saksie / Frankonskie / Szwabskie  
 etc. a na ten czas iefezje nie byli krzesca  
 any. To tak trwato azje do czasow Con  
 stantina Cesarza / ktory podobnosy ie /  
 wiary ich krzescianskiej nawszyl y pra

wa im wstawil a one krolestwa w krie  
 stwa k odmienil. f. Salegrabia Xhen  
 sti iest ksjazciem Bawarkim / Sale  
 grabia Frankonskim iest Biskup Mo  
 gunski / Salegrabia Szwabki iest Bi  
 skup Triski / Salegrabia Grunskim  
 iest Biskup Zolenski / y stad sa Lecc  
 tormi: a maia pod swym holdem albo  
 post. f. iestwem ksiazera do Salegraba  
 stwa tam tego nalezace / tych tytuł iest  
 po Lacinie Superillustres. f

Artykul Osmy.

Summa Artykulu.

- 1 O prawie / y potwierdzeniu CE  
sarsza Rzymstiego.
- 2 O powinności ludzi Rycerskich.
- 3 O przysiedze Cesarstkiej y krolewa  
stier.
- 4 Stan Rycerski dwoiaki.
- 5 Stopnie stanu Rycerskiego ktore.
- 6 Sedziowie maia być w wciowości.
- 7 Pieniadze stad posty.
- 8 Czo dla tego wstawiono.
- 9 Przeczyn dla ktorych CESarz do  
stornosc traci.
- 10 CESarz kto ma sadzić.

**S**iazera tedy / y inni wolni Pano  
 wie ze wszytkiem Rycerstwem zieda w sy sie  
 z Rzymiany / radzili o tym / iakimby Prawem  
 Panstwo ich opatrzono być miało. A postanow  
 wili spolnie Krolowi Rzymstiemu prawo / y  
 ze on stolec Rzymstirzadzic / y bronie go (z stro  
 ny Piotra S.) mieczem Swieckim powinien.  
 Stad y podzis dzien Rzymstkim obrońca pra  
 wa iest nazwan. Ten do ktoregokolwiek powiatu Niemieckieg przy  
 jedzie / tam mu sa wolne wszytki Sady / y prawa wszytkich Miaszt:  
 takze mu tez sa wolne Clá / y Mynica w kazdey Ziemi do ktorey  
 przyjedzie / przeto / iże on obrońca Rzymstkim iest : y nie moze swey cci  
 naruszyc / ani gardla tracie / iedno ze trzech przyezyn. Pierwsza / iesliby  
 stolec pánstwa Rzymstiego niszczyć chcial. Wrota / iesliby ludzjom  
 niewiernym był pomocen / y ony mnozyl. Trzecia / iesliby wlasna  
 małzonke porzucil. Jesliby z tych trzech w ktorey przeswiadczon byl /  
 tedy ma być na smierc sadzon. A ma mu być głowa złota siekiera w  
 cietá / dla tego / iże mieczá Swieckiego ktorego zle wzywál / iuz ná  
 ten czas niema / ktory mu byl dan / aby nim sadzil / y karal wszytkie  
 ktorzy

S.S. lib: ff.  
art. Liiij.

S.S. lib: ff.  
art. Lx.

S.S. lib: lat.  
l. lib. in. art.  
Lvij.

ktorzy nieprawosc mnoza / ktory miecz tez on zas poruczyl w sytkim  
 Sedziom [w starych Niemieckich Exemplarzach stoi / w sytkim lu  
 dzim Rycerstkim] aby wdow / sierot / y Bozych domow bronili / nie  
 sprawiedliwosc tepili / y tłumili / a sprawiedliwosc twierdzili / y mno  
 zyli / czego on sam nie czynil. Przetoż wszyscy Sedziowie sami / albo  
 ich namiesnicy / y studzy wrzedowi / maia sadzić kazdego zle czyniace  
 go / y w tym wedlug prawa przefonanego.  
 A iako Sedziowie maia miecz Swiecki od Krola / tak tez Ducho  
 wni maia Duchowny miecz od Papiezza.

Glosa.

**O**ntenafby a. po proznicy  
 prawa stanowione byly / ie  
 sluby tych ktorzyby ich wzy  
 wali / y bronili nie bylo A  
 między wszytkiem ktorzy  
 praw y sprawiedliwosci bronit maia /  
 pierwszym iest h. Krol Rzymstki ktory  
 wzywa mieczá swieckiego z strony Pio  
 tera swietego. Stad iest pospolitym c.  
 wszytkich ludzi Sedzia / przeto sie sta  
 stnie od niego prawa ninieszego arty  
 kulu poczynaia. Krol tedy obrany po  
 winien naprzod Rzesey hold oddac /  
 pozym d. ma przysadz / ze chce sprá  
 wiedliwosc czynic / y mnozyc / a niepra  
 wosc tepic / y niszczyć wedlug mozności  
 swey. A ta przysiega tego ma być w te  
 slowa. Przysiegam Panu Bogu  
 wszechmogacemu / y Synowi tego ieda  
 narodzonemu Panu nasemu Jezu  
 Chrystusowi / Duchowi Swieccemu / y  
 wielebney Matce Bozey Pannie Gie  
 ssey Maricy / przez ctery Ewangelie /  
 ktore w reku swych teraz trzymam [ y  
 przez ctery Ewangelisty ] / y przez  
 Swiate Archangioły Michala / y Ga  
 brielá / iże chce Gie / sumnienie / wiers  
 na posuge zachowac / Panu swemu  
 Najswietszemu Panu / Panu S. a to  
 z strony mnie teraz zleconego od nie  
 go rzadzenia / y wrzedu: w dobrach iego  
 zadney roboty / i pracy / iakokolwiek cie  
 stkiey sie niezbraniat. Chce sie tez w  
 tym mnie poruczonem wrzedzie wselá  
 tych znych nant / y zdrady chronic / y wa  
 rowac. Przysiegam tez / iżem iest czo  
 wiek wiary prawdziwey / Ponfectney /  
 Przescianskiej / ktorey nigdy zadnym os  
 byciami przeciwić sie nie bede [ y in  
 fym niedopuszczé / iako nalepicy / y na  
 báziszy beda mogli. Iżem tez tego w  
 rzedu niedostal za zadne dary / ani obre  
 tnice : y chce sie enoerliwie / y przystoy  
 nie z poddanymi páná mego obchodzic  
 przestawiaac na tych dochodziech / kro  
 re mi sa naznaczone. Prawa tez Páná  
 stwa tego vmiec / y przestrzegac / chce / a  
 tego nieopuszczé dla milosci / milosier  
 dzia / zardrosi / nienawisci / y poztetu.  
 Przysiegam tez / iże dobra pánstwa  
 tego mnie zlecone / y zwierzzone w cás  
 losci zachowac / chce / y poddaných ob  
 zlych ludzi / y stad bronieć / na Sadzicich  
 sprawiedliwym Sedzia być / wyslypi  
 wszytkie karać / a sprawiedliwosci sie  
 we wszytkim trzymac. Sprawiedliwe  
 w ich sprawiedliwosci zachowywac  
 a niesprawiedliwe wedle zastugi / y wy  
 stepku karzac. To wszytko przysiegam  
 chowac / trzymac / y inaczej nie czynic  
 A ieslibym to przestapil / bogday sie na  
 mie sciagat / frogi / Sad Páná naszego  
 Jezu Chrysta / y niechay beda wezsmie  
 niem Judasowym / a niechay na mie  
 przydzic / trad / Jessego / y / boiasz / Kai  
 mowa. A miecz na sáshywe Sedzie  
 zgotowany / niechay na mie przydzic.  
 Ta przysiega nie tylko Cesarzowi / y  
 Krolowi / ale kazdemu wrzedowi / y w  
 sytkim Sedziom Swieckim / y Ducho  
 wnym sluzi / y nalezy.  
 A postanowili Krolowi / etc.

S.S. lib: ff.  
art. Lxiiij.

b S.S. lib: ff.  
art: iij.  
c S.S. lib: ff.  
art: xxvi.

d S.S. lib: ff.  
art. Liiij.

Maš wiedziet/ze przedym Senatorowie Rzymyjski Krola obierali. Potym Rzymian; f dozwolili byli żołnierzom na wojnie Krola obieracia to dla tego aby wojsko bez wodza nie bylo / zważajac iestlyby Krol w bitwie zabie byl / aby inzego kárazem obrano. Potym wielki Kárazel sagac kieglosc v dziele nosc Rycerstwa / ktora na on czas bez przestanku y wernie Niemcy Cesarzom pokazowali / nadat im wolnosć obierania Krolá.

**Rzymiskim obrońca iest / etc.**  
 [ To práwo Krolá Rzymiskiego wyiete iest zstawa Kárla Cesarza / ktory to postanowil: aby on bronil stolca Rzymiskiego / a by nawyszym Sedziem y pierwszym w Rycerstwie byl ]. Tu wiedziet niewadzi g. ze Slábecko albo stan Rycerstwi dwoiaki iest / wrodzony y nábyty. Nábyty máia Biskupi / Opátowie / y inшы tym podobni. Wrodzony máia Rysazeta / Pánowie y inni swieccy stanowie. Ten od Krola pochodzi / y przeto h. Krol ma byc wolno w Matzenistwie y w stanie Rycerstkim wrodzony / a iest zacniešy niž nábyty. Abowiem nábyty z wstawa ludzkich / a wrodzony z práwa przyrodzonego / ktoremu wstawa ludzkie nie stodzic niemoga pochodzi.

Pierwszy stopien stann Rycerstkiego ma Krol. Wtedy máia Duchowni kšisazeta / Biskupi y ci ktoryz Cesarza obieracia Electorowie / albo Churfurstowie f y Rysazeta Bránnswickie f to dla tego / ze ti nikomu nieholduia Tych w práwie po Lácinie Superillustres zowa. Trzeci máia Rysazeta i. ktoryz tym wyšzym mianowanym holduia k Tych tytul iest po Lácinie Illustres. Czwarť máia wolni Pánowie. Piaty máia ich holdownicy / ktore Barones zowa. Szesty máia tych holdownikow Manowie / a ci napodlesy sa w stanie Rycerstkim y Slábeckiey godnosci. Tiesť ktoryz warpia / iest ci ktoryz iestse w sodym stopniu sa / moga trzymat Lenno / byli nie / ale w tym warpie nie potrzebá. Abowiem Pánowie / albo

S.S. lib. i. art. ij.  
 S.S. lib. ii. art. Lij.  
 S.S. lib. iij. art. Lij.  
 S.S. lib. iij. art. Lij.  
 S.S. lib. iij. art. Lij.  
 S.S. lib. i. art. Lij.  
 S.S. lib. iij. art. Lij.

Rysazeta Lenno zágnubili sodym stopien Rycerstiey dostoynosci / gdy sie stali holdownikami Biskupiem i. ešego przedym niebywalo. Ci tedy ktorzy sie w ktorymkolwiek stopniu dostoynosci Rycerstiey zágnubili / moga byc rycerzmi / o cym sie tuž wyšey powiedziáto.

**Krol Sady porucza Sedziom / etc.** Cesarz / albo Krol / iže wšedzie sam przez sie obecnie sadzic nie moze / przeto do ludziom godnym Rysazeta / Grábstwa y inše vrzedy dáie m. y Sedziom / ešy: oni záse namieštniki swo máia: tákže y ci záse drugie / ktoryz ná miescu ich sadza. A gdyz Sedziowie wštecy ná miescu Dozym siedza / bo Sad Boży ná sobie nosi / a dla tego sushnie od inych ludzi Sadu ich potrebuia / a Pány zwáni byc máia / w ten čas kiedy ná Sadie siedza. Wšakže / iestlyby sie trásto / zeby táka osoba znáca / do Sadu przystá / tedy go tez má Sedzia miescem poćci / w rianšy by táka správe miał niec v Sadu / o. ták žeby miał zálowat ná tego / albo kemu odpowiedat. [ abowiem tam powienien wten čas stáć / táto y inшы ludzic ]

**Mynica / y Clá wolne sa / etc.** Tiesť ktoryz mniemáia / ze sie práwo w ten čas naperwey wšedlo / kiedy Lenoch Syn Kaimow pierwse Míastozbudowat. Abowiem tam zá práwo to trzymano: ze cokolwiek sobie kto práca swa nábyl / tego mu žaden wšiac nie mogt / ani on tez sam tego innemu dáć smiat. Potym wymyslono bylo zná / ná ktorym wyobrazenie pánskie bylo / ktory musiat káždý wšazac / gdy co oddálic chciat: znácať to / ze sie to z wola pánska dšicie / poslušienstwo tym okázuać. Potym gdy Rzymianie pánowác poćeli / Numma Pompilius ná Krolestwo Rzymiskie przysedl. Ten pienádzce / ktore w diš od iego imienia po Lácinie Nummas zowa ) wymyslit / ktoremi wnet poćeto hánslowac / ktowác / przedawac / etc / a przedym ná / gdy pieniedzy nie wšwano / ale wšstla máienosć ludzka / w bedle byla / a przedawania / y Kupowania / tilko przez

frymar

frymarci sly. Potym gdy sie ludzic rozmazali / a ziemie dálekie posiadali / iže pieniadze y inne rzecy ku Kupowanu potrzebne / z iedney ziemie do drugiey bezpiecnie przenosione byc nie mogly: tedy zásti Cesarstiey dozwolono Rysazetom niektorým Mynice bić / wedle potreby y pożytku káždey ziemie / a ná znáť tego / ze to z dozwolenia Cesarstiey / albo Krolewstiey bylo / tedy Cesarz / albo Krol táki znáť / q. zwylt sláć. f. Jž sie tedy zásti Cesarstiey / do dziele / ze gdsie sam obecnie byc niemozé / aby tam pod iego tytulem Mynice bito: przeto sushnia / aby mu Mynica wolna byla / gdsiekolwiek przydzie. f.

Clá tez dla pożytku pospolitce wynálezione sa / y wštawione. Abowiem gdy ludzic miedzy soba waležyli / nie mogli inšych spraw / y Kupiectwa w roznych ziemách / z soba wiesć. Przeto Rzymianie byli wštawili kártki / ktore ktedy kto wšazal / byl wolen od wšeláktiey stody / y niebespieczienstwa. Ty clá z ástki Cesarstiey dozwolono tez Rysazetom / y inšym Pánom w imionách ich mieć dla tego / aby z onego zebránia celnego / żołnierze ná miescách niebespiecznych chowani byli / ktoryzby drog pospolitych / y gešćinow bronili / aby gošcie z dálekich stron tym táto wieszy / y bezpiecniešy przeiazd miedli. Cto tedy wolne iest Cesarzowi / gdy do oney ziemie przydzie / to máš / rozumiec / ku rozsadzeniu / iestli tam sushnie cto wštawiono / albo nie. To tez wiedziet / potrzebá / gdyby kto v ktorego pána Clá Mynice / albo Sady nástá / a trástitoby sie / zeby do oney ziemie Cesarz przyedat / a ony podmiot / resdy on co nást / powienien one sšode odnosić: abowiem žaden niemozedru giemu wiecey / albo lepszego práwa / spusć / iedno táko sam má.

Potożono tez w Artykule niniešym trzy przyešny / prze ktore Cesarz dostoynosć swo tráci. Pierwsza / iestlyby Stolec Rzymiski nišezyc chciat: to dla tego / ze Cesarsta powinnosć iest stolca Rzymiskiego bronit / kóšcioly wcale

záchowac: a nie tylko to w cale záchować / albo niešpować / ale zepšowane nápráwić / y nowe budowac. Dla tey przyešny Teodosiusa wielkiego Klat. Ambroży Papiész. Arcadius Cesarz / iže przyawolit ná wygnanie swietego Janá Chryzostoma / byt klet od Innocenciusa Papięza. f. Abowiem kto ná co zezwoli / ták wiele winien / táto ten co wešmił f. Wtóra przyešná iest / gdyby niewiernym / y heretykom byt ná pomocy / albo iestlyby sie od kóšcioty / oddziřelil / tákowu nie tylko klet / ale y stolca / zrucony byc má / a nie tylko Cesarz / ale y sam Papiész dla tey przyešny bywa ztožen z dostoynosci. Dla tey Frideryk Cesarz byt zrucon z stolca Cesarstiey. Trzecia przyešná iest / a strony Matzenistwa / iestlyby wšafna / žone opušćit. Dla tey byl Lotarius dostoyienstwo Cesarstie stráć / iže wšafna žone opušćiwšy / i przystal do niešlubney. Iestlyby tedy w ktorey z tych by náležen / y przekonan / má byc odsázon / y má byc sciet / ztora siektiera / co má wšyć / Woiwodá Rhesst / ktory iest zwierzešnym Sedziem wšyřktiey ziemie Cesarstiey / y samego Cesarza. Cžego mu dozwolono / zá spolnym zezwoleniem wšyřktich ludzi. Wšakže sie to ták rozumiec má / zeby Cesarz pierwse sadzon nie byl / až zeby pierwsej przez decret byt stolca / y dostoynosci Cesarstiey odsázon. A iž siektiera nie miesem / przyešná tá iest: iže mu byl poružen miešć: aby nim sadzil / y bronil wdom / šerot / y opušćonych / ktory miešć on tez / y inšym Sedziom zleciť / a sam go šle wšwat / y Sadow ták táko byt powienien / nie bronit: przeto dostoynosć Cesarsta zmázat: záczym niegodzien tego / aby byl karan ta wšćiwša smiercia miešcem.

[ Cžesćia tez dla tego / ze go tuž przez Decret miešć odsádzono / a przedšia karaniiu podlegt ktore zástuzyl. ]

S.S. lib. iij. art. xxvi.  
 S.S. lib. iij. art. Lij.  
 S.S. lib. iij. art. Lij.



## Artykuł Dziewiąty.

## Summa Artykułu.

- 1 Jaki Cesarz sadowie?
- 2 Miestkie prawo jako do Sastky ziemie weszło.
- 3 Prośba kupiecka jest słusna była.
- 4 Zsiag niniejszych imie troiaktie.
- 5 Zdanie Platonowe o szesliwosci Miasa.
- 6 Munitio co jest?
- 7 Jus Municipale skad rzezone.
- 8 Municipalia magistreria / y Municipium co jest.
- 9 Arzyz w polu przy Miesciech postawiony co znaczy.
- 10 Bez woley Sedziego Miasa budować nie moze.
- 11 Do zakładania Miasa potrzeba obojczy zwierzchnosci.
- 12 Kosciol bronni szlachcom.
- 13 Kosciol Pogo nie bronni.
- 14 Szlachcice na Cmentarz wiekiazcego jako poimac.
- 15 Szlachcice takim sposobem z Kosciola wybac.



**S** Cesarz sadownie w tym / co wyżej napisano / zwycięzonego / y pokonanego / ma sadowie Woiewoda Khensti / który z wchwały popoliciey jest Sedziem zwierzchniem nad Krolew / y nad wszystkie ziemie Cesarstwa / a jako Phalcgrabia albo Woiewoda Khensti Krola sadowi / tak też Burgrabia sadowi Margrabia / a Buxgrabia Szolers albo Woyt.

3 Szedzy sie tedy Kupcy z rozmaitych ziem / prosili Cesarza : Pomie waz kazdey ziemi prawo nadane / y wstawione jest / aby też y oni wie dzieli ktorym prawem by sie sadowie mieli. Ktorym Cesarz za rada Panow Rzymstkich dozwolil / y rozkazal / aby Miasa mocne obmurowane / wiezami / bastiami / y innymi twierdzami opatrzone / nad wodami po ktorychby zeglować mogli / budowali. A gdy oni po wtore prosili / aby im oznaimiono bylo prawo / za ktorymby siedziac mieli : nadal im Cesarz prawo / ktorego na ten czas wstawiczone na dworze tego wzywano : zesz potwierdzaiac teka im na to dal / a w tym ieden Kupiec sciagnal tekawice z prawey roli Cesarzowi / na znak pewnosci obietnice / y dozwolenia. + A wtwierdzono im pokoy S. Piotra przez známie Krzyza S. (ktore y dzis ieszcze popolicie stawiata / gdy miasa albo targowiska zakladaiac) : a to dla tego aby tam wiedziano o mieyskim pokoiu. Zawiesili też j znak Cesarstwu tekawice / aby wiedziano ze sie to zwola Cesarstwa dzietea. A to prawo mieyskie zskadawna sie poczelo / iakoz od czasu Krola Nemrota / a trwalo aze do tego

do tego czasu / gdy Rzymianie panstwo osiegueli / iakoz y dzis ieszcze nieodmiennie trwa.

## Glosa.

**M**ieszcy paragraff albo czesć pierwsza artykułu niniejszego jest iakoby ostatniem / y dokonaniem artykułu wsi / y przytozby przyslozniey bylo : aby tam byt przyslozniey / y wyklad tego jest dostateczny w glosie tam tego i artykułu. Wtorey też paragraff ktory pisze o prawie kupcom na zadanie ich nadanym / pochodzi z artykułu wj. a jest wypelniatacy artykułu wj. gdzie też jest dostateczny wyklad tego. Nie innego tedy ten artykuł w sobie niema / iedno okazanie tego / skad te kszegach ktore w roku mamy / imienia dostaly / i z zowa IVS MVNICI. P. L. E. ktorego nazwiska dostaly od prawa / ktore sobie ludzie iednego panstwa / albo miasa wchwalaiac. O czym juz wyzej dostatecznie napisano stoi / a nie innego nie jest iedno prawo dworu Cesarstkiego. Aleby tu podobno kto mogl sprzec / jezelize prośba y zadanie tych kupcow bylo slusne / albo nie / y ieslije mieli brć wysluchani : Na co moze powiedziec ze byla slusna / wciwaw / y pozytywca / y slusnie wysluchamy brć mieli. Abowiem kazda prośba / ktora sloba zadney zdrady / ani skodny nie niesie / ma slusnie skutek swoy wsiac / y wysluchana brć. A i z y oni rzeczy slusney y sprawiedliwey zadali / y takiey ktora sadnemu zaszkodzenia / y owsem wielom pozytywek niostai : przego slusnie sa wysluchani / y odmowienia odnosic / y cierpiec niemieli.

Asiegi tedy niniejsze troiaktim imieniem nazwane bywata. Napierwey zowa ie IVS MVNICI pale. prawo iednego siedliska / iedne obmurowanie vnus municipi. Tym nazwiskiem zskadawna jest nazwane / ieszcze w ten czas gdy Nemroth sen Chamow miaso Babilon zatozyl / y zbudowal / y prawo wysluchanim poddanym swym nadat / ktore Jus Municipale od tego czasu rzezone jest / a munitio iakobyzekt : Prawo iedney Jurisdictioney / ktore sie tak dalece sciaga / iako wladza / albo osiegnięcie onego miasa / albo mieysca / ktoremu to prawo nadane / y wchwalone jest. (to przezwislo / y podzis dzien nieodmiennie trwa / a pochodzi to prawo / z prawa przyrozzonego / ktore na gdy odmienne nie jest / iako z wyzej / y wstawy ludzkie odmienne sa +).

Wtore imie / albo nazwisko prawa w kszegach niniejszych opisanego jest / ze ie zowa prawem swietym / y prawem Bozym. Abowiem iako Bog aze jest w istnosci / y naturze nieogarniony / wsiacze przed sie skad po czesci poznany / y wyrozumiony byc moze / i z iesli rozdawca / y wcielnikiem wsiactich dobrych rzeczy / wsiactim wobec : Tak też y to prawo / na to y dla tego wchwalone jest / aby go zaden na swoy wlasny pozytywek nie obracal / ale ma byc pospolicie w wsiactich ludzi w spolnym wzrovaniu / tak iednemu iako y drugiemu.

Scadze Plato Philozoph nadobnie powieda / takowe Miaso najprawie dluiwey / y nashesliwicy brć zatozone / y postanowione / w ktorym zaden swedy wlasnych zadzy nie wzrwa. Trzecie nazwisko jest / ze ie zowa prawem Miestkim : przeto i z Miasom nadane jest / ktore Miasa / aby wiecnie / y mocnie wedlug moznosci swey / przy panstwie albo krolestwie trwaly / pozwolil id Cesarz budowac ( iako w tercie mamy) nad wodami po ktorychby zeglować mogli / y rozkazal / aby b / y wiezmi / bastiami / y innymi twierdzami dobrze opatrzone.

MVNITIO. (co Sastim teaktim Wighano zowa / rozumie sie też tu troiako. Naprzyzob / rozumie sie miesce / ktoregoby nieprzyziaciel odpedzon / y Miaso obronione brć moglo / te b / y na to popolicie na murzech okoto miasa / a bywata

a bywáta nie przykryte. Potym iest mi-  
nito miesce gdzie sádzá co Katusiem  
zowa. Po trzecié rozumie sie tej mie-  
ſce gdzie sie stawa exekucia / abo doſc  
wéjmié Decretu Sedſiego / y gdzie  
ſli bywáta Karáni. Pierwſe wyrozumie  
mienic tálowych mieſce y twieroz y iest  
ſe z nich nieprzyacióſty ktorzy miáſtu  
ſkódzic chca / ſpieraia: záczym Miáſto  
obronione bywa. Wtore wyrozumie  
nie iest / ſe iest mieſce Sadowe y táwa  
ne gdzie ſie lud poſpolity zchodſi tam  
máia byc ludſie hamowani od zlych  
zwyczáiw: á máia ſie o to uſtawic  
ſtárác / aby chowali y przestrzegáli prá-  
wých nául práwných: á zwlaſcá prá-  
wá przyrodzone / ktorego ſumma iest /  
aby káždy wéćiwie ſyl ná ſwiećie dru-  
giemu nieſkódzil / á káždemu co komu-  
naleſy dawat. + A te piérwſe dwa ár-  
tykuly práwá przyrodzonego nieby nie  
wázaly / gdyby ten trzeci nie przystapit.  
Abowiem máto ná tym / ſe kto z tego  
przeſtánie a trzebá teſz dobreſy czynit.  
Trzecié wyrozumienie mieſcá tákies  
go / iest teſz iuz doſtátecznie opisane / co  
iſt / ſe iest mieſce gdzie ſie kárzá / kto-  
re mieſce bywa táwne / y ná widoku:  
dla tego / aby ſie ludſie bóiaznia Kará-  
nia zlych rzeczy / Bogu y wierze Krze-  
ſciánskiej przeciwnych wyſtrzegáli / y  
táſ to mieſce b. iest / iákoby przeſtro-  
gá y pogrozká Karánia.  
[ A iſ ſie tu rzec tráſita de munitioni /  
bus municipijs / et Jure Municipali /  
przeto y tego doloſzic nie wádzil / co iest  
Munitio / Municipium / et Jus Mu-  
nicipale. Munitio co iest / iuz ſie po-  
wiedziáto. Jus Municipale / iſ iest  
práwo wlaſne y oſobliwe káždego miá-  
ſtá: to teſz wyſſey w inſyeh ártykulech  
iſt doſtátecznie doloſzono y opisano.  
Municipalia magiſteria ſa ſtany y  
wzedy mieſkie: á Municipium iest iá-  
kiekolwiel ſiedliſto / abo obmurowá-  
nie / ktorym názwiliem teſz zowiemy  
mieſce / abo okop / w ktorym dla zá-  
chowánia pokoju bywáta ſolnierze  
chowáni. A te ktorzy tákowa ſtra-  
dziejá zowa Municipio / ludſie ktorzy  
ſa w okopie / abo ná leſy ſluzebni / pie-

a. S. S. librij  
art. LXVI.

a. S. S. librij  
art. LII.

b. S. S. librij  
art. XIX.

7

d. S. S. librij  
art. LXVI.

8

nieſni / abo natiemni / ktorzy ſotde / abo  
bo zapláte zá ſluzby ſwe bíora / ácz choé-  
by teſz dobreſy zapláty / abo ſoldu nie  
bráli / przedſie ich ták zowa. Zowa teſz  
Municipes / Mieſzani / ktorzy ſie w  
iednym Mieſcie / in eodem municipio  
zrodzili. Poſpolité / Municipium zo-  
wa Miáſto kájde / ktore ſie z ſwych  
Práw / wolnoſci / y Wiltierzow wla-  
ſnych / weſeli / y ich wſywa. A Munic-  
pes zowa Mieſzani káždego Miá-  
ſtá.]  
Gdy Miáſtá zákládáto / tedy ſtá-  
wáia znáť przyzwoy / etc. To dla tego  
aby tam byt / Wiltierki / pokoy / ktory teſz  
ma byc / potwierdzon / przyzwoleniem  
Cesarſkim / abo Krolewſkim. Abowiem  
bez przyzwolenia / zwierzchniego Se-  
dſiego / żadne miáſto zákládane byc nie  
moſe: á Sedſia teſz zezwolic ná to nie  
moſe bez woley Cesarſkiej / abo Krole-  
wſkiej. A gdyby przetoſzony / abo Sa-  
ſiedzi z bliſkiego / niſtá / baſz / li to ſobie  
byc / ku ſkódzic / tedy tego Saſiadom zá-  
bronic / móga / aby murem Miáſtá / nie-  
obwodzili / wólow / nie ſpáli / ani baſe  
y inſyeh twieroz / niebudowali. Abo-  
wiem káždy / ktory ſwey bronit / ſuſnie  
y wedlug práwá / móſe.  
Nád to / ku budowanu / abo záklá-  
daniu / iákiegokolwiel Miáſtá / potrze-  
bá / przyzwolenia / oboſey / zwierzchnoſci  
Swieckiej / y Duchowney / Papiſkiej / y  
Cesarſkiej: abowiem / ci dwa / trzymáto  
oſoy / Sad / Papiéz / Duchowny / á Ce-  
sarz / Swiecki. A ták / przez / krzy / ktory  
ſtáwáia / ná / rynku / abo ná / inſym / mie-  
ſcu / táwnym / rozumie / przyzwolenie / za-  
wieszony / przy / nim / znáť / Cesarſki / abo  
reláwice / znácy / ſie / wádzá / y / zezwole-  
nie / zwierzchnoſci / Swieckiej. / Przez / te  
tedy / dwa / znáti / znácy / ſie / d. / to / ſe / tam  
iſt / prawdy / ſw / pokoy / wolnoſcy / to / ſe  
tam / práwo / Mieſkie / poſtánowane /  
y / nádane / iest.  
Tymſe / teſz / obecátem / ſtáwáia / poſpo-  
licie / przy / gdy / Cmentarz / ſwieca / á / to  
ná / znáť / pokoy / y / beſpítecznoſtá. / Táſ  
iſ / gdyby / kto / do / Koſciótá / abo / ná / on /  
Cmentarz / wéćiel / ma / byc / obronion / y  
záchowan

9

10

11

12

13

záchowan w pokoiu: á to iest / ſily sam  
pokoiu w Koſcielu / abo ná cmentarzu  
nieſgwalcit e. Do iest / ſily to wéjnit /  
tedy / go / ono / mieſce / nie / broni / ná / kto-  
rym / pokoy / zgwalcit: / przeto / ſe / go / sam  
nie / wéćit.  
Tu / maſ / wiedziec / ſe / pieciorátek / lu-  
dzi / Koſciót / Aláſtor / cmyntarz / ani  
inſe / mieſce / ſwiecone / nie / obroni / y / o-  
wſem / beſpítecznie / z / niego / wéćit / byc  
moga. / Naprzod / ſydom. / Gdyby / ſy / do-  
co / ztego / wéjnit / zwlaſcá / iest / ſily / ſe / o-  
rzem / broni: / gdy / ſy / dom / z / orzém /  
chodzie / zákazano / i / á / wéćiel / do / ko-  
ſciótá / by / ſie / teſz / okrzic / chiat / tedy / go  
Koſciót / nie / broni. / Druzy / ſa / ſluzby / nie  
wolni / ktorzy / od / Pánow / ſwych / wéćelá-  
ia. / ſzwlaſcá / iest / ſily / teſz / zbrojna / re-  
ſa / bronili. / Trzeci / ſa / Swietokradcy /  
y / ci / ktorzy / Koſcioty / abo / inne / mieſcá /  
ſwiete / lupia / y / gwaltá. / Czwarci / ſa  
gwaltowniczy / panien. / Piaci / ſa / Cudzo-  
loznicy / y / porubnicy / táwni / ktorzy / ſie  
iáwnie / nierzadnicami / báwia: / y / kto-  
rzy / Bogu / poſlubione / Panny / gwaltá.  
Ma / tedy / byc / pokoy / záchowan / iák / ſie  
wyſſey / powiedziáto / wéćelá / acym / do  
Koſciótá / abo / ná / Cmentarz / okrom  
tych / ktorzy / ſa / wymienieni: / ale / teſz / zá-  
s / oni / tego / máia / przestrzegac / iák / aby / ná  
tákim / mieſcu / abo / pod / krzy / jem / nieſ-  
znáſel / y / bitew / nie / czynili: / á / nawiecy  
aby / ſie / od / wrolania / krawie / abo / od / me-  
boſtwa / wſtrzymwáli / abo / tym / nie / w-  
pádli / w / wine / tych / ktorzy / Koſciót / nie  
broni. / Iest / ſily / teſz / gwaltownik / po-  
koiu / abo / iák / ſe / zlozénicá / do / Koſciótá /  
abó / ná / Cmentarz / wéćelá / á / ſe / by / go  
ná / ſwieczym / wéjntu / z / wotaniem / go-  
niono: / tedy / oni / ktorzy / gonia / iest / go  
moga / w / wéćelaniu / wlápic / chočia / iuz

y ná Cmentarzu / a toby wéjnit bez  
wielkiej burzki / oreza / y rozlania / krawie  
tedy to moga wéjnit: zwlaſcá iest / ſily  
tam obecnie nie byli / Koſcielni / ſluzby /  
abó / Káptani / ktorzy / by / go / pod / obrone  
Koſcielna / przyieli. / Ale / iest / ſily / byt / przy-  
tym / ktory / Duchowny / Sadz / Pleban /  
Kſiadz / Mnich / Miſtá / á / tegoby / mo-  
ca / Boſa / y / moca / wolnoſci / y / przywile-  
jow / Koſcielnych / zábrania / tedy / ſie  
máia / hamowac / y / niebrac / go: / á / to / dla  
poſuſeſtwa. / Abowiem / ona / moc / w /  
iádzá / ktora / mieli / aby / go / wziać / mogli  
wſtáwa / iák / im / kto / zákazano / bedzie.  
Moga / teſz / ſuſnie / ſluzby / Koſcielny / á /  
bo / Kſieſz / zábronic / aby / kto / ná / cmen-  
tarz / nie / wſed / gwaltu / czynit. / Abo-  
wiem / iest / káždy / wéćiel / w / dom / ſwoy  
zábronic / móſe / tedy / teſz / y / ci / ktorzy /  
dom / Boſy / zlecony / iest / zábronic / wéćielá  
ſwownego / do / niego / móga. / A / iest / ſily  
tam / kto / w / potnie / y / gwaltem / przeciwo-  
to / zákazaniu / wſed / ták / káždy / po-  
dleg / klatwie / y / iest / ſily / teſz / tam / gwalt /  
abó / rozlanie / krawie / ſtáto / mieſce / ono  
ſwiećit / muſi / .  
A / ták / zlozénice / ktorzy / do / Koſciótá / w-  
cieká / wydáni / byc / nie / máia / á / by / im  
z / ſtrony / onego / wéjntu / dla / ktorego  
wéćiel / ſw / obiecano / iſ / by / wolne  
wſcie / bez / żadnego / poimania / wiaza-  
nia / y / zbrády / mieli. / Co / iest / obiecano  
bedzie / tedy / ma / byc / ſtrzymano / y / cho-  
wano / nie / odmienit: / bo / iest / ſily / iná-  
czy / tedy / by / Kſiadz / ktory / go / w /  
wéćiel / y / przywilecia / ſmerti / tego  
záczym / by / Káptánſtwa / tráćit. / Chyba / iest  
ſluby / dobrowolnie / z / Koſciótá / wſed /  
á / potym / byt / poimán / tedy / Kſiadz / nie  
mewinien / y / niepowinien / zá / to / ciera-  
pic.

e. S. S. librij  
art. x.

f. S. S. librij  
art. 1.

15

Artykul Dziesiaty.

Summa Artykulu.

- 1 Zálozenie Wáydeburgu.
- 2 Wáydeburg piérwſe Miáſto w Sáſkiej ziemi.
- 3 Roznoſc práwá Ziemiſkiego y mieſkiego.
- 4 O winie Burgrábskiej y Szotſkiej

- 5 Lawnikow wiele ma być.
- 6 Wáydeburſkie práwo ſemu ták zowa.
- 7 Petroculi ſkad.
- 8 Wáydeburg ſkad rzezon.
- 9 Herb Wáydeburſki.
- 10 Kſieſtwa Schartau zátozenie.
- 11 Speculum Saxonu y Jus Municipale pro wétkadat.
- 12 Przywilej Ceſarzá Ottoná Liſowátého.
- 13 Stolica praw Wáydeburg.
- 14 Rozność w ápellowáníu w práwie Mieſtkim/Duchownym y Ceſarſkim.
- 15 Sub Banno Regio ſadzić co teſt.
- 16 Lawnik ſkad rzezon.
- 17 Ná ktorých mieyſcach ſie ſadzić niegodzi.
- 18 Mieyſce Sadowe táko przenieſć



**M**áydeburg od Ceſarzá Ottoná wielkiego/ zá iednoſtáinym zezwolenem w ſykſkiej ziemi/záložone/zbudowane/ y Mieſtkim právem opátrzone: ieſt glowne/ y naſtárſe miéſto we wſykſkiej Sáſkiej Ziemi/ zá ktorego právem téz y Hallá (zacne miéſto) záſtádlo/ ták že obiedwie te miéſta iednego práwa wzywáta. A wſykcy z Polſki/ z Czech/ z Márgrábfſtwa Myſenſkiego/ z Luſatíey/ z Márgrábfſtwa Brandeburſkiego/ z Kſieſtwa Sáſkiego/ z Grábfſtwa Aſſerſlebfſkiego/ y ze wſykſkich miéſt tym ziemiám podleglych/ ktore téz zá právem Wáydeburſkim ſiedzú/ práwo ſwe z Halle odnoſić máta. A ieſtlyby w Halli ſententíey vznéac nieumíeli/ tedy po nie do Wáydeburgu ſtáć/ y ſtámtad tá odnoſić máta. Abowiem ty Miéſta ſa w iednym práwie/ y iednáko praw Mieſtkich w Sáſkiej ziemi broníu/ y ſtrzego. Ale to w Ziemi Grábfſtwa íſć miáty: Dla tego/ íže Márgrábiá ſadzi pod przyſiego Krolowi/ przy holdzie wczyníona: á Grábiá ſadzi pod Kázníu Krolewſka/ ſub Banno Regio. Toſz téz czyníá Woítowie w ſtárych Mieſciech niektorých/ gdzíe máta wolnoſć moca Krolewſka gáić Sady. Kiedy ſadza pod Kázníu Krolewſka/ tedy [Burgrábfſka] wíná ieſt trzy ſuny: A Szoltyſ bierze ósm ſelagow wíny z naláſtu Przyſieſzniczego [toz téz rozumíey o Woycie/ íže téz bierze wíj. ſelagow/ z Decretow Láwnícyh. A tu wíedzíte potrzebá/ íže Szoltyſhowi y Woytowi okrom gáinego Sadu ídzie wíny ſeſć ſelagow/ á przy gáynym Sadzie ósm ſelagow.]

Przyſieſzníkow ma być iedennáſcie/ á Szoltyſ dwanáſty. Szoltyſ ma napíerwſj decret wydáć Burgrábi: á Burgrábiá zádnego Sadu bez Szoltyſa miéć nie moze. Táſze Szoltyſ bez iedennáſci Láwníkow zádneg Sadu w dzień Sadowy/ y ná mieyſcu Sadowy miéć niemoze. Gdzíe Burgrábiá wedlug práwa pod Kázníu Krolewſka Sad gáí/ tedy ſie powinni obádwa ták zá chowáć/ táko tu ná

Gloſa

S.S.lib: ij. art: xij.  
3  
S.S.lib: in art: xij. lxxv. et rlxviii.  
I.M. art: xliij. xlvij.  
4  
S.S. lib: i. art: Lix.  
5  
S.S. lib: i. art: Lix. lib: ij. art: Lij.  
I.M. art: xvi. xvij.

Gloſa.

**O**wiedziawſzy iuz doſtáć ſmie ſkad práwo Mieſkie poſto/ y ſemu ie ták zowa. Tu w ninieſzym artykule okázuie ſkad tej tego imienia doſtálo/ íže ie právem Wáydeburſkim zowa: ſzego tá przyeſná ieſt/ íže Miéſtu Wáydeburgowi/ we wſykſkiej Sáſkiej ziemi napíerwſiemu y naſtárſiemu to práwo przez Ottoná Ceſarzá Liſowátého nádáne y potwierdzone ieſt. Ale dla tácmieſzego wyrozumienia tego/ co artykul ninieſzy w ſobie zámýta: máſz wíedzíte że czáſu Nábuſchodonozora Bábilonſkiego/ y Afſiríy ſkiego/ y Krola/ ktorz/ Arpharata zwy czýſt/ y Kroleſtwa máto nie po wſykſkim ſwiecie poſtádt [zburnowawſzy ſie Siria/ Mezopotamia/ y Cilicia] wdáli ſie do iednego Pána Cilicſkiego/ ktorego zwano Petroculus. Ten zmocniwſzy ſie przeciwko Krolowi Bábilonſkiemu zwyciezyl go/ y páńſtwo ie go zburzył. Feak że iuz Afſiríy/ y Krowie wciſnieni byli/ y Holofernes herman był ſciét od Judyth/ Potym te wſykſkie Ktorzy w woſtku iego byli/ zwano Petroculi. Ktorzy potym wſety ſpolnie do Alexandrá Mácedonſkiego Krolá przyſli/ y pomagáli mu przeciwko Dariusowi Perſkiemu Krolowi [iákož potym zá pomoca ich Alexander práwie wſytek ſwiat podbił]. A po iego ſmierci powſtáły wſytkie ziemié przez rzezone ná Petroculos [chcaé ie wygnáć y pobić] z ktorymi Petroculi biłwe trzyroc ſieſtíwíe ſtozili: á przez ſtrzegáiac tym pilniey zdiowia ſwego/ y obawiaiac ſie od ták wielkiej wielkoſci nieprzyaciót wciſnienia/ náſpiżow: wſy trzy ſá Otretow y Galer ná morze ſie puſcili: á íz zeglowáć nieumíeli/ przeto náwálnoſciami morſkimi ogárnieni poroneli/ tylko 54. Galer zoſtáto/ z ktorých 18. do Pruſkiej ziemi przyptoneli/ táncz ſie oſadzili. 12 ich przyſto do Rugíey/ á 24. do Sá

ſkiej ziemi/ ktora oſiedli. Po niemá tym záſ czáſie/ gdy Otto wielki ná ſtolicy Ceſarſkiej ſiádt [ktorzy wiele rzezon y zacnych/ dla poſpolitego wſytkiego Kzeſciániſtwa poztku/ y tu dobrej ſlawie Sáſkiego narodu czynit:] był zamezek/ áłbo twierdza nád rzeká Albim/ w ktorym pánnu y inne biatego wy mieſtáły/ roſtázuiac y zamkowi onemu/ y wſykſkiemu powiátowi támu przylegtemu. Ten zamezek zwano Wáydeburg: ſkad/ íže go Pánnu zátozety y zbudowáły.

A gdy Ceſarz Otto onz ziemié poſiádt/ y ludzi támu oſádzáć pocádt/ Pánnu dobrowolnie zamek poddáł. Stad že y dzis Wáydeburgánie noſa ná choragwiách/ áłbo proporách zá herb Pánnu wymáłowána/ ſtoiacá między dwiema wiezami/ y trzymáiacá w obidwu rékú wíeſce rozjáne/ ná znák tego/ że niezwyciezone były.

Támſze Ceſarz nád rzeká Albim Kſieſtwo przezwíſkiem Schartau/ y Miéſto Wáydeburg zátozyl: ktore Miéſto przywileciem práwa Mieſkie/ z przyzwolenia wſytkiej ziemi opátrzył/ ktore práwo im potym y ſen iego Otto Ruſſus/ áłbo Liſowáci potwierdili/ z práwa ziemſkiego Sáſkiego/ ktori Speculum Saxonu zowa/ y z ich wláſnych wíltierzow nieco przydawſzy/ z ráda ludzi madych/ y ták coſkolwiel w Spec: Sáry/ trudnego bylo/ to tu iáſniey dolożono. Tej ſpráwie przetoż Burchardum de Mangefelt Queſtore páttacu ſwego/ w piſmie ſwíetym/ y w oboiem práwie Doctorá. Ten z roſtázania Ceſarſkiego przymuſony/ y w wíezieniu/ nápiſal wétkad ná Specu: Sáry: právem Ceſarſkim/ y Duchownym ie oſláchót/ Uiníeyſ/ téz Przywilej (áłbo Jus Municipale) ſpiſal/ y wétkádem obiaſnit. Poſtepek téz práwa ſpiſal/ ktorego potym poprawil/ nieiáki Gerko de Bertaw. Ale Spec: Sáry: Láćimſkim iezykem ſpiſal/ Eke

S.S. lib: i. art: xliij. I.M. in pro. 10

I.M. art. 11

6. S. in pro  
lib: ij. arz  
xxxvi. libij  
arx. xix. et  
arxiv. go.

de Replaw e y zafie go na prosba Gra  
bie Henryka z Salkensfyna na Nies  
miecki tezyt przelozyt. A tak wyslyko  
prawo Wądeburške spisane / przesy  
rane y z pilnoscia wylozone: a przez  
Ortona Cesarza y potomki tego po  
twierdzone y nieodmiennie przestrze  
gane byto. Do ktorego potym y za in  
szych Cesarzow po trosze / dla pozylku

Miasta Wądeburgu przydawano / y  
wedlug potrzeby odmiennano. Ten te  
dy Cesarz Otto Lisowatey dat Wąde  
burčanom Przywilej: aby sie wedlug  
nieobywatele tam tey ziemie / wyslyki  
Miasta / ktore za prawem Wądebur  
skim siedza / y ktorzy prawo z Wąde  
burgu przez Apellacie odnosia / sprawo  
wali / ktory przywilej wte slowa brzmi.

## Przywilej Cesarza Ottona Lisowatego potwierdzaiacy Prawo Wdye- skie Wądeburške / y wolnosci Lwice PRAXSIEZNICZEY.



**E**to z Bozey Łaski Krol Rzymiski /  
po wyslyki czasy Państwa przymnozyciel.

**O**ZNAMUJEMY WSEM WOBEC NINIEJSZYM LI-  
STEM NASZYM / ZE WCIWI Y WIERNI MIASTA NAsze-  
go Wądeburgu obywatele / przyshedszy do  
nas / pokornie nam oznaymili: Jako Ociec nasz  
swietey pamiesci Otto wielki Rzymiski Cesarz /  
Miasto Wądeburg ku dobremu wyslykier  
Ziemie Saksiey zalozył / y Miestkim prawem opatrzył / y wtwier-  
dził / ktorego prawa oni pod obrona BOZa / y CESARSKA wzywaiac /  
y przestrzegaiac / niesprawiedliwosc klumic maia / po wyslyklich  
Miastrach / y Ziemiach / ktore w prawie Wądeburskim siedza / y nim  
sie sadza / a maia tezy y decret swoy wyslykim zadaiacym go / wyda-  
wac: iz prosili nas / abyśmy im takowe prawa ich / wladza nAsza  
CESARSKA potwierdzili. Tedy my obaczywszy wiernosc / y zadanie ich  
potwierdzamy im / y wyslykier Ziemi Saksiey wyslykie prawa / wol-  
nosci / y przywileie ich / ktore im Ociec nasz nadal. A osobliwie po-  
zwalamy im tego / aby o pozylku Miasta Wądeburgu radzili / y w  
rzedy Miestkie pod przysiega sprawowali / y rozdawali / ktora przy-  
siega starszy Miestcy przyimowac maia / z ta wladza iakobyśmy sa-  
mi obecnie przy tym byli. Nad to pozwalamy y chcemy / aby tegoz  
Miasta przysieznicy Manstwo / albo Lenno od Biskupa przyimo-  
wali: a to iesliby on tezy Regalia / to jest / Manstwo y wladza od  
Krola Rzymiskiego miał.

Takowi Przysieznicy zadnym obyczaiem z vrzadu albo z Lwice  
skozeni byc niemaa / azby prawo swe utracili: A maia w Lwicy  
dziedziczyc wedlug prawa Lennego.

Cey ta

Tey łaski im tezy wzyczamy: Iz iesliby sie trafilozedy Decret przy-  
jedno do Pallantey nAszej / przed Biskupem / Churfirsty / y Electory  
nam / y pAsztwo nAszemu. Chcemy tezy aby zadney skody dla wyrze-  
zonych Decretow nie odnosili: y owsem cokolwiek oni za prawo  
nayda / y uznai / na to my y potomkowie nAszy zawse zezwalac chce-  
my. A przeto wyslykim państwa nAszego poddanym / Swieckim y  
Duchownym rozkazujemy / aby wyslyki namienionego Miasta pra-  
wom y wolnosciam / ani chucia / ani slowy / ani wezynkiem / ani iakim-  
kolwiek dozwozeniem nieszkodzili: A ktoby sie tego smial wazyt / ten  
na garle / y na maistnosci karan bedzie / iakoby w tym przekonan byl.  
A na wieczna tego wyslykiego pamiatka / ten ninieszy przywilej za-  
wieszenim piszecci Manstwu nAszego wtwierdzilismy. Dan za rada  
starszych y przelozonych Państwa nAszego / y za zezwozeniem wysly-  
kier Ziemie w Wądeburgu na Pallantey / w Poniedzialek przed  
Swiatkami. Roku Państwa 978. Panowania nAszego Roku  
pierwszego.

**T**o jest pospolite y glowne po-  
twierdzenie wyslykich praw / y  
wolnosci Wądeburških / wzy-  
wane przez Ottona Lisowatego / od  
ktorego wyslykie miestkie prawa / zwla-  
szcza Wądeburskie pochodza. A napas-  
miatka tego Wądeburczanie maia na  
rynku wyobrazenie tego co CESARza  
Ottona z Churfirstami / dla ochedost-  
wa. A tak jest to Miasto / iako wzy-  
sny stoi / prawem Miestkim z przywo-  
zeniem wyslykier ziemie wtwierdzone /  
a jest nastarsze ze wyslykich Miast Sa-  
skich. Halla tezy w prawie iego siedzi.  
Przetoż wyslycy z Polski / z Czech / y z  
innych ziem / w tercie namienionych / z  
Halli prawo swe odnosic maia / dla  
tego ze Halla po Wądeburgu pier-  
wsze miesce ma / a jest zacniejsze zalo-  
zeniem niz inke Miasta. A iesliby sen-  
tenty w Halli wznac nie umiano / tes-  
dy po nie m ia sad do Wądeburgu:  
dla tego / ze to Miasto / ma pierwsze  
miesce / y jest Stolica wyslykich praw  
Miestkich od Ottona Cesarza posta-  
nowione. A tu masz wiedziec roznosce  
w ruszeniu / albo apellowaniu / między  
Miestkim y Ziemiakim / CESARskim / y  
Duchownym prawem. Abowiem w

Miestkim prawie ida apellacie / z ied-  
nego miasta do drugiego / wedlug po-  
rzadku y zalozenia / y tak ida aze do  
Wądeburgu / a potym do Pallantey  
albo do Krola. Ta przyklad z Lipska  
ida apellacie do Halle / z Halle do  
Wądeburgu / z Wądeburgu do Pala-  
lantey / albo do Scharrawu. W Cesar-  
skim prawie ida / od iednego Sedzie-  
go do drugiego: a iesliby od pierwsze-  
go do nawyszego / sredniego opuscia  
wisy ciagnac sie kto chcial / tedr ma byc  
nazad zas do onego sredniego ktore-  
go opuscit / odeslan: bo do niego byto  
winien pierwey apellowac. A w pra-  
wie Duchownym moze kazdy opuscia  
wisy wyslykie srednie Sedzie zaraz do  
nawyszego / od namizszego apelowac:  
iako od Officrata moze zarazem do  
Papiezai rusyc. W prawie zas ziemi-  
skim / gdj Sententier nieprzywimo przed  
Grabi / tedr nie moze e. do Margrabie  
apellowac / iedno do Krola. A pot obno  
by sie temu dzutowat / gdj Margra-  
bia wyszej jest / y Grabia Manstwo  
bierze od Margrabie. Nad to powi-  
nien Grabia Margrabi przysiegac na  
Sady: ale to dla tego / iz Margra-  
bia sadzi pod przysiega / przy Boldsie  
wzymia

d. S. S. libij  
art. xvi.

d. S. S. libij  
art. xij.

f. S. S. lib. i. art. LX. g. S. S. lib. i. art. LXV. h. S. S. lib. i. art. LXVI. i. S. S. lib. i. art. LXVII. j. S. S. lib. i. art. LXVIII. k. S. S. lib. i. art. LXIX.

Wzynałona a Grabia pod kaznia y kro-  
lewka: a ktemu wolność h. Sadzenia  
ma mieć od Krola. A takt slyfnyer apel-  
lacia od niego do samego Krola / niz  
do ktorego inzego Pfijszećia idzie. Na  
przyklad. Gdyby Sedzia ktore<sup>o</sup> dworu  
prawo wstawit / a stataby sie apellacia  
od niego / tedy ta apellacia nie do miey-  
skiego prawa porozie / ale do wirzch-  
niego pana. A od niego do Krola.

Pod Kaznia Krolewst. [sub Ban-  
no Regio] etc. Pod Kaznia Krolewska  
sadyt nie innego nie jest iedno sadyt  
pod Karantem pod przymuseniem / ale  
bo pod Zoldem Krolewskim.

Pod Kaznia Krolewst. żaden i sadyt  
niemoze / iedno ten ktory ma wolność  
Sadzenia od Krola. Kiedy sadyt pod  
Kaznia Krolewska / tedy winā [Bur-  
grābka jest trzy libre / albo trzy funty]  
to jest Lr. felagow / a to według miey-  
skiego / nie według ziemskiego prawa /  
a] Worekowska osm felagow / także też  
na gāenych Sadytch. [ktore na każde  
dwie Niedzieli brywā] a oprocz gāy-  
nego Sadu sześć pieniedzy.

Przysieźnikow ma być ci. Przys-  
ieźnik albo Lawnik rzeçony jest od  
Lawice / abowiem na Lawicy Sado-  
wey siedzi / wznawiać Sentencie. A  
Sentencia k. ma być na pytanie Se-

dziego z mowy dwu stron / to jest Acco-  
rā y pozwānego.

Lawnik tedy / albo przysieźnik w pra-  
wie swym ma być nienaganiony / wol-  
ny / y Lawice Przysieźniczy godny / a  
ma sie od rzeçy nieprzystownych hāmo-  
wāć / y wyrzegać: takt żeby go żaden  
na poćiwosć / na prawie / y na rze-  
dzie narzeç niemoż. A iż Przysieźni-  
kow jedennasć / a Szoltyr dwānasty  
ma być to z vsław Cesarstich westo.

Tu maś wiedziet / że ja niektore miey-  
scā na ktorych Sedzia Swiecki sadyt  
niemoze. W. przod. m. na mieyscu swia-  
conym / albo Duchownym. Po wtore /  
na mieyscu niezadnym / y nieuciecznym.  
Po trzecie [na mieyscach gdzie sie ka-  
rza] y inszych nieuciecznych.

Gdyby sie też trāstlo / żeby Sedzia /  
[Woyt albo Szoltyr] mieysce Sado-  
we przeniesć / y odmienić miał tedy na  
onym pierwsm mieyscu / na końcu Sa-  
du w ten czas kieby iuz Sad ma zdāć  
powinien ludzjom opowiedzieć miey-  
sce ono gdzie bedzie sadyt / y tāmże lu-  
dzi ma przez Sadowy wyrok prze-  
siedz / y przeyne oznaymić / dla  
ktorey mieysce Sadowe odmienia.  
Moze tedy sadyt gdzie chce / wriaw-  
te mieysca ktore sie wżkezy nāmienny /  
oznawimysy to przez iānne Podwo-  
stiego obwoťanie / aby każdemu miey-  
sce Sadowe wiadome byt.

Artykul Jedennasty.  
Summā Artykulu.

- 1 Skad Hallensowie prawo swe ob-  
nosić māia.
- 2 Troiāka okolicznosc āpellāciey.
- 3 Sentencie nie apellowāne / ktore  
nieważne sā.
- 4 Sentencie āpellowāne ktore wa-  
żne sā.
- 5 Przysieźnicze prawo co jest.
- 6 Poslowie ktoryz māia być przy ā-  
pellāciey / y kto ie ma strāwować.
- 7 Lawnicy iesli slyfnie pieniodze  
biora.
- 8 Prawo siłā rzeçy dopuřca / ktore  
sie zdādza być nielufne.
- 9 Sedzię / ktory dla wsielnych dārow  
sadyt nie chce / winā troiāka.
- 10 Wzbedu iākim wmslem prāgnāć.
- 11 Sedzia y Lawnik iāki ma być.
- 12 Apellācia iāko odnosić / y otwierāć.

Hallen



Allensowie iesliby prawa byznac nie-  
umieli / albo iesliby im w wznaniu Decretu / od  
ktorego āpellowāno / eżeg nie odstawał / mā-  
ia po nauke stāć do Māydeburgu / a Przysieźni-  
cy Māydeburscy māia im przy bytnosći tych  
ktoryz sie do nich ciagneli / Decret nāleś / y  
tym prawo ich odložone / y zāplācone ma być.  
Abowiem oni na potym swiādktami teğ bedo-  
wielākiego sprzećiwienia wydāny jest. A poslo-  
wyrzekaia: aby też widzieli / gdy decret między obiema  
stronami  
dziete. A tym poslom Sedzia powinien nātożyc na strāwe  
y tām y sam. Iesliby pod kaznia Krolewska sentencia  
nieprzyiata by-  
lā / tedy ma być odmiesiona na przyszly Burgrābski  
Sad / w osn  
albo przekāzā dla ktorey tego wçynić niemoż / zāstlo.  
A iesliby pod  
kaznia Grābska (sub Banno Comitum) nieprzyiata bytā /  
tedy ma być  
odmiesiona we dwie niedzieli: Abowiem Szoltyr ma  
kāż / y wol-  
nosć gāienia Sadu od Grābie / a Szoltystwo od panā  
oney ziemie.  
Tāke też Burgrābia ma gāienie od Krola / a Sady od  
Panā oney  
ziemie.

Glosā.



Pellāciey / ktora my iāiā  
niem prawu / albo rusze-  
niem zowiemy / troiāka .  
okolicznosc jest. Pierwsa /  
h. że niektore wyroki / choć  
od nich niebywa ruszone / nie wazā:  
a to że czterech przeyen. Pierwsa / ies-  
liby w sobie miał iāki iāfny bład /  
prā-  
wu przeciwny / tākowa sentēcia żadney  
władzey niema wedle prawā / ani tām  
āpellāciey potrzeba / wriawysy by ten  
blād niebył / choćby bytā w sobie prawu  
przećiwna / bo ] w ten czas powinien  
zārazem od niego ruszyc. A gdyby nieru-  
szet / tedy chocia niesprāwiedliwa / przy-  
chodzi w rzeç osadzona / a tākowe rusze-  
nie ma być zārazem w prawie nāszym.  
Wtora przeyena / iesliby bytā kupiona  
albo przenāieta Sentencia / to jest ies-  
liby co dārowano ktoremu Przysieźni-  
kowi po cichu / dla tego / aby zā nim wo-

townal / a tegoby według prawā dowie-  
dziono / tedy on Decret nie niewāzy.  
Trzecia / iesliby bytā c. wydanā od tego  
ktory tey władzey niemiāl / y tego wçy-  
nić niemoż. Czwarta / iesliby wyda-  
nā bytā w dñie swiety / albo od Sadu  
wolny.

Wtora okolicznosc āpellāciey jest /  
że niektore Sentencie / choć od nich  
āpelluia / przedsie w mocy swey zostāia:  
a to też cziwoiākim sposobem / naprzod  
dla dosformosć Sedzię / iesliby bytā  
wydanā od tego / ktory nās sie wyższego  
niema. Jāko jest Pāpiez Cesarz Krol.  
Abowiem każda āpellācia ma być od  
niższego Sedzię / do wyższego. Powtore  
c. iesliby āpellowāt / albo prawu iāiāt  
ten ktory tego wçynić niemoze / iāko sa-  
ci / ktoryz na swiety wçynku poimā  
ni / y do Sadu przywiedziēni sā / a nā  
gārdto im instiguia: abowiem tākō

wym

S. S. lib. i. art. xij.

S. S. lib. i. art. vij.

S. S. lib. i. art. LX. M. art. vij. et art. vij.

a. S. S. lib. i. art. LX. b. S. S. lib. i. art. xij. c. S. S. lib. i. art. xij. d. S. S. lib. i. art. xij.

c. S. S. lib. i. art. xij.

wym nie bywa apellacia dopuszczenia. Po trzeciej iesliby zamiekat czasutajia nia prawnu. Abowiem w naszym prasnie czas apellowania jest zarazem. pokli prawnu siedzi. (w Duchownym prawie dziesiec dni). Po czwarte iesliby apellowano od Sedziego dobroswolnie wybranego / iako jest ten / na korego rozsadek sie obiedwie stromie dabza: bo iz go sam sobie wybrat / y nastezwolil / przeto od niego apellowac niemozie. Trzecia okolicznosc apellaciey jest / kiedy kto slusnie / y wedlug prawa apelluje / y Sedzia powinien z ona sprawa stać / y czekac do tad pokli nie badzie uznano / iesli on Decret slusnie albo nieslufnie / sprawiedliwie / albo niesprawiedliwie wydany jest : a to albo dla zlosci / albo dla gupstwa tych ktorzy Sententie skazuia.

5 Przyśleznikom ma być ich prawo odtozone / etc. Prawo Przyśleznia cze jest to / aby każdemu z nich dano felag / a Pisarzowi dwa felagi. Gdy sie tedy apellacia stanie / tedy Sedzia ma poslat posty / iako w tercie stoi : a to sie rozumie w prawie naszym tylko. Bo w Cesarstym y Duchownym prawie inaszej sie zachowywa / abowiem tam slalisy ktore z Apostolos zowa. A iz to w naszym prawie przez posty odprawiaia / tedy tego Sazonom z listki pozwolono : abowiem na ten czas kiedy im prawo ninieysze dano / czytac ani pisac nieumieli. Ale teraznieyszych czasow nowy obyczaj apellowania wszedl : dozwiam kiedy kto prawnu late / a otrzyma Lawice wedlug prawa / ze moze lepszy Ortel sam uznac / a przy onym od siebie nalestonym stoi wedlug porzadku prawnego / tedy Przyśleznicy obadwa ortele swoy y tego napisu / y zapieczetowanyszy / posla tam gdsie z prawnu poslat maia. A Sedzia powinien z nimi posty poslat / ktorzy maia być dwa z Lawice : ci maia stęć / y swiadczyc o tym wshetkim / a Sedzia powinien im na strawa dac / y tam / y sam / czego iesliby sie zbraniat / h. tedy wrzad traci.

k.S.S. libij. 3 t. i. v. 6

g.S.S. libij. arti. xij. i. M. arti. xxxij.

k.S.S. libij. arti. xij. I. M. art. xvij. 6

h.S.S. libij. arti. xij. xiiij. 7

wko prawnu aby przysiesznicy za sentencie zaplate braci mieli. Naprzod dla tego ze y prawem opatrzone / y w naszym artykule tej troche wyzsey napisano : ze Sententia zadnym sposobem niema być przedayna : gdys taka każda nie nierwazy. Druga ieslije im dla tego placu / aby byli swiadkami apellaciey : tedy y to niema być : abowiem swiadkowcie natiemni niemyca niemais / y owsem maia być odrzucony. Trzecia / iz żaden dowcipu y mardosci swej przedawac niema : bo iz to jest dar Bozy / przeto koby to przedawal / swiatokupstwoby popelnil. A tak z tych przyczyn Przyśleznicy Decretowey przedawac / y pieniadzy za nie braci niemais : bo każdy Sedzia ktory to czyni / stawa sie bezecnym / y szafszwym Sedzia. Przeciwko temu jest artykuł ninieyszy / ktory dopuszcza Lawnikom braci pieniadze od wyrzeczenia ortelow / a iz tego dopuszcza / przeto to slufnie czynic moga. Gdyz wiele rzeczy prawo dopuszcza / ktoreby samy w sobie niemyca mieć niemiaily / iako na przykład. Pan Bog zakazat stowieką zabijac / a prawo dopuszcza / y rozkazuje / aby Sedzia zloczynce nie zywil / co ma czynic z powinnosci wrzadowey : gdys wrzadowi / i. wiele dopuszczeno / czego sie stowiekowi zadnemu / ktory na wrzadzje nie jest / czynic niegodzi. Takze tez tu PRZYśleznik pieniadze y Sepfelagi bierze / względem wrzadu. Na ktorym gdyby nie był : a toby / co mu Bog dat / mardosc y porade przedawal / wpadaby w grzech swiatokupstwa : takze gdyby brat pieniadze za to / aby prawdy zamiekat / grzeszylby. Toz tez mas rozumiec o Sedziem / iesliby brat za to pieniadze / aby ktorey sprawy niesadzil / tedy go o to zadacia / tedy sie stawa szafszwym Sedziem / y. k. w trojaka wine wpada. Pierwsza / ze sie stawa Krzywoprzysiezca. Wtora / iesliby go przeswiadczono / traci wrzad. Trzecia / izze nastynidzie Sadowey wyrok / ktory na szafszwym Sedzie ustawiony jest. A tak biedra Przyśleznicy pieniadze nie względem Sadu / bo powinni zaufsz sadzic /

kiedy

Kiedy ich zadacia / ale względem wrzadu / pracy / y poslusienstwa / albo poslug ktore czynia dla pospolitego pozytku. A ten ktory pospolitemu pozytkowi na wrzadzje sluzi / pozytek wrzadowi onemu nalezacy / slufnie braci ma. Abowiem żaden swym kostem walczyć / albo sluzić / niepowinien. A tak na to wshetko / coby przeciwko temu kto mowic miał / iako wyzsey stoi / krotko sie tak odpowiedzic moze. Na pierwsza gdsie mowi / ze decret niema być przedayny / tedy to prawda : Ale gdyby placono Lawnikowi za to / aby komu gwoli wotowal / y ku tego pozytkowi ortel uznawal / ale sie to tu nie względem pozytku jedney stromy / ale względem wrzadu dzieie. Na wtora gdsie mowi / ze swiadkowcie nie maia być natiemni / mozesz odpowiedzic : ze Lawnicy nie dla tego pieniadze biora / aby komu mieli wedlug tego wolety swiadczyc. Ale iako wyzsey stoi / czynia to względem wrzadu na ktorym siedza. Na trzecia gdsie mowi / ze dary Boze przedayne być niemais / odpowiedzic mozesz / ze y to prawda. / Bo kto co ma darmo / tego tez darmo drugim wzyzac ma. Ale sie to o duchownych rzeczach rozumiec ma. Abowiem ci ktorzy dary Duchu swiatu tego przedawai / sa podobni onym ktorzy w Kosciole przedawali / ktore Pan Chrystus wynatf. A tak sie y to ma rozumiec / gdyby to czynili nie bezdac na wrzadzje. O czym sie tez juz wyzsey dosc powiedziato. Ten tez wiedziec nie wadzi. Jesliby kto wrzadu pragnal tym wymysem / aby z niego pozytek / albo prozno chwale miał : albo dla tego / aby bliźniego swego wshet / y temu skodzil / na oszatek dla ktoreykolwiek inney przyczyny / a nie dla samey mitosci Bozey / dla poslusienstwa Przetozonych / y dla dobra pospolitego / tedy każdy taki wrzadu nie jest godzien. Toz tez rozumiec y o Sedziem y o Lawnikach / ktorzy iesli tym wymysem na Sadzie siedza / aby stad pozytek taki mieli / a sierotom y opuszczonym Krzywdę czynili / y by nie dla oney go pozytku / zeby do Sadu nie chodzili.

Uiezbozni ludzie y Krzywo przysieszcy by byli / y niegodni by być zwani Lawnikami / a na oszatek bylby wiecznie potepieni. Abowiem Sad Bozy niema być splugawion takiemi zlosciami. A tak Sedzia y Przyśleznik każdy ma być ozdobiiony / szterzmi enotami. Naprzod / Sprawiedliwoscia. [Ktorey opuszczac niema dla mitosci / dla listki / dla nienawisci / dla darow] etc. [o czym Dawid mowi : luke iudicate tan hamamum]. Potym wciwoscia. Trzecia ma być osiadly. m. abo Mańszwem / y Lenym opatrzone. [Czwarta ma być mody y skromny]. A ci maia o wshetkich sprawach / ktore sie w Sadu bacia / swiadczyc pod .n. przysiega na wrzad weyntona / a znoru im przysiegac nie trzeba. Decret nie przyiaty ma być wniestony na przysly Burgrabsti Sad. etc. Czas wniesienia apellaciey jest siedziedziel .o. chybaby .p. legale in mentum [co w nas pomocna rzecz zowa] / przeskodzito. A tu masz wiedziec / ze kiedy kto od Sententiey apelluje / a apellacia zafsz wniesie z onego miesca / gdsie był apellomat / tedy ona apellacia albo Krotki nigdzie niema być otworzona / tedy w Lawicy w Sadu / przyzym tez obiedwie stromie maia być obecnie : a iesliby nie byly / tedy maia być do tego od Sedziego przypozwanii. A ktoryby niestanal / ten Sedziem wine przepada / poty / y takze y wtory / y trzeci / y czwarty / raz pozwany / iesliby niestanal / ani przyczyny dla ktorey niestanal / nie oznaymit : ma być skazan na wpad w wine wrzadowi / y nagrode stromie. A iesliby ieslije niestanal / ku okazaniu pomocney rzeczy / tedy juz apellacia ma być otworzona : ktora iesliby brła / ku skodzje temu ktory pilnuie / a ku pozytku temu co niestanal / ani posla poslat ktoryby go wymowil / albo od niego pomocna rzecz wniof / tedy prawo swe traci / on ktoremu ku dobremu Decret wysied / a on niestanal : abowiem .o. prawo niestaniecym w pozytek nie idzie : a dla

k.S.S. libij. arti. libij. arti. xli.

m.S.S. libij. arti. Lv.

n.S.S. libij. arti. xavij.

o.S.S. libij. arti. xlvij. art. vinct. p. S. S. libij. art. vij.

12

q.S.S. libij. arti. xvij.

oney niemiędzy, noſci traci práwo ſwe by teſz nalepſze miał. A tak ieſtby ſtro- ná odporna była pilna, tedy mu máia ſpráwe przyſadzić, á powodu obſadzić tego ſtego ſie domagał: á to ſie ſtawa nie z ſtrony Decretu, ále z ſtrony nie- poſtuſeńſtwa tego. A ieſtby chciał zno- wu ſtrone nágábáć / tedy mu ſie prá- wem obronić moſze / wkaſawſzy ſe to iuſz raz oſadzono.

Przećiwko temu co w tercie ſtoí / ze ma być odnieſiona ſententia we dwie

niedzieli, mogłby kto rzec: zeby to było przećiwko práwu y Ceſárſkiemu y Du- chownemu / ábowiem tam eſá ápellá- cyey ieſt cały rok y dzień. [zwłaſciá tym ktorzy ná drugiey ſtronie morzá ſo]. Ná to tak przyeſná ieſt / ze ápelluacy muſi zá dworem ieſdzić: ále w Sáſkim práwie tego nie potrzeba / bo iuſz ieſt náznáczone mieyſce ápellowania / we- dług Mieſkiego práwa w MAýde- burgu.

### Artykuł Dwanaſty.

#### Summá Artykulu.

1. Jeſtby ſententia w MAýdebur- gu nieprzyećia była / góſie ſie po- mie ciągnáć.
2. Przednieyſze Miáſto w káſzdey zie- mi / ma być gtowa Práw innych Miáſt.

3. Apellácia w Sáſkiej ziemi do Kro- lá kiedy idzie.

**S**zliby w Wáýdeburgu ſententia nie- była przyiata / máia ſie ciągnáć zá rzeka Albim do ſchártaniey / á ſamtad máia przywieſeć czterech meſow co mogá iá ſtárſzych: á to dla tego / ze pier- wey niſz MAýdeburg / to Kſieſtwo fundowane y záložone ieſt przez Ottoná Ceſarzá / y w iednym práwie z MAýdeburſkim ſiedzi. Ci czterey meſowie ſamtad przywiedzieni / máia być poſtáwieni w MAýdeburgu przed páłacem Ceſarzá Ottoná Liſowátego / ktorzy potym Pállántia tamſze ná końcu Tumy poſtánowil / przeto iſze nie- mogli z káſzde ſententia nieprzyiata / wſtáwić ſie zá dworem ciągnáć.

#### Gloſa.

**P**iſuie w tym Artykule / góſie ida ápellácie z MAý- deburgu / y miánuie miey- ſce / ktore zowie Sáſkim iezyktem ſchártaw / przyc- hynie te dáie / ze to Kſieſtwo ſtárſie ieſt niſz MAýdeburg. Przez co ſie rozumieć ma / ze w káſzdey ziemi Miáſto ſtárſie y

przednieyſe / gtowa ma być práw in- ſzych Miáſt w onym Páńſtwie / ábo Kroleſtwie / iáko teſz to w Sáſkiej zie- mi ieſt ſchártaw: To dla tego / ze + poniewaſ MAýdeburg ieſt ſtárſie y przednieyſze Miáſto między inſzymi w oney ziemi / y tam ieſt Stolec Páru- Mieſkich / á + ciągnáć ſie záwſe do

wyſſe

wyſſego Sedziego / muſieli by ſie ná- oſiáć do Krolá z Apellácia ciągnáć. Przeto Sáronom tego z táſti dozwo- lono / ze Apellácia do Krolá nie idzie / á iedno w ten eſá kiedy Krol w ich ſie mi ieſt. Dla eſe (áby ſie ludſiom ſprá- wiedliwoſeć nieprzedtuzáć) á Kzywdy ieden drugiemu nieczyńi) Ceſarz Ot- ton poſtánowil Pállántia ná końcu Thumu w MAýdeburgu / góſie máia

być przywiedzeni czterey ſtárſzy meſo- wie z ſchártaniey dla tego / ze ſtárſie ieſt niſz MAýdeburg / y záložyl tam Ot- ton Kſieſtwo / przyſtáwſzy do niego + A ſchania y Loburg / ktore przedtuz- niſzli ie Kzymiáne poſiedli Krole- ſtwem były / á potym ie odmieniono w Kſieſtwo / y przezwano ſchártaw / o cymes wyſſey . b. ſyſal.

S. S. Miſi  
artus. h.  
b. M. art.  
x. glo.

### Artykuł Trzynasty.

#### Summá Artykulu.

1. O záloženiu Pállántiey w MAý- deburgu / y kto do niey naleſz.
2. Decret Pállántiey zá práwo idzie.
3. Grzywná zlotá wiele waſy.
4. Od decretu Pállántiey moſzeli ápa-

- pellowáć.
5. Sáron moſze reka cynie o ſprá- wiedliwoſeć.
6. O hitwách Szránkowych w Sá- ronow / iáko im ſo pozwolone.



**M**állántia przez Ceſarzá Ottoná tak ieſt poſtánowiona w MAýdeburgu / y do niey naleſza naprzod czterey Meſowie co naſtárſzy z ſchártaniey: Po nich czterey Kánonicy / ktorzy przełożeńſtwa ná Thumie máia / Pierwſzy Proboszcz / wtory Dziekan / trzeci Biſkupi Wic- carij / czwarty Kanczlerz: Do tych przydani ſo czterey [wolni Pánowie] y ſłuſebnicy wódz- ni [Lenni] Koſciola wielkiego w MAýdeburgu / to ieſt / Marſzałek / Truſzczáſy / Podczáſy / y Podkomorzy. Dotych przylaćzył ieden ná- ſcie Láwnikow / y Szoltysá dwánaſtego. Tym teſz ieſeſze przydał troie Kſiaſzát Swieckich przednieyſzych między Electormi Ceſar- ſkiego. A czwarty Kzodſzá [ábo Woyt] Koſciola wietſzego w MAýdeburgu. Tych oſmi y dwudziestu meſow Ceſarz obráwſzy ná Stolice Pállántiey / wyſádzil: dáiac im moc y władz swo Ceſar- ſka / áby Decreta ktoreby w MAýdeburgu nálezione być niemogły / ábo były nieprzyiata / wznawáli / y náydowali. A cokolwiek ſtuſnie y porządnie ſtáſa / to zá práwo Mieſkie chowano być ma we wyſ- ſkiej Sáſkiej ziemi. A gdy ſententia nieprzyiata / do tych Sedziow zámeſtoná / y wznána bedzie / tedy dwudziestom y czterem meſom ká- ſzdemu z nich pámiſtnego ma być dano ſelag we zlocie / ktory ma wa-

S. S. lib. iſt.  
art. L. vij.

S. S. lib: ij. art: xliv.

S. S. lib: ij. art: xlvi. lib: ij. art: xlvi.

zyc dwanaście szelagow takich pieniadzy/ iákie tam ida/ á ostátniem czterem ma byc dano káždemu z nich po grzywnie zlotá/ á káždá grzywna zlotá ma wazyc dwanaście grzywien srebrnych: To ma byc dano tym to dwudziestu y osmi meżow wyższej wymienionym [ á temu mu zá krotym Decret wyszedl/ ma byc daná emendá ] w Niemieckich Exemplarzách tak stoi: / ten ma dáć/ zá krotym sententia wychodzi/ á ten ktory głowna rzecz stráci powinien mu nakłady wrocic. A iesliby ten przegrał ktory byl ápellował/ tedy wiecey tráci/ niż ten zá krotym sententia wyszłá. A bowiem ten powinien y przysiężnikom/ ktorzy sententia wználi/ y ná nie zezwolil [ ktora on náganił/ iesliby ia potwierdzono ] pokup/ álbo wine odlozyc/ takze y wine Sedziemu. A to iesliby náganił Decret przedtym niż go wshytcy pochwala. Ale iesliby sie potym státa Apellátia / tedy káždemu PRÁWIE SIEŻNIKOWI z osobná/ y temu ktory ná on wyrok zezwolil/ takze y Sedziemu wine przepada. A iesliby w Hállí sententia nieprzyjata byla/ á do Náydeburgu potym y do Pállántiey ápellátia przyszłá/ tedy pokupite/ y Náydeburczanom/ y Hállensom. A to postanowil CESARZ Otto Lisowáty dla tego/ áby práwo Mieyskie wtwierdzone bylo/ iáko zdawná/ y dla tego zá rzeka Albim Ksiastwo fundował.

Głosa.

**S** dwor CESARZI infemi wielkimi sprawami zába wiony/ niemogt sie okoto spraw Mieyskich háwic/ przeto Pállántia ( to iest ostátnich Sedziow zgromádenie ) od CESARZA Ottona zátozona y dwudziestu y osmia meżow osádzona iest. Ktorzym iest daná moc/ áby wladza Cesarza wshytko wznawali/ stáżowali/ y stáżowali: á cobykolwiek wználi/ to miało byc zá práwo chowano.

**M**ogliby kto spytać/ iesliby Sententia v tych Sedziow komu ku slobdzie nálesiona byla/ á onby to okázac chciat [ z práwa pisanego ] iże niesprawiedliwa/ mogliby ia náganiwszy dáley sie ciągnac/ czyli nie: Ná to masz wiedziec/ ze stoi w Práwie stárym nápisano/ ze záden Decret w Sálskiej ziemi v dworu Cesarstkiego. a. tak sprawiedliwie nálesion byc nie moze/ ktoregoby Sáron náganił niemogt: iesliby tego chciat reka popráwic/ to iest/ iesliby sa

mosiodm dugich siedmi w Szrántách zwozyci. Aleby przeciwko temu mogt kto rzec: Iesliby wyrok wladza Cesarza wydány náganił byc miał/ tedyby wola Cesarza zá práwo iść niemogtá co iest rzecz nieslufná/ y byc to niemogt. A bowiem Cesarz iest głowa wshytkich praw. Ná to tak odpowiedziec moze: ze áskolwiek od Pállántiey do wyższego Sedziiego ápellátia dopuszezo na niebýwa. Wszakze on ktory sie krzywde mieni miec/ iże dáley iuz ápellowác niemoze/ dusiáac Bogu y spráwiedliwosci swej/ podáie sie sam w niebezpiezeństwo/ bijac sie o spráwiedliwosc/ ktora sobie miec tuzy: á to iest wedlug práwa: bo bitwy w Szrántách poiedyntowe/ od dawnych czasow Sáronowie w wzywaniu mieli: á tego im Cesarz dozwolil/ dla ich mstwá/ y rycerskiej siegłosci. b. A to co komu nádádo y potwierdzo/ ma zupetnie byc chowano. A iże przetożonym Pállántiey pieniadze dáio .c. tedy sie wnt

znaczy

a. S. S. lib: i. art: xv. b. S. S. lib: i. art: xlix. I. M. art: xxxv. et lxxxij. c. S. S. lib: i. art: xlv. lxxij.

znaczy wladza/ y zacnosć ich. To też masz wiedziec/ gdyby v Sadu Lawniczego SENTENTIA náganiłá byla/ á spytanoby Princypatá / iesli ná nie zezwala á onby niezezwolil/ áleby insha słušníetwa nálazt: ná ktora iesliby wietka cześć ludzi do práwa nalezo cych zezwolilá/ tedy tá ma miec miey

scé/ á záden z nich winy niepokupite. d. A bowiem ieden drugiego Sententiey nie náganił. A iáko .c. ten ktory wedlug zdánia swego/ co moze náspráwiedliwshy Decret nárdnie/ ktody zádeny niecierpi: tak też ten ktory ná nie spráwiedliwa Sententia niezezwala/ ma byc bez skody.

d. S. S. lib: i. art: xlv. lxxij.

Artykul Czternasty.

Summá Artykulu.

- 1 Jáko Pállántia zgromádzona byc ma/ y iáko ci ktory do niey nalezo/ máia byc pozýwáni.
- 2 Lawnicy niemáia sie gniewác/ kie dy kto ápelluie.
- 3 Apellátia káždemu wolná.
- 4 Lawnik nie káždzy/ y niezáráżem práwo wnie.
- 5 Sedzia ma pytác/ iesli stroná Decret przyrnuie.
- 6 Przestrogá Sedziiego okoto Decretow.
- 7 Wedlug mniemánta niesádsic.
- 8 Wapliwy wyrok niewazy.
- 9 W Mieście gdzieby ápellowác zákazano/ iáko postepowác.
- 10 Wiktiez niema byc práwu przeciwny.
- 11 Pod ápellátia nic niema byc wstawiano.
- 12 Wina tych ktorzy pod Apellátia sadza.
- 13 Apellátiey iesli zábraniáia co cze nic.



**S**ędziowie do Pállántiey nalezacy/ ták máia byc zgromádzeni. Naprzod Sędziys [ Náydeburstki ] ma list mieyski z pieczęcia záwieszona odesłac/ zwierzchnemu sprawcy Koscioła wietshego w Náydeburgu/ ktorzym iest Burgrabiá Náydeburstki / ktory też swoy list przydawshy/ drugiego od Biskupa zádac ma/ do ktorych list Krolewski ma byc przydan/ iesliby Krol byl w ziemi Niemieckiej/ też z záwieszona pieczęcia Krolewstka. Te listy Burgrabiá Náydeburstki ma przy tych/ ktorzy sie do Pállántiey zsententia ciągneli/ z wola/ y przyzwoleniem dwudziestu y czterech Meżow/ wyższej námiemionych odesłac. Napierwey Ksiázcziu Sáskiemu/ potym Márgrabi Brándeburstkiemu/ potym Woiwow dzie Rhenstkiemu. A bowiem ci trzy sa przednieyszy między Swietkimi Electormi CESARSTKIMI/ w obieraniu nowego Krolá narodu Niemieckiego.

S. S. lib: i. art: xlv. lxxij.

Głosa

Glosa.



d.S.S. libij art: xxx.

a.I.M. art: Lxxiiij.

e.S.S. libij art: vij.

Et artykułu niniejszego / Ktory o pozwymaniu Sedziow do Pallantey nalezacych piſe / iſz iſtny iſt przeto ſerokiego wykładu nie potrzebuie. A nie innego w ſobie niema / iedno je to Ceſarz Otto Liſd wazy / dla tego poſtawowit / aby ſie iſtanie prawnu w Wąpdeburgu porzadz / Ktorem / prawnym / a nie wporne dzia / toz / dla tego tez / aby Lawnicy zley wo / ley na tego / Ktory ich Sententia gani / nie byli / iſzeby ſie te / na nim niemiſli / a ten Artykul nie tylko Wąpdeburgas / nom / ale wſyſtkim Miſtcom / ktore z Wąpdeburgu prawo odnoſa / ſluzi. Abowiem ſa niektorzy Lawnicy tak / gupi / ze to ſobie maia / za iſtas / wzgar / de wielka / gdy kto ich Decreta gani / y nie przyſwimie. Sedz niektorzy uſta / wami ſwemu ſwego zalkaznis / em / Kto / rzy w Sadu ſprawy maia / aby pod gar / dtem od ich Decretow / zaden nie apel / lowat / a to byc niema / ale ma byc / kaz / demu wolna / apellacia. Abowiem nie / iuz wſetkie prawa wmie / gdy kto Law / nickiem zoſtanie. A widziemy / ich ſila / Ktorzy ſa Lawnickami / a nie niemiſ / ia / a traſta ſie / eſt / ze ten Ktory / przed / Kroliem / albo / przed Lawica / ſto / wies / cey / wmie / y / lepiez / ſprawy / rozumie / niz / ten / co / w Lawicy / ſiedzi. Przeto / zabie / gania / temu / polożono / tu / obyczay / iſt / a / nia / prawnu. Bo / gdyby / apellacie / zagi / nac / miaty / co / by / bylo / po / prawnie / Kto / e / dozwala / y / opisuie / ſposob / apellacie / y / Ktora / wedlug / praw / nſzych / ma / byc / za / rżem / po / ſkazaniu / decretu. Bo / prę / ſa / ſtrony / iſt / przyſwimia / Decret / albo / nie / iſt / przyſwimie / y / zewoli / naſ / te / dy / iuz / potem / przeciwi / ſie / temu / nie / moze / a / y / iuz / Decret / w / mocy / ſwey / zo / ſtanie. [Wſak / je / wedlug / prawa / y / Ce / ſar / kiego / y / Duchownego / in / acy / ſie / za / chorowwa / / Bo / tam / data / dlużſzy / czas / a / apellowania / O / ſem / wyſſey. Sedzia / tedy / ma / byc / oſtrożny / aby / na / nieſpra /

3

4

5

b.S.S. libij art: vi.  
 e.S.S. libij art: vi.  
 I.M. art: f.S.S. libij art: vij libij art: xi.

wiedliwa Sententia niezwalat / ale / moze / a / w / pomina / c / Lawnik / iſt / ſie / zgodzie / niemoza / aby / ſ / albo / ſprawy / na / groſi / obudwu / ſtron / gdzie / indziej / tu / w / znaniu / odeslali / albo / ſ / dla / leſzego / ro / zmyſtu / y / porady / na / iſty / czas / odlozili. Tego / ſie / tez / maia / z / pilnoſcia / wy / ſtrzegac / aby / zadna / Sententia / opuſci / wſy / prawo / piſane / / wedlug / c / ſamy / wiadomoſci / y / mniemania / wyrzeżona / y / ſkazana / nie / byta. / ſ / bo / kto / mniema / y / wart / y / ten / pewney / rzeczy / niwie / ſ. / y / taka / ſententia / zadney / wladzey / niema. A / tak / gdyby / ſ / kto / rzekl / ze / ten / Decret / przed / Bogiem / przed / Kroliem / y / przed / kazdym / bogatym / y / w / bogim / nieſpra / wiedliwy / y / na / tego / by / powod / ſ / Law / nick / ſpytany / opowiedzial / / zem / ia / tak / mniemat / / ze / to / ſprawiedliwy / Decret / Ktorem / vznat. / ſ / a / ſtrony / na / to / po / wiedziala / / poniewaz / Lawnik / zna / ſie / do / tego / ze / wedlug / zdania / y / mniemania / ſwego / Decret / w / duſam / przyz / Kto / rzy / bym / ia / mogl / tu / ſkodzi / przyz / bym / te / go / byt / zamieſlat / / przeto / pytam / na / pra / wo / ma / ſkodzi / y / az / on / niema / dowieſ / iſz / e / niemoz / leſzego / naleſc / / albo / co / iſt / wedlug / prawa / ſ. / Do / tego / ma / ſie / wiedziec / / Jeſli / Lawnik / okaże / z / pra / wa / doſtatecznie / bez / wartwienia / / ze / to / Decret / ſprawiedliwy / iſz / leſzego / wed / dlug / ſumienia / ſwe / naleſc / niemi / at / y / chce / przy / nim / ſtac / wedlug / prawa / / tedy / on / decret / w / ſwey / mocy / y / Lawnik / bez / ſkody / zoſtanie. Ale / iſt / by / to / Law / nick / wartpliwie / twierdzil / / cho / ci / aby / przy / Decrecie / ſtac / chcial / tedy / nie / nie / wazy / / bo / tak / je / y / ten / Ktory / wartpliwie / przyſiega / ſ. / Krywoprzyſiega. / Jz / tedy / w / niektor / ych / Miſciech / ten / nieſluſny / zwozay / byl / aby / pod / gar / dem / y / pod / wracaniem / ma / ienoſci / zaden / oo / Sententiew / apellowa / nie / ſmiat / / y / tak / cho / cia / Sententia / nieſluſna / byta / / przed / ſie / iſz / zaden / dla / bo / iſzni / tak / ſro / giego / karania / naganic / nie / ſmiat / /

gym

czym nieſprawiedliwoſc / oczymawata / mieyſce / ſprawiedliwoſci. Przeto / tu / etadzie / nauka / Jeſt / by / ſie / komu / trafilo / miec / ſprawy / w / Miſcie / / w / Ktorem / by / calki / niezbożny / zwozay / byl / a / balby / ſie / tego / / aby / nie / wyſtla / taka / nieſprawie / dliva / przeciwo / niemu / ſententia / ma / iſc / nim / ſie / ſprawa / zagne / do / przeto / zo / nych / Miſta / onego / y / ma / im / powie / dziec / ze / mam / miec / ſprawy / w / tym / mie / ſcie / a / obawam / ſie / aby / prawa / w / tym / mie / wiedliwoſci / mey / nie / w / krocono / y / nie / moze / miec / rady / i / tak / obym / temu / zabie / ſec / miat / / a / i / tak / obym / miat / przeciwo / wam / / przeciwo / Miſtu / / przeciwo / Prowincy / y / przeciwo / Sadowi / po / ſtepowac / z / ſtrony / zwozaju / w / ſego / / ze / od / was / apellowac / nie / moze / / a / te / z / niemi / iſt / to / waſſa / wola / iſt / aby / tu / pod / wracaniem / garda / y / ma / ienoſci / zaden / apellowac / nie / ſmiat / / y / iſt / nie / chce / obſtac / do / tych / Miſt / ktore / praw / Miſtick / bronia / po / vznanie / Decretu. A / iſe / cie / wy / tu / iſt / przeto / zo / nym / y / obro / nca / praw / y / kazdego / ma / cie / bronie / od / Krywody / z / powinnoſci / w / rzedu / w / ſego / duſam / Bogu / Prawnu / y / laſkam / w / ſy / ze / mi / pomożcie / nay / dz / c / ak / iey / drogi / i / tak / obym / ſie / mogl / nieſpra / wiedliwemu / Decretowi / obronic / ſ. / y / abym / ſie / mogl / ciagnac / do / Miſta / / a / bo / mieyſca / glownego / praw / mieyſtick / / a / to / przeto / zo / ny / one / miſta / w / ſy / nic / po / winim / [ ſpytawſy / co / za / ſprawa / y / o / co / idzie ]. A / iſt / by / mieſzanie / on / zwozay / trzymali / z / wola / y / przyzwoleniem / prze / tożonego / / a / on / przeto / zo / ny / by / te / z / temu / Ktory / ſprawy / miec / ma / pomocen / byc / y / poradzic / nie / chcial / / te / dy / to / zwierzchnie / mu / Panu / onego / miſta / oznaymic / ma / / Ktory / to / liſtem / rozkaze / przeto / zo / nemu / / aby / to / Mieſzonom / rozkaz / / aby / ſie / temu / bez / prawnie / niedziſta. A / iſt / by / iſe / ſie / y / przeto / zo / ni / y / Mieſzanie / zbra / ni / ali / ſie / te / z / zwozajom / ſwym / y / willie / rzem / ſie / ſie / zyc / / wedle / ktorego / cho / a / y / obiecura / ſprawiedliwoſc / w / ſy / nic / / a / ten / by / dla / bo / iſzni / nie / chcial / ſprawy / ſwey / z / ac / ac / ale / by / ſie / obowiazat / przed / Pa / nem / one / mieyſca / zwierzchnim / ſtana / c / / y / tam / Ortelu / ich / ſluchac. A / iſt / by / ſie /

ieſcie / y / tego / zbrani / ali / tedy / te / ma / Pan / pozwac / przed / obliżnoſc / Krolen / ka / / gdzie / muſa / ſtana / c / / a / odpowiedac / za / zwozaj / e / y / Willierze / ſwe / / przeciwo / Prawnu / piſanemu / w / chwalone / / a / tam / [ gdy / te / iuz / Krol / rozſadzi / / dopiero / po / winni / onemu / ortel / naleſc / / Ktory / moze / (bedzieli / chcial /) / naganic. / A / tak / tu / ma / ſie / wiedziec / / ze / Willierz / przeciwo / Prawnu / piſane / ſtanowion / byc / niemoze / / y / to / iedno / tam / gdzie / by / e / ſego / w / prawnie / piſanym / nie / doſtaw / a / to. Ale / iſz / prawo / o / Apellaciach / y / na / ganiemiu / Decretow / doſtatecznie / opi / ſuie / / przeto / willierzym / apellacia / za / broniona / byc / niemoze. / ſ / Chceli / tedy / Sedzia / pracey / y / trudno / ſci / wydz / / a / ma / ſprawy / taka / rozozna / wac / / tedy / moze / ſtronom / powiedziec / / Aby / ſie / wam / w / ſym / Krotkoſc / niedzia / la / / moze / cie / na / ſwoy / koſt / poſlac / po / Decret / tam / ſkad / go / my / ſtupnie / / wedlug / zalozenia / Miſta / / y / wedlug / prawa / od / noſic / mamy. A / iſt / by / Ktory / z / nich / po / wiedzial / / ze / on / chce / przeſtac / na / tym / co / Panowie / za / prawo / vznai / a / / a / oni / by / te / z / mowili / / Jz / oni / prawo / ſwe / w / laſne / ma / iac / / nie / powinni / nigdy / tey / po / nie / ſtac / / tedy / drugi / moze / ſwym / koſtem / po / ſtac / / ale / to / ma / miec / na / b / aznoſci / / aby / to / czynil / z / wiadomoſcia / Lawnikow / / abowiem / tak / bedzie / mogl / ſnadniey / ro / zeznac / / iſt / li / ſluſny / / albo / nieſluſny / Decret / wyrzeżon / bedzie / iſt / by / mu / do / tego / pomocni / byc / nie / chcieli / / nie / ch / co / nalepiez / rzeczy / ſwe / obwarwie / a / ſlucha / Decretu. Ktory / iſt / ſprawiedliwy / / nie / ch / dzie / Kwie / Bogu / y / Prawnu / / a / iſt / li / nieſprawiedliwy / / tedy / nie / ch / apelluie / wedlug / prawa / / a / proſi / o / poſt / / a / iſt / by / iſt / tego / Sedzia / zbrani / ali / (czego / g / w / ſy / nic / niema) / a / on / by / naſ / ſkarzyl / / tedy / traci / wrzod. A / tak / ſie / tego / ma / ſie / ſtrzedz / wyſoy / Sedziow / y / Lawnicy / / aby / ta / Kowych / zwozajow / z / rch / nie / w / zym / ali / / bo / to / iſt / przeciwo / prawnu / y / przeciwo / to / zwierzchnoſci / ſ. / Gdy / ſie / tedy / apellacia / ſtanie / tedy / iuz / nie / daley / Sedzia / w / znawiac / niema / / ale / ma / czekac / / az / ſie / apellacia / ſkonczy. / A / iſt / by / Sedzia / [ apellaciey / niedo /

10

10

g.S.S. libij art: ij.

11

6 pusca

12 puszcit bez przyzyny słusney / albo do-  
puszciofny ] daley w oney sprawie pos-  
stepowat pod apellacia / tedy iesli iesi  
Duchowny / bywa do roku oddalony vs-  
rzedu: [ iesli by wotym czasie wrzad swoy  
wpornie sprawowal / tedy ] traci Dus-  
chowiestwo. A iesli Swiecki / tedy in  
Civilibus causis / traci wrzad. h. in cri-  
minalibus / iesli by kogo osadzono na  
garto / y wszeto mu ie / idzie tej Sedzie-  
mu o gardlo.

13 A tak gdyby apellaciey Sedzia za-  
bramiat / tedy wkrzywiony ma isc do

h. S. S. lib. iij.  
art. xij. xij.  
M. ar. xv.

Biskupa miezca onego / y powiedziec  
mu one sprawy / a Biskup moze Sedzie  
choć Swieckiego przymsic / tak iako  
y Pan zwierzchny oney ziemie / aby do-  
puscic apellaciey. A iesli by iesze Se-  
dzia niedbajac na rozkazanie Bisku-  
pie tego sie zbraniat: tedy Biskup ma  
dac onemu ktory apellowat listy / y ko-  
remi on apellacia na miesce nazna-  
zione niechay przesle: a to tak wazyć  
bedzie / iakoby tej poslowie od Sedzie-  
go postani byli.

### Artykul Pietnasty.

#### Summa Artykulu.

- |   |   |   |   |
|---|---|---|---|
| 1 | Jako w pozwymaniu Panow do Pállantey należących / postepowac / co przepada / iesli by ktory nie stanal. | 3 | Gdyby sie do Pállantey nie wyslyc ziechali / co czynic.                                     |
| 2 | Grzywna zlotá co jest.  | 4 | Sedziowie Pállantey / iesli by w czym wapili / albo sie zgodzic nie mogli / co czynic maia. |



**P**ozwymaniu Panow do Pállantey  
należących / ktorzy na pozew stanać powinni /  
tak ma byc postepowano. Naprzod Szoltys  
ma Burgrabia przez Sadowy Decret po pier-  
wsze / po wtore / y po trzecie pozwac / zawse  
przez szesc Niedziel : ktory iesli by na trzeci  
pozew nie stanal / tedy go maia trzey wyzshy  
opisani Swieccy Ksiazeta przez posta swego

obwieścić. A za kazde niekanie na pozew / przepada Krolowi trzy  
grzywny zlotá / a kazda grzywna ma wazyć dwanasćie grzywien  
srebra. A iesli by iesze w szesc niedziel nie stanal / a niewymowil sie  
słusnie przed Krole[m] / gdzieby kolwiek na ten czas z dworem swym  
byl ] tedy wszyrko to cokolwiek mial od Koscioła Wądeburstkie-  
go traci / a kazn / albo wolnosć Sadowa na Krola przypada: Nad-  
to / ma byc wywołan z ziemie. A iako Szoltys Burgrabia pozwya /  
tak tez Burgrabia pozwac ma Ksiazeta swieckie / pod kaznia Krole-  
wsko. Ktorzy iesli by na trzeci pozew nie staneli ( iako wyzshy powie-  
dziano ) tedy kazdy z nich [ za kazde niekanie ] przepada Krolowi  
oamnasćie grzywien zlotá [ z ktorych kazda dwanasćie grzywien

S. S. lib. iij.  
art. L. xij.

febra

febra wazyć ma. A chociaby na on czas z pozwu / ku uznaniu Decre-  
tu nie staneli / tedy przed sie sententia na Pállantey ma byc skazana.

### Glosa.

**O** tego Artykulu to masy  
baczyc / ze kiedy sie oni dwa  
ktorzy sie z Sententia do  
Pállantey ciagneli / od  
tych Ksiazat z listy [ ktore  
mieli od Burgrabie ] wroca: tedy sie  
maia zedy od czasu naznaczenia ter-  
minu w szesc Niedzielach ci to xxiij  
Mezowie to jest czterey starszy z Schar-  
taniey / czterey wrzednicy Duchowni / y  
czterey wrodzeni sluzebnicy domu Bo-  
zego w Wądeburgu / iako wyzshy stoi:  
a Szoltys z iedennasćia Lawnikow  
ma tez przydz na Pállantia / gdzie ma  
Sad zagacic z onymi xxiij mezo / we-  
dlug prawa. Potym ma pytac iednego  
z Lawnikow temi slowy: Poniewas  
naganiiony Decret / przez apellacia do  
nas przyfied / y zadacia nas abyśmy les-  
pszy y slusniejszy vnanali y nalezli. Py-  
tam was Pánie / kto wedlug prawa  
przy tej apellaciey obecnie byc powin-  
nien: Skaza ze Burgrabia. Potym spy-  
ta: Poniewas go tu niemasi / pytam na  
prawie iako ma byc przypozwan: Skaz-  
za / przez listy / y przez posly / a to tak ma  
byc po trzy kroć. Potym spyta Szoltys  
daley / iako rychto sie ma stawic: Skaz-  
za / ze od daty pozwu w szesc niedziel.

A tam iesli by ani sam przeszle / ani przez  
kogo innego nie stanal / tedy oni xxiij  
mezowie maia isc na Pállantia / y tam  
Szoltys ma Sad zagacic / y pytac Law-  
wnika. Poniewas tu Burgrabia obe-  
cnie byc powinien / y prawnie pozwa-  
ny / na czas temu z pozwu naznaczoney  
nie stanal / acz to sprawnie wzymil: Skaz-  
za ze niesprawnie wzymil / y niesłusnie  
do Sadu zamieszkal. Daley spyta / acz  
nie pokupil winy: Skaza ze pokupil.  
Potym spyta wiele pokupil: Skaza trzy  
grzywny zlotá. Spyta wiele ma kazda  
grzywna zlotá wazyć: Skaza ze kazda  
ma wazyć dwanasćie grzywien srebra.  
Na ostarek spyta komu pokupil: Skaz-  
za / ze Krolowi samemu / a bowiem to  
jest / wrzad y poslugá Krolowka. Take  
ze za wtorem y trzeciem pozvem / To-  
rozumney o wyzshy mianowanych Ksiaz-  
etach / iesli by nie stawiali / tedy oni xxiij  
mezowie Decret skaza. A iesli by w czym  
wapili / albo sie zgodzic nie mogli / we-  
dlug praw Swieckich / y Duchownych  
tedy maia sprawe do Cesarza cdestac:  
gdzy w Swieckich sprawach / zadnemu  
nie przyslusa wkład Praw wapl-  
nych iedno Cesarzowi / a w Ducho-  
wnych sprawach Papiezowi.

S. S. lib. iij.  
art. L. xij.

4

### Artykul Szesnasty.

#### Summa Artykulu.

- |   |   |    |  |
|---|---|----|--|
| 1 | Jako w Miejskim prawie Sad ma byc gáion.            | 6  | W Lawicy kto dsiiedzicy.                         |
| 2 | Lawnikow czemu iedennasćie.                         | 7  | Przyzemy dla ktorych Biskup moze wrzadu nie dac. |
| 3 | Lawnikow nie moze byc mniey iedno szesc albo siedm. | 8  | Lawnik dla przygody wrzadu nie traci.            |
| 4 | Do gáienia Sadu wiele Lawnikow ma byc.              | 9  | Lawnik co ma miec w sobie.                       |
| 5 | Lawniki kto obiera w Wądeb.                         | 10 | Lawnicy Sepselagi iesli slusnie biora.           |

G y Lawnik

- 11 Lawnicy w Wáydeburgu ieſliby wymárli co czynić.
- 12 Powinnoſć młodszeſzego Lawnika.
- 13 Lawnicy kiedy ſie dzielić máia.
- 14 Lawnicy Piſarz / y ſługá co bióra za Sententia.
- 15 Lawice godnym być co ieſt.
- 16 Stárgi dwoiákcie.
- 17 Sedziowie troiácy.
- 18 Sográbiá co ieſt.
- 19 O Commiſarzách.
- 20 Szotrys ieſt namizſzy Sedzia.
- 21 Roznoſć ſkázowánia Decretow.
- 22 Gáienia wyložonego Sadu ſpoſob.
- 23 Sedzia co pámietać má.
- 24 Sedzia ná mieſcu Bozym ſiedzi.
- 25 Pozytek Rzeźnikow.
- 26 Rzeźnikiem kto być nie moze.
- 27 Rzeźniká kto mieć nie moze.
- 28 Rzeźnik mógł ſie zbrániáć rze-  
cy ſpráwować / gdy mu Sedzia roz-  
każe.

S.S.libi: a.  
Lix librij.  
arti: Lij.  
I. Marx.

I. M. artix.  
S.S.lib: i.  
art: Lix.

S.S.lib: i.  
art: Lix.

S.S.lib: i.  
art: Lij.



**A**ienia Sadu w Wicyſkim práwie / ten ſpoſob ieſt: Lawnikow ma być ieden na ſcie / á dwánaſty Szotrys / ktory napierwſzy decret ma vznać Burgrabi: A Burgrabiá tež zadnego Sadu bez Szotryſa trzymáć niemoze / dla tego / iz on ieſt Sedziem ięg wyſtepkow / . Napierwſze ſententie ktore Woytowi Lenne- mu (to ieſt Burgrabi) vznáne być máia / ſa te.

Naprzod Woyt ſpyta Szotryſa / ieſli ieſt czas zágáienia Sadu: co gdy nákazano będzie / potym ſpyta / ieſli moze Sad zágáic: Skáza że to moze vczynić / gdyz ma władza ſadowa. Potym ſpyta ieſli ma ná- kázáć / to co z práwa ma być nákazano: Skáza że ma nákázáć: áby każdy ſwo rzeź ſpráwował vćciwie / nieobrázáie Sadu / y bez krzy- wdy drugiego: á te ſa trzy napierwſze ſententie / ktore Szotrys Bur- grabi vznać powinien. Potym ſpyta iednego z Lawnikow ieſli ma pokoy ſadowy nákázáć: Skáza że ma pokoy nákázáć wedle práwa. Nákaże tedy pokoy áby ieden drugiego ſtárgi tu krzywdzie tego nie- przerywał. A ieſliby ſie tego kto ważył / á drugiego nagabał wola- niem / nábiegániem / laiániem / y inſtymi ſpráwami nieobyczáynnemi tego ſpráwie ſzkodliwemi / á przeſwádeżono to Sedziem / y dwie- má / Lawnikámi / tedy tákowi przepada ſtronie nagrody (ábo beſſer- runt) y Sedziemu wine. Jeſliby ſie to ſtáło przed Woytem (ábo Burgrabiá) tedy przepada trzy libry (ábo funty) ieſli przed Szotry- ſem / tedy oſm ſelagow. A ilekroć ſtroná dochodzi beſſeruntu ábo nagrody / tyle razow bierze wine y Sedzia: wſháłże częſtokroć Se- dzia wine bierze / choć ſtroná nagrody niebierze: zwláſzchá kiedy i- dzie o krzywde ſadowa / kiedy przeciwko vćciwoſci ſadowey ſłow y nieprzyſtoynnemi / ábo iákim innym ſpoſobem kto wyſtápi / y Sad o- brázi / ábo ſie nieſtromnie v Sadu zachowa. A ták to Sedzia pier- wey każdemu nákázáć / y opowiedziéć ma / áby przeciwko ſtronie ſtá- ge ſwo vćciwie kládl / przez rzeźniká / ábo procuratorá / dla tego áby

ſobie

ſobie czego nieopusćit / zymby ſobie práwa ſwego naruſzyć mogli. Každý moze rzeź ſwoie ſam ſpráwować w Micyſkim práwie / ktory nagány w práwie ſwoym nieodnoſi / ieſli ſie wázye chce ſtody / ktoraby go z nieporzadnego poſtepu potkác moglá.

S.S.lib: i.  
art: Lix.

Gloſá.

**A**rtýkul ninieſzy / opiſnie obyčaj gáienia Sadu / podług porzadku práwa Micyſkiego. Mianuie tež y liźbe Lawnikow / kto- rych ma być ieden na ſcie / á Szotrys dwánaſty. Aleby mogli kto rzeć: Ponie- waſ tu ſtoi wymienioná liźba Law- nikow / że ich ma być ieden na ſcie. Cze- mu w niektórych Micyſkich / ktore ſie tež práwem Wáydeburkſkim ſádzá / tyl- ko ſieſć Lawnikow bywa: Odpowieſ. To ſad idzie / iſe Wáydeburg głowa y ſtolico ieſt praw Micyſkich / y kiedy po- trzeba / tedy tam w nich inſe Micia práwa ſwego ſukác powinni / przeto ſuſtnie wiecey ma być Przyſieznikow / cáłm góſcie práwo y ſpráwiedliwe ſen- tentie vznáwáć máia / niſli w inſych Micyſkich / ktore ſie do nich po práwo- ciagna. Tá liźba ieden na ſcie Law- nikow / á Woytá dwánaſtego / znáczy ieden na ſcie zwolennikow Pána Chry- ſtuſowych / wyiawſzy zdrayce Judáſá. A Szotrys ábo Woyt ktory miedzy ni- mi zwierzchnim ieſt / znáczy Zbáwićie- lá náſzego / ktory był y ieſt głowa zwo- lennikow ſwych / y nas wſyſtich. To podobieſtwe zoſtáwione ieſt Sáro- nom / kiedy ſie ná wiáre Przeſciániſta ná wrocili / kiedy im inſe práwa uſtáwio- no. Co też máia chowáć ná pámiatke tego / iákó zwolennicy Pána Chryſtu- ſowi / znáczyli iednoſć koſciotá ſwiete- go / ták też ieden na ſcie Lawnikow / ktorzy ſa członkami ſadowemi / á Szot- rys dwánaſty / ktory ieſt głowa / znáczy iednoſć / y zupełnoſć Sadu. A iákó choćby od ciáta głowieczego ktory czo- nek był odcięty / przędſie zoſtáie cłow-kiem / gdy iedno głowa y ſerce zdrowe ieſt. Táć też choć góſcie niemáſ iedno

ſieſć Lawnikow / co ieſt iákoby ſerce ſadowe / przędſie táłm ieſt zupełne práwo: wſháłże ich nigdziez niiey być niemoze iedno ſiedm / á przynamniey ſieſć / á woyt ſiodmy ábo oſmy. W tych Miciaſczákách dla tego mniey Lawni- kow bywa / że táłm nie potrzeba táł wielkiej biegtoſci w Práwie / iákó w Wáydeburgu / ábo táłm / do kádz z in- ſych Miciaſ apellácie ida: gdyz / y w Wáydeburgu gdy ma być Sad gáien- doſić ich bywa ſieſć / ábo ſiedm. A w inſych Micyſkich góſcie tylko ſieſć Law- nikow ieſt do zágáienia Sadu / doſić ich bywa czterzey / ábo przynamniey trzyey. Czeſćia tež dla tego / iz nie wſeby mogá być náleſieni táł wiele w prá- wie biegtrych / y tego wrzedu godnych / iákó w Wáydeburgu: przeto muſſa ná polowicy przeſtáwáć / á to táł z ſtárá- dawnego / y iuz zá práwo wſietzego zwyczáiu trzymáia.

Jeſliby tu kto ſpytał: Poniewáż táł Lawnikow ni. w Wáydeburgu ma być kto ich ma obieráć / y ná wrzad ſádzáć: Odpowieſ: Ná on czas gdy Wáyde- burg według praw Micyſkich záložon był / brto kſieſtwo rzeżenie Schartaw. To Cefarz Otto iákoby zá poſag ko- ſciotowi wielkiemu Wáydeburſkiemu dáł ktore kſieſtwo / y nieiáká Giſſeler / ná on czas Biſkup koſciotá Wáydebur- ſkiego od OTeoná przyiáł / y koſciotow- wi przytaczył. Táł Cefarz Biſkupo- wi poruczył / dáł zupełná moc / y wla- dza Przyſiezniki ná wrzad wybieráć / y Mánſtwa / ábo Lenno im podáwáć. Abowiem ná ten czas Przyſieznikámi bywali ſluzebnicy ziemſcy / ktorých do- brá byty w pániſtwie Schártawſkim. Te od onego času Cefarz wolnemi od po- ſlug wczyniwy / wſadził ná ſtolec Przy-

3

4

S.S.lib: i.  
art: Lix.

5

G iij ſieznicy

b.S.S.librii  
art.Lix.

c.S.S.librii  
art.Lx.

6

d.S.S.librii  
art.Lxi.

e.S.S.librii  
art.Lxii.

f.S.S.librii  
art.Lxiii.

g.S.S.librii  
art.Lxiv.

h.S.S.librii  
art.Lxv.

i.S.S.librii  
art.Lxvi.

7

k.S.S.librii  
art.Lxvii.

l.S.S.librii  
art.Lxviii.

m.S.S.librii  
art.Lxix.

n.S.S.librii  
art.Lxx.

o.S.S.librii  
art.Lxxi.

8

p.S.S.librii  
art.Lxxii.

q.S.S.librii  
art.Lxxiii.

r.S.S.librii  
art.Lxxiv.

s.S.S.librii  
art.Lxxv.

t.S.S.librii  
art.Lxxvi.

fiejnicy/abo do Lawice. Skad wolny  
mi y Lawice godnymi rzezeni sa y tak  
podawanie Manstwa albo Lenna La  
wice/ przysto na Biskupa: także y  
obieranie ich do Lawice: ale iednak te  
go czynic niemozę/ aże pierwey sam od  
Cesarza Manstwo y władza przeto  
zejstwa swego miec bedzie. Co Cesarz  
Duchownym podacie berlem abo scep  
rem a na znak iasli. Ale y tego weywiec  
nie moze/ aże pierwey bedzie w Rzy  
mie na krolestwo koronowan.

Tu mozesz baczyc/ ze wrzad Lawniczy  
dsiedzicy/ y shada prawem Lennym na  
dsiedzicia a Lennego/ ktory jest Syn  
y kazdy mezejzna po mieczu od Oycy/  
szadz wzgore/ albo nadot idacy/ albo  
poboczny. Gdy tedy Przysteink vmrze  
blizszy dsiedzicy/ to jest syn/ otrzymawa  
stolec Lawniczy. c. a gdy tego niemasz  
tedy blizszy krewny przysiaciel po miec  
zu/ temu w rodzaju rowny na miesceu  
tego w Lawicy dsiedzie.

Mogly by spytac/ iesliby Biskup  
Lenna y wrzadu Lawniczego mogli ko  
mu odmowic/ czyli nie? Odpowiesz/ ze  
moze/ a to z pewnych y slusnych przys  
syn. Pierwsza. f. iesliby ten ktory chce  
w Lawicy dsiedzicy/ Oycen rowien w  
rodzaju nie byl. Weora. g. iesliby byl  
nie dolesliwy/ to jest/ slepy/ gluchy/ nie  
my/ etc. Trzecia. h. iesliby rok y szesc nie  
dziet w wywotaniu krolewskim trwat.  
Czwarta. i. iesliby prawa swego naru  
szyt/ albo ie wracit. Piata. k. iesliby do  
roku y do szesci niedziel Manstwa y w  
wrzadu dsiedzicy/ na przypadek tego nie  
zadat y przemilejat/ gdyby bylo prozno.

Alle tu masz wiedziec/ iesliby Lawni  
cowi na wrzadie juz bedacemu/ wto  
nosic sie iaka przydala/ to jest/ iesliby ol  
snat/ onat/ oredowaciat/ etc. tedy nie  
ma byc dla te/ ztozon z wrzadu/ ale tak  
ma byc na wrzadie do smierci. Takze  
iesliby byl klety/ tedy przez to wrzadu  
nie traci/ wshazze przed sie niema do La  
wice/ albo do Sadu chodzic. Ale iesliby  
go to potkato poliby wrzadu niemiat/  
tedy mu moze Biskup Lenna y wrze  
du zabronic. Ale inaczey przed sie do  
smierci trwa/ y na miesce tego inzego

wsadzie/ ani mu Lenna podac nie mo  
ze/ bez slusnych przyczyn/ przez ktoreby  
kto Manstwo albo wrzad tracil. f.

To tez masz wiedziec/ ze kazdy ktory  
w Lawicy dsiedzi/ ma miec w sobie trzy  
rzeszy. Naprzod. m. aby byl wolnym.  
Abowiem ma byc w rycerskim stanie  
wrodzony. n. so inaczey Lenna miec nie  
moze. Weora. ze zarufe na Synodziech  
y na Grablich Sadzich bywac ma.  
Trzecia. o. ze wrzadu na sadnego dsie  
dzicyc nie moze/ ktory mu w rodzaju  
rowien/ temu y krewny po mieczu nie  
jest. Czwarta. ze swiadczyc przeciwko  
kazdemu. p. z strony wrzadu swego mo  
ze/ a swiadcetwo tego ma byc. q. na  
zagalonym Sadzie. Piata. ze nierow  
nemu sobie w rodzaju. r. w sprawie  
Szranlowey odpowiadac niepowin  
nien. Takze tez niepowinien rodzaju/  
prawa/ y przodka swych przeciwko  
sobie nierownemu wywodzic. Nad to  
ostkazyony. s. o iakielkolwiek przyrody/  
niepowinien iedno na slusnym Sa  
domym roku y miescy odpowiadac.  
Cokolwiek tedy pieniedzy y pozylkow  
z Decretow Lawniczy biora/ tedy to slus  
nie biora. Wshazze iesliby dla iakom  
stwa/ albo dla prozney chluby/ wrzadu  
pragneli/ nie czyniliby te/ bez gzechu.

Mogly by iefese kto spytac: Iesliby  
w Wajdeburgu Przysteinkcy pomarli  
a Cesarz tez koronowany nie byl. Pad  
by tez y Biskup Manstwa y przeto zej  
stwa swego wladzey od Cesarza nie  
mial/ aby mogli Lawniki obrac/ kto w  
ten czas/ y iako sadziec bedzie? Na to  
masz wiedziec. Gdy Cesarz Otto wrzad  
Lawniczy z przyzwoleniem/ y za rada  
wskroticy ziemie ony stanowit/ wtwier  
dzit/ y Manstwem opatrzyl/ weymil tez  
to postanowienie. Iesliby sie trasto/  
zeby Przysteinkcy w Wajdeburgu wy  
marli/ a Cesarzaby koronowanego nie  
byto/ y Biskup by tez Manstwa od Ce  
sarza niemiat/ aby wrzad nie waktowal:  
zaczymy zlozycie Karani byc nie mo  
gli: tedy moga Kayce z przyzwole  
niem Biskupiem Przysteinkcy na czas  
obrac/ y prawo osadzic/ by iedno nie z  
onych/ na ktorych wrzad Lawniczy spad

kiem

kiem przypadt. Wshazze iesliby na to  
Biskup zezwolit/ aby onych na ktore  
to przymiaro/ na wrzad obrano/ tedy  
im to w prawie ich Lennym nie stoa  
dzic nie moze: ale sie tez oni sami na  
wrzad wracac nie maa: abowiem by  
tak y wrzad y Manstwo tracili. A Por  
Biskup Regalia od Krola Rzymstkiego  
przymie/ tedy ma obrac/ te/ ktory sie  
wedlug prawa do tego zrodzili/ a nie  
kogo innego. A iesliby ktorego niedo  
stawato/ tak/ zeby z rodzaju ktorego z  
mariego Lawnika/ zaden zakonny na  
lezion/ y na tego miesce/ zaden infty z  
wola Biskupa obran nie byl/ tedy mo  
ze na to miesce/ wsadzic ktowiekol  
tego sposobnego/ cnotliwego/ Lawice  
godnego/ choeby byl w Miescie osia  
dly/ albo nie/ choc w Miesczanin albo  
ziemski sluzebnik/ tedy go ma Biskup  
wolnym weywiec/ y na wrzad wsadzic.  
To dla tego postanowiono/ aby wrzad  
Sadowy nie nisjal. A tak po obraniu  
y podaniu Manstwa/ Lawniczy powin  
ni. s. zold weywiec Manstwu albo Rze  
sney/ y przysiegac wedle prawa ludzi  
wolnych [ a ta przysiega iaka ma byc/  
to naydziej wyzsey w Artykule vij ]  
a przez on/ zold y Sadowi tez przysie  
gata.

- 12 Przysteinkcy mlodszy albo nowo obrany  
jest sprawca y podkomorzym spraw  
Przysteinkcy: przeto zawzdy ma byc  
obecny/ y drugich Przysteinkcow oczes  
kawaiacy. Tenze tez dochody Przyste  
nickie chowac ma/ y z nich co trzeba na  
potrzeby Sadowe wydawac.
- 13 Na kazde Suchedni pieniadze ze  
brane Przysteinkcy miedzy sie dzielic  
maa/ ktorych zaden z nimi nie bierze/  
okrom Pifarza. W Wajdeburgu od  
kazdego Decretu daia Lawnikom ka  
zdemu po felagu. u. a Pifarzowi dwa  
felagi. Studze tez wrzadowemu ktory  
im sluzi/ felag/ takich pieniedzy iakie  
tam na targu ida.
- 14 Lawice godnym. xx. ten jest/ ktory  
tak wolnym jest/ zeby na Lawnictwo  
mogli byc obran/ gdyby tego potrzeba  
byta. f. Abowiem Lawniczy sa wolne  
mi od Manstwa/ y od wselakich poslug

Mieskich. f. A ta wolnosć Lawnicza  
jest napodleyba ze wshytkich innych  
wolnosci.

Szotlys ma byc dwanaasty/ etc.  
Szotlys sadzi Burgrabia/ albo Woy  
ta/ gdy naiz zatnia/ a to w sprawach  
Mieskich. Jako y Woiwodaa. y. Kesz  
ski sadzi Cesarza/ a Burgrabia Mar  
grabia. Mogly by tu kto przeciwko tea  
mu rzec/ ze to byc nie moze. Abowiem  
napisano a. s. lib: vij. art: 2. v. ze Ksia  
zat zaden sadziec nie moze/ iedno sam  
Krol. f. A tak iesliby Szotlys Woyta/  
albo Burgrabia/ y ten zas Margrabie  
sadziec mial/ bylaby to nieslusna/ y prze  
ciwko prawu. f. Odpowiesz/ ze Ksiaz  
dwoiaki sa Mieskie/ albo wctiwe/  
ktore zowa Ciutles/ y wystepne/ ktore zo  
wa Criminala/ to jest/ gdy idzie o gar  
dlo/ albo iakielkolwiek karanie na cie  
le. W sprawach Mieskich/ iako o dlug  
tedy Szotlys sadzi Burgrabia/ a o tym  
tu mowi. Alle w sprawach potarnych  
kiedy idzie o gardlo/ albo o karanie na  
cztonku/ na wlosiach/ etc/ tedy Szotlys  
wyszego nad sie sadziec niemozę: wshaz  
ze moze przestuchansky sprawy odeslac  
ia na pismie Krolowi/ iako wyszemu  
Sedziemu/ tamze ia dopiero maa w  
znawac y sadziec.

Do tego masz wiedziec/ ze Sedzio  
wie troiacy sa. Jedni sa prawi Sed  
ziowie/ ktory sami prawo y Sady w  
reku swych maa/ iako sa Ksiazeta/ y  
wolni Panowie. Drugzy sa ktorych  
Ksiazeta/ wedlug praw swych w ziemi  
swey obieraa/ iako Grabiowie. Sa tez  
iefese niektorzy Sedziowie dobrowol  
nie z przyzwolenia stron obrani/ iako  
gdy dwa maaic sprawy z soba/ zezwola  
sie dobrowolnie/ ktoryby one sprawy  
miedzy nimi rozstrzygnat/ iako sa ieda  
naeze. Od tych zaden apellowac nie  
moze. [ Niektorzy tez sa Sedziowie  
z przygody. b. iako gdy sie gdsie w nie  
betnosci Sedziego iawne zrodziesstwo  
albo iaki gwalt nagly cres/ tedy wiec  
obieraa pretkiego Sedziego/ ktorego  
zowa Gograbia/ aby on weywiec osa  
dzil: a odprawiwszy one sprawy przy  
padiu/ tedy wladza ie/ wstac. ] Sa tez

c.S.S.librii  
art.Lxvii.

x.S.S.librii  
art:ij.vi.

xxix.librii  
art:lxviii.

l.M.artix.

et: rxxxvij.

16

y.S.S.librii  
art:xxvij.

z.S.S.librii  
art:lxvij.

lxviii.

l.M.artxviij.

Lxxij.

17

a.S.S.librii  
art:lv.

xxij.

l.M.artxviiij.

xlv.

b.S.S.librii  
art:lv.

18

nietko

19 iektorzy iudices delegati/od Cesarza Dapieża / Arola / albo Zsazęcia ku przesłuchaniu / y rozsadzeniu sprawy iatney zesłani / albo listownie (co Commissa pospolicie zowa) w sprawach Mięskich nąznaczeni. Co każdy Pan Swiecki y Duchowny weźmie może / to jest Commissa dać / y zlecić Commissarzom : aby one sprawe / albo prawem przez Decret / albo przez vgođe skonczyli. A omi cokolwiek vznáia / to ma mieć wladza / taka iakoby sam Pan / albo Zsazie rozsadził / vsátzje od nich ápellowac może. Stad háčjyc może /

20 ze Szoltrya miedzy vsykietmi Sedzia / mi naniższy jest .c. ktory teź iednák wolno y w onym prawie vrodzony być ma. Zowa go teź Praefectus Przetozony / pprzeto ze jest Sedziem každego Komu tego potrzeba / od Pana zwierzchniego posłanowionym. W skázowaniu Decretow ináshy zwyczaj jest w prawie náshym / ináshy w Cesarstkim / y w Duchownym. Bo w Cesarstkim y w Duchownym prawie / sam Sedzia skázuje. A w náshym Sástkim prawie / tedy Sedzia pyta / y rádži sie infego / to jest Lawnika / o Decret / a cokolwiek on vžna / to zá prámo idzie : zwláščá gdy sie Sedzia z nimi zgodzi / y ná ich zdánie zezwoli.

21 Tenze teź sposób gáienia Sadu wytożonego jest / iakós w tercje o Burgrábskim cýtal. Abowiem / gdy Woyt y Lawnicy záfleda / tedy Woyt albo Burgrábá Szoltrya / albo Szoltrya stárfego Lawnika napierwey spyta .d. Gdýž dýs jest dýień Sadu wytożonego / jestli čás zágáic Sad : Co gdy mu nákazano bedzie / tedy dáley postapi / iakó tu w tercje stoi. Tákový .c. y každý Sad ma náčezzo y trzejmo być spráwowan. A iesliby Sad był nie w dýień wytożonemu sadowi nąznáčony : iakó gdyby był Sad potrzebny / albo potoczny : tedy Sedzia infy sposób gáienia Sadu / y postepel záchowa. Abowiem / ták ma pytać. Gdýž tu Sadu zádáia : albo gdýž skárgá przyšla / ktora przed Sadem potozona być ma / pytam ná práwie / mali być Sad zágáion : Co

f.S.S.libriij. art: Lix.

c.S.S.libriij. art: lxxij.

d.S.S.libriij. art: Lxi.

e.S.S.libriij. art: lxxi.

gdy mu nákazano bedzie / tedy Sedzia wedlug zwyczajú w gáieniu takowego potoczneho / albo potrzebneho Sadu záchowálego postapi. A ktedy iuz Sad zágáiony / y pokoy nákazany wedlug práwa bedzie / tedy iuz jest zupełne práwo .f. y každý ma w sprawach swych podlug porzadku práwa postepowac przez Rzečníki / aby sobie w czym sprawy swey nienarufyt.

22 Ma sie teź Sedzia každý z pilnoščia / o to stárac / aby spráwiedliwie sadzil / abowiem ktorey godžiny on Sad swoy počyna / tey godžiny Pan Bog vszechmogacy / záčyna teź Sad swoy nádnim y nád Lawnikámi / ktore bedzie / albo ná te / albo ná owe strone sadzil: A dla tego pospolicie ná mierseu Sadowym ma być wyobráženie ofšátniego Sadu Božego / aby Sedzia každý miał go záwse przed očymá / y o tym vstáwicznie myslit / že sie náš frogi Sad pánski sciagac ma. / Na to teź pámiétac ma / že jest Sedziem ludu tego / ktory Pan Bog nadrozšá krawa swa odkupil. A dla tego mowi Dawid : Iuste iudicare fili hominum. Spráwiedliwie sadžcie Synowie ludscy : bo iaká miárka wymierzyc bedžcie / taka wam odmierzono bedzie / iakoby rzekł : Jáko wy sadžcie bedžcie ludzi / ktorych Pan gorzka meka odkupil / ták teź y wy teze godžiny sadzeni bedžcie : iesli spráwiedliwie / tedy mozećie vsiác / przed sie Proroká mowiacego: Chwalčie Pana Szdziowie siemscy. A iesli niespráwiedliwie / tedy wynidžie ná was strásliwá sententia Pánska / ktora was skáze ná wiečne potepienie. Abowiem Pan rzekł / przez vsá Proroctie: Práwo y Sady moie sa / przeto mácie spráwiedliwie sadžic / iesli chcećie vyž frogie / go Sadu / y stráfnego wyroku. Do tego go y to wiedzic maš / že Sedzia každý ná mierseu Božym ná Sadžie siedzi : przeto Sedziowie spráwiedliwym Sadem BOGA chwala / y dla tego sobie máia každego iednáko wáżyć / gdy ná Sadžie siedza / nie brákuac bogáctw ani vbogim. Siedzi teź y dla ludzi ná Sadžie: Abowiem iž głowiek jest swo

24

rzemie

rzemie Boze / ktore wedlug woleý Božey rzadzone być ma: przeto kto wystápi przeciwko sworzeniu ten y przeciwko Seworzyćielowi wystepuie / y musi zá to dosć čonie Bogu stworzyćielowi tego / y głowiekowi ktorego obrážit. / A ták Sedzia každý siedzac ná mierseu Božym vsyrtkie wystepki / ká rze / y sadzi / y karanie ktorymby wystepny od Boga karán być miał zá wystep / tedy temu bywa dáne .g. / ták že ná grodá strone obrážoney. A iesliby kto przeciw Sadowi .h. wystápit: tedy Sadowi wine przepada / ktorey Sedzia odpufszák niema / ale ma každego wedlug záslugi karác / wedlug práwa / ktorego summa jest: aby každý wćiwie žyt drugiego nieobrážal / y každemu co tego jest / oddawat : koby tego nieczył / tedyby przeciwko práwu wystápit. Abowiem zaden niema być Sedziem / samego siebie. /

25 A iž w tercje Rzečníki wspomina / tedy maš wiedzic / že Rzečnícy sa dla požrtku pospolitego posłanowieni : á sa rzečoni Rzečníki / albo spráwciami dla tego: že rzeč / albo swoi / albo przyiáčišpa spráwia / y skárgi ludzkie Sedziemu opowiedáia.

26 Rzečníkami .i. być niemoga / zwtaš / fičá w sprawach Swieckich / háčjny / głuchy niem / nieborosly / niewáštá / kácerz / žyd / pogánin / mnich / káptan.

vsátzje čí w Duchownym prawie rzeč mowic moga w sprawach Kosciolow swych / albo przyiáčiškich / albo od v bogiego / y od wdowy.

Rzečník teź niema zátowác / albo skáżyć stony nie wćiwemi / albo grošliwemi. A kto sam v Sadu odpowiedac počnie / ten Rzečník má mieć niemóže do oney sprawy. Tež čí .k. ktory práwo swie veráčil / nie moga mieć Rzečníká : ták že káráci. Moze teź princypat stow swego rzečníká / przed sententia popravit. Ktedy teź kto záda Sedziemu o Rzečníká / tedy go Sedzia dáć powinien / z vrzedu / z čego sie Rzečník bez slusnych przyčyn w mózwic nie moze / wytarvsyby / z onym ktory prosi o rzečníká / miał / záščie / y był by tego nieprzyiáčišlem / albo iesliby spráwa przeciwko Panu / iego krewnemu / albo przyiáčišelowi byta: ále krom tych przyčyn / wymowic sie z tego nie moze / ktedy mu Sedzia nákaže : á to sie ma rozumiec / gdyby był osiády w onym prawie / albo žeby tam co spráwował. Procurator každý jest iakoby rzečerz Sadowy. Abowiem iakó rzečerz pánskwá / y pokoiu miečem front / ták rzečník broni spráwiedliwoščí stowy: á iakó on zdrowia / ták ten práwa / y pokoiu broni. Gdýby dwa prošli / mo / o iednego Rzečníká / tedy to ná woleý Sedziemu / komu go z nich dáć chce.

g.S.S.librii. art: LXI. 27.

h.S.S.librii. art: LIII.

i.S.S.librii. art: Lxxij. 28.

k.S.S.librii. art: Lxx.

l.S.S.librii. art: Lxx.

m.S.S.librii. art: Lxxi.

Artykul Siedmnasty.

Summa Artykulu.

- 1 O karaniu Sedziemu wystepnego.
- 2 Wiedzien / gdyby wćiekt / iakó Sedzia odepdžie.
- 3 Wargelt co jest.
- 4 Skárgá dwoiáká.
- 5 Civilis skad rzečona.
- 6 Criminalis skad rzečona.
- 7 Sedziowie troiácy.
- 8 Práwo troiákie.
- 9 Dwoiákie przeskonanie Sedziemu.
- 10 Commissarz w czym bywa pokoznan.
- 11 Lenny Sedzia / iakó ma być pokoznan.
- 12 O wćiečeniu wiedzia.
- 13 Wystepki iakó odpufszác.

h Jesliby

S. S. lib: ij. art: xij.

S. S. lib: i. art: vij.

S. S. lib: ar: vi. lib: ar: xxij.

S. S. lib: ij. art: xij.

S. S. lib: i. art: xxxij. lib: ar: xlv.

**I**esliby Szoltys komu w sprawie tego skodzil / a sprawiedliwosci dopomagac niechcial / y tego by sie vporne zbraniał / tedy obzaltowany przed Burgrabim / albo Woytem z swiadkami / powinien sie tez z swiadkami odwieść y oczyścić. A z iakimi swiadkami nań žalua y dowodza / z takimi sie on tez wywodzić ma / chochy byli Lawniccy / albo inszy do Sadu nalezacy. Ale iesliby sie to przed Sadem stalo / tedy obwiniony rychley bywa swiadectwem pokonan / niźliby sie odwieść miał. Wszakze iesliby odstapiwszy swiadectwa / tylko go o wiadomosc winowano / tedy sam ieden przysiega odehydzie. A gdy mu w takiey rzeczy wine dadza przed Woytem / tedy zarazem ma odpowiedac / a to iesliby tam w ten czas wielki Sad byl / na ktorym Szoltys oblicznie być powinien / wyiasnysy by go rzecz pomocna wymowila / ktora iednak tamze zarazem okazac powinien. Czego iesliby nieuczynil / a vporne by sie zbraniał vsprawiedliwic / y wywieść sie z tego co wezynil / albo o co mu wine daia / tedy pokupie Woytowi winy dziesiec funtow / y onemu dlug zaplacić musi / ktoremu sprawiedliwosci czynic niechcial. A po takowego dlugu nie wyciagnie / albo go sam nie zaplaci / albo sie na blizszym Sadzie nie wywiedzie / y niesprawi z tego w czym jest obwinion / iako wyzshy stoi / do tad nikogo soddic niemoze.

Jesliby sie zbraniał sprawiedliwosci wezynic w sprawie pokarney / ktora idzie o gardlo / iako o mezooboystwo / o kradziez / o kupiestwo / o swietokradzstwo / albo zgwałcenie kosciołow / o pozoga / y o insze rzeczy tym podobne / o ktore na gardle karza / tedy ma sadzon być / y cierpiec / tak iako on zlozynca ktorego on karac niechcial / sadzon / y karan być miał: a niemoze sie z tegi pieniadzmi / ani wargeltem / ani nagroda / ani żadno rzecza insza wyzwolic / iesliby w tym prawnie przekonany byl. Ale iesliby wiezien byl dan do kazni mieyskiej pospolitey / albo do Sadu przywiedzion / aby tam byl zatrzyman / a wieckly bez winy / y niedbalstwa Sedziego / tedy Sedzia iesli idzie o gardlo / powinien zaplacić wargelt / iesli o reka tedy polowice wargeltu: a przedsie musi przysiadz iesli mu stroná niewierzy / ze do tego wieczenia wieznia przyczyny niedal. Wargelt cały jest w prawie Mieyskim xvij. funtow / albo grzywien pieniedzy / ktore ida na targu / tam gdzie kto Wargelt przepadl / a pul wargeltu jest dziewiec funtow.

:C ( ) )( ( )

Glosa

Glosa.

**I** Artykul niniejszy jest w

kręć może. Przeto dla lepszego zrozumienia potrzeba wiedzieć / że każda sprawa / albo skarga dwoiaka jest .a. Jedną Mieyską Civilis / w ktorej sie sadza o dlugi / albo o dśiedzictwa / albo o co innego takiego. Druga potarna Criminalis / w ktorej idzie o karanie wystepnego / albo na gardle / albo na sztonku. Pierwsza / dla tego Mieyska zowa / ze w niej tak powod iako y pozwany / przed skarga / przy skardze / y po skardze przedsie / i niesprawy zostala / to jest / zmazy żadney na poćciwosci niemozja. Criminalis dla tego zowa / że wnet za nia paena criminis idzie to jest / skoro bedzie ieden z nich przekonany / y przeswiadczen w iakim wezynku / tedy zarazem bywa wedlug załugi karan. Szoltys tedy / także y inszy każdy Sedzia / gdyby przy bytnosci wyzsho Sedziego komu przeskodzil w skardze / iego / a o to z swiadkami nań žalowano / badz z Lawnikami / badz z innemi do Sadu nalezocemi / z takimi swiadkami / z iakimi nań skarza / odwieść sie / y niewinność swo pokazac powinien.

7. Maś tez wiedzieć / że Sedziowie troiacy sa .b. Jedni sa prawie Sedziowie [ ktorzy podaniem Mianstwa / albo chozragwie / sady w reku swych maia ] iako sa Ksiazeta. Drugzy sa / ktorym ci pierwszy Sady zlocacia / iako sa Grabowie / Szoltysowie. Trzeci sa Commissarze.

8. Prawo tez także troiacie jest. Duchowne / Swieckie / y Lenne. Sedzia tedy dwoiako przekonany być może. Na przod / iesliby kto v nieo sprawiedliwosci zadal / a on sie teo zbraniał / a sprawa ta byłaby Civilis / tedy go Actor samotrzed pokona. A iesliby chcial / y ofiarowal sie niewinność swo okazac / tedy ad decetu Lawniczego tez samotrzed z takimi swiadkami powinien sie odwieść z iakimi nań žalowano. A iesliby sprawa była krowawa / tedy powod ma Sedziego .c. pokonac samosobm. A gdy iuz tak Sedzia przekonany swiadectwem bedzie / tedy musi ono karanie / ktorym zlozynca karan być miał / cierpiec. f. Na przyklad / iesliby puscił zlozynca / y sadzil go niechcial / tedy ma sam Sedzia wisiec. f. Ale przekonany w sprawie Mieyskiej / iesliby komu o miekkanie wezynil / tedy tylko skodzie stronie nagrodzić powinien. A Woytowi / albo wyzshemu Sedziemu / przepada dziesiec funtow. Czemu wyszkesz mu polki dosc nie wezynil / docad żadne go sadzić niemoze: a to rozumiey iesliby go stufnym swiadectwem przekonano. A tak Sedzia każdy z wielka pilnoscia ma tego przestregac / aby komu krzywdy nie wezynil / ale aby wyszkesz czynil wedlug prawa pisanego: ktore daleko miłosierneyse jest samo w sobie / niźliby Sedzia wymyslic mogt. A gdyby nieprawnie sadzil / tedy by byl Bogu krzywo przysieszco / y panu swemu. Na ostatek byliby przed Bogiem / y przed ludzmi bezecnym [ zacymby w rzed tracic / gdyz bezecny Sedzia być niemoze ]. Po wtore bywa Sedzia rychley przeswiadczen .d. w tym co sie przy Sadzie dzialo / niźliby sie miał odwieść. f. Dla tego .e. ze tam oblicznie być powinien. f.

Sedzia tez z ramienia panskiego wy sadzony / albo Commissarz może być przeswiadczen / iesliby w kazaniu iedney stronie przychylney / y takstawy byl niz drugiey: iako wiec bywa podobany wzgledem pana swego / albo pana wzgledem podobanego: albo iesli iednemu Panu słuza / albo iesli sobie sa krewni / albo iesliby byl stronie iedney nieprzyziacielem / albo iey panem.

Sedzia tez ktory w Lennym prawie siedzi / może być przekonany temi / ktorzy od niego Lenna / albo Mianstwa

8 ij maia

a. S. S. lib: i. art: lxvij. Lxxi. I. M. art: Lxxij.

c. S. S. lib: i. art: xij.

b. S. S. lib: i. art: lv. lib: i. art: xxij. I. M. art: xlv. xlv.

d. S. S. lib: i. art: xxij. e. S. S. lib: i. art: lx. lib: i. art: Lij. 20

18

maia / w tym wyrokem co sie w Sadu tego dzieje.

A iesliby to wezynil w sprawie pokarney / etc. O tym sie iuz powie dzialo / ze skarga pokarna sciaga sie na gardlo / albo na inie karanie / ktore bywa na cieie / na wlosiach / na sztonku / etc. iako kiedy idzie / i. o mezoobystwo / o rany / o kradziez / o lupiestwo / etc. Bo w takich sprawach gdy sie Sedzia zbra nia sprawiedliwosci czyni / a pokos nanby byl w tym / tedy sie niemoze pie niadzi / albo wargeltem zadna mia ra wyzowlic / ale bedzie sam wezynku winien / y ono karanie ktorym drugie go karac niechcia / cierpiec musi.

Alie iesliby wiezien do kazni dany wciel / etc. To ma byc dwoiako rozumiano : Bo gdy tego dawa do wieszenia za skarga wciwa / ktora sie na karanie cielesne nie sciaga / a w tym by dluznik wyszedl z wieszenia : Tedy Sedzia gdy by byl o to obwinion / sam tylko ieden przysiega odchodzi / iako do tego przyezony nie dat. A iesliby byl w sadzon in Criminalibus / to iest na gardlo albo karanie iakie / tedy Sedzia przysiega oboydz nie moze : ale nad to ze przysiegl / powinien nagrode wez y nie temu kto go dat do wieszenia : iesli na gardlo / tedy cetym wargeltem / iesli o raka / tedy potowica wargeltu.



## Artykuł Osmynasty.

### Summa Artykułu.

- |   |  |   |                                 |
|---|--|---|---------------------------------|
| 1 | Jako skazyć na Sedziego / o nie czynienie sprawiedliwosci. | 3 | Sedziego nazwisko troiaktie.    |
| 2 | Sedzia tylko na Sadzie Sedzia iest.                        | 4 | Sedzia Sad rzezon.              |
|   |  | 5 | Przeszroga Sedziego.            |
|   |  | 6 | Jakimi slowy skazyć na Sedziego |

Sedzia

Mogt by tu kto rzec : A zas to nie sflusnieysza / aby zloczynca wypuszczo byl / nizliby miat byc karan : Gdyz ma my nauke Chrystusowe / zesmy nieprzy iaciotom winy odpuszczac / powinni ty w Pacierzu mowimy : Odpusc nam nase winy / iako y my odpuszczamy nam sym winowaycom. f. Na to tak powiedziec mozesz. Jako wystepel dwoia ki sie stawa / tak tez odpuszczenie wyste plu dwoiaktie iest. Abowiem gdy kto przeciwko mnie wezynieniem krzywdy iakiey wystapi / tedy sie tego sam mscie niemam / alem to z prawego serca od puscić powinien / y o tym mowi E wangelia : Odpuszczajcie / a bedzie wam odpuszczo. Drugim sposobem bywa wystepel przeciwko prawu : a te go odpuszczac nie mamy : a tym wiecey iesliby kto przeciwko przykazaniu Bo zemu wystapil. Gdyz Pan kaze zte z po szrodku dobrych / iako kakol z pszenice wyrzucac / y ich zlosci zabiegac : aby przez dozesne karanie wslu karania wiecznego. Bo sie tym gniew Bozy w blaga / gdy tu na swiecie grzesnik by wa karan. Przeto Sedzia gdy zloczyn ca sprawiedliwemi Decrety zwoyctzo nego na smierc skaze / nie grzesz / wsa k ze tak dalece / iakoby zloczynca byl w nien smierci.



**S**edzia albo Woyt / ktory pod kaznia Krolewsta sadzi / iesliby sadzic mechcia / albo niesprawiedliwie sadzil / kiedy przednim skar za / a to by opuscil / dla milosci / miolostierdzia / datow / albo iakieykolwiek insey przyezyny / al bo gdyby sam co przewinil / skode / albo krzy wde komu wezynil / ktorey wedlug prawa cz y nie niemi / (gdyz dla tego na Sad iest wysa dzon / aby sprawiedliwosc mnozyl / a niesprawiedliwosc tlumil / y nizszyl) / gdyby skarga nan do Sadu przyšla / tedy go Szoltys ma sadzic / y prawneni decrety ku odpowiedzi na to / o co iest obwinion / przymusic / a ma byc nan zatowano tym sposobem. Naprzod ten co zaluje ma pytac na prawie / y prosic o decret / aby Pan Woyt wstal / a innego Sedziego / ktoryby go sadzil / na swie miesce zasadzil / co Woyt wezynic / a Szoltysa na swie miesce zasadzic / ktory go ma sadzic / tak iako y on Szoltysa : przez ktorego Burgrabia albo Woyt zadnego Sadu miec niemoze. Bo przed nim odpowiedac / y vsprawiedliwic sie / iesliby mu kto w czym wine dal / powinien. A ie sliby sie tego nie flusnie przez rok / y sześć niedziel zbraniat / tedy Sad Panu Zwierzchniemu oney ziemie / a Kazni Sadowa Krolowi wol ne byc maia / [a to iesliby przeciwko niemu prawnie / y przez Sadowe decreta postapiono bylo.]

### Glosa.



Piewa ten Artykul / iako sie ma Sedzia sprawowac / gdy na Sadzie siedzi. Do czego masz wiedziec / a. ze Sedzia tylko kiedy na Sa dzie siedzi / Sedzia iest / a skoro Sad zda / a z Lamic wyndzie / tedy inz nie iest Sedzia / ale iest iako y inni. Abowiem imie Sedziego tylko wzgledem wrzedu nosi / co byli dla pospolitego dobre. Rzymianie postanowili. Skad Sedzia kazdy troiaktie nazwisko ma w Lacinskim iazyku. Naprzod go zowa Praetor / dla tego / ze wladza Krole wsta / kazdego przymusi / y przywodzi do tego / aby wciwie zyl / drugiemu krzywdy nieczynil / a kazdemu co tego iest oddawal / powinien : so to iest sum ma prawa. A gdyby niebyto tych / kro zyby ludzi do wypetnienia prawa wie

di / .k. niebyto po prawie. To tez iego powinnosć / aby winne / y te ktory co przeciwko prawu czynia / karal : y bywalo to pierwey / ze Sedziowie sami zlozynce karali. Wtore imie iego iest Praefectus / Przelozony / ze iest na to wysadzony / y ma moc / y wladza / aby rza dzil Painsstwo / albo Miasno / y wstawial .c. z porada ludzi madych / wsiytko co coby bylo painstwu onemu pozyteczno / y zakazowal coby skodilo. Powinien tez poddane rzadzic / tak aby wcale bez skody zachowani byli : so sie to trafia / zeby nie ieden musiat swa wlasna krzy wde / y skode opuscic / y cierpiec / gdyby niemi / do ktorego by sie z dole gliwosciami swemi wcielal / y ktoryby go bronil. Te wyteki powinnosci scia gaa sie ku pospolitemu pozytkowi / y dobremu. Trzecie a wlasne / y pospolite

5 iij nazwi

r  
S. S. lib. ij. art.  
q. lib. ij. art.  
Lxxxvij.

S. S. lib. i. art.  
Lix. lib. ij.  
art. Lij.  
I. M. art. xli.  
xvi. xli.

a. S. S. lib. i.  
art. Lix.  
b. S. S. lib. ij.  
art. Lxij.  
I. M. art. vij.

c. S. S. lib. ij.  
art. Lv.

nazwisk jest Judey/Sedzia w którym sie y te pierwsze zamysla. Ktore imie jest mu nadane z prawa y sursinie: bo sie wlasnie na wrzad Sadowy sciaga [ktorego wrzadu wypelniac nie moze/ iedno przez sursine y prawne decreta] a to wlasnie nalezy Sedziemu. Do sad rzeczony jest Sedzia/Judey/quasi Jus dictans iże Sadzi y decreta prawa wne skazuje: a to z dokladaniem sie y dozwozeniem Lawnikow / wedlug praw naszych. Rzezonny tez jest Judey od sprawiedliwosci/ktora Justitia zowia/y od prawa ktorego przestrzega/ktore zowia Jus. Gdyz ten musi byc sam sprawiedliwym/ktory ma sie y wystepne karac y wznamac. Do iakozby te karat / gdyby sam w tym blocie lezalat: przeto .i. powinien wysytkie iednako sprawiedliwie sadzic. Titema tez Sedzia zadnym sposobem Sadu przewaraciac: a osobliwie dla boiazni/dla takomstwa/dla nienawisci/dla milosci/dla darow. Dla boiazni ktedy sie boiazny on ktorego sadzi / albo ktory tego przyziaciel nie skodzili mu/bedac moznieszy niz on/ albo na zdrowiu/ albo na wrzedzie: [ a taka boiazni zaslepia Sedziego/ze czyni musi nie to co sprawiedliwosc y prawo/ale co mu boiazni kaie. ] Dla takomstwa ktedy sie obawia .c. iesliby takkawie sadzil / aby mu wina niezginetala: albo ktedy f dary/ albo zaplatce bierze/od strony/ za ktora skazuje. I nienawisci .f. ktedy Sedzia na sedne stronie bedzie zley woley / a drugiey przychylny/wnet onego ktoremu nieprzyziacielem jest/winnym skazwie/chocia podobno winnieszy on ktorego wolnym czyni. f Dla milosci/ktedy Sedzia chce powinowacemu/ albo przyziacielowi swemu co pomoc na Sadzie. A tak iesliby ktory ktorekolwiek przyziny z tych/ Sad Bozy przewrocil/tesmu pozYTEk Sadowy obroci sie w gorzkosć potepienia.

Gdyby skarga nań przyšla/etc. Tu wzy iako kto ma na Sedziego skazyć/iesliby co z tych omientonych rzeczy wystapil / y mowi: ze mu ma nakazac wstac/ a to moze wezmie temi slowy.

g.S.S.lib: art:xxij.

d.S.S.lib: art:xxx.

e.S.S.lib: art:xxv.

f.S.S.lib: art:xxx.

Panie Sedzia/ mam stoba v Sadu sprawie miec/prosie abys na swe mieysce tego innego/ ktoryby cie sadzil/za sadzil: y prosie aby mi to bylo nakazano/ iesli tego niema wezmie/ a mnie odpowiedac na zaitobe/ albo co jest wzdle prawa? Iesliby sie tego zbraniat/ a Lawnika o decret pytac/ albo owego sluchac niechcial: tedy to ma oswiadczyć .g. Lawnikami y sluga wrzedow: iesliby to bylo v Sadu gajnego. Iesliby wstalat / a na mieysce swe innego zasadzil/ tedy iuz tam bedzie na to co mu zadadza/ odpowiedat. A iesliby niechcial/ tedy to ma powod oswiadczyć/ iako wyshcy stoi. Toz ma y na drugim Sadzie wezmie. Potym na blizszym Sadzie ma to przelozyc przed Burgrabim/ y tam z nowu zaitobe polozyc. A gdy mu iuz nakaza aby odpowiedat/ a onby niestalanat / a zbraniat sie y sprawiedliwie/ ma mu byc naznaczoney rok na wtory Sad/ takze y na trzeci. Potym mu bedzie zachowane wniesienie rzeczy pomocney do blizszego Sadu. Ktorey iesliby nie wniosl/ tedy powod przed Burgrabim wte slowa swa rzecz konczyc bedzie. Panie Sedzia. Tak iako kom byt skarga polozyt przed waszym Sadem/ przeciwko U. Woytowowi/ ktory mial byc sprawiedliwym Sedzia sprawy moiey/ tego nie czynil / bo mi prawa mego bronil/ sprawiedliwosc moiey zanicdnat/ com gotow okazac/ y dowiesc Lawnikami/ i sluga wrzedowym przysieglym. O co gdy m nań zaitowal/ on ku sluchaniu zaitoby mey po pierwsze/ po wtore/ y po trzecie niestalanat/ ani rzeczy pomocney wniosl/ y dotych czasow niestale. A tak pytam na prawie/ co przez to zawnil: Skaza/ ze zasluzyt karanie o krzywdy. Potym Burgrabia spyta/ gdyz ponowowi test krzyw/ y przepadl mu karanie/ pytam was Panie U. co mnie: co kosciotowiz: co Krolowi Panu naszemu przepadl: Skaza/ ze ilekroć do Sadu pozawany nie stanal/ tyle kroć Burgrabie wine pokupit/ za kazde niestanie dziesiec funtow. A za krzywde ktora wezmil/ Woytostwo traci/ ktore iuz zwierzchniemu

chniemu

chniemu Panu przypada/ a kazni Sadowa Krolowi samemu wolna jest/ wedlug prawa/ iako w tercie stoi.

Artykul Dziewietnasty.

Summa Artykulu.

- 1 O Burmistrzu.
- 2 Zwart y miary pod cecha Miei,
- 3 Wagi iako cieszto dogledac.
- 4 Mieszkanie maia byc Kaycom postufni.
- 5 Miaso kazde rozmaite ludzi w sobie miec musi.



**B**urmistrz w Dieście obrany ma trwac rot zupełny. A wladza y powinność tego jest sadzic / y dogladac niesprawiedliwych miar/ albo kwart/ wagi/ korcom/ y wszystkich rzeczy smiednych/ aby byly warunkowe/ to jest dobre y niepodeyżrzane. Piekarzow ktorzyby na przeday maly chleb piekli. Rzeznikow ktorzyby niezdrawe miesa na iakti bili / y wszystkich inych Przekupniow/ aby pobożnie przedawali. A iesliby ktory Przekupien wystapil / ma byc karan na skorze / y na wlosiach/ albo grzywne cieszka/ to jest trzydzieści szelagow polozy. Wstaw na przekupnie ta test. Do kad znak zwykly na rynku wystawion bedzie / do kad na przekup nie kupowac niemoga. A ze gdy on znak zdeyma/ dopiero moga kupowac co chce/ wshakze tak iakoby wstaw/ i wiktiezow Miei/ skich nieprzestepowali. Czego iesliby sie ktory dopuscil/ tedy przepada wine wyshsey opisana / a ktemu to bedzie na woley y lasce Kadzieckiey co beda chcieli z niego wziac. X choia oni pieniadze wezma/ tedy przed sie przekupien on zostale bezecnym/ f badz niewiast/ badz mezczyzna/ ani iuz wiecey takimi smiednymi rzeczami przekupowac niemozet. Na to wszystko ma Burmistrz przysiegac/ y ze tego z milosci / ani z lutosci opuszczac niechce / ale pozYTEk y wciwosc Miei/ skiey iako nalepiey/ y naopatrzniey bedzie vmial/ przestregac.

Glosa.



**N**apisawcy w przeszlych artykulach powinność y rozumaitosc Sedziow tu w tym artykule opisane wladza/ wrzad/ y powinność

Burmistrzowe/ ktory jest iakoby sredkiem miedzy Sedziami/ a wrzad tego y powinność jest/ aby wedlug co nalepshey y nazdrowshey rady starstych/ ktory przy nim siedza/ rzadzil/ y sprawowal

Rzeczp:

Rzeczpospolita ku pożytku Mięskim  
miar: a jest rzeczon stad / że jest przelożo  
ny nad drugimi Krole ma z powinno  
ści wrzedu swego [tak iako Mistrz za  
si swie] rzadzić y sprawować.

Opisując tedy w niniejszym artykule  
le powinności Burmistrzowskie / Etas  
dnie ctery rzeczy / Ktorych nawiecey dla  
pożytku Rzeczpospolitey strzedz po  
winien. Pierwsza / że ma dogledać nie  
sprawiedliwych miar / albo kwart. To  
jest / aby każdy Mięszanin nie inke  
kwarty / albo miary w przedawaniu /  
albo sęnkowaniu pićcia rozmaitego /  
badz wina / piwa / miodu / y innych wse  
lkich / smiat mieć / tedno te Ktoeby by  
y cecha Mięska nacechowane. A tego  
też y Kávece z Burmistrzem dogledać  
powinni. Abowiem y oni ná to sa obra  
ni / aby o pospolitym dobrym y pozys  
tku Mięskim rádzili. Wtora / aby do  
gladat wagi / a w tym sie zamykają  
Kramarze / Kupcy / y inzy wstecy / Kto  
rzy Kupie / y towary swie / ná waze albo  
gwizchem waza. Te wagi máia być  
czesto dogladane / y doswiadczane / tak  
te Ktoemi czestke rzeczy / iako y te Kto  
emi lęske waza / iako jest waga Kram  
marska : a to dla tego / aby lud pospoli  
ty pobożnie żył / y aby żaden w rze  
ciach swych Krzywdy albo škody nie  
cierpiat. Czego powinien ten Kto  
rego ná to przeloża / y wysadza ze dwie  
má Kávece / przynamniey raz ná każdy  
miesiac dogladac. Tzecia / aby Korcow  
niesprawiedliwych dogladat / y sadzil :  
a w tym sie zamykają wstetkie miary /  
Ktoemi wselakie zboża / sol / y inke rze  
czy mierza. Tu też sa przytazone to  
kie Ktoemi Sukienicy / y inke wselak  
kie Kupie swie mierza / y Káia [ Czwar  
ta / aby dogladat / aby drogosc w Mię  
scie rzeczy sńiednych nieurosta / a w tym  
napilnicy ma dogledac Rzesnikow y  
Piekarzow]. To acz sie tu krociudno  
namienito / co ku rzadzeniu Miáska  
nalezy / albo co jest zá powinność Bur  
mistrza y Kádziec / y Ktozy im máia  
być poslusni: wselakze sie inż w tym zá  
mykają Rzemielnicy wstecy / by też y  
Miásko wolne bto. a Pána nád soba

a. l. M. arti  
xliij.

3

b. S. S. libi.  
arti. Lxvi.  
S. S. libi. ij.  
arti. xij.

miato albo niemiato. Takze y Mięsz  
nie wstecy podlegli rotadzey y rotazo  
waniu Burmistrza y Kádziec: choedy  
też Burmistrz y Kávece / Pána albo  
Krola nád soba mieli. Bo iz Pan al  
bo Krol wstetkiego co ku dobremu  
Rzeczpospoli: nalezy / sam dogledac  
niemoze. Przeto ná mięsce swie obie  
ra / y wysadza przelozone / y wrzadni  
Ktozy tego dogladacia. A tych rotadzey  
podlegli Mięszanie / Ktozy niemoza  
ich zwierzchnosci prozni być / ani sie z  
poslusnista ich wybijać / ale powin  
ni wselakiemu ich rotazowaniu być  
poslusni / y w tym przysiedze swiey do  
sic czynic. Gdyz Miásko każde musi  
mieć w sobie rozmaito ludu: iako ora  
cie / Kupce / Rzemielniki / żołnierze / slugi  
naimnie / y innych wiele. [ Aby tak te  
dni Miáska od nieprzyiaciela bronili.  
Drudzy rola sprawiac / zwinosci do  
dawali. Drudzy rzeczy potrzebne ro  
bili. Drudzy z innych ziem / to cęgoby  
v nich nie bylo / wozili: y tak aby każdy  
obescia swiego pilnujac / ieden drugie  
go pomoca / y obrona był]. Tego wstet  
skiego wstetkiy inż dotkniono / ostrom  
ludzi rycerskich. Bo gdy mowi o nie  
sprawiedliwych Korcach / o oraczach to  
rozumiey: takze też o innych wstetkich  
Rzemielkach / iako sa Kowale / Zlot  
nicy / Krawcy / Szewcy / Kusnierze / y  
inzy. Gdy o wadze mowi / rozumie  
Kupce / y Kramarze. Gdzie o kwartach /  
tam rozumie Szynkarze. Gdzie o prze  
kupniach / tam sie zamykają Rzesnicy /  
Piekarze / y inzy Ktozy sńiedne rzeczy  
zwykli przedawac. Naimniey też /  
sludzy / y robotnicy: takze ci Ktozy rze  
czy woienne gotnia / sa bázro Miásku  
pozyteczni: a ci wstecy máia być Bur  
mistrzowi / y Kávecom poslusni. A Bur  
mistrz też y Kávece pod przysiega Pa  
nu / y Miásku weyntona / wstetko rza  
dzic / y sprawowac ku pożytkowi Rze  
czpospolitey nie ku swemu powinni.  
A moga też wstawiac winy / Ktoeby sie  
sciągató do 36 sielagow / a nie daley: a  
to ku pobawowaniu wstetnych / y ku  
wskupieniu Karánta ná ciele / y ná wlo  
siech: há choć sie Kto tego od Kupa / tedy

przedzia

przedsie bezecnym zostac.

Artykuł Dwudziesty.

Summa Artykulu.

- 1 Jakim sposobem własność albo dziedzictwo w Mięskim prawie wyzawane być máia.
- 2 Sposob wwiezowania.
- 3 Oddalenia dobr / sposob troiaki.
- 4 Janu przyntafszyc niemoze.
- 5 Pożetek wzdania.
- 6 Sposob zadania Rzesniká.
- 7 O Oprawach prawnych.
- 8 Postepet okolo wzdawania dobr.

- 9 Okazanie sil ciotowielá rycerskiego iako ma być.
- 10 Mięszanin iako ma sily okázac.
- 11 Chlop iako ma site okázac.
- 12 Białagłowa iako site ma mieć do oddalenia dobr.
- 13 Wzdanie komu škodzi.
- 14 Ceremonie okolo wzdawania dobr stad wstety.



**L**asność gdyby kto oddalic / albo  
wzoac w Mięskim prawie miat / y ten Ktozy  
wzdawa / albo przedacie / y ten Ktozy kupue / máia  
przydż do prawa / albo do Sedu gainego. A  
tam ten Ktozy wlasność / albo dziedzictwo prze  
dacie / y spuszcza / ma zadac o rzesznika / y na py  
tanie ná práwie / iako takowy odstępet wżynie  
ma / aby to bylo pomocno prawu iegor. Skáže

**Sad:** Jesli to imienie nie jest mu od innego przedane / y wzdane / ale  
mu spadkiem po rodzicach / albo wzdokach iegor przyšlo / tedy to ma  
wczynic z przyzwoleniem potomkow y dziezicow swych. A iesli by one  
imienie praca swa nábyte / y zá swie wlasne pientadze kupione miat /  
tedy ie dac y oddalic moze komu d. ce / bez wselakiey przénagabania.  
A gdy inż tak / y ten odstapi / y ow dostapi onego imienia / tedy ma py  
tac ná práwie. Gdyzem tu inż dostatecznie odstapil imienia / albo  
dobr / swych / pytam ná práwie / iesli inż zupełne práwo ma ten Ktozy  
kupit: Co gdy mu nakazano bedzie / tedy ma pytac w wiazaniu wrze  
doweg w ony dobra / a Sedzia albo Woyt [abo on od Ktozegó daru /  
albo wzdania dostal] ma mu dac w wiazanie / a máia z nim isc La  
wnicy / y być przy wstetkim / y swiadczyc ze w wiazanie jest wedlug  
prawa dane / Ktoe tym sposobem / y porzadkiem dawane / byc ma.  
A przed Sedzia ma do domu onego Ktozy przedac / albo iesli by tam  
domu nie bylo / tedy ná plac wnidz [a drudzy w. i. a. stac przed domem] /  
tam tego Ktozy kupit / wziawszy zá rze / p. z. bytnosci La wnikow / ma  
w on dom w wieśc / tak mowiac: Jakoc ten dom albo plac przed

J Sedem

S. S. libi. i. ar.  
xxii. lib.  
Libri. r. r.  
xxx. lib. r.  
ar. lxxij.

S. S. libi. ar.  
xxi. xxiiij.  
et lq.  
l. M. ar. Lxxi.

Sadem odstapiony/wzbany/álbo dárowany iest/tedy ia ciebie w en  
w wieszcie/tak iako mi to z práwá nákazano:y oswiadczam L awnia  
kami/ y innemi do Sadu nalezajem/ zem cie tu wedlug práwá w  
wiazal. Potym wrocitwsi sie do Sadu/ zadac ma Sedziiego/ aby  
tego byl swiadkiem/ ze iest práwnie w wiazan: co Sedzia w zymic  
powinien pod przysiega swa/ktora w zymil Sadowi/á on pámiatne  
ma dáć Sedziemu [biały pieniadz] talbo pámiatnef. A tak bedzie  
miał zupełne práwo. A iako Sedzia swiadczyc bedzie/tak tez y Lá  
wnicy swiadczyc máia.

Glosa.

**L**a snádnierzego zrozu  
mienia artykulu ninierse  
go/ máš wiedzic: ze kazdy  
przeslacie byc pánem y pos  
ffesorem dobr swych/ álbo  
iáktiego kolwiek imienia troiákim spo  
sobem. Naprzod gdy ie przeda. f Do  
jeo máš wiedzic/ ze kiedy kto co prze  
da za námiatone pieniadze/ á kupiec  
to co kupil do siebie w zymie/ tedy tam  
targ slatecny: ále iestly rzezy kupio  
ney do siebie nie w zymil / á zostáwil ia  
przy przedawcy/ tedy moze targ zru  
sic/ á to iestly nieprzysial rzezy kupio  
ney iáko w zymy stóif. Weory sposob  
oddalenia dobr iest zaslawá/ ktora nie  
iest rozna od przedania iedno tym/ ze  
rzezy przedaney odkupic nážad nie  
moze. á zaslawá wrocitwsi pienia  
dze/ brwa záse przywrocená.

**T**u tez máš wiedzic/ ze kiedy kto dobra  
swe ruchome álbo nieruchome v kogo  
zástáwi/ tedy by tez nadluzey v niego  
w zástáwie byty/ niemoze ich sobie przy  
wlastecz/ ále ie záwse onemu ktory zá  
stáwil/ gdy bedzie chéial wykupic/ wro  
cic powinien wytwisly by ináczey mie  
dy soba postanowili. Trzeci sposob  
iest b. wzdanie/ gdy kto dobra swoie  
drugiemu w zda/ co sie slusnie v Sadu  
y z przyzwolenim potomkow dziać ma.

Mogt by tu kto przeciwno temu rzec:  
ze opioez gáynego Sadu/ kazdy oddalic  
álbo przedac moze. Wo tak nápisano  
s. s. lib: i. art: i. xxiiij. Ze okrom przy  
zwolenia Sedziiego/ kazdy dobra swe  
oddalic moze. Iestlic tedy do tego przy

zwolenia Sedziiego potrzeba nie iest/  
á coz po gáynym Sadzie: gdyz dosyć  
iest ná tym/ kiedy kto imienie przeda  
wsi/ Kupcowi do rat poda. f Jáko  
gdybym ia komu dom przedal/ y wy  
przatnal/ á on by sie tez do niego w pro  
wádzil/ tedy inz iego iest/ á iestli záym  
inz iego iest/ coz mu po wzdaniu Sa  
dowym? f Na to tak odpowidziec  
mozesz. c. Ze wzdanie Sadowe ma w  
sobie pozrtek gworáki. Pierwsi/ ze  
potwierdza y w mocnia kupno. Weory  
ze iestly dobra álbo imienie ono cym  
fornne byto/ f to iest/ gdyby ná onym  
gruncie ziemny cymf byt/ á by wiedzta  
no/ ze inz onego cymfu niemáia sufac  
od onego ktory przedal/ ále od onego  
ktory kupil: zwlaste/ iestly byt ná ia  
mieniu onym záczymán/ y zásiedzia  
ny cymf: á on by przedal ze wsi ftkim  
práwem ktore tam miał/ á Kupiec by  
tez tak v Sadu przysial/ tedy inz bedzie  
powinien on cymf záplácić ten ktore  
mu wzdano. Trzeci pozrtek/ ije prze  
dawca niemoze sie przec tego/ zeby one  
go imienia nieprzedat. ále gdy tego  
potrzeba/ tedy musi kupca od przena  
gábania bronit. Czwarty/ ze do praw  
dzywe osiádstosci/ y possessoy/ záczym  
y do dawnosci/ álbo praescriptoy po  
trzebne iest.

To tez co mowi wlasnosć gdsby  
kto oddalic miał/ etc. tak ma byc rozu  
miano. Gdyby kto Sadoweni Decrety  
do tego przymusony/ musial wzdanie  
wezymic. Jáko gdyby komu imienie  
przedat/ á on by od niego wzdania po

c. S. S. lib: i. art: xxiiij.

a. S. S. lib: i. art: xxiiij.

d. S. S. lib: i. art: xvij.

b. S. S. lib: i. art: xxiiij. l. p.

trzebna

trzebował/ tedy obádwa máia stánc  
przed Sadem/ y zadac o Rzeznitá ku  
sprawie swey temi slowy: Pánie Sa  
dzia sprzysial mi W. M. Stowieká/ ko  
rby v Sadu rzezy moie spráwit/ y py  
tam ná práwie: ácz mi niema byc z prá  
wá przydan. Záym spyta Sedzia Lá  
wniká. Gdyz ten Rzeznitá zada/ py  
tam was Pánie W. M. mali mu byc dan  
wedlug práwá: c. Co gdy mu náka  
no bedzie/ tedy Sedzia skáze/ ze mu ma  
byc Rzeznit przydan/ wedlug práwá.  
Potym ma zadac y namienic tego/ kto  
tego miec chce/ ktoremu Sedzia rozka  
ze/ aby rzezy iego spráwował: Ktora po  
tem Rzeznit tak z vrzedu przydány  
temi/ álbo takimi slowy spráwował be  
dzie. Pánie Sedzia/ sprzysial mi W.  
M. mowic: Odpowie Sedzia/ sprzys  
ialie. Já wedlug biegu práwnego po  
spolitego przefirzegam Pánu W. prin  
cpatowi swemu/ y sobie tez wsektie  
obrony práwne/ choebym ie tu wynie  
sil/ álbo niewymienil/ y pytam ná prá  
wie/ ácz mie to niema doyd/ y princy  
patá mego/ tak iáko bym to tu od slo  
wá do slowá mánował/ álbo co iest  
wedlug práwá: Tamze Sedzia káze sie  
Lawnikom schylic/ ktorzy skáza. Co  
kolwiek sobie stroná opráwia/ wedlug  
biegu práwá Márydeburstkiego/ to go  
ma doyd/ wedle práwá. Potym w zia  
wsiy sobie ná odstapienie. f. rozmowi  
sie z princypatem swym/ á wrocitwsi sie  
tak má daley postapic. Pan W. prze  
dat dziedzicwo/ álbo wlasnosć zá swe  
wlasne pieniadze kupiona Pánu P. y  
chce mu ia wzdac wedlug práwá: bo  
ia slusnie y spráwiedliwie od nie/ ku  
pil/ ze wsi ftkim práwem y gránicami/  
iáko ia sam miał/ trzymal/ y w zymat/ y  
pytam ná práwie: gdyz go tak moc  
nym byc/ y ná cíele/ y ná wmsle widis  
cie/ ze do práwá sam przez drogi/ scie  
fki/ y przez rynec/ bez pomocy przysied.  
iáko ma takowe wzdanie wezymic/ aby  
to bylo pomocno práwu iego: Skáza/  
iestli okáze síle y moc slusna/ y do tego  
potrzebna/ wedle práwá/ tedy to be  
dzie mogt wezymic. Dáley ma pytac/ iá  
ko to ma wezymic/ Skáza/ ze wedlug

stanu swego. Potym spyta. Gdyz iest  
stanu Rycerstkiego/ pytam ná práwie/  
iáko ma okázac síle swa/ aby mogt do  
bra oddalic: Skáza/ iestli iest tak moc  
ny/ ze z kámiená álbo klocá ná lotkie  
wysokiego/ przypásawsi mieczy/ taraj  
ná sobie záwiesiwsi/ ná koni bez po  
mocy wsiedzie/ choebym mu strzenie/ y  
wodze trzymano/ tedy síte swa okáze/  
wedle práwá. g. tak ze moze wlasnosć  
swo oddalic. A iestli Miesczánin/ tedy  
tak má síte swa okázac/ ze przypásaw  
si miecz/ sam bez pomocy przysie do  
Sadu/ á mieczá dobędzie/ y zá w pos  
chwy wlozy/ tedy mu wolnosć odda  
nia z pracey swey nábytey wlasnosci/  
álbo dziedzicwa przysadzona bedzie.  
Chlop záse/ álbo stowiek wieski/ má  
síle okázac/ gdy zá plugiém przez stá  
iáne przysie/ álbo odstepk wázný  
byl. Biatagtorá kiedy z domu  
bez pomocy do kósciólá doydzie/ ktory  
by byl od domu dwádziescia pretow/  
tedy moze dobra oddalic/ ktorychby nie  
spadkiem dziedziczym/ ále z pracey  
nábyta: wsi fke/ aby oná biatagtorá  
wolna byta/ mezá áni ádnego opiéku  
ná nie miála: á ktemu aby do Sadu  
przysiedly/ tam tak dlugo síta/ pokf  
sie ono wzdanie nieopráwi. A gdy inz  
decretem Sadowym wznano bedzie/  
ze moze imienie oddalic/ podziélowa  
wsi Procurator/ má daley tak postá  
pic. Princypat moy W. wzdáie pánu  
P. dom lezacy/ tam á tam/ miesce miá  
nuisac/ ze wsi ftkim práwem/ pozrtekim  
cymfami/ dochody/ iáko w sobie iest  
wydzielony/ y w gránicách swych wy  
mierzony/ tak iáko go sam trzymal/ y  
w zymat: X. prosí vrzedu W. M. aby ten  
dar/ álbo przedanie/ tak onego imienia  
bylo Decretem wásym potwierdzone.  
Potym Sedzia má zadac znáku od te  
ktory wzdáie/ á on má podac kápur/  
álbo cápke. Potym má Sedzia tak os  
no wzdanie potwierdzic. Poniewá  
tu W. wzdáie P. plác dom álbo dzies  
dzicwo/ tam á tam lezace/ ze wsi ftki  
mi dochody/ pozrtekami/ práwem/ gráni  
cami/ tak iáko go sam trzymal. Przet  
ten dar/ álbo kupno ia z vrzedu swego

9

c. S. S. lib: i. art: Lx.

10

g. S. S. lib: i. art: Lij.

11

12

f. S. S. lib: i. art: Lxij.

J q potwier

potwierdzam y opowiedam po pierwsze po wtore po trzecie y po czwarte mimo prawo. A pytam was panie S. na prawie. Jesli by tu kto byl ktoryby co slytac nieprzechtowit sie temu / acz iuz niema wiecnie milczec Skaza / gorsci ktoryz tu sa obecnie milcza / a temu sie nie przechtow / slytac y widzac dar ten / albo kupno / tedy iuz kazdy z nich wiecnie milczec ma. Takowe wzdanie albo oddalenie / tedno tym skodliwe jest / ktoryz obliczenie tam bedac / nieprzechtowia sie / abowiem iuz y na potym milczec musi. Ale tym ktoryz sie temu zaraz przechtowia / albo niezezwalaja / niezkodzi / takze y tym ktorych tam niema. Potym Sedzia wlozy czapke na P. na znak wzdania / ktory zarazem ma prosic o wiazanie wrzedowne. A Sedzia y z Lawniki powstawszy do domu / w ktorym wiazanie ma byc dane / isc ma / a on przed domem zostanie. Potym Sedzia wstawy go za reka / ma tak mowic: W ten dar albo i

h. S. S. lib: i. ar: vi. l. M. ar: xiiij. l. M. ar: viij.

mienie ktoregos v Sadu dostal / a ciebie wwieznie / y potwierdzam go tak iako mi to z prawa nakazano. Co Lawnikami y inseni do Sadu nalezace mi oswiadekam. Potym wrochtowysie do Sadu on ktorego wiazano / ma tez to oswiadeczyc Lawnikami / na co im y pamietne da.

Te Ceremonie okolo wzdawania dziedzictwa posly z wstaw ludzkich. Do gby Enoch syn Naimow w Miasko frzezone Enoch zbudowal / postawil nowit tam to Prawo. Aby tego kto praca swa nabedzie / te mu jeden nie brat y on sam aby onego bez przyzwolenia panskiego nieutraca: a kiedy kto co oddalic chcial / tedy byl powinien w kazac znak / to jest / grosz / na ktorym bylo wyobrazenie Panskie. A to na znak wolej panskier / co potym do Rzymian a potym do Nadeburganow przyslo. y prawem Mieskim to wtwierdzono.

Artykul xxi.

Summa Artykulu.

- |  |   |
|--|---|
| 1 Jako dlugo imienie wzdane / brosnione byc ma.                          | 4 Wlasnosć dwoiak.                          |
| 2 Obrony albo warunku / iako sie domowic.                                | 5 Dawnosć przeciw dziecieciu iako wychodzi. |
| 3 Jako dlugo bronieć przeciw obecnemu / a iako dlugo przeciw niemytnemu. | 6 Dawnosć przeciw Kosciotowi.               |
|  | 7 Dawnosć przeciwko Miasku.                 |
|  | 8 Dawnosć przeciw Rzeczy.                   |
|  | 9 Dawnosć przeciw Cesarzowi.                |

**D**o własności swa drugiemu wzdaw / powinien go bronieć od przenagabania rok y dzien / to jest / rok y šest niedziel / a na lepsze swiadectwo pamietnego kazdemu Lawnikowi ma byc dano po pieniadzu / a Szostysy wiftez jeden pieniadz. A iesli by sie ten dar / albo odstpek v Sadu pod kaznia Krolewika zagabionego dzial / tak zeby sie Lawnicy wespod tego zez

S. S. lib: i. ar: xix. lib: iij. ar: iij. S. S. lib: i. xxx. viij. l. M. ar: iij.

tego zezli / y na Sadzie zasiedli / tedy ma byc w ono imienie w wiazan ten ktoremu wzdano / tak iako w przeszlym Artykule napisano: ktore w wiazanie ma byc oswiadezone / y potwierdzone na glownym Sadzie / przez Sedziego y Lawniki: a tak iuz bedzie dar albo wzdanie doskonate / y powinien go bedzie przedawca bronieć / iako wyzsey stoi. A iesli w prawie Mieskim ten ktory wzdal / siedzi / a owby obrony potrzebował / tedy ma byc swiadekiem tego polki zywo.

S. S. lib: iij. ar: Lxxxiiij.

Glosa.

**G**Dy komu imienie iakiokolwiek przedadza / albo odstapia / a ten odstpek [przez wzdanie] v Sadu / wedle prawa potwierdzony bedzie / tedy pytanie wzymic: poniewaz mi iuz imienie wzdal / acz mie niema bronieć od przenagabania: Skaza ze powinien bronieć / iesli chce pieniadze swe wziac / wedlug prawa.

3 Tu masz wiedziec ze ten ktory wzdaw / powinien onego ktoremu wzdawie bronieć / z strony dobr wzdanych przeciwko obecnemu / + to jest / ktory pod jednym dzwonem miasta / frok y dzien / a przeciwko niebyttemu polki zywo / a mianowicie trzydziesti lat y rok / y šest niedziel.

4 To tez wiedz ze własnosć albo dziedzictwo dwoiakie jest / stojace y lezace. Stojace dobra / sa / domy / dwory / etc. Lezace sa role / ogrody / tak / wedlug s. s. lib: j. art: xxij. gdsie mowi: Jz wlasnosci y gruntu we trzydziesti lat y

we dwu y w šest niedziel dawnosć wychodzi. Tam gdy o własności mowi: tedy rozumie role / taki y insie lezace dobra: a kiedy mowi o gruncie / albo dziedzictwie / o domiech / y insym stojacym imieniu to rozumiey.

Przeciwko dziecieciu obrona / albo dawnosć wychodzi do czternaście lat / y do roku / y do festi niedziel.

Przeciwko Kosciotowi / albo Klastorowi do czterdziesti lat [a przez ten wzytel czas powinien przedawca kupca bronieć.]

Przeciwko Miasku dawnosci nie ma / bo gdyby kto dobra iakie Mieskie kupil / ktoreby w slyskiemu Miasku nalezaly / tedy ich dawnoscia ostiesc nie moze.

Przeciwko Rzeczy / Vanstru / albo Krolestwu do piaci lat dawnosć wychodzi.

Przeciwko Cesarzowi / albo Cesarzowej dawnosć y obrona wychodzi zarazem.

5 6 7 8 9 S. S. lib: i. ar: xxix. lib: iij. ar: Lxxxiiij. S. S. lib: i. ar: Lij.

Artykul xxii.

Summa Artykulu.

- |  |  |
|--|--|
| 1 O Prawie wiennym bialychgtow po smierci Mezowey. | 7 Wiano przed ktorymi dlugami idzie.   |
| 2 Matzenskie dary troiaktie.                       | 8 Zoná gdy sobie przestrzeze / aby za pis prawu tey niezkodzi / ma przodek przed onym dlugiem. |
| 3 Zadatek co jest.                                 | 9 Zoná gdy sie z Mezem zapise / al-  |
| 4 Sponsalitia largitas co jest.                    |  |
| 5 Donatio propter nuptias co jest.                 |  |
| 6 Dobrá w wienie naznaczone mo-                    |  |

J ij bo co

- 10 bo co obieca jeśli płaćć powinna.
- 11 Dłużnikiem iako sie kto stawa.
- 12 Obiecnica iaka być ma.
- 12 Wiáno ná czynnowym imieniu opráwione jeśli pierwey idzie niá zli czyni.
- 13 Szacunek iaki ma być.
- 14 Maż gdyby Żenie wianował/nie wymowiwszy tego / żeby áże po śmierci wiano brata / á onáby wá márlá / kto wiano bierze.
- 15 Wiáno tym sposobem obicáne / kiedy posag wydáza / iako ma być otrzymane po śmierci Meżowey.
- 16 Wiáno gdyby zápisane nie bylo / iako ma być dowiedzzone
- 17 Pieniedzy do Meżá wniesionych iako Żona dochodzić ma.
- 18 Wiáno pierwszego Meżá wtory Maż bierze.
- 19 Zwyčaj w Wąpdeburgu okoto wian.
- 20 Wilkierz iaki ma być.
- 21 Żona gdy niema wiana / á spolnie sie dorobia co bierze.
- 22 Przyczyny dla ktorych Żona wiano tráci.
- 23 Przyczyny dla ktorych Maż posag tráci.
- 24 Po rozwodzie co Żona bierze.



**G**łówna w dobrách Meżá swego żmártego nie wiecey sobie przywłaszczyc nie moze w Nieskim práwie / iedno + Geráda albo + to co iey wrzednie przed Sadem iest opráwiono / albo dárowano z własności Meżowey [do żywotá iey]. Niektorzy mówia że Gławie głowie moze wiano dáć [bez przyzwolenia potomków] : ále to w Nieskim práwie być nie moze. Bo tam cokolwiek bywa Żenie zá wiano przed Sadem názná : zżono / to musí być albo własność z przyzwoleniem potomków / albo pieniadze gotowe Meżowe. A wrym rozne iest Żiemskie Práwo od Nieskiego. Bo w Żiemskim práwie do Wiana náleża plory / zrabiste budowania / y bydo ktore ná pasza wychodzi. Ale w Nieskim práwie / ktoremu wszytcy ktoryz w murze siedza / iednáko podlegli / Żoná nic wiecey niebierze iedno Geráda.

Głosa.



**M**atzenstwo swiete / iest też iednym gruncem / y iáko by przednieysa przyczyna. a. wszytkich praw. Przeto tu przy artykule nietysem o dárách Matzenstich / o ktorych wszytek ten artykuł brzmi / powie dzieć przystoi. Pierwszy dar zowa między Matzonkami arra / to iest zadatek / ktory bywa dan przed weselém + przy zrekowinách / ten dar we dwoy nasob wraca / ten kto da przyczynę do rozzerwánia zá cżetego matzenstwa : á kiedy by ktory z nich umárt pokiby matzenstwo niedostlo / tedy go záse wrácia. Wtory dar zowa w práwie / Sponsalicia largitas / Matzensta sżodrobliwosć / to iest dar ktory słowiek stannu Xcerskiego Żenie swer ráno / niżli z nia zá stol siedzie dáie / y dáruie. h. bez przyzwolenia potomków / iako slugę ktory iuz ma láda / to iest / ktory ma cżernasćcie lat / ábo sluzebnice we dwa

S. S. lib. ar. xxx. cxxx.

a. S. S. lib. ar. xxx. cxi.

b. S. S. lib. ar. xxx.

nasćcie lat / także plory / zrabione ludow wiana / bydo ktore ná pasza wychodzi. Trzeci dar zowa Donatio propter nuptias / dar weselny / ten ma być rowny posagowi / ktory Maż z Żona bierze / á zowa go własnie opráwa albo wianem. A cżegoby w posagu Meżowí niedostawáto / tego też ma w wianie niedostawáć. A rudy kto mogt spytác. Gdoby maż Żenie pewna summe pieniezna námie niły / w oney summie pospolicie wszytkie dobrá swie ruchome / y nieruchome zářinowat / mogliby potem Maż dobrać one przedac / albo zástawic : á ono przedanie / albo oddalenie dobr byłoby bródné práwu Żenieniu / cżli nieródpowieć / według praw ták sie záchowuie : Jestliby Maż Żenie swer dar weselny / albo wiano zápisat zgotá ná wszytkich dobrách swych / zádných nie wymuáac / ktore ma / y nieć moze / tedy tákowe dobrá maż przedac / y oddalic według potrzeby swoy moze / á tego mu Żoná bronic nie moze. A jeśliby tákowe wiano bylo opráwione miánowicie ná iákim imieniu / iako ná domu / ná ogrobie / ná czynnowym imieniu / albo inšych dobrách / iáki cżokolwiek / tedy tákowych dobr / albo imienia oddalic nie moze / wyáwszeby Żenie nagrode wżymit / ábo iey summe ná inše imienie przentiořt. To nawiecey dla tego / cż chocia Maż Żenie summe albo wiano opráwi ná wszytkich dobrách swych / przedsie ony dobrá tego sa. Ale kiedy miánowicie ná ktorym imieniu dżies dżiecznym wianuie / tedy iuz onego imienia / ani z przyzwoleniem / ani bez przyzwolenia Żeninego oddalic nie moze / dohad iey ná inšym imieniu opráwy nie wżymit / iako wšeser stoi. Tákże też imienia / ktoreby Maż w posagu wziat po Żenie / c. oddalic albo wrácić nie moze. Wšakże to oddalenie wšeser ospisanych dobr / ma być ták rozumiano : jeśliby sobie w nich Maż páńřtvo záchował do śmierci / Żeniney cżnić co chce. A niektorzy o tym ták zgotá rozumieia : iż iáko polwiec Maż opráwe wienna Żenie ná wszytkich dobrách

swych wżymit / tedy przedsie ony dobrá oddalic moze. A jeśliby ich do śmierci swer nie oddalit / á w tymby one dobrá spustofály / y popsowaty by sie / ták żeby ledwie zá ono wiano Żenine státo / tedy przedsie z dobr onych Żoná wiano swie przed wszytkimi długámi / ktore sie po iey wienie státy / bierze. Ale te długi / ktoreby sie przed wianem státy / tedy też przed Wianem iść máia / á Wiano zá nimi. Mogtby iesteż kto spytác. Gdoby Maż wiano Żenie swer ná wszytkich dobrách / ruchomych / y nieruchomych / opráwi / á zástawilby sobie páńřtvo / y moc z onemi dobry cżnić co chce / we dług woley swoyey / potymby one dobrá zástawil w kogo / albo záwióbt w pewney summie pieniezney / przy kórtcy zástawie Żoná sobie to przestřegá / áby to práwu iey nie nieřkódzilo. Po śmierci Meżowey / gdyby dłużnik okázat dług swoy zápisem / albo zwiádkámi po umártey rece. A drugiey stro ny by też Żoná dochodziá ná dobrách Meżowych Wiana swotego / albo opráwy / wrowadzac to temi albo tákimi słowy : Gdż iey opráwa / albo dług pierwszy iest ná wszytkiej máietnosći Meżowey opráwioná / áć nie bliřza przetem zostáć á dług / ábo wiano swie ná dobrách Meżowych otrzymáć / we dług práwa. Wierzycielby przecimko temu mowit / poniewas sobie Maż w zápisie ktory Páni okázúie páńřtvo zóřtawil z tákimi dobry cżnić / we dług woley swey / y w tym mi dobrá swie w pewney summie zástawil / y zářantowal : cżegom gotow dowiesć. Pótam ná práwie / á cżem nie bliřzy zostáć przy swym fánie / niźby mie Páni z tego zec / przec miáá : Zás przecimko temu by Żoná mowit / że tá zářantá mey opráwe nie nieřkódzic nie moze / ndżem to sobie przestřegá / przy zápisie / ábym też byá / y nie przestřegá / tedy mam ná dżiete / żeby mi to nie řkódzic niemoglo / przeto proře / ábym byá / przy wie nie swym zóřtawioná : Odpowieć / Wdowá máiac wienna opráwe ná dobrách Meżá swego / bliřza iest z swoye

d. S. S. lib. ar. xxx.

e. I. Martes.

c. S. S. lib. ar. xxx.

mi dos

mi dowody otrzymać wiano swe przed  
 infami wespółktemi długi / które sie po  
 namienieniu wiana staly według pra  
 wa. Jeszeby kto spytał. Gdyby  
 Żona Wiano oprawione na dobrach  
 Meżowych miała / a po onej oprawie  
 Meż [ za tego reży ] albo slobował  
 co domu / o dowiazalby sie na onych do  
 brach z wola / y z przyzwoleniem Żeni  
 nym. temi słowy: Ja y z Żona moja o  
 biciecie sto grzywien / z aptáci / a Se  
 dziaby spytał Żony / iesli to iesli wola  
 [ y iesli sie na to dobrze rozmyslita / co  
 obiciecie z meżem swym. ] Onaby odpo  
 wiedziata / ze iesli wola moja obiciecie.  
 Potymby meż umart / a ledwie imienie  
 tego / y wysylita maierność za to sio /  
 co Żenie wianował. Wierzytelby one  
 dowode potiaगत do Sadu o rekoiem  
 stwo / albo obicenie / ktora z Meżem  
 wżemlita / chce tego według prawa  
 domiesć Szpitem / Lawnikami / Ona  
 by na to mowita: Żem na on czas nieby  
 ta swego prawa / alem byla pod wia  
 dza / y rozkazowaniem Meża mego / y  
 w opiecek tego byla / zageymem byla  
 powinna wselakie postusieństwo: a te  
 zem wiecey nie niemowila / iedno zem  
 rzekta / obiceniey slobuje / z chem sie bio  
 re do Sedziego y Lawnikow. A pytam  
 na prawie / acz przez to proste słowo /  
 y te gola obicenie mam mieć takte v  
 cierpienie: albo acz mi mam wiana  
 swego wstapic / poniewazem zapisu za  
 onego wrzedowego. takteby według bie  
 gu prawnego miał być / nie wżemlita.  
 Tobeż zaste tak wierzytel zbijać: Gdyż  
 sie tu ona do obicenie zna / ktora bez  
 wselakiej wymowki / albo okolicno  
 sci wżemlita / a żadnego przymuszenia  
 niedowodzi / tedy ia pytam na prawie  
 acz mi niema według obicenie swey  
 dostac czynic: Odpowiesz: poniewaz Żo  
 na st / szac zeznanie długi Meża swego  
 sami też wżemlita wofla twarza nie  
 przymuszona powiedziata / ze obicenie  
 zaptacic / a na on czas żadnego przy  
 muszenia / ani słowem / ani wżemlitem  
 nie wspomnata: dobr też inszych meż  
 nie zostawit / z ktorychby dług ten mogł  
 być zaptacony: przeto od placcy takto

wego długi wolna być nie moze / we  
 dug prawa. Tu meż wiedziesz / ze do  
 tego aby sie kto stat dłużnikiem / nie do  
 trzeba wiela słow: bo gdyby kto do nie  
 go rzekł / winienem mi: a onby odpo  
 wiedzial / winienem: obicenie mi za  
 placic: obicenie: tuż dosyc na tym / o  
 bicenie cała iesť: gorz we wselakiej  
 obiceniey nie wiecey niepotrzeba / te  
 no chenia y wolej tego ktore obicenie  
 ie: a kto myśli placic / ten tak proklam  
 słowy obicenie / takto serokiem [ y tak  
 go serokie słowa: do zaptacy wioza / ta  
 ko y serokie zaptis ].  
 To też meż wiedziesz / ze wselaka o  
 bicenie ma być wżemlita / a ledwie imienie  
 wiek wżemlita / aby to rekt da  
 niem powierdzil / abowiem tak bywa  
 wzwierdzona wiara / y slob [ ]. A gdyby  
 potom chciał obiceniey zaprzec / a na  
 przysiegeby mu przysto / tedy też zaste  
 reka / ktora obicac ma sie na swiatosci  
 odwieść przysiega: a iesliby reki nie  
 miał / tedy to przed sie kikutem ma wżem  
 nic. Jeszeby kto spytał: Gdyby Meż  
 Żenie darował pewna summe za wia  
 no / y na mierzeu / a ktorym to mogł v  
 czynic / oprawilby iey takowa summe  
 po śmierci swey na domu swym / ktory  
 by był czynsowna: przy onym zapisie /  
 albo darze / bylby on Pan / ktoremu  
 czyns idzie z tego domu / a widzac y sly  
 sac on dar y decreta / nie przeciwinł sie  
 temu: potymby dom zgorzat / a meżby  
 też umart: po tego śmierci Pan / ktory  
 sowny ciagnalby sie do placu onego  
 za swoim czynsem: a Żonaby sie temu  
 przeciwinla / mieniac ze tam ma wiano  
 oprawione: przj kto iey oprawie on sam  
 był / a temu sie nie przeciwinł / Onby na  
 to mowit: ze na moim san cie żaden nie  
 oprawic / i zapisowac niemogł. Kto  
 tu z nich bliższy do osiedzenia onego  
 placu: Odpowiesz / ze długi pierwsey  
 y dawneyse wżemlita y zsetumniata posle  
 dniesze. Jesli tedy czyns starszy iesť / y  
 pierwsey zapisany / niż wiano / musi Żo  
 na wstapic onego placu / onemu domu  
 czyns nalezy. Ktore placc iesť / go on sa  
 trzymać nie chce / moze przedac: takto  
 to na wolej tego iesť. Wszakże on plac

ma być

ma być przez Sedziego y Lawniki ofa  
 conany: a takto go ofacnia tedy to na  
 wolej tego bedzie / chcieli go przyiac w  
 oney sumie / a coby bylo nad tego czyns /  
 to ma być dano Żenie na wiano: a tes  
 liby czego niedostawato tedy tego Żo  
 na placic nie powinna: bo za to byla  
 niereczyla / ani przyrzekla. Tu meż  
 wiedziesz / iesliby Meż pozostaley wdo  
 wy / zostal za rok / za dwa / za trzy czynsu  
 przed wianem / albo y po wienie / a on  
 mu sie go nieupominat / tedy onym czyn  
 sem Żenie nie w iey wienie skodzic  
 niemoze / ale sie z nis o takowy czyns  
 musi prawem rozepzrec / a do czego sie  
 zezna / to placic musi: t. do czego sie  
 nie zezna / tedy prawem odehycie.  
 14. Spytalby podobno iesze: Gdyby  
 Meż Żenie namienit wiano / y opraw  
 wilby ie według zwrzaiu ziemie oney /  
 a zostawit sobie moc z onemi dobry  
 czynic według wolej swey / a tegoby nie  
 dotozyl / iesliże ono wiano za zwota /  
 czy az po śmierci iego ma mieć: w tym  
 by Żona umarta bez plodu. Ociec iey  
 domagalby sie wiana oprawionego.  
 Meżby mowit / ze on do tego bliższy /  
 gdyż to zas nasz przyumarto / kto tu z  
 nich lepsze prawo ma do onego wiana:  
 Odpowiesz: g. Jesliby Meż namienit  
 Żenie swey wiano / według zwrzaiu  
 Powiatu / albo ziemie oney / a Żonaby  
 zesta bez plodu / takowe iey wiano albo  
 oprawa na Orea przypada: Ale iesli  
 Meż tego dotozyl / ze to az po ie śmier  
 ci ma mieć / a zostawit sobie wolność  
 z onym imieniem czynic co chce / we  
 dug wolej swey / tedy wiekse prawo  
 ma do tego Meż / niż Ociec: bo condi  
 ditia albo wymowa / gdy bywa dowie  
 dziona / odmienia prawo y hamuje.  
 15. Spytalby iesze kto: Meż gdyby Żenie  
 wiano obicac / y zarezyt sie / ze ie ma  
 oprawic / ktoroby mu posag obiecany  
 wdano / a w tymby nie wżemlity o  
 prawy / umart. Potymby sie wpomina  
 no wiana / y rekoymie. Onby mowili /  
 prawda zesmy rezyt / ale niewiemy o  
 tym / iesli mu brzo wdano posag / we  
 dug umowy / a mysmy zawse boli go  
 towi dosyc czynic rekoiemstwu / ktoroby

też oni dosyc byli wżemliti umowie / y  
 obiceniey swey w wydanu posagu. Żo  
 na zas albo iey przyaciele / mieniliby  
 ze posag tuż iesť wydan / y ofiarowala  
 by sie tego żywym swiadcetwem tych /  
 ktorym to wiadomo / dowiesć / iz tak  
 iesť. Rekoimieby tego przjedse przeli:  
 kto bliższy / iesli Żona z swiadcetwem  
 doroz wiana swego na dobrach mezo  
 wych / czyliby oni piza odehyz miel: Od  
 powiesz: Jesliby meż namienil wia  
 no Żenie swey / obicacly ie oprawic /  
 ktoroby mu iedno posag wdano / y o  
 coby zasto z oku stron rekoiemstwu / a  
 nie oprawilby umart / przyaciele Że  
 niny dowodzilby tego / ze posag iesť za  
 placony według umowy / a rekoimieby  
 sie znaiac do rekoiemstwa / przeli tego  
 ze posag nie iesť wydan. Tedy do  
 wiadomy wydana posagu / bliższy iesť  
 Żona / odzierzec wiano na dobrach me  
 zowych / niżby rekoimie / mieli piza  
 odehyz. Jeszeby kto spytał. Gdyby meż  
 posawil Żone przed pewnymi ludzmi  
 przy slobie bedacemi / wianował iey  
 pewna summe na dobrach swych / tak  
 na domie solwarku / y ofiarowala  
 etc. w ktorych dobrach / albo imieniu  
 byla ona Żona z Meżem / w spolnym  
 wżemaniu / od namienienia wiana rok  
 y dzieci / bez przenagabania. Potymby  
 Meż nie wżemlity wrzedownego za  
 pisu / albo oprawy Żenie / umart. Po ies  
 go śmierci / chcieliby ia potomowie  
 tego wgnac z onego imienia po wra  
 ściu / a to iesť / po trzydziestym  
 dniu / pozostawilby iey przed domeni  
 stotek z kadziela / chce ia gierada od  
 prawic / onaby sie ciagneta do Mezo  
 wych / dobr w wienie swym / potomko  
 wieby zas ofiarowali sie wżemliti co be  
 dzie według prawa / ktoroby wżemliti  
 dowod slusny. Żonaby sie odmotwata  
 na swiadcetwo ludzi / osiadych / ktorzy  
 przy slobie byli / y slykli / kiedy iey wia  
 nowal / ktorego swiadcetwa by iey oni  
 dopuscic niechcieli / aleby chcieli do  
 wodu wrzedownego / to iesť aby wiana  
 dowiodla swiadcetwem / albo Sadu  
 gawnego / albo ksiag / Mieskich. Czego  
 iesliby niemiala / tedy inszego dowodu

f. S. S. lib. II. art. 11.  
 h. S. S. lib. II. art. VI. 16  
 g. J. M. art. I. v. 17.

niedo

niedopuszczáa iestli tu wdowa z takim świadectwem bliźsia otrzymać wiano sive / niżliby tego potomkowie zbra...

h. S. S. lib. ar. xx. l. M. ar. vij.

17

h. S. S. lib. ar. L. xxxvi.

Możby iestli spytać: Gdoby Żoná wniosła do Meźá pewna summe pte...

k. S. S. lib. ar. vij. xv. xvij.

18

Spytalbs podobno iestli: Gdoby wiano bto zapisane Żenie y opráwione ná dobrách meźowych v...

wšiego meźá umárta / nie wstawišy wá ná z dobr meźá pierwszego od potom...

Tu maš wiedzieć / że wienne práwo iest biatymgotowam z tástki nádane / bo tego przedem niebwáto: Będym obo...

námo

námowić / albo grozbami przymusáć cháiá do wyrzeczenia sie z onych dobr / aby tego bez wolašnego y z wrzedu dás...

30

može opiekun zabięć Kiedy ná to nie zezwoli. Bo maš / obrá ženine / wšy ni...

A tu by iestli mogłi spytać: Gdoby Meźá Żone pójá / z ktoraby nie...

Maš też wiedzieć / że wiano nie iná štego nie iest / iedno dobr dźierštwá / ktore Cesarzowie z osob / tástki b...

h. S. S. lib. ar. xi.

21

m. S. S. lib. ar. xi. w. p. 20.

n. S. S. lib. ar. lxxxi.

p. S. S. lib. ar. lxxxi.

K ij wiodsz

wiodsy wnet wiáno wniweż obrocié /  
niektorych po śmierci meżowey potom  
kowie tego przeciwko pozostáley żenie  
domodza / iestliby iey máz dobrá iákie /  
iáko winogrody / albo solwártki do ży-  
wota zápisal / y náznáczyl. Pierwsza  
przeżyńa wtrácenta wianá ta iest / kie-  
doby dobrá od meżá iey w wienie ná-  
znáczone y zápisane puštofyla [ budo-  
wane pšovata ] / i mácié winne wy-  
kopwata / trzewa rodzayne w raby-  
wata / a ná swietym wójnkuby poimá-  
na / y siedma q meżow zupełnego prá-  
wá / y wiaty godnych przeswiádczona  
bylá / tráci wiaáo / y opráwe. Wtora  
iestliby .r. bylá / przekónána sádownie  
zeby ludzi / ktory sie do onych dobr zro-  
dzili / zganiála / a záemby imienie pu-  
štofyla. Trzecia iestliby one dobrá zá-  
pisane pusciála / a oméw nie wzywála.  
Czwarta / iestliby siedma swiádkow  
przekónána bylá o zdiáde Kzefey albo  
pánsiwa. Piata iestliby zá żywota me-  
żowego dobrowólne wiaáo / Má-  
szeslá / zganiála / zeby cudzozolá / a ná  
cudzozolstwo poimána bylá. Ale prze-  
ciwko temu mogly byt rzec: ze tá piá-  
ta przeżyńa iest / przeciwko áwu /  
gdz ták nápisano s. s. ab: j. are: v.  
73. Niewiásta wsete / iestwem ciáta  
swego swego dobra trá. / y pokala ale  
práva swego áni / dziejciéwá nie trá-  
ci. Ná to ták wiedz / ze tám to práwo  
mowi o niewiástań wolnych / ktore  
Meżow niemáto / ale tu scága sie ná  
meiácki cudzozolnice. Ná to tám o  
dziejciéwé y dobrách / z dziejciéwá  
przypádech / tu tylko o wienie mowi.  
Szosta iestliby meżowi ná gárdto stá-  
lá / albo trch / ktoryby mu ná gárdto stá-  
lá / wiedzac o tym / nie oznáymil. ]  
Siedma iestliby ná wola / y zákazanie  
meżowe / z infem bi / stády stroitá / albo  
sie z nimi w lázni mrlá. Osma iestliby  
przez noc domá nie spáta / fá dobowol-  
nie bez wiadomosci meżowey dála sie  
zámkne / y wiaawo / zeby tá Máz wy-  
gnal. Diewiata iestliby przy správách

q. J. M. arti  
xci.  
r. S. S. libi  
art. 224.

f. S. S. libi  
art. 224. lxxv.

albo igrách nie wéciwych miedzy pode-  
rzáznymi ludzmi / ná wola Meżowey  
bywála.  
Ktemu też to máš wiedzé / ze iest  
fesc / przyczyn / dla ktorych Máz tráci  
posag Zenin [ a wiáno iey przed sie w-  
cate zostáie ]. Pierwsza iestliby byt prze-  
konan / ze przeciwko pánsiwa / wiedzac o  
stwu co zdrádliwie wéymil. Druga iest-  
liby tych / ktoryby też co ná zdrádzie  
czynili / przeciwko pánsiwa / wiedzac o  
nich / nie oznáymil. Trzecia iestliby ženi-  
stat o zdrowie. Czwarta iestliby sie prze-  
ciwit / cšosci iey / á ná cudzozolstwo ta  
wydat. Piata / iestliby ta obrwint / o cu-  
dzozolstwo / á tego niedowiodl. [ Albo  
według niektorych / iestliby sam o cudzo-  
zolstwo ošlawion byl ]. Szosta / iestliby  
gamratka w domu swym ná zelýwos-  
zony swey chowal / á odpráwié iey nie-  
chciál. Mogly byt tu spráci / iestliby kto z  
stufney / y pewney / przyczyn / byl / z žona  
wzrednie / rozwiádzion / ták / zeby / y on / y  
infá žone / y oná infego / Meżá / potác  
moglá / táko / on / Máz / rozwiádziony / ma-  
žone / odpráwié. Odpowies / iestliby / máz  
według práw / wzrednie / z žona / byl / ro-  
zwiádziony / tedy / po / rozwiádzie / przed-  
sie / žona / zostáie / przy / opráwie / ábo / wte-  
nie / iey / ná / dobrách / Meżowych / názná-  
czonym. Ktore / iestli / iey / iest / náznáczone  
ná / obrách / Lennych / tedy / y / trch / bez / sie  
wzywá / do / żywota / á / przy / tym / y / to / wse-  
stko / otrzyma / co / iey / iest / zá / żywota / me-  
żowego / od / Meżá / zápisano / y / dárowa-  
no. A / iestli / iey / nie / niedal / áni / náznáczil /  
áni / wianá / zápisal / tedy / bierze / czwarta  
czesc / wš / stich / dobr / meżowych. To / też  
wiedz / ze / ná / wš / stosci / meżowey / [ nie  
ná / Lennie / wš / stie / brwa / wianó / zá-  
pisa / na / ]. / so / ná / Lennie / pokl / Máz / žo-  
wowa / opátrzeniem / dożywoentim / ženi-  
nym / ábo / oš / kawánim / Lennym / á / po  
smierci / Meżowey / dopiero / sie / stáie / že-  
ninym / Lennem / / ktore / wš / wráne / byt  
dłużej / niemože / iedno / do / smierci / y / nie-  
dziejcié / w / nim / potomkowie / Zeniny /  
á / le / Meżowi.

Artykul xxiii.

Summa Artykulu.

- |   |   |
|---|---|
| 1 O Gieradzie / y co do niey nalezy.                                      | 13 O Żon Rzemieślniczych co zá Gie-<br>rada.  |
| 2 Gierada co iest.  | 14 O Tkaczách.  |
| 3 Bliskość po wrzeczenie co iest.   | 15 O Żłotnikách.  |
| 4 Gierade iáka bráć / kiedy Máz o-<br>nemi / rzeczami / kupczy.           | 16 O Płowarách.   |
| 5 Gierady przed 30 dniami po śmier-<br>ci / Máz / wydáć / niepowinien.    | 17 O Gospodarzách.  |
| 6 Przed 30. dniami / iáko / Gierady<br>dechodzie.                         | 18 O Rzecznikách.   |
| 7 Sposób postępku o Gierade.  | 19 Gierade / zástawiona / kto / ma / wy-<br>kupić.  |
| 8 Przysięgi iáko / przewiádzione / zu-<br>pełnie / bywáia.                | 20 Gierada / ábo / žergwet / zástawio-<br>ny / iestli / spólnym / grosiem / ma / byt<br>wskupiony.        |
| 9 Obec / gdyby / sie / Gierady / domagat.                                 | 21 Oddalenie / ábo / dárowanie / Gie-<br>rady / w / chorobie / iestli / ważne / iestli.                   |
| 10 Dobra / do / Gierady / nalezace / iestli<br>moga / byt / oddalone.     | 22 O Gierade / prze / nie / dbátość / me-<br>we / oddalona / máz / odpowiedáć / po-<br>winien / y / iáko. |
| 11 Gierada / oddalona / gdyby / w / infse<br>dobra / przemieniona / bylá. | 23 Ako / Gierade / bierze / co / powinien.  |
| 12 Iáko / w / cudzym / mieškaniu / cšego<br>z / wrzadu / sá / ták.        |   |



**G**ierady nalezy wš / stkie / háty / y  
wbior / niewiásci / sukno / y / pótne / [ / stróne / n-  
wbior / niewiásci / ] / y / wš / stko / cokolwiek / dla / o-  
chodoš / wá / noš / bialeglowy / y / cokolwiek / pod  
swa / móca / / ábo / pod / swym / kluczem / niewiáta.  
Ná / to / wš / stko / š / tebro / y / złoto / tkáne / ná / wbiot  
niewiásci / pieršcionki / spóntki / pásy / iedwábne  
okowane / Manelle / ábo / ochodož / noš /ci / rečne  
zawieš / enia / przykrycie / tožne / ábo / kódry / przyš / ciera / dła / bodloch / y  
firánki / tože / wé / zglowia / / poduš / ki / obruš / y / panwie / browárne / ná-  
czynie / natemne / kociel / do / práma / / š / krzynie / z / wielkami / len / / przedza / prá-  
na / ábo / nieprána / / š / siagi / ná / ktorych / bialeglowy / zwykly / cš / y / tá / / gosi /  
iá / gski / owce / ktore / ná / páša / wychodza. A / iestliby / Máz / byl / Krámarz  
ábo / Kupiec / / ktoryby / temi / rzeczami / kupczy / y / ony / przedawá / c / zwykly /  
iá / ko / š / kó / ltryny / / oponki / / kobierce / / z / c / tych / ta / ktora / Gierade / bierze / o-  
trzymáć / niemože / wiecey / iedno / co / by / bylo / dosyć / ku / ochodoženiu / ied-  
nego / gmáchu / / ábo / nawiecey / ká / ždego / z / tych / troie. / Jestli / też / Máz  
w / yk / gosi / c / stá / wiać / / tá / k / zeby / tož / y / poš / ciele / wiele / miał / / tedy / też / nie-  
može / tego / Bialaglowá / wiecey / otrzymáć / iedno / iáko / wš / stki / š / to / ]

S. S. lib: i  
art. 224.  
M. 224.

To wszystko co tu opisano tak sie ma rozumiec / iesli Zona do Meza  
iaka Gierade wniosła / iako owce / ktore iesli przedym Moz miewal /  
nizli sie ozenil / tedy ona do tego prawa zadnego niema / ale krom te-  
go cokolwiek by bylo ochodostwa niewiesciego / to blizsza w wszystko  
bierze / to iesli / cokolwiek ona wniosła do Meza. Gdy tedy Zona me-  
zowi vmrze / blizsza iey krewna bierze Gierade / ktora powinna Me-  
zowu loze tak wstane / iakie bylo za zywota Zeninego zostawic. Przy-  
tym powinna zostawic zyde albo lawe z wezglowiem / stol z obru-  
sein / ruczni / y stolek z wezglowiem. Ta tez ktora Gierade bierze / do  
strawnych albo sniednych rzeczy domowych nic niema.

S.S.lib: iij.  
art xxxvij.

a.S.S.lib: i.  
art: xv.

b.S.S.lib: i.  
art: xvij.

c.S.S.lib: i.  
art: iij.

e.S.S.lib: i.  
art: xv.

f.S.S.lib: i.  
art: xv. xxij.

d.S.S.lib: i.  
art: iij. et ar:  
xxij.

Glosa.

**G**ierada nie innego nie  
jest / iedno to co do domu  
meżowego spolnie nalezy  
a. a jest rozna od Hergues  
tu. a. a tey niemoze inszy brac  
jedno zmarley biataglowy blizsza krew-  
na po wrzecienie [ iako tez Hergues  
tu. b. żaden nie bierze iedno zmarlego  
blizszy krewny po mieczu ].  
3 A dla tego zowa ta. a bliskosc po  
wrzecienie / ze to wrodzona jest rzecz  
biatymglowam przasc kadziel [ iako  
y blizszego strony meza zowa po mieczu  
po Lacinie Agnatus ]. A tak choć y  
meżozna byl kto. a bylby mi krewnym  
po matce / siestrze / albo ktoreykolwiek  
biataglowie / tedy mi jest bliskim po  
kadziel: albo po wrzecienie / po ktorym  
rym ma byc krewny kto chce Gierade  
brac. e A wsteyce ktory po wrzecienie  
sobie sa krewni w rownym stopniu / za-  
rowno Gierade biora. A tu tez lacno  
odpowiesz na to / co niektorzy z art: xv.  
tu iij. lib: i. s. s. mowia: ze rowno dzies-  
dzierwo brac maia wsteyce ktory sa  
rowni w stopniu bliskosci / badz meza  
czyna / badz biataglowa od orea / albo  
od matki pochodzacy: so iako krewni  
po mieczu biora Hergwet. a. tak krew-  
ni po wrzecienie biora Gierade. Do  
ktorey naleza sacy wbiory niewiescie /  
krainie sukno / y plotno. etc. [ a ma-  
nowicie wszystko cokolwiek ku ochodo-  
stwu niewiesciemu nalezy / Gierada  
jest / o czym art: kul niniejszy opisuje ].

Wszakze to masz dobrze wyrozumiec:  
so iesliby Moz temi rzeczami Kupcyt /  
a tym sam siebie / y zone zywit / tedy to  
iuz do dziedzictwa nie do gierady na-  
lezy: wstawy to coby ku iey potrze-  
bie wrobiono bylo / albo cobykolwiek w  
Krzyn swey / y pod swym kluczem mia-  
ta / y tego wzywala.

Moglyby tu kto spytać / iesliby sie po-  
smierci Zeniney blizsza gierady dema-  
gala / pierwey nizliby trzydziesci dni  
wsplo / albo zaraczem czasu zatory / y o-  
coby Meza do Sadu pociągala / ktory  
aczby sie wrodania gierady niezbraniał  
aleby zadal aby niemial przenaga-  
bania [ pokl trzydziesci dni niewynia-  
dze ]. Od powiedz. A cokolwiek po-  
smierci kazdego meza / albo niewiasty /  
Gierada y Hergwet zaraczem / wedlug  
prawa przechodza na blizszego / albo  
blizsza: wszakze iey masz przed wysciem  
dnia trzydziesiego wydac / ani onte ia-  
kiego przenagabania. e. czterpiec / y od-  
powiedac niepowinien. Ale iesliby ten  
komu przychodzi gierada przed trzydzie-  
szym dniem przyzedł z Sedziem / y stu-  
ga wrzedomym / y zadal wżazania Gie-  
rady / on by sie tego zbraniał / ani kluc-  
chow do Krzyn Zony swey zmarley dac  
chial / Sedziem wino / y stonie na-  
grode przepada: y iuz przed trzydzie-  
szym dniem moze byc / o nie pociągany / y  
powinien ia bezdzie wydac. Gdy tedy  
kto w Sadu sprawe miewa o Gierade /  
po smierci cziety przypadla / tedy tak

ma po

ma postepowac.  
Naprzod ma przysc z Rzecznikiem  
do Sadu / a Rzecznik weymowi opras-  
wy prawne / ma tak mowic: Steoi tu  
7 przyed Sadem wafym Pami B. y ia iey  
rzesz sprawuic / z ta wciwoscia ktora  
Sadowi przystoi / ta przes mie zalnie:  
Ze iey Baba / Siostra / Matka / albo kto-  
rakolwiek przyaciolta krewna vmara-  
ta / y zostawila Gierade / do ktorey sie  
ona prawem ciagnie / y prosi o Sado-  
wy Decret / iako ma w tym wedlug pra-  
wa postapic / aby miata zupełne pra-  
wo. Skaza / ze tego ma dowiesc samo  
trzedcia z blizszymi swymi krewnymi po-  
mieczu. Potym tak postapi. Ta to pani  
B. data pozwać do Sadu wafego P.  
miaac przeciwo niemu nieco pra-  
wem czynic. Potem Sedzia speta stu-  
gi / iesli go pozwal: co gdy sluga zezna-  
zaste Rzecznik ma sie przypowiedziec  
na stonie pozwana / chcez naiz zatory  
potozyc iesliby stanat. A iesli nie stanie  
tedy ma zadal Decretu pospolitego /  
ktory na toch Ktorzy do Sadu nie stala /  
wchodzi. A iesli iesze nie przydzie po-  
kl Decret wrzeczon niebedzie / tedy ma  
tak daley postapic. Pami B. data po-  
zwać do Sadu wafego P. ktory nie sta-  
nat / y pospolity Decret iuz naiz wys-  
ped / acz iuz niemam wypuscic zatory  
y namient / o co jest pozwan: Skaze  
Sedzia ze to moze weymic. Potym rze-  
cznik potozy zatory mowiac: Jest po-  
zwany o Gierade / ktora wedlug pra-  
wa spadkiem przysta na P. B. po  
smierci siostry / matki / albo inszey kre-  
winy iey: a iesliby tu byl / tedyby prze-  
dlug prawa zatory miał / y prosi aby  
byl przywołan temi slowy. P. przyste-  
puy do Sadu / a odponieday / o cos jest  
obwinion / po pierwsze / po wtore / po  
trzedcie / y po czwarte imo prawo. Po-  
tym speta rzesznik / co ma daley czynic  
Skaza / aby go drugi raz dat pozwać  
na blizsy Sad / ktorego czas kiedy przy-  
dzie / tedy ma daley tak postapic. Iako  
P. B. byla pozwana na przesty Sad.  
P. co Sedziem y Lawnikom iawno  
jest / y ztego Asiegami Sadowemi do-

wodze / teraz iuz na drugim roku nie  
stanat / przeto pream na prawie co da-  
ley ma czynic: Skaza / ze go na trzeci  
blizsy Sad pozwać ma: na ktorym ie-  
sti nie stanie / zachowacia mu iesze po-  
mocna rzesz. g. ktorey iesli nie wntiesie  
na czwartym Sadzie / tedy daley Rzesz-  
nik ma tak postapic. Pami B. data  
do Sadu wafego pozwać P. o gierade  
ktora sobie na czterdziesci zlotych ka-  
cuie / ktora on zatrzymawa przeciwo  
Bogu / Prawu / y Sprawiedliwosci:  
ten pozwany nie stanat / iako to kstegi  
swiadca / po pierwsze / po wtore / po  
trzedcie: ani rzeszy pomocney / ktora mu  
byla zachowana wniosl. Pytam co da-  
ley czynic ma: Potym Sedzia skaze de-  
cret pospolity / po ktorego wrzeceniu  
Rzecznik ma mowic. Gdyz iuz De-  
cret wysped / a on pomocney rzeszy nie  
wniosl / a na czwartym iuz Sadzie nie-  
stanat / prosi P. B. o decret / iesli slusnie  
y wedlug prawa przyzskala / albo prze-  
wiobta prawo na nim [ wedlug zatory  
swey ]: Skaza ze slusnie / y wedlug pra-  
wa prawo przewiodla / wedlug stargi  
swey. Daley ma pytac / iesli tyle razow  
nagrody nie przepad / ilekrodo do Sadu  
nie stanat: Skaza ze przepadl. Potym  
ma pytac / acz iey iuz niema byc Gie-  
rada przysadzona: a nagrode acz nie-  
ma byc fantowan: Skaza / ze ma byc  
przysadzona / y on ma byc fantowan.  
Na ostatek speta / iesliby sie niezapetna  
Gierada wedlug wznania Lawnicze-  
go nalazila / co on przepadnie: Skaza /  
ze pokupi stonie y wrzedomi: a to w  
systko do dwu niedziel ma wrocic / ie-  
sli sie tego slusnie niesprawi. Ten po-  
stepek okolo przestow prawa / ktory  
tu jest opisany o Gierade moze tez byc  
wzrwan o kazde inше dobra: so kiedy  
kto trzy razy pozwan do Sadu nie-  
stanie / tedy stona powodna ma byc w-  
wiazana w ony dobra / h. tyle ile pra-  
wa do tego ma. A iesli pozwany na  
pierwsza zatory stanie / tedy [ ram zaraz  
moze odponiedac / y bronie sie iako na-  
lepiej moze / a pospolicie wedlug zw-  
czaiu niektorich Mias. Jaz moie od-  
powiedz weymic. Gdyz mie tu B. ob-  
zatory

S.S.lib: i.  
art: Lxx.

b.S.S.lib: i.  
art: Lxx.

žalovála o Gierade tedy tey ná to tak  
odpovědam: žem tey takowey Gieras  
dy wydat nepowinien dla tego že o  
ná nie jest obywatelém / y Mieszaním  
nem tuteżnym. Czegom gotow dowiesć  
wzředem rãdziećim. A my mamy przy  
wileie y práwa od Pánow nášých ná  
dane / mamy też y wílkierze swe / ktore  
tak opiewáta: že křokolwiek nie jest  
obywatelém / albo Mieszaninem tu  
w tym Miesće / nie moze sie domáć  
diedzictwa / gierady / hergweru y in  
šých křokychólwiel spãdkow. A tak  
gdyž oná bedac obca / žada tego wmnie  
ia proše / abym byl wolen od iej prze  
nágábánia / a przy przywileiách miey  
šich abym byl zãchowan. A pytam ná  
právie / ačž niemam być od odpowie  
dzi wolen? Przeciw temubý oná mo  
wita: pytam ná právie / iesli y to nie  
jest obrwátel / y Mieszanin / ktory od  
dobr swych Szosy / y inne podacti dáie  
według wstaw y wílkierzow Mieskich  
y ktory w Miesće trwa rok y šest nie  
dziel: gdyžem ia to wšytko czynitá /  
czegom Regestry Mieskimi dowiesć  
gotowá: przeto przypuščam ná rozsa  
dek / iesli niemam słusnie przy swej žá  
tobie zofstáć / nizlibý mie on od niey ode  
pchnáć miat / albo co jest według prá  
wá: Ná to tak skazano bedzie iesli o  
ná dowiedzie / že tam jest Miesćka / y  
z dobr swoich tamże wedle wílkierzá  
Szosy dawátá / y to coby bytá powin  
ná / y temu rok y šest nie dziel w mie  
ście miesćkátá / a to křegámí y regestry  
Mieskimi / tedy blišša jest zofstáć przy  
swojm práwie / nizby ia kto od skãrgi  
odegnáć miat / wedle práwá. A gdy iuž  
tak przez Decret obwiniony ku odpo  
wiedzi przymuřon bedzie / tedy ma zno  
wu křásé žátobe. B. ná P. albo iákoby  
go kólwiel zwano / o gierade / ktora jest  
lepsza nizli yr. Kop. ktora ná nie prá  
wem przypádtá po iej křewney / pro  
šac o decret / a pyttáć co ná to mowit:  
Onby ná to odpowiedz taka wczynit /  
zechmy ia y žoná mojá wšytkie dobrá  
ruchome y nieruchome od máta do wie  
la nie wymniac Gierady / ani her  
guctu ieden dugiemu zá žywotá spol

I.S.S.libt.  
art. xxxi.

ko.S.S.libt.  
art. xxvij.

to

nie wzdáli / y zapisali: tak že křoby ko  
go przeżył ten miat osiesć wšytkie do  
brá / y czynit z nimi coby chciat. A tory  
dar albo zapis spolny / jest Decretem  
wředowym potwierdzony / czego do  
wodze listem pod pieczęć Mieska  
albo Sadowa. Ná to / iuž potym za  
pisie w tych dobrách z žona pospolu  
siedziatem / y Rok y šest nie dziel /  
y drugi Rok / y trzeci / y dále bez  
wřelákiego przénagábánia / a žona  
mojá / ktoram ia przeżył / wmarlá / nie  
innego opoć Gierady niemáć. Prze  
to pytam ná právie / ačžem nie blišši  
przy takowey Gieradzie zofstáć / nizlibý  
mie od niey kto odeprzeć miat: zwta  
ščá že tu oná bytá w ziemi / kiedy sie za  
pis stat / a temu sie nigdy nieprzećin  
itá: Przeciwo tey odpowiedzi mowitá  
by B. ktora sie Gierady domaga: zez  
náním Lawnicému y zapisowi wrze  
dowemu przeciwić sie ia nie chce / tedno  
tyle ile sprãwiedliwosć niesie. Gdyž  
má z žona máta między soba nieroz  
dzielnie niektore dobrá / do smierci /  
ktorych žaden z nich oddáć y oddáć  
niemože / ku sľodzie tych ná křoreby to  
po smierci iejo słusnie spásć miáto /  
bez woley y przyzwolenia ich / iákó jest  
gieradá k. A dobrá žadne niemoga  
być Gierada názwane / aże po smierci  
tego / po křorem sie ma kto domáć  
Gierady / ktorey zá žywotá tego žadna  
mára domáć sie nie moze. A tak  
mie sie też to niegodbilo / abym sie iej  
zá žywotá wpoimináć miáta. A ani mi  
też przystáto takich zapisow albo dá  
row zãbrániać / wřelákem przedsie ná  
to niezezwalatá / a też gieradá / ani  
w dziedzictwo / ani w žadna inna wla  
snošć nie jest odmieniona / czegom go  
towá dowiesć / z čim sie čiagne do tych  
dobr / y do gierady. A pytam ačžem nie  
blišša otrzymáć Gierady / ktoremi sie  
nigdy niewyrzećká / nizby mie on miat  
zapisem od niey oddáć: Ná to skaza  
gdy Má z žona spolnie sobie wšytkie  
dobrá / žadnych niewymniac / zápisá /  
tak: Křoby kogo przeżył ten miat w  
šytkie dobrá onego smártego osiesć /  
a w tychže dobrách bítáby też Gieradá

niedo

nieodmieniona / ktora cowiedziona  
brć moze / tedy Gieradá lepsiem prá  
wem przy křewney / ná ktora przypá  
dtá / nizli przy mezu / křorem ia zapí  
sano / zofstáć ma / wedle práwá. Ale ie  
sliby P. powiedziat: že žona mojá dá  
rowátá mi pewne dobrá / křorem ia iuž  
w inše rzezy ruchome przemienit. A  
ten dar nietylko zá czterdzieci stoych  
ále / y zá jedne kope ledwie stat / křorego  
daru dowodze swiãdecstwem Sedzie  
go y Lawnikow / albo inšymi dowodá  
mi / ktore bede mogli mieć ná pomoc  
spráwy swey / y pytam ná právie / ačž  
mam mieć iákie wćierpienie o te Gie  
rade / abo co jest według práwá: Prze  
ciwo temubý stroná powodna mowitá  
/ iákó tu wspomina: že tákowy dar  
odmienił w inše dobrá ruchome / a ia  
tego chce dowiesć že Gieradá zofstá /  
y moze być náležená / między dobrámi  
zmártey / to co do Gierady / według w  
znánia Lawniciego / przynależeć be  
dzie / y czego on nieodmienił: a tak pro  
še / abym bytá przytym zãchowaná.  
Skaza: Jestli tego powodna stroná do  
wiedzie według wznánia Lawniciego  
/ že same dobrá zmártey zofstá / ku gie  
radzie naležace / a w inše ruchome rze  
zy nieodmienione: tedy to blišša be  
dzie otrzymáć / niz pozwany Dále by  
powodna stroná postpewátá / mo  
wiac: Gdyž mi Decretem Sadowym  
jest dowod Gierady po smierci moiey  
křisťiey pozofstátey przysãdzoney / ktore  
go ia ináčey wćenitć niemoge / tedno  
aby P. przy Sedziem y Lawnikách o  
tworzył gmáchy / y křynie: A tak pro  
še / aby mi to nákazano bylo. A pytam  
ačž tego niema wćynitć wedle práwá /  
albo křuže od wšytkich gmáchow / y  
křyni swych do wředub potozć / niz stad  
oderdžier: Pozwanyby przeciwo temu  
mowit: Gdyž powodna stroná chce w  
řednie / y zá decretem wšytm gmáchy  
otwieráć: a tam niemáš nic coby iej  
naležáto / pytam ná právie / ačž sie nie  
ma wšitć / ieslibý tam nie náležáto nic  
coby iej naležáto / aby mi takowa zez  
řywosć dostáćećnie nágródžitá: Skaz

12

za / poniewaš Páni chce wiesć Sed  
dziego y Lawniká do iejo miesćkánia /  
a tam chce Gierady ná niepewna su  
kãć / a Pan domaga sie iřtore o nágró  
dzeniu zelywosći: przeto / y powinná  
przez swego Procuratorá iřtore wće  
nitć wedle práwá. Potym ieslibý wed  
ług Sadowego wznánia niemáš  
oná náležáto / co do Gierady naležace  
go / coby kólwiel bylo / to wšytko Sed  
die / a Lawnikámi iey przysãdza / y od  
dážá. A ieslibý tam nie takowego nie  
náležáto / tedy przepada Sedziemú wi  
ne y stronie nagrode. A potym o one  
Gierade niemože wiecey čynitć / prze  
ciwo pozwanemu. A pozwany też  
gdyby w niego co takiego náleženó /  
takže przepada wrzedowi wne / stro  
nie nagrode / y Powod moze o drugie  
rzezy z nim čynitć / ktorych niedostáie /  
ktorychby dowiesć moglá / ieslibý nie  
byly odmienione.

Náš wiedzicć že Gieradá przemie  
niona bywa w inše dobrá / a časem do  
wtorych y trzecich tak przychodzi. Já  
ko gdyby ktora Páni miáta dziewke zá  
mezem / ktora by niewziawšy od máti  
Gierady / wmarlá / tedy one Gierade  
zofstáta / Wnežki y Práwnežki biora.  
A ieslibý bez plodu wmarlá / tedy gie  
radá zofstáie / y wpada zášie ná Matka  
albo Bábę.

Mogłby kto sprtáć: Gdyby Má z w  
márt zofstáwinyšy dzieci / z křoremubý  
Matká nierozdzielnie do smierci mie  
štáta. Po smierci iej Synowie niepo  
dziewaliby sie bráć Gierady / zwtaščá  
ieslibý dziewki nie byto / albo ieslibý by  
ia Pásierbicá / albo Potsiostrá. A bítá  
by też křewna po wrzećienie / albo wta  
šna dziewka / albo inša křorakolwiek  
ná křoraby Gieradá przypádtá / y wpo  
minálibý sie iej. Synowieby sie też w  
dánia Gierady niezbramáli / w tymby  
oná ktora Gierade bierze / náležáto w  
křyni štuck / albo postaw / šitá ná křo  
regoby iej Synowie w dác / niechcieli  
mogali to otrzymáć / čili nie? Odpo  
wiedz že powinni w dác / bo do Gie  
rady naležy. Ale ieslibý ono náleženó  
byto w mežowym miesćkání / albo w

m.S.S.libt.  
art. xv.

I.S.S.libt.  
art. xv.

tego

tego strzyni / tedy to słusniey zostate  
przyniemych / y do dziedzictwa / a nie do  
Gierady przyłączone być ma.

13 Do tego masz wiedzieć / że żony w sy-  
skich rzemieślnikow / którzy sie rekomá  
żywia / máis przestáć ná swey Giera-  
dzie. [ ale ná statek / albo cáig do rze-  
mieśta należacy / niema sie targać ].

14 Wszakże tkaczy / y sukieniczki / y insze  
tkaczstwo robili / ktoregoby masz nieró-  
bit / tedy ono naczynie wśytko do giera-  
dy będzie należało. Do ktorego też má-  
to być przyłączone [ trosná / rany / kolo-  
woty / bará / okowki / iedwabie / fárbo-  
wáne / ktoremí robia / przedzá / fárbo-  
wána / wárzona / y surowa. [ y wśytko  
co iedno do tego rzemieśta należy / giera-  
dą jest ]. A iesliby co rzemieślo masz  
robił / y tym sie żywit / tedy naczynie dzie-  
dzictwem / a nie gierada będzie. A biał-  
tagłowá ktora bierze po bliskiej swey  
gierade / tego nie weźmie / nie wiecey /  
iedno to / co słusnie do gierady należy /  
iáko len / przedzá / plotná / etc. co zma-  
ta miała w swym wżymaniu / iáko w  
tercie słybat.

15 Wśycky tedy rzemieślnicy [ iáko  
Stonicy / y ci którzy iedwabie robia /  
Málárze / y Gólsłarowie ] cokolwiek  
máis sprzetu w rzemieśle ktorym sie ży-  
wia / y ktorego záwse wżywaia / to do  
dziedzictwa / nie do Gierady należy.  
Wszakże cokolwiek żoná ma w swym  
zámknieniu albo strzyni / do ktorey za-  
den kluczá nie miał / iedno ona samá.  
Tákie cobykolwiek było [ ná ścienich /  
albo ná táwách / w komorze ] ku ochodo-  
stwu iey / iáko sa kóbierece / opony / y in-  
se tákowne / gieradą jest. Ale iesliby in-  
dzie to náleżiono / nie pod iey kluczem /  
dziedzictwo jest. Złotnik cokolwiek ma  
złotá / y srebrá / z ktorego wstawięnie  
robi ná przeday [ tákże y robione sreb-  
ro ktore jest przedáyne ] dziedzictwo  
jest.

Iesliby Piwowar miał kóciel do wá-  
rzenia piwá / wlepiony albo w muro-  
wany ná pewnym miejscu / ná ktorym  
by záwse stat / ktoregoby kóciá sam w-  
żymał / y warzał w nim piwo ku żywno-

sci swey / a żadnemu go infsemu niená-  
mował / tedy do dziedzictwa należy. A  
le iesliby go infsym náymował / a sam  
w nim nie warzał / do Gierady / nie do  
dziedzictwa należec będzie. Tákie ká-  
dzi / korytá / y insze naczynie browárne  
do wárzenia piwá należace / iesliby go  
náymował innemu / do Gierady nie do  
dziedzictwa należy. Gospodarze do-  
mow / góścinnych / cokolwiek posćieli /  
przesćieradł / wezgtow / y infsch go-  
ścinnich potrzeb máis / do dziedzictwa  
należy. Ale iesliby żoná osobno w swey  
strzyni / posćielne rzeczy do potogu / ál-  
bo y ku infsey počimósci miała / tedy  
do Gierady należy. Ktorech iesliby nie  
miała / tedy ma być odprawioná po  
śmierci meżowey / tożem wstánym / one  
pospolita posćiela góścinná : wśákie  
tákie wstánym iáko do potogu / ma być /  
z káždoy rzeczy po trogi / to jest [ trzy  
pierzyny / trzy podobski ] + tozá trzy +  
pará + w Niemiecckim stoi trzy parý +  
przesćieradł / tákże y infsch rzeczy do  
ochodożenia / tożnego / potrzebnych / po  
trzy sicuti / á to weźmie zá gierade. Ale  
zá tákiego gospodarzá / żaden niemoże  
być rozumian / iedno ten co wstáwie-  
niepospolicie góście stáwia. Do gdyby  
kto ná czas kšáje / albo iákiego zacne-  
go pána / z tego slugámi w dom przyiá-  
ten niemoże być zá tákiego rozumian /  
ale iedno ten ktory góście / y przycho-  
dnie wstáwięnie stáwia / y chowa.

Rzecznik ktory ma owce / woły / y infsy  
dobytek / ktoryby ná rzeż / albo ná iáki  
bit / to do dziedzictwa należy. Ale iesli-  
by miał owce / ktoreby ku požytkowi  
swemu / komu infsemu / náymował + te  
do Gierady należy +. Iesliby też miał  
domá / ktore / dwie / trzy / y wiecey / ku po-  
žytkowi domowemu + do dziedzictwa  
należy +. Iesliby do gierady / n. ale  
ktory do dziedzictwa należy. Do giera-  
dy też należy / y infsch rzeczy / wiele  
ktore nie sa w tercie opisáne / iáko +  
dárte pierze + strzynie / z listwámi / y z  
podniešionym wiekiem / tech iesli nie-  
ma / tedy te weźmie ktore wnoslá do  
mezá : á zwláscjá / te do ktorech samá  
klucž nosila. Tákie páse / iedwabne / sre-

brnc ná

brne ná ochodostwo / niewieście / wrobie-  
ne / kubek / ieden do picia / iesli / iesli / ko-  
newá / iedná / stół / ieden / żydla / iedná / y  
stół / ktore iesliby ich bylo / y wiecey / do  
Gierady należy.

19 Masz wiedzieć / że naczynie srebrne  
do picia [ y stół ] nie z powinności /  
ale z iáki dáwa / przeto / to iesli ná wo-  
ley tego ktory Gierade wydáie / co chce  
z tych rzeczy dáć.

Spytalby kto / iesliby Masz / cásu do-  
brego / zdrowia / żony swey / zá pilná po-  
trzeba / iáty / iey / albo infse / lenoty / zá-  
stáwił / á potom / żoná / rozniemogwśy  
sie / wmará / bliśža / iey / domagáby sie  
Gierady / á onby / mowil / że / zá / potrze-  
ba / zá / dobrego / zdrowia / żony / swoitey /  
iáty / przedał / albo / zástáwił : y / potom  
one / pieniádze / w chorobie / iey / strawił.  
Onaby sie / przedsie / domagála / gdyż sie  
pryznal / że / ie / zástáwił / on / nie / żoná /  
iácz / niema / zá / nie / odpowiedáć : Onby  
przedsie / powieđziáł / iże / to / zá / potrze-  
ba / wéjnit / iże / żone / tym / żywit / á / stálo  
sie / też / to / z / wola / iey / + w / czym / iesli / mi-  
chca / wiáre / dáć / dobrze : iesli / nie / chca /  
tedym / te / gotow / dowieść / iáko / práwo  
nákaze. + Odpowiedz ná to. Iesli / Masz  
może / dowieść / świadectwem / onego / y  
ktorego / sa / te / rzeczy / w / zástáwie / iże / to  
wéjnit / zá / dobrego / zdrowia / żeninego /  
tedy / ich / Masz / nie / powinien / wykupo-  
wáć / ale / ona / ktora / dochodzi / Gierady /  
ma / ie / sobie / wykupić / iesli / chce / á / on / ma  
być / wolen. Wśákie / iesliby / to / Masz / ná  
potrzebe / żenine / zástáwił / albo / iáko  
Polwiek / oddáł / tedy / tego / ma / przysie-  
ga / potwierdzić / iesli / mu / w / tym / wiáry  
nie / dáia. A / gdy / to / wéjnit / tedy / iuz / ona /  
krewná / o / ma / to / wykupić / swemi / wta-  
śnymi / pieniádzmi.

20 Mogłby tu kto spráć : Gdyby co do  
Gierady / albo / żergwetu / należacego /  
tákie / zástáwiono / byto / iesliby / tego / po-  
spolitem / grosem / wykupić / niemiano /  
niżliby / ow / miał / swym / wykupowáć /  
gdyż / on / z / tego / požetku / żadnego / nie  
wziáł / ale / one / pieniádze / w / spólny / po-  
žetek / sly. Odpowiedz / że / słusnie / ten / ma  
wykupić / ktory / spadek / Gierady / albo  
żergwet / bierze / to / dla / tego / nie / powi-

nien / pospolitem / grosem / wykupowáć.  
Je / wmarły / ábo / wmará / zá / żywota / swe-  
nikomu / nie / powinna / nie / byá : ktemu  
te / rzeczy / iesze / w / ten / cás / Gierady / nie  
były / gdyż / dopiero / po / śmierci / iey / Gie-  
rada / sa / názwáne : przeto / on / też / nie / iá-  
ko / Gierade / ale / iáko / swe / wtaśne / rzeczy /  
zástáwiáł / albo / zástáwiáá. A / iż / żaden  
wiecey / práwa / ná / drugiego / wlać / áni  
przymrzeć / nie / moze / iedno / to / co / sam  
ma : á / zmarłaby / byá / żywa / przecie / iesli  
by / chciála / mieć / swe / rzeczy / musiála / by-  
ć / byá / wykupić. A / iż / też / práwo / przy-  
mará / krewney / swey / ktore / samá / máia :  
przeto / też / tá / ktora / Gierade / bierze /  
swym / grosem / powinna / tákowne / rzeczy /  
zástáwione / wykupić. [ Stadze / podcho-  
dzi / ona / regulá / práwa / że / gierad / ál-  
bo / żergwet / nie / mogą / być / ták / zwáne /  
po / żyw / albo / zwána / ten / albo / tá / po  
ktorey / śmierci / oczekáwa / bliśža / albo  
bliśža / Gierady / albo / żergwetu / ale  
ktoro / wmrze / dopiero / sie / stáwa / Giera-  
da / y / żergwetem ].

21 Sprzedalbyś iesze / iesliby / niewiáślá /  
chorá / y / o / zdrowiu / swym / warpliwa / w  
chorobie / Gierady / ktoremu / kšiedzu / od-  
dáá / z / rak / swych / krewne / swe / od / tego  
oddalivśy / nie / bez / krzywdy / ich / á / ná / to  
by / Masz / zezwólił / podobno / dla / tego /  
iże / iey / sam / otrzymáć / niemogł / przy-  
ktorym / by / dárze / y / świadkowie / byli / á  
oneyby / bliśey / nie / byto / áni / by / ná / to / nie  
zezwalála. Zá / onym / dárem / wyniesłby  
on / ktoremu / to / pize / bog / dárowano / z  
domu / one / gierade. Po / śmierci / żeniney /  
bliśža / krewná / vpomináby / sie / mezo-  
wey / gierady. Onby / powieđziáł / że / o / za-  
dney / Gieradzie / niewie / bo / ia / żoná / zá  
żywota / swego / pize / bog / dáá / á / ták / zez-  
cheli / ia / mieć / niech / mu / sie / vpomina.  
Onaby / go / zá / tym / do / Sadu / pozwać / dá-  
lá / y / wéjnitaby / ná / stárgę / temi / albo  
táktimi / słowé : Pánie / Sedzia / zá / iuz / ná  
P. że / on / Gierad / ná / mie / po / śmierci /  
bliśkiey / mey / przypáda / zá / trzymáwa /  
ktora / sobie / sciucie / ná / dwádziesć / złot-  
nych / y / pretam / ná / práwie / co / ná / to / mo-  
wi : Ná / przeciwo / temu / by / pozwany  
żádat / Gwaru / po / stronie / powodney /  
ktorey / ma / Sad / ná / kázáć / á / ták / omy / p-

L ij Gwar

Gwar powinien powod obreczyć po  
 Ktorym Gwarze / y po obreczeniu tego  
 weymyliby taka odpowiedz: Zoná mojá  
 gierade swa / za żywota swemi rekoma  
 ná milosiernie weymyliby / dla zbawienia  
 swiego dáta y dárowála. Czego dowo-  
 dze tymi Ktorzy przytym byli świadka-  
 mi / że te rzeczy inemu sa od Zony mo-  
 jey dárowáne / y prze zeń wyniesione:  
 wśakże iesliby mi w czym wiecey wino-  
 dála / tedy m sie tey gotow vspráwiedli-  
 wić / táko práwo nátaze: a ták pytam  
 ná práwie / ač niem: m byc wolen: Os-  
 náby zás mowila: Gdyz to zeznawa ze  
 byt obecnie przy ot dalemu tákowey  
 Gierady / a niewiásta zadnych dobr od-  
 dálic niemozie bez przyzwolenia mezo-  
 wego / táko wlasnego opiekuna swiego:  
 A iz on ná to zezwolit / mnie ku wiel-  
 kiej skłodsie pytam ná práwie iesli ma  
 byc od odpowiedzi wolen / albo co jest  
 wedlug práwa: Skaza ze tá wemow-  
 ka mie / ca niema / ale powinien odpo-  
 wiedzac wedle práwa. Moze tez y in-  
 firm sposobem przeciwo meżowi pos-  
 tepowác / to jest / moze go obwinic / ze  
 byt przytym / kiedy Zoná oddalála tá-  
 kowa Gierade: tedy powinien bedzie  
 námienic / iesli byt albo nie byt. Jesli  
 odpowie ze byt / tedy ták ma žátowác.  
 Gdyz maż y káždy wierny opiekun po-  
 winien przestrzegác sieroty: a o obli-  
 wie maż Zony swey od skody / polki zy-  
 wa: a krewna mojá bebac w opiece / sa  
 go w pádla w niemoc / w Ktozew odda-  
 lita dobrá swoié / ciego wedlug práwa  
 weymyliby niemogla: y on sie w tym pol-  
 zat / nie ták / táko prawdzivemu y wiera-  
 nemu opiekunowi przyslot: a ták py-  
 tam ná práwie / ač mi tákowey skody  
 nágrázdzac niema: A tu masz niektore  
 rzeczy potrzebne wiedzic / táko sie maż  
 ma opátryc / aby do skody nieprzyslot  
 iesli Zoná tego gierade oddali. Abo  
 wiem káždy Maż gdy mu sie Zoná roz-  
 niemozie / powinien sa opátryc wes-  
 dlug potrzeby / a nie tylko sa opátryc  
 powinien / ale pomnien tey zabronic  
 tego cinić / coby komu ku skłodsie byto.  
 No to jest powinność dobrego opie-  
 kuna: gdyz żadna sierota bez przyzwo-

q. S. S. lib. i. art. xxxvii.

22

r. S. S. lib. i. art. Lij.

s. S. S. lib. i. art. Lij.

lenia opiekuna swego nie oddalic / ani  
 dárowac nie moze: Przetof iesliby sie  
 iaka skoda stala za niedbaloscia opie-  
 kunowa / powinien sa nágródzić / a nie  
 wymowit go niebytnosc / albo niewiá-  
 domosc / boby y ták byt falszym opie-  
 kuncem / y coby sie polwief skody przez  
 tego medbalosc stalo / tedy powinien  
 za te skode odpowiedzac. + Abowiem  
 gdy kto wrzad / ták ná sie przyymie / te-  
 dy / tuz musi y skode Ktoraby sie mu ná-  
 wrzedzie tego stala / ná sie wstac / przeto  
 ze on ma byc obrońca / y opátrycielem  
 onego wrzedu: záczym skode Ktoraby  
 sie medbaloscia przy bytnosci tego stala /  
 nágrázdzac powinien +. A iesliby  
 Maż rzekl ze przytym nie byt / kiedy to  
 Zoná tego weymyliby / ani o tym wiedzial  
 y owsem pierwew niz przyslot / tuz byto  
 terzejy z domu wyniesiono / tedy sie tu  
 bliższy Maż odwiesc / nizby go kto po-  
 konac miał. A kiedy sie spráwi / tedy / a  
 sie ona ma Gierady domágc / y tego  
 domu sa dárowano. Iesliby tez Maż  
 powiedzial / ze táko mogli z narwetka  
 pilnoscia chciat tego zabronic / choc  
 tego dowiesc ludmi Ktorzy przytym  
 byli / ale niemogt. Powodnaby stona  
 mowila / bvs mi byt dat znac / nálasta-  
 bym byt ráde / przeciwo temu: tedy  
 bedzie powinien odpowiedzac / a to wza-  
 gledem opieki: bo przy tákowych rze-  
 czách máia brwac / ci ná ktore one do-  
 bra máia spásć / ináčey tedy dar on  
 niemaży. Ale iesliby to Zenie swey o-  
 znamit / i ze bez przyzwolenia przwia-  
 ciot nie dárowac nie moze / y tego sa-  
 motrzec wedlug práwa dowiodl / tedy  
 o to żadnego wcierpienta miec niema /  
 choćy tego bliższy oney krewney nie-  
 oznarnit / bo kto ciego potrzebuie / ten  
 tego ma byc pilen +. Bliższa Ktora bier-  
 ze gierade / ma wstac / to ze meżowi / to  
 dla wietkej wciwosci postanowiono /  
 bo tez y to co kolwiek biateglowy bio-  
 ra / dla ich wciwosci postanowiono.  
 A ták tez slusnie biateglowy máia miec  
 w wciwosci práwo / ktore nie innego  
 w sobie nie niesie / jedno wciwosc. A iz  
 tez nápisano / ze gierady / zaden nie bier-  
 ze / jedno bliższa / po wrzecieniu / tedy y

tu masz

tu masz wiedzic / ze iesliby niewiásta  
 niemáiac dziewki / zadney / zoslawila  
 Syná / ktorzy miał pierwse swiece-  
 nie / tedy ten bierze gierade / przed ciota-  
 kami. A iesliby byl y zá / y dziewka / tes

dyt. / spolnie wezma Gierade / Ktora tez  
 po Lácinie w práwie zowa páraferna  
 to jest Sprzet / Ktory jest w domu mezo-  
 wym w spolnym wzymaniu / [ a pierwew  
 bywa odpráwiona / u. niz / zergweth. ]

r. S. S. lib. i. art. u. S. S. lib. i. art. xxvij.

# Artykul xxiii.

## Summa Artykulu.

- 1. Stráwie domowey.
- 2. Stráwa iednego roku co jest.



**M**óna po ómierci meżowey / do ónied-  
 nych rzeczy / wedlug mieyst / ieg práwa / to práwo  
 ma / gdy sie od dzieci Meżowych oddalic chce.  
 Iesliby máia opráwa / albo dożywocie ná sol-  
 wárku / albo dw orze / w ktorym Maż / tákch rze-  
 czy stráwnych odumarl / ták bierze Zoná po  
 wysciu / trzydziestego dnia / w syntkiego / co ná cá-  
 ly rok nágotowano bylo / polowica / oprócz tych  
 ktore do dziedzictwa naleza / bo ty bliższy potomek / albo meżow prá-  
 wy / dziedzic bierze / ale nie Lenny. A iesliby nie tam byla opráwa / Ze-  
 niná / gdzie sa / tákowe rzeczy stráwne odumarte / tedy tam nie wiecey  
 nie weźmie niewiásta / iedno tyle / ileby ich mogla stráwic / do tego  
 czásu / polki iey wiána nieodloza. A niepowinna wyprzatnac / imienia /  
 albo mieysca onego / polki za maż nieporzdzie / wyiow / syby / sa potome-  
 Kowie / albo práwem / albo dobrami / albo w dobrey woley / iá / kol-  
 wiel ináčey odpráwili. A iesliby rekoiemstwo / za to miála / tedy o to  
 potomkow moze nie vpominac / ale skoro weźmie wiáno / tedy ono /  
 mienie / pusćic / y wyprzatnac / powinna: przeto / ze obietnicá / y postláno-  
 wienie / albo Wilkierz / práwo odmienia. Stráwa / iednego roku / jest  
 to / co kolwiek ná cály rok ná stráwe domowa / nágotowano / jest.

S. S. lib. i. art. xxij. L. viij.

S. S. lib. i. art. xx. lib. i. art. xxx.

## Glosa.



**D**o stráwne rzeczy / dostá-  
 tecznie opisnie / text artyku-  
 lu / niniejszego / to jest / ze sa  
 te rzeczy / ktore / ku potrzebie / do-  
 domowey / Maż / ná cály rok  
 nágotowat. Do tych / tez / przynaleza  
 miesá / wśelákie / solone / y wedzone / slo-

niny / koldw / serw / kletbáse / másto / sádto /  
 sol / miód / rebw / sledzie / y inke / wśelkie  
 sutedne / rzeczy / y / tárnyn / ktore / nágotowa-  
 né / sa / ná cály rok / ku potrzebie / do-  
 mowey. Do tych / tez / nalezy / zboze / srody /  
 piwá / miód / winá / y inke / piéca / ku w-  
 zywanu / domowemu / zgotowane / Kto-

L. iij. tych

a. b. d. lib. i. art. xxij. b. S. S. lib. i. art. xxij. c. S. S. lib. i. art. xxij.

tych wszystkich bierze zóna połowice / jeśli on solwark w którym te rzeczy są / jest tej w wienie zapisany. Ale jeśli by oprawy na nim niemiała tedy nie wiecy nie bierze / jedno tyle czymby sie mo- gła wychować. a. po ki od prawiona nie była. Do tych. b. tej niekorzy przysła- żaća karmna wieprze. Tu maś wie- dzieć ze po ki Maż żyw pory zóna ani

wiana / ani siarwnych rzeczy nie dzie- dzicy. bo wszystko przy mezu zostaje: ale kiedy ie wezmie po śmierci meżowey / a meza innego mieć nie będzie / tedy ie dziedzicy na bliższego swego krewnego / nie na meżowego. Jesli by sie też maż tym żywił / y takowe rzeczy przedawać zwykł / tedy do dziedzictwa należa / a to według Wilkierza.

# Artykuł xxv.

## Summa Artykulu.

- 1 O Hergwecie.
- 2 Hergwet co jest.
- 3 Starysy czemu mieć bierze.



**H**ergwetu należy naprzód koni powoony / albo co lepszy / niżow osiodłany / miecz / tarcza / zbroia / co lepsza / na jedne osobie / żaty powszednie / pościel woienna / to jest / to- żko / pierzynka / y z poduska / dwie przesćieradle / miednica / rącznik / obrus / kociel y z hakiem / albo co takiego : a to jest prawy Hergwet [ażkol- wiek do niego niekorzy y inże rzeczy przysła- żaća.] A i sli by czego z tych rzeczy niedostawało / tego niepowinna- dać / jeśli przysiaze ze tego nie t / lo.

## Glosa.



**A**ko bialagtowa bliżsa po wrzecie. a. bierze giera- de po śmierci bliższej swey / tak też / Meżczyzna bliższy po mieżu bierze Hergwet po bliżsim swoim. A. b. Hergwet nie innego nie jest / jedno sprzet woienny. Przeto / kto chce brać Hergwet / ma być bliżsim po mieżu. Ale iż artykuł trzeci / kfiag pierwszych Spec: Saxon: w tem czyni warpliwosc nie taka / bo tam tak stoi: ze tak po mieżu / tak y po wrzecie / biera w rowny dział dziedzictwo. a. Korzy sa w rownym stopniu bliżkości. Tedy to tak maś ro-

zumieć / że do dziedzictwa rowno ida / y ro- wno sie nim dziela. Ale iż owi po wrze- cenie biora Gierade / a nie przypuszczają do niej innych / przeto też / ci po mie- żu / stufnie Hergwet przed innymi bio- ra / y tak sa sobie rowni. A tak / e. po mieżu bliższy / starysy biora miecz / na- znać obrony y opieki / a żaden drugie- mu nie powinien służyć na swa srode. Acemu też / iż on ma wietfa piaca / wza- gledem opieki / niż inży / przeto też / stu- finie wiecey ma wiać. Gdy dwa / abo trzy / do jednego dzie- dzictwa / albo Hergwetu należa / tam starysy dzieli / a młodzy w biera.

a. S. S. lib. i. art. xxij. b. S. S. lib. i. art. xxij. c. S. S. lib. i. art. xxij. d. S. S. lib. i. art. xxij. e. S. S. lib. i. art. xxij.

Arty

# Artykuł xxvi.

## Summa Artykulu.

- 1 O dziedzictwie / y co do niego na- leży.
- 2 Dziedzictwo co jest.
- 3 Dziedzictwo dziedzica niema tros- takim sposobem.
- 4 Dziedzictwo co naprzod płaco- no być ma.
- 5 Każdy który spadek bierze / powi- nien cokolwiek.
- 6 Miecz co znać.
- 7 Opiekunowie trojący sa.
- 8 Bliższy po mieżu opieke wścić powinien.
- 9 Pożreki opiekunowe także.
- 10 Dobra dziedziczne oddalone być niemoga.
- 11 Przyczyny dla których dobra sie- roce przedane być moga.
- 12 Dawności także sierota przemi- ś.
- 13 Wolności široce.
- 14 Władza opiekuná.
- 15 Sierota bez opiekuná nie niemoz- że czynić.
- 16 Opiekun bywa dawan máiacym pierwey opiekuná z pewnych przy- czyn.
- 17 Opiekun także ma być dan.
- 18 Gdy ich wiele do jedney opieki na- leży / co czynić Sedzia moze.
- 19 Sedzia moze przymusić do opieki.
- 20 Z opieki także sie kto wymowie mo- że.
- 21 Na opiekuná kto żatować moze.
- 22 Przyczyny / dla których kto opieka traci.
- 23 Opieká także sie kończy.
- 24 Lach także dowodzić.
- 25 Meżowa opieká nad zóna / czym ro- zna od inżych.
- 26 Zóna bez woley meżowey nie czynić niemozie.
- 27 Opieká co jest.
- 28 Opiekunem kto bywa rzezon.



**D**ziedzictwá w prawie mieyskim należy / według rowności / rodzaiu / wszelaka / własność nieoddalona / wszystko złoto y srebro / które nie jest robione na ochodstwo / niewie- ści / sułno y płotno niekraiane / welná / konie / woly / swinie / ktore z dworu / albo na pole wy- chodza. Ale wieprze bite y robane / nie do dziedzic- twa / ale połowicá / do żywności domowey / a połowicá do dziedzictwa / należa. Bo żywność domowa / jest to / co na cały rok / nagotowano. A tak / całe wieprze do dziedzictwa na- leża. Także / polcie / stoniny / srodry / żyto / [srodowe] / strzynie / macznie / strzynie / y inże proste / strzynie / stoly / stolki / lawki / [pasy] / hant wosy / [nacznie do palenia wode] / kadzi / ktore na mieyscu stoa / panwie / forky / wszystkie / (okrom jednego / w którym chusty / pizora: bo ten do Gie- rady należy). Nacznia / albo kuffy / prozre / kury / y inży / pracy / pái / ko- tki / mozdzerze / y wszelakie / woienne / potrzeby / zbroie / tarcze / opzocz / tych / ktore

S. S. lib. i. art. xxij. et xxiii. lib. i. art. xxij. L. M. ar. viij.

ktore

S.S. lib. ar. xxij. lib. iij. ar. xxxix.

ktore do hergweru należa: Ktemu wszytko naczynte srebrne/oo dzie. dzicwa nalezy. A iesliby dwa/trzey/albo wiecey do iednego dziedzicwa/albo do hergweru należeli/tedy młodzy wybierat. Ale katar. szy przed sie bierze miecz przed infemi.

Glosa.



Do dziedzictwo nawietse trudności prawa y roste rki zasie bywają przeto artykuł ninieszy mianuie to wysytko cokolwiek do dziedzictwa nalezy.

a.S.S. lib. i. art. v.

b.S.S. lib. iij. art. lxxv.

c.S.S. lib. i. art. xxvii.

d.S.S. lib. i. art. xxxvij.

e.S.S. lib. iij. art. xxxi.

f.S.S. lib. i. art. xxxij.

g.S.S. lib. i. art. vi.

Do czego masz wiedzieć/ że dziedzictwo nie infego nie jest/ iedno spadek wysytkiego prawa ktore miał zmarły [cziaśu śmierci] do dobr swych. A tak kiedy dziedzic. chce wnidz w ono imienie/ktore przodek tego miał/tedy tego napierwey potrzeba: aby zmarły miał dobre y pewne prawo do onych dobr/ chcieli aby ono obdzierzał zupełnym prawem. Wo iesliby sie to okazało/ że zte prawo zmarły miał/ iedno gdyby go z pewnych przyczyn onych dobr odsadzono/tedy też y dziedzic żadnego tam prawa mieć nie bedzie. Kzetyliby tu podobno kto ponieważ dziedzic ma obdzierzeć to prawo ktore zmarły miał. Pktam/iesliby zmarły miał prawo ztożynne/ albo występne na sobie/ tak żeby o to na gárdle karan być musiał/ a dziedzicby też dobrá one krádzio ne po śmierci tego w dziedzictwie nálezł/ miał on dziedzic ta śmiercia być karan/ ktora przodek te° cierpieć miał czyli nie: f gdyż żaden lepszego práwa drugiemu zostawić niemoże. h. teo dno takie/ iakie sam miał. Uád to/ gdyby kto żatował na zmarłego/ tedy dziedzic ktory dobrá bierze/ powinien na ono odpowiedać. A tak iesliby co zmarły z ubliżeniem y krzywda cziaśu otrzymał/ co by mogł być do wrzedu po ciagnion/ tedy to dziedzic wrocić powinien bezie bo sie nie godzi żadnemu z drugiego škoda bogacić. [Wszakże gdyby komu zmarło w czym krzywda uczynił tedy oney krzywdy dziedzic tego

niewinien]. Masz też wiedzieć/ że dziedzictwa niektorzy tak odumierają/ że po nich żaden dziedziczyć nie może/ ty one dobrá nie dziedzictwem inż/ ale zawiędzionym y wręcconym dobrem beda/ a to sie stáie troiako. Naprzód/ iesliby w Szrankách/ albo oprocz szrankow przeswiadczon był/ że przeciwko Kzety. c. albo páństwu zdráde uczynił/ a toby nań dowiedziono było w tymby umárt: tedy chceli potomek dziedzictwa albo dobrá tego otrzymać/ powinien na to ná miescu orzáz swego odpowiedać. Druga / iesliby. d. rok y flesz niedziel trwał w wywołaniu. Trzecia / kiedy kto boiázniá karánia sam sobie śmierć záda: iakó wieszien/ gdy w rozspácz przydzie lichwiarze/ kosterowie [ci ktoryz wiary niezachowáją] ktoryz Miástru/ albo Kzetyz polspolitey lichby uczynić nie mogą ztożynne/ czárowniccy/ czárnokszesnicy/ gdyby ktoremu tákiemu dyabel kárku nátomil/ tych dobrá nie ná dziedzicá/ ale do skárbu spadaia. Ale iesliby sie kto zábit z myslenia z gniewu/ z choroby/ iakó sa ci ktoryz od rozumu odchodza/ saleni/ bledni. w. tych dobrá nie do skárbu/ ale ná dziedzicte przypadáia. Ten tedy ktory dziedzictwo bierze/ syn albo dziewká/ albo ktokolwiek inzy mezzynná/ albo białogłowa/ powinien naprzód cęladzić/ myto zaslužone/ im przy wiedzianiu obbiecane popláć: ktorego iesliby sie dziedzic przat/ a pláć go niechciał/ choebly bylo zá put roká/ albo zá cáty rok tedy slugá bliższ przysiega. t. otrzymać myto swe/ niźliby go miał dziedzic zá przel/ odp przysadz. Potym powinien pláć iásne według g. práwa po w. mártel rece dowiedzioe długi/ a ten ktory sie wpomina/ powinien ná mieca

nie škad

nie škad on oług wrosl/ iesliby tego po nim dziedzic chciat. h. Wo długi ktoryz z krádziez/ z lupieżniá z gry wrosl nie powinien pláć. Iesliby też kto własności dziedziczyney y po cziaśu śmierci przypádley odumárt/ z ten z adnych długow dziedzic pláć nie powinien: przeto że takowa własność bez przyzwolenia potomkow oddalona być niemoze. f. To sie podobno rozumie o stoiazym imieniu/ nie o prostym dziedzictwie/ y o tym gdyby zmarły ná stoiazym imieniu długow náczynil/ y ono záfántowat. Wo tak dziedzic ná ktorego takowa własność wpaada nie z stoiacego imienia/ ale z dobr ruchomych długi pláć k. bedzie powinien. Ale kiedy kto imienie stoiaze w pożyczánvch pieniadzách/ albo w inzyh długách záfántuie/ tedy tam powinien dziedzic ony długi z własności pláć: a o tym tu nieżer mowi glosa artykułu ninieszego/ gdy wspomina skárge od dlužnikow: Abowiem dziedzicne dobrá może k. s. zdy záfántowác: gdyż záfántowanie nie jest wręczenie/ albo oddalenie/ ale to zowa włázanie y zachowanie spráwiedliwosti wierzcielowi w długi te go: przeto y z stoiace° imienia dziedzic pláć powinien. A według polspolite° C. szarskiego práwa/ tedy musi káždy dziedzic długi/ ktorych zmarły ná dziedzictwie y ná stoiazym imieniu náczynil/ pláć: w swawólby bylo L. Enno/ z ktorego nie pláć nie powinno/ iesliby ná to Pan Lenny y dziedzic nie zewolit. Iesliby dlužnic/ albo wierzcielowie żatowáli/ f. o fant/ albo o rekoiemstwo/ f. ná onych dobrách/ y dowiedliby długi/ y wstawáli/ albo przewodziliby práwo ná oney własności. l. tedy máia być w oney własności w wiazáni/ y do possessyey pufszeni/ według práwa. Iesliby też Actor skárzył ná potomká/ z bylo wiecey dobr dziedziczyh/ niz to co on wlázuie/ a tegoby według práwa dowiedt tedy dziedzic we dwoy nasob ma on dług swoim pláć: wśákże sobie pierwew ma odlożyć/ to co ná potrzebu wydat.

Masz wiedzieć/ że káždy ktory iakó kólwiek spábeł/ kády dziedzictwo miał/ gierađe/ albo hergwer bierze/ musi być cokolwiek powinien: bo kto bierze dziedzictwo/ długi pláć musi. Kto Gierađe bierze/ ma toże wstáne. n. mezzoni zostáwić. A ten zá ktory hergwer bierze/ iakó bliższy po mieczu/ z wlaszcá starzsy/ powinien być obrońca y opiekunem zázam sierot swych brat. nic powinien. A dla tego starzsy naprzód bierze miecz ná obie stronie sierozszy/ z rekoiescia/ y z głowica. Jedno ostrze znáczy/ że on sieroty bronie powinien v Sadu: tak iakó ow ktory sie zá kogo z drugim w Szrankách býł/ ktorego też o opiekunem zowa. Drugie ostrze znáczy to/ aby wiernosc w opiece oney pilnie zachowat/ a nie czámit/ wśákż nie dopuszczał nic takiego/ co by sierocie ku škodzie prze tego nieopatrznosc być málo. Wo iakó ow ktory sie w Szrankách býł/ nie tylko to ma miec ná káżności/ aby go przesctwilit tego nieránit: ale y to/ aby sie sam nieopatrznie swym mieczem nie obráził. Tak kázy opiekun powinien tak cziníc/ aby y sierot [od przeciwitkow bronil] y strzegt tego/ aby sie zá tego niedbalstwem škoda nie stála. p. f. bo by ta nágrázác musiat. Przez te kolesé drewniána/ znáczy sie przysiega/ ktora Opiekun ná opieku czini/ bo sie żaden opieki poderzmowác niema ináczey iedno pod przysiegi y pod wiarą: przeto sa krzywoprzysiecy/ a y bezczestni/ ktoryz niewiernie y falszywie opieku spráwua.

Masz też wiedzieć/ że práwi opiekunowie troiácy sie w práwie ná dnuia. Pierwszy sa/ bliższy po mieczu. r. ci sa przyrodzeni opiekunowie y powinni opieku prziać. Drugzy sa wbránt y postanowieni: iakó gdyby Cielec zá zwota swe° opiekun y dzieciom swym obrat y náznáczil. Takow opiekun zá zwota postanowionu dobr sierocich wiskác/ albo zápisowác nie powinien/ dla tego/ że inż wiernosc tego wádo ma była Ocu/ ktory go ná to postanowil y náznáczil/ według práwa y zw

111 Gáiu

S.S. lib. i. art. xli. lib. i. art. v. S.S. lib. i. art. l. S.S. lib. i. art. lxx. m. S.S. lib. i. art. v. S.S. lib. i. art. xxxvi. o. S.S. lib. i. art. lxxii. p. S.S. lib. i. art. lxxv. q. S.S. lib. i. art. lxxii. S.S. lib. i. art. xxij. S.S. lib. i. art. xxxij.

Janu Ma. deburkie / waino kazdemu  
za zywota swego naznacze / y posiano  
wie opiekuny / kogo chce / chociaby tez  
w tym wposledzil / albo wzgardzil bliz  
niego swego po mieciu / albo inse kre  
wne / a tam inz on blizszy nie do opieki  
miec nie bedzie. Wszakze to Ociec ma  
wzgnic przed wrzedem / y tamze namies  
nie przyezny / dla ktorych krewnych  
swych za opiekuny miec nie chce: Jaro  
gdyby on krewny sluga niewolnym byl  
albo slonym / albo bezecnym / albo ies  
sliby mu stat o zdrowie / y byl mu glo  
wnym nieprzyjacielem / y inse tym po  
dobne / tego tamze zarazem dowiesc /  
wedlug prawa samotrzez powiniem.  
A gdy to wzyni / tedy dopiero bedzie  
mogi dzieciom swym obrac opiekuny /  
kogo chce / co sie tez przed sie przez de  
cret Sadowy dzia / y potwierdzic ma.  
A tak obrany y potwierdzony op  
iekun / moze byc w Wiestkim / y w  
ziemskim prawie opiekunem / ale w  
Lennym prawie niemoze. Trzeci o  
piekunowie sa Leni Pánowie / ktory  
sie Lennymi dobry do lat dziecinnych  
opiekacia / bo i kazdy Pan Lenny jest  
swego nieboroslego [ takze tez y kazdy  
Pan jest opiekunem tego ktorego re  
popuscil. ] Jesli tedy blizszy po mieciu  
opieka przyimie / powiniem sa wiscic /  
y one dobra dziecinne opatrzyc rek  
iemstwem niekazitelnym / to jest / ta  
kim fantem / ktoryby sie niepsowal / ia  
ko sa dom / solwarki role / y inne tym  
podobne. Niemoze tez opiekun zaden  
dobr dziecinnych psowac / albo pusto  
swic / fbo ieslby wydawal / albo sfawal  
dobre dziecinny / tedyby to musiaty  
niec na swo stode / nie na dziecinna. A  
powiniem na kazdy rok liczbe czynic  
y dobr onych / z wielka pilnoscia do  
gledac. W ktorych ieslby sie taka stoda  
da skata / albo sa na grabzac / albo przy  
sady / ze sie to nie za tego niedbaloscia  
skato / powiniem / a to przeciwo dzie  
ciom gdy lat dorosta sam iden. Jes  
sliby vmart sierota / .i. tedy ten ktory  
po nim dziedzictwo / albo spadek bie  
rze / moze sie od opiekuna liczby domas

gac / ktora on oddac powiniem : przy  
ktorey liczbe iesli mu niewierza / ma  
przysadz / tako sprawiedliwa / a co tyl  
ko przy czynieniu liczby / z ostatniego  
roku / to dla tego ze bywa rozumiano /  
iz przestych lat inz liczba czyni pok  
sierota byl zyw / ktorey niemiat / ani ma  
czynic / iedno przy bytnosci tego / ktory  
jest oczekawacym po smierci dziecin  
ney / ktory zawise ma kazdey liczby stu  
chac / y opiekuna z nicy quitozac. A  
takowy dziedzic powiniem tez opiekun  
nowi istota za gwar / albo za obrone  
od przenagabania wzynic. Stad sie  
znacy / poniewaz dobra sieroce naru  
sione / a na niepewna dawane / byc  
nie maia / ze ie tez slusnie opiekun  
opravic / y zapisac powiniem / na do  
brach swych / ktorych inz ani infemu  
zapisac / ani zawiesc / ani przedac / ani  
zaskawic / ani na ostatel / z rak swych id  
kinkolwiek sposobem puscić niemoze /  
bez przyzwolenia dziedzicow / to jest /  
tych / ktory sa oczekawacy po smierci  
ci sierocy. A na ostatel / by tez y ci  
zezwoлили / tedy on przed sie istota sier  
cie / y potomkom tego wzynic powi  
niem: wriawsi by w zapisie / ktorym o  
ne dobra opiekun wiscil / taka wymo  
wa byta. Wo condicia albo wymowa  
x. prawo odmienia / kiedy dowiedzio  
na badzie. A iz opiekun takie brzemi  
na / z strony dobr dziecinnych na sobie  
nosi / przeto tez z nich slusnie ma miec  
iaka kolwiek poiche. A tak ieslby do  
bra dziecinne byly na iakiey wlasnosci /  
dziedzictwie / rolach / winnicach / ogra  
dzied / chmielnikach / ktoreby budowa  
nia / y oprawiania potrzebowały / a one  
by opiekun nakladem / y groszem swym  
opraviat / y opatrowat / slusnie tez z  
nich woce / y poztaki brac ma / a z tego  
y. ni. powiniem zadenego czynsu da  
wac / wriawsi by go obiecat. A iakie i  
mienie przyiat / kiedy opieka przyimo  
wal / takie tez powiniem bedzie oddac /  
kiedy opieka spusciac bedzie: [ iako ie  
sliby przyiat rola ofiana / ofiana tez zas  
oddac ] powiniem. Ale tu wiedzic ma  
iz ieslby sierota lat tak dorosl / ze by sie  
opieka konczyla przed swietem Wrb  
nem /

u.S.S. libi.  
art. xli. Lij.  
f.S.S. libij.  
art. l. vij.  
s.  
u.S.S. libij.  
art. v.  
y.S.S. libij.  
art. l. vij.  
t.S.S. libij.  
art. xxiij.

nem / tam inz opiekun osieret / y praca  
na on rok traci / a one wshytkie poztaki  
sierota dorosly ma wzjac. Tof tez  
rozumiey / o inshych czastech: bo ieslby  
opiekun sieroce ogrode / albo inse do  
bra zbudowane / y oprawione przyiat /  
a chciaby ie dalej swym groszem budow  
wac / tak zeby z nich dziecie w nicie  
nosci / albo niemowietstwie swym / ani  
poztaku / ani stody spodziwac sie nie  
miało. W tymby dziecie wedlug prawa  
Lennego / do trzynastego / albo czterna  
stego roku przyslo / pierwey nizlby o  
piekun / z onych dobr poztakow  
brania prawo miec bedzie. Abowiem  
inz wiecey niebedzie w mocy / y wladzey  
opiekuna swego: gdy inz sam dobra  
swe rzadzic / y sprawowac moze: wsa  
ze przed sie dziecie powiniem opiekun  
wi naklad wroci. A pok dziecie ono  
lat niedoroslne / a onby dobra budow  
wal / tedy dotad poztaki wshytkie brac  
bedzie / a kiedy czas przydzie / tedy mu  
dobra zaste / tak iakie ie przyiat / odda.  
Wszakze ieslby opiekun w gote / y pro  
znie imienie wshed / a on grunt dzie  
ciom na szescie: to jest / na stode / abo  
na poztak swym nakladem napraw  
iat / y budowal: zwlaszcza ieslby imie  
nie takie bylo / z ktoregoby tak predko  
stoda / iako poztak przrdz mogt: tam  
opiekun / albo ieslby z siedl / tedy tego  
potomkowie poztaki brac / a sierotam  
nagrode czynsem wzynic maia. Jesli  
by tez po namientonym czaste / albo w  
ten czas / kiedy inz izto klos wypusca /  
y kiedyby ie inz zac miano dorosl sie  
rota / tedy tam opiekun z. bierze owoc  
albo ziarno / a sierota stome / albo gata  
sti winne. Stad sie okazuje / ieslby o  
piekun w dobrach dziecinnych vmart /  
y w ich possessrey zostawilby tez swoie  
dzieci / ktoreby one dobra bez wshytkie  
go przenagabania trzymaly / a w nie  
gwaltownie nie wchodzily / tedy pozt  
teki z onych dobr dzieciom tego przy  
chobza / a niemoga ich ani sieroty / ani  
zaden inshy z tego zeprez / na co rody  
cowie ich natozili: a zwlaszcza iesli sie  
a. o ony dobra nigdy prawa niezbraz

mat: bo ieslby sie zbraniat / tedy naklad  
y praca traci. [ A tak coby kolwiek bra  
to rzeczy / takich / ktoreby na szescie da  
wane byly / to wiecey opiekunowi niz  
sierocie nalezy. Tak to rozumietac /  
sliby ich zyst na szescie / pufszat iako /  
ieslby byly dobra dziecinne w rzeciaci  
ruchomych / albo w iakich kolwiek ro  
warzech ofacowane / na pewne piema  
dze. A ieslby ofacowane nie byly / a o  
piekunby ich tak tako swych wlasnych /  
iako mogt napilnicy sirzezt / w tymby  
zginety / albo by sie w nich iaka stoda  
skata / bez winy / y nieopatrzynosci opie  
kunowej: tedy Opiekun bez stody zo  
stanie / kiedy przysieze / ze do tej zguby /  
albo stody przyezny medal: a to iesl  
by y tego rzeczy przy onych byly potra  
dzione. Jeslby opieka y dziedzictwo  
na iedne osobie przyslo / tedy tego ani  
wisciac / ani liczby wzynic powiniem.  
b. Ale iesli sierota y opiekun rozne do  
bra maia / tedy z nich liczbe czynic sie  
rocie powiniem / y takze wiscic / iako y  
inshy. Jeslby opiekun y sierota dobra  
miele / nierozdzielne: iako gdyby sie brat  
siostra / albo brat bratem opiekat / tedy  
ten ktory opieka przyimie / liczby z opie  
ki czynic niepowiniem. A to rozumiey /  
pok opieka na sobie ma / w onych do  
brach nierozdzielnie miekta. Ale kiedy  
sieroty do lat przyyda / a dobry onem  
sierodzicela / tam dopiero liczbe wzynic:  
a ieslby on vmart / tedy tego potomel  
na iego miex / seu takowa liczbe wzynic  
bedzie winien. A iesli tez sieroty co o  
piekunowi na liczbe zostana / powin  
ni to placic / potomkom opiekunowym  
albo sie prawem bronit / po vmartey  
rece. A ne przod powiniem opiekun /  
albo iego potomel / dobr onych wzwan  
nie sierocie puscić. I ieslby na on ro  
zatowac chciat. Wo opiekun ani po  
tomkowie iego / dobr sierocy / przy  
wafszyc sobie sami niemoga / choci y  
sierota co winien zostat. Jeslby o  
piekun iasne y domodne dlugi za sie  
rote placic: tedy ieslby vmart / potom  
kowie iego blizszy sa pokonac sierocy  
w takowym dlugu / za nie zaplacowmy  
nizby sie oni odwiesc mieli. A tak opie

b.S.S. libi.  
art. xxiij.  
z.S.S. libij.  
art. l. vij.  
a.S.S. libij.  
art. xxiij.

Fun ma to mieć na baczności aby sprawa  
winnac opieki / sam w szkole nie przy  
sed. Abowiem sie trafia że kto zostá  
wi dzieci młode / ktorým zostáwi dobrá  
dziedziczne stoiace y leżace / zostáwi też  
długi / ktore ptácone być máia z dobr  
zmarłego / przeto aby sie tym opiekun  
przeciwko dłużnikom bronit / ma wies  
dzieć kto dziedzictwo bierze . ten dłu  
gi płacić [tyle ile dobr ruchomych sta  
wa] powinien. A ták sie opiekun ma  
strzedz / aby dobr dziecinnych ledá iáko  
nie przedawát / gdyż dziedzictwo za  
dne . d oddalone być bez przyzwolenia  
potomków niemoże. Jz tedy opiekun  
dobr dziecinnych przedáć / albo oddalić  
niemoże / tedy to dla tego / że ten co  
przedáć / powinien sie wścisć o przenaś  
gábanie. Czgo opiekun wścisć nieś  
może / bo gdyby potym on ktory kupit  
od sierot nágában był / á onby sie czas  
gnat do isca / ktory go w tym wárowác  
obiecát / tedyby go opiekun chocia by sie  
do przedania znal / w tym wárowác  
/ albo bronit niemogł. Wo gdyby sie  
rotý żátowáły ná opiekuná / iże on náś  
se imienie ktore miał w opiece swey /  
przedat ná coby my nie zezwálali [y  
latesny ięsej w ten czas nie mieli / á  
ponieważ on dobrá oddalit / czgo wś  
cisć niemogł] pytam ná práwie / ię  
sli ich bronit może / czyli nie? Tedy sta  
ża że opiekun dobr tákowych oddalić /  
áni kupca od przenaśgábania bronit  
niemoże / wedle práwa / á tákby tu o  
piekun do szkody przysedł. Tu tedy  
maś wiedzic / że sa pewne przyczyny /  
dla ktorých opiekun dobrá dziecinne  
przedáć / y oddalić może / ktore ięsliby  
sie tráfiły / powinien przed wrzede m  
znawic / y dowiesć ich. Pierwsza / dla  
wiana / ktoby sie go wdowa domaga  
/ tedy może opiekun dobrá dziecinne  
przedáć: bo one dobrá sa fantem zemi  
nym w wienie. Wtora / ięsliby głod był  
ták / żeby sieroty ináczey nie mogły być  
pożywione / bo tám y postielne rzeczy  
moga być przedáne. Trzecia / ięsliby  
ono imienie było gwałtem osięzone /  
ábo żeby sie kto práwować o nie chciał /  
á opiekunby tego bronit niemogł.

c. S. S. libi.  
art: vi.  
d. S. S. libi.  
art: liij.  
L. M. arca.  
10  
c. S. S. libi.  
art: xxxix.  
II  
c. S. S. libi.  
art: xlvi.  
g. S. S. libi.  
art: xliij.

Czwarta / ięsliby sierot v bogich była  
potrzebá / bronit od niespráwiedliwe  
go wśisku. Piata / ięsliby iákto dobrá  
sierotek onych były zástáwione w zy  
dom / albo iáko kolwiek zástáwione:  
gdzieby ná kády dzień ná kády y la  
chwa rosta / albo / ktoby iákto škoda  
przysć mogła. Szosta / ięsliby iákto iá  
sine / y dowiedziona długi zápisane / y  
wklázane ná dobrách dziecinnych były:  
zwlaszcza / ięsliby zápis ták / by / żeby  
wierzyciel mogli onych dobr wżwác / y  
czynić z nimi coby chciał. Sedma / zá  
stusnemi / y spáwiedliwemi przyczyná  
mi / ktorýchby opiekun dowiedł / iáko  
ięst wykupienie wiesniow / moga być  
dobrá dziecinne przedáne. Oprocz tych  
dla żadney iney przyczyny dobrá dzie  
cinne opiekun przedat / tedy ich záśie  
sieroty doydz moga / ktoby dorosta: wś  
iawśyby opiekun okazał / że te pienia  
dze obrociť w pozýteć dziecinny. Co  
kiedy okaże / tedy ięst sierotá / chce imie  
nia onego doydz / powinien będzie pie  
niądze wrócić onemu / ktory kupit. 12  
ięsliby sierotá dorozśy lat zupełnych /  
mleżat rok / y šest niedziel / á práwem  
o ono imienie nieczynil / tedy iuz y po  
tym mleżec musi: wśákże ięsliby w  
ten czas kiedy dorastał w insey ziem  
był / y pod iednym zwonem niemieśkat:  
tedy póki nie wynidzie trzydzięści lat  
y ieden / y šest niedziel . c. niemoże prze  
mleżec dawności do dobr onych.  
Kády też opiekun przyrodzony / ál  
bo obrány / y z wrzedu potwierdzony /  
kiedy sie opieki podeymie / powinien  
przeciwko kádemu zá sierote odpo  
wiedáć / y żátowác póki do lat nie przy  
dzie. A ięst sierotá opiekuná niema  
/ niepowinien żadnemu odpowiedáć /  
ále mu Sedzia z wrzedu dáć opiekuná  
i. powinien. Ięsliby też sierotá máie  
cy opiekuná był do Sadu poznáwy: á  
żátowanoby náń w niebetyności opie  
kuná tego / ma mu . z. być dan czas ná  
pierwsy Sad / ku stáwieniu opiekuná /  
tákże y drugi y trzeci raz: záczym ięst  
by opiekun nieśláat / tedy powod weś  
dług

dług żátoby swey práwo przewieszic  
ná sierocie . ięsliby opiekun pomoc  
ney rzeczy nie wniósł. A to rozumiey  
tylko w spráwie występné: bo o insey  
rzeczy sieroty niemáia być . i do prá  
wa póciagáne / póki do lat niepryda.  
Máćká / ięsliby z dziećmi w dobrách nie  
rozdzieleł / ięst / á Ocięć / ięsliby  
zostátbe komu co dłużen / ktorego dłu  
gu dochodziłby wierzyciel według prá  
wa / po wmarły rece / Máćká niemoże  
nie swym dziećciom wrócić / k ále przed  
sie Accorowi / ktory o dług żátuje: zá  
trzecia / skárga dáne bywa / w wiazanie  
w dobrá one. Wśákże tákowych dobr  
/ albo fantu wierzyciel oddalić / áni prze  
dáć / ku škodzić sierotek niemoże: ále  
kiedy dorosta / tedy beda bliżśy / prze  
ciw sie długowi onemu / y dziedzictwo  
swoie wyzwolic / niewinność okaza  
śy / niżśy wierzyciel miał przy nich zo  
stać / choćby też w wiazanie wśiat / weś  
dług swey żátoby. To też nie sierotom  
nieśkódy / ięst / w ten czas gdy ná ony  
dobrá / y ná nie żátował wierzyciel / kre  
wne po mieczu mieli. Opiekun też ká  
dy / sadownie potwierdzony / te moc  
ma náń sierotami / ktore ma w opiece  
swey / że może zá nie w Sadu postępo  
wác / tákże práwo dáć / práwo wśiac /  
skárgi slucháć / y ná nie odpowiedáć /  
[obiecáć / potwierdzić]. 15  
Ięsliby sie  
rotá co obiecat / albo dáć bez woley os  
piekuná swego / tedy nie niemaży. Wo  
sierotá / áni skárgi / káś / áni dziećśi  
cwa / przyzwowác / áni o nie práwem  
czynić / áni postępowác / áni ich wżwác  
áni obiecowác / áni obietnic przyymo  
wác / by też to / y ku pozýtkowi ięgo byto  
nie może bez przyzwolenia opiekuná  
swego / bo to wśykto opiekun ná miey  
scu / ich czynić ma / á nie oni sami. Sie  
rotá / albo biatagłowa / ięsliby co przes  
ciwko opiekunowi swemu / co czynić  
práwem miał / tedy mu do tej spráwy  
inśy opiekun z wrzedu ma być dan . f.  
bo on w swey spráwie / y odpowiedáć /  
y żátowác nie może . f. Może też Se  
dza dáć opiekuná kádemu / choćby  
miał pierwey inśego / á to z šest przy  
czyn. Pierwsza / ięsliby sierotá z opiekun

nem / sadowna spráwe mieć miał . m  
Jákto gdyby Máć Jenie chciał opráwo  
wśenic / tedy do tej spráwy / Żoná ma  
mieć inśego opiekuná. Wtora / ięsliby  
opiekun odiechat / żeby był ná postudze  
pánńkiey / albo ná wypráwie wojenney  
á w tymby / sierotá był nágában / tedy  
mu Sedzia z wrzedu inśego opiekuná  
dáć powinien / ktoryby go bronit / y za  
dáć odwoťi do przyázdzu práwego os  
piekuná. Trzecia / ięsliby sie ktory opie  
kun z opieki wymowit / choćby ich wies  
cey było / ktory by sie niewymowili / tedy  
ná tego mieysce / ku drugim opiekunom  
ma być inśy obran . f. gdyż lepiej bywa  
opieká / spráwowána / gdy nie ieden / rza  
dzit . Czwarta / ięsliby dobrá dziecin  
ne były ná roznych mieścách / ták / żeby  
ich ieden / rzadzić niemogł / tedy mu ma  
być drugi przydány. Piata / ięsliby .  
zástusna / przyczyná / opiekun iáko po  
deyżány / był od opieki odsádzon. Szó  
sta / ięsliby sie dobrá dziecinne / ták / ro  
zmnoszy / żeby ich ieden / rzadzić / sprá  
wować niemogł.  
Opiekun kiedy bywa obran / z wrze  
du / tedy ma być obran od Sedziego / z  
przyzwoleniem / Lawników / z bliżśych  
po mieczu dziecinnych / á potym przez  
Decret / potwierdzon.  
Ięsliby sie tráfiło / żeby dwa / albo wie  
cey / przynalezeli do opieki / żeby sobie  
w rodzie / y w bliśkości / rowni byli / á te  
denby / drugiemu / wśapic niechiał / te  
dy Sedzia / zá dozwołeniem / Lawników  
ma iędnego / z tych obrac / ktory by był  
pozýteczniejszy / dobrom / dziećcinnym /  
temu / opiekę / przysádzić. Táktze / ięsliby  
sie dwa / opieki / domagáli / ięden po mie  
czu / drugi po wrzećcienie: / albo / żeby był  
ieden / w bliższym / stopniu / niż / drugi / te  
dy / to ná woley / Sedziego / będzie obrac  
znich / iędnego / ktory by był / sierocie / po  
zýteczniejszy.  
Ięsliby też / kto / zostáwił / dzieci / zostáwił  
też / dobrá / y bliśkie / po mieczu / á on / bli  
ski / niechiałby / sie / opieki / ony / podiáć /  
tedy / go / Sedzia / do / tego / z / wrzedu / swego /  
przymusić / może / y / musi / iá / przyśac /  
ięsliby / sie / z / tego / słusnie / nie / wymowit /  
A / wymowki / ktoremby / sie / Opiekun

m. S. S. libi.  
art: xliij.  
h. S. S. libi.  
art: ij.  
i. S. S. libi.  
art: xliij.  
c. S. S. libi.  
art: lx.  
n. S. S. libi.  
art: xlii.  
17  
18  
l. S. S. libi.  
art: xlii.  
19  
o. S. S. libi.  
art: xi.

wymowić mogli z opieki te są: Jesliby miał sietá dzećci: iesliby miał ná sobie iázi znáčný wrzad + ná teorymby do bremu pospolitemu sluzyc musiátt. Jesliby gócie ná posługách pánskich w dálekich stronách byl.

Moze sie teź wymowić opiekun vbo swtem choroba nieprzyzátia / albo zá sciem iesli iákie miał z orcem tych sie rot / stárosćia: bo tomu minie 70 lat / opiekunem byc nie moze / y owsem on sam iesli chce / moze sobie miec opiekuná. Táke sie wymowić moze młodo scia / bo młodszy niz dwádesćia y piec lat / opiekunem byc nie moze. A te wšy sktie wymowki sluzine są: bo gdyz to opiekuná káždego powinnośc iesť sie rote + ktory sie prze młodosć / niedo skonálosć ciáta swego sam rzadzić / y spráwować nie moze / opátrować. Jáz koź ten ma drugiego opátrzyć / ktory sam opátrzenia potrzebuie / iáko są chorzy / niedolejni / niespełná rozumu / bo ci teź opiekunámi byc nie moza / ale po nich bliżsy w rodzie ma byc opie kunem. Opiekun teź ma byc sierocie w rodzáiu rowny. A cęskolwiek sie ofus kánie w opiece cęsto trafia wšakże o opiekuná żaden odrzucony od opieki byc nie moze / á żeby byl práwem zwróćzo ny: á zwróćzony byc nie moze / á żeby náń kto zálowat: bo kiedy tego coby zálowat nie bedzie / tedy Sedzia nie stá zowáć nie moze. A ták ná opiekuná mo že zálowáć Wlácká / albo Bába sierot onych / y káždá inša biatagłowá / albo meźczyzná krewny: á nie tylko krewny ale káždý inšy ktory to dobrym vmy slem / y dla Boga cęni / o sľkde sieroca ná opiekuná zálowáć moze. A między inšymi przyećnámi dla ktorych moze byc opiekun obzátowány / te są / przedz niewie. Jesliby sieroty žywicy / y potrzeb nie dáwáć niechćiat: albo iesliby sie zdrádliwie z sierota opiekátt. A dla trch dwu przyećny / osóbliwie moze byc opiekun odrzucon. Sa teź y drugie przyećny / prze ktore opiekun od opie ki oddalony byc mo: choeby sie teź wiez nie chćiat spráwować / zwláscjá / iesli by do tego nie byl sposobny: iáko gdyby

p. S. S. libi. art. xliij.

22

był niespełná rozumu / albo niecęzna kiem / albo nieprzyzátielem ovcá siero cego / ábo młodszy m dwúdesću lat piá ci / ábo gdyby dobrá dziećinne rospra szat / y dla inšych przyrodzonych wlo ma nosci / iáko iesť / slepota / niemota / glu chosć / y inše. Podeyzrzeni tedy opie kunowie máia byc sadownie siedmia swiádkow pokonáni / potom przez Dec ret máia byc opieki przez Sedzie / odda sázeni temi słowy: Já tobie tey opieki zázáwúie dla fálszu / ktory sie w tobie pize ciwko sierotám pokazal. [ á zátym zá kazániem stáie sie bezecny ]. Wšakże iesliby mu zgotá zákazano / á fálszu / ábo przyećny nie wymowiono / tedy to stá wie áni cęi tego nie niesľkodzi. A kiedy inž opiekuná opieki oddáza / tedy Sedzia sieroty bronitć powinien.

Opieká iesliby ná kogo po smierci cęz tey spádia / tedy ia má przez Sadowy decret otrzymáć / y nákázé mu Sedzia / áby sierot bronitć do kad niedorošta.

Końcy sie tedy opieká káždá osmia sposobow. Pierwszy / kiedy sierotá do roscie / y do lat zupełnych przydzie / á to wedlug rozności plci: bo iesli meźczyz na / tedy wedlug práwá Lennego przy chodzi do lat / kiedy mu trzynasty rok minie. A wedlug Sálskiego siemskiego / y mieyskiego práwá / tedy meźczyzná po cęternastym / á biatagłowá po trzyna stym roku / doroste láta máia. Przedz tym gdy o láta watpliwosć bylá / tedy pátrzono / iesli brodá / pázuchy / y tono poráskáto / p / y zátym láta wznawano. Ale to potom dla wšydu odrzucono / y od tego cęásu postanowiono / że dobr Lennych oddalic nie moze / póki mu dwádesćia y piec lat nie minie / we dtug práwá Cesarstkiego. Ale wedlug Sálskiego moze w dwúdesćim / y pir wšym roku cęnić z Lennemi dobrámi co chce: to dla tego / że cęásu Justina ná Cesarzá ktory práwá stánowił / bętt ludzie mocniejszego / y trwálszego przy rodzenia / niżli zá cęásu Zárolufá / kto ry Sálskiey siemi práwá nádat.

Sierotá tedy dosćedšy lat / iesli chce byc prožen opieki / iesliby mu tego opie kun pozwolic niechćiat / powinien do

wieśc /

wiesc / iże inž dosćedł lat sluznych: to iesť ma przycć ze dwiema bliższymi w rodzie po Wcy / y ze dwiema bliższymi po Wlácké / ktoryby zeználi / że on inž lat swych dosćedł. Já cęm láta tego po lichy wšy / wznáia go byc dosćonálych lat / y bedzie inž mogli cęnić z dobry siwemi co chce / bez przyzwolenia opie kunowego / wšawšyby opiekun byl spádku tego oczekawátcym / tedy ich oddalic bez przyzwolenia tego niemo że: á to sie rozumie o dobrách nieru chomych. Ale ruchome moze oddalic / wedlug wšley swey bez zádnego przye nagábánie / iesli to zá dobrego zdros wia wćynit / y moze sobie inšego opie kuná do cęásu obráć / iesli chce / á on pierwšy / dobrá ktorem si opiekátt / pu scitć mu powinien. Wdore sposob kto ry si opieká kóńcy / iesť kiedy sierota do inšego przystánie / á temu sie podá. Trzeci / iesliby sierotá byl wżet w niewola / wšawšyby sie to ná pewny / y zámierzony cęás státo / żeby go zá s stámtádo wćupitć mozo. Czwarty / iesliby sierotá vmárt. Piaty / gdyby sie rotá práwá swego nárušyt / y wnižł stánu swego / albo iáki zakon przyat. Szosty / iesliby opiekun byl z ziemie wy gnán. Siódmy / iesliby opieká bętt do zámerzone / cęásu náznáczona. Osmý / kiedyby zá sluznemi przyećnámi / opie kunowi opieká zákazána bętt. Mimo te przyrodzona / y z wrzedu dána opie ke / y mimo inše wšyktie / náwdnie sie iesće inša opieká . q. iáko iesť Mezo wa náđ Zóna / ktora iesť rozná od trch inšych. Wáprzod tym / że Wáź bedae wlasnym opiekunem Zony swey / nie s powinien dobr ktore z níá bierze / ná swym imieniu wšećáć / iáko inšy opie kunowie / sieroce dobrá opráwić po winni. Potym rozná iesť tá opieká od inšych / tym / że Wáź z rzadzenia dobr Zennich / sadnemu lichy cęnić niepo winien / iáko inšy cęni. Náđ to máž od opieki Zony swey odrzuć byc niemo

ze iáto sie to inšym opiekunom trafia. Jesće iesť rozná tá opieká od inšych / tym / że tákory opiekun niepowinien byc rownym w stánie temu / tim sie o opieká / to iesť / zenie. Bo iáko skoro zóná do tozá mezoowego wstápi / choeby tey w stánie nie byl rownym / tedy przye sie wżgledem przyetego matšerstwá státo sie sobie rowni. Po ktorem przye cieiu matšerstwá / máia między soba dobrá nierozdzielne / y wšyktie dobrá . l. Zenine Wáź w opieke swá / wespó tel / y z Zóna bierze. Przo teź Zóná bez przyzwolenia mezá swego / nie cę nić / áni dobr swoich oddalic / zástánie / przedáć / ábo co obiecáć nie moze / [ ták áby to spráwnie Wáź trzymáć powi nien byc miał ]. Bo cokolwiek sierota bez wiedzienia opiekuna swego wćy ni / ták to iesť wážno / iáko by wćyniono / niebyto. Ná ostátt / y mezoowi nie dáć nie moze / tu sľkodzié potomkow swych. Do do wšyktich dobr / ktore Wáź bier ze z Zóna w opieke swoié / niema máž wiecey práwá / tedno iáko opiekun do dobr sierocych: y iáko sierotá opieku nowi swemu nie dáć nie moze / beby roz zumiano / żeby to zá iákim ofukániem / namowa / ábo przywusentem cęnit / co niema byc dopuščeno / choeby to y Sadu byto / á cęnitly to sierotá wćo la twarza / tedy on dar nie niemože. Bo iž opiekun má bronitć sieroty / y sľrzedz tego / áby w cęym przez iákie of ukánie sľkody niepodiat / dálekó wie cey tego / y sam cęnić niema. Táke teź Zóná Mezoowi swemu nie dárowáć tu sľkodzié potomkow swych nie moze.

Wáś tedy wiedzicć / że opieká iesť wrzad / z praw Rzymstkich pochodzacy. Rzećnik teź cęásem . i. Opiekunem z wan bywa. Táke teź opiekunem ná zwány bywa pospolitey spráwá: iáko iesť Burmistrz w Wicćie / á to wżgle dem wrzedu. Cęásem teź Siermierzá / ktory sie u zá drugiego w Sýrántách bęć / opiekunem zowa.



Artykul

S. S. libi. art. xlv.

S. S. libi. art. xxxi. 26

S. S. libi. art. xlv.

S. S. libi. art. xlv. 25

S. S. libi. art. xlv. n. et. x.

# Artykuł xxvii.

## Summá Artykulu.

- |   |  |
|---|--|
| 1 W sprawách o dlugi y o krzywdy / iáko postępować. | 5 Wsádzony do więsienia / práwa nie tráci. |
| 2 Swięty weźnec co iest.                            | 6 Roznosć Rekoiemstwa.                     |
| 3 Szubienice kto wzm. słu.                          | 7 Rekoiemstwo in Criminalibus              |
| 4 Spráwiedliwosci sobie żaden chy nic nie ma.       | 8 Hysse / nizi in Criminalibus.            |
|   | 9 Szacunek dobr komu należy.               |



**R**ędy kto sadownie w Wiestim práwie o występek / goziby sie swięty wezyn. k niez okazowal / obwiononego wisieć / albo zadržymać chce. Ten naprzod ma obżalowanego do Sadu albo na miejsce Sadowe (gdzie Sedzia albo też slugá przysięgly obecnie byc ma) przywieść / a tam nań żalować / y powiedzieć przyczynę / dla ktorey zadržyman iest. + X zaráżem ma żadać Sedziego albo slugi iego przysięgłego / aby go w tej spráwie wiácił / co weźnec powinien / iesliby nieosiádlý byl / to iest / iesli własności w Miestkim práwie niema: bo iesliby miał osiádlóść / tedy sie nie śięzyć nie może. Jesliby spráwa była taka / w ktorey by sio o gárdto / albo o zdrowie / tedy sie ma zárezyc o tak wielka summe / iáko wargelt iego niešie: czego iesliby weźnec niemogł / tedy go Sedzia w mocy swey zostáwi. A iesliby spráwa była o dlug / do ktoregoby sie obżalowany znal / a miałby osiádlóść w Miescie / ktoraby była lepsza niz on dlug / tedy sie takowa osiádlóścia śięzyć do drugiego Sadu / albo do slugnego roku / może. Jesliby osiádlý nie byl / a do dlugu sie znal / tedy sie ma zárezyc: a iesliby rekoiemstwa niemiál / tedy ma byc oddány w ruce Wierzycielowi / ktory iesli iest Przychodniem / albo Gosciem / może go z soba wziác / iesli go w miescie chowác niemoże: w hák że sie ma zárezyc / że go bez obrażenia zdrowia / y ciała iego chowác bedzie / y tam go zása postáwi. Jesliby rekoiemstwa mieć niemogł / tedy go w Miescie w domu Sedziego zostáwi / może mu dáć pero wlozyc ná nogi / ale żadnego inšzego karánia niema nad nim wzywác / bo dobrowolnie więsienie przyial. Powinien go też opátrzác stráwa / y robota / iáko y inška czeladz: przero ze zlodziejem / ani pomocnikiem zlodziejstwu nie byl. Jesliby mu niedopláciwszy wciekl / tedy go może w onym dlugu zadržymánym / gdzie go dostanie poimác / y ma go zárezyc do Sedziego przywieść.

S.S.lib. 1. art. LXX.

S.S.lib. 1. art. LV. lib. 1. art. LXX.

S.S.lib. 1. art. LXX.

## Glosa.



**A**rtýkul niniejszy iest węzytel o skargách / ktore sa iedne Civilis / drugie Criminalis / o czym sie też iuz ná inšym miejscu powie dzialo / a naprzod piše o skargách wrostepnych / co abyś ty latwiey zrozumial maś wiedzieć: że swięty weźnec .a. iest to / co sie dopiero / swięto śanie / y o co zaráżem skargá bedzie / za ktora skarga one spráwe ábo weźnec zárezem sadzo to iest zárezem zločynca / pokonan / osadzony / y Karan byc ma: y takowy ná swięzym weźnku poimány ná rekoiemstwo dány byc niemoże. Abowiem tak práwo rokáznie: w ktorey kolwiekby spráwie zločynca ná swięzym weźnku poimán byt / chočby byt Actor / albo by opátrzności Sedziego byt náleżon / tedy zárez ma byc nań żalowano: aby winny Karan / a niewinny wyzwolon byt. A to postó od Rzymian / ktory iuz ná to wsádzone Sedzie mieli / ktorym to bto zlecono / aby zločynce karáli / ktoroby im iedno oznawmien byli. Te zwano Pretores / a znawali pierwey iesli obwiony Karánia godzien albo nie: Jesli sie swięty weźnec niepokázowal / tedy sie w tym zachowal / tak iákos tu słu. Ale cásu Tarquinisá Pršnego / to sie zachowywáto / że skoro mu iedno zločynce przowiedzono / badz z wrzedu / badz też o kogo kolwiek inšnego / tedy go zárezem meczé dat / aby pomocnik swo: obiówit. Tenże Tarquinius napierwey Szubienice / y inše rozmaite meki wymyslił. Jest też y to powinność Sedziego / aby zle Karat by też żaden nie zátowal / bo to powinien z wrzedu swego weźnec. Gdyż wiele rzeczy temu sábić poruczono / chočby nikt nie śięzył / y chočby dowodu żadnego nie bto. A iesliby byt inšny dowod / tedy zločynca z onym dowodem do Sadu przowiedzono .h y tam pokonan / y osadzony byc ma. Sedzic zárez może / że żaden sam swey rzeczy

Sedzia byc / ani .c. sobie spráwiedliwosci czynic niema / y by też dobrze co swego krádzionego / w kogo nálaży tedy nie może gwałtem brác / a ale go zadržymawszy / Sedziem osiárować / y ná swięzym weźnku pokonáć ma. A iesliby sie swięty weźnec niepokázowal / a spráwa albo weźnec przenocowan byt / albo żeby Sedziego domá nie bylo / a skargá / ktoraby sie ná gárdto / albo ná zdrowie / iáko o rány / y inše rzeczy / sciagátá / przysláby do zwloki / tedy sie powod o dostanie práwa / y Konanie skargi swey zárezyc powinien .c. A obżalowany / albo zadržymány / powinien sie też zárezyc o Wargelt / y iáko ná to wofytko co mu zádano odpowiedác / bedzie. A iesliby nie o gárdto / ale o inše Karanie ná skorze sio / tedy sie ma w kó o potowice wargeltu zárezyc: a to iesliby weźnec przenocowan byt: fo inše náleży ná rekoimie dan byc nie może. Jesliby rekoiemstwa niemiál / tedy go Sedzia w mocy swey zostáwi. A tak zadržymány / chočby byt powodem / albo pozwanym / tedy tym práwa swego nie tráci / ani cáci nárusza. Tu też maś wiedzieć / że rekoiemstwo iedno pochodzi od Sadu / iáko gdyby sie kto o przyšta skóbe reżet / Drugie rekoiemstwo iest / ktore sie też w Sadu dzieje / gdy sie kto o dostanie práwa reżet: A o tym tu w tercie mowi / gdzie dwoiákie rekoiemstwo wspomina. In Criminalibus wyzwala sie rekoimia / tym czym sie iściec wyzwolil / miat / to iest / položeniem wargeltu / y ktory nie sie nawisecy osmańsacie funtow. To dla tego postanowiono / aby rekoimia inego Karánia / okrom pienieznego / nie odnosil. + rekoiemstwo zása in Civilibus / ináček rekoimia niewychodzi / iesdno / s. zapláceniem summy / za ktora reżet / a kto rekoimiego niema / tedy bywa zadržymán: wiańsoby byt / tak o osiádlý / żeby oná iego osiádlóść / równa była summie / o ktora nań zátowal / tedy

S.S.lib. 1. art. XLV. S.S.lib. 1. art. XLV. S.S.lib. 1. art. XLV.

S.S.lib. 1. art. LXX.

S.S.lib. 1. art. LXX. S.S.lib. 1. art. LXX.

nie reżę nie powinien / bo pewnieyfy ten ktory sie osiadłoscia sęczy / niz ten co sie reży. Przetoż gdy sie pozwany bronii osiadłoscia / tedy bedzie na vzną niu Sedzięgo y Lawnikow / iesli ona osiadłosc za to stoi / abo iesli niezawiesziona / tak zeby na niey Actor przestac mogł / a tak sie reżyć nie bedzie powinien f. A na czym Actor przestac / na tym y Sedzia przestawac ma f ale iesliby mnteyka byla / a Actorby mogł na niey składowac / tedy sie zareżyć powinien. A gdzieby rekoiemstwa niemial / a skargaby byla pokarna / tedy ma byc z vrzedu zatrzyman. A iesli o dług do ktorego sie zna / tedy ma byc oddany w rece wierzycielowe. Moze też wierzyciel długi swego cękać / polk chce / y jatowac na dłużnika / kiedy chce. A gdy go obzatuie / y obzatuwany abo pozwan / ny zezna sie do długi / a ma dobra / ruchome / ktoremi sie sęczy / g / tedy powinien na nich przestac wierzyciel. Ale iesli dobr / ruchomych niema / tedy dopiero moze byc wiazan w imienie stojace / albo lezace / ktore przyiac powinien. Ale iesliby dłużnik niemial / ani dobr / ruchomych / ani imienia / stos / iacego / ani rekoiemstwa / tedy inż ma byc dan w rece wierzycielowi. A zkol / wiek przeciwno temu / też iest prawo pisane / ze dla długow / żaden wieszienia / cierpiec niema / ale sie to prawo na długi / do ktorychby sie Dłużnik nie / znal / sciaga : a tu mowi o tych Długach / do ktorych sie obwiniony zna : bo kiedy sie kto długi przy / a Actor nań / ani swiadkami / ani Sedziem / y Law

S. S. lib. iij. art. xxix.

S. S. lib. i. art. lxx.

S. S. lib. iij. art. iij. §. xxiij.

nikami / ani żadnym inšym dowodem / niedowodzi / tedy sie bliższy pozwany / odwieść / przysięga / / nizby go powodomiat / pokonac. Ale kiedy sie przyzna / do długi / tedy w onym długi wierzycielowi / własność / albo dziedzictwo / albo Lenne / albo ruchome / dobra / puszcic / powinien. Czego wšytkiego / iesli by niemial / tedy iesliby pod wiara / albo pod przysięga / wierzycielowi / obiecat / ze coby mu / kolwiek Pan Bog / nad wyzwienie / zebrać / dat / to mu / wšytko / chce / na ten dług / dawac / a / h / zareżyłby / to / dobremi / ludźmi / tedy go wierzycielowi / w rece / dac / niepowinno. Iesliby / tedy / dłużnik / albo / z / nieszczescia / albo / z / w / poru / y / z / niewdzięczności / dobrodziejstwa / wierzycielowi / swemu / placic / nie / chcial / a / prawem / przekonany / dan / byl / wierzycielowi / w / moc / tedy / go / dreczyć / niema / ale / go / ma / chowac / na / strawie / y / robocie / i / ako / inša / cęladz. A iesliby / go / chcial / z / miastka / albo / z / domu / y / mocy / Sedzięgo / wywieść / tedy / sie / Zenie / y / dzieciom / tego / zareżyć / powinien / i / ze / go / bez / skłody / zasie / postawi. Ale / żaden / dłużnik / tak / wierzycielowi / w / rece / dany / niema / byc / do / śmierci / w / tey / niemoli / ale / ma / robota / albo / służba / tego / byc / k / acowana / y / na / dług / wytracana / a / ze / do / zupełney / zapłaty / długi. Iesliby / też / kto / by / komu / powinien / za / i / akie / dobrodziejstwo / albo / zeby / za / i / ak / a / przychytnosc / y / posługe / nagroda / obiecat / tedy / niema / byc / dla / oney / obietnice / y / powinności / swey / wręciagan / i / edno / tak / dalece / i / ako / możność / ie / niesie. [tak / zeby / też / przez / te / obietnice / sam / w / nędze / nie / przyssedł.]

Artykul xxviii.

Summa Artykulu.

- 1 Jako sie kto bronie ma aby w innym prawie nieodpowiedac.
- 2 Przeczynny dla ktorch kto indziej odpowiedac powinien.
- 3 Obcemu Sedziemu kto sie dobroswolnie sadzic da / co za winą.
- 4 Sedzia sobie podleglych indziej sadzic niemoze.
- 5 Kiedy Swiecki przed Duchownym odpowiedac powinien.
- 6 Prawa sie zbraniac / co iest?

Zaden



**D**aden w innym prawie temu / ktory z nim w iednym prawie siedzi / odpowiedac / niepowinien. A iesliby ieden drugiego / siedzi / z nim w iednym prawie / y / obcego / Sadu / do / skłody / przywiold / tedy / mu / to / nagradzac / powinien / bedzie / wyiawšy / by / w / onym / prawie / sprazwiedliwosci / z / niego / miec / niemogl. Iesliby / kto / w / Niemiecie / od / dziedzictwo / o / własność / o / długi / o / Dobra / albo / i / akie / kolwiek / krzywdy / zalowal / / badz / Niemiec / / badz / Słowianin / / tam / też / odpowiedac / powinien / / bo / gdzie / kto / prawa / żada / / tam / też / prawo / dac / (to / iest / byc / praw) / we / wšelkich / sprawach / powinien / wyiawšy / by / slo / o / Szranki / abo / bitwa / poiebynkowa / z / sobie / rownym. Iesliby / Niemczjanin / skarzył / na / Sąd / a / d / swego / w / prawie / Duchowaym / / a / ta / skarga / by / rozsądkowi / Wzrodu / Swieckiego / nalezata / / przez / co / by / obwiniony / ku / skłodzie / przyssedł / / a / potem / na / onego / przed / wrzodem / Swieckim / skarzył / y / o / swiadczyl / sie / ze / sie / prawa / nigdy / nie / chronil / / tedy / go / powinien / od / skłody / zastapic / / y / wine / Sedziemu / a / stronie / nagroda / przepada.

S. S. lib. iij. art. lxxv.

S. S. lib. i. art. lxxv.

S. S. lib. iij. art. lxxvij.

Glosa.



**D**awna naprzod byla od OTTONA wielkiego postanowiona / a / potem / przez / Cesarza / Fredrycha / w / spolek / ze / wšytkim / prawem / Sakim / potwierdzona. Bo / gdy / niektorzy / w / prawie / wšeni / spierali / sie / mowiac / i / edni / ze / kazde / powinien / w / kazdym / prawie / / kazdemu / o / kazda / rzecz / odpowiedac / y / przywodził / za / so / ba / artikul / Lij. / y / artikul / Lxx. / lib. / iij. / s. / s. / Drudzy / zaś / mowili / przeciwno / temu / ze / żaden / nie / powinien / w / inšym / prawie / / i / edno / w / swoim / własnym / od / powiedac / y / mieli / za / soba / artikul / rrv. / lib. / iij. / s. / s. / Przetoż / Cesarz / chce / to / obiasnić / postanowil / artikul / niniejszy / aby / żaden / przed / inšym / Sedziem / nie / byl / powinien / odpowiedac. Co / abrac / tem / lepiej / zrozumiat / / mas / wiedziec / ze / kazdy / przed / inšym / Sedziem / odpowiedac / powinien / z / pewnych / przyczyn. Pierwsza / iesliby / tam / miat / w / onym / prawie / dobra / stojace / abo / lezace / tedy / z / o

nch / b. / dobr / kazdemu / byc / praw / powinien / i / le / sie / dobr / onych / ktore / tam / ma / y / ktorch / bronie / powinien / doręce. Druga / iesliby / tam / co / wystapil : / bo / gdzie / grzesz / tam / też / ma / poturowac. Trzecia / iesliby / tam / kupcz / abo / sie / za / dłuzyt. Czwarta / iesli / tam / na / c. / tego / jatuje / bo / gdzie / kto / na / Fogu / jatuje / tam / też / sam / ma / odpowiedac.

Tu / sie / ma / Sedzia / miec / na / k / azności / bo / azkolwiek / powinien / z / wrzedu / swego / wšytkie / krzywdy / y / wšytkie / sprawy / sadzic / wšak / ze / tych / ktorzy / prawu / tego / nie / podlegli / sadzic / niema. A / to / sie / rozumie / kiedy / by / sie / pozwany / do / prawa / swego / bral / / bo / iesliby / sie / nie / bral / a / do / browolnie / sie / dal / sadzic / : / tedy / inż / Sedzia / nie / winien / ale / on / sobie / sam / y / wi / na / tego / iest / ze / go / on / Decret / wiaze / y / powinien / mu / dostac / c / omie / a / ktor / by / sie / byl / pozwany / niewdat / nie / by / byl / nie / wart. Ale / iesliby / kto / do / odpowiedzi / nieslusznie / przymsion / byl / tedy / on / Decret / ktory / sie / tam / stanie / / nie / niema / y /

S. S. lib. iij. art. xxv. Lxxxvij.

S. S. lib. i. art. lxxv.

S. S. lib. iij. art. lxxvij.

S. S. lib. iij. art. lxxvij.

U ij wšak



rowem mu odpowiedac / y bronie sie prawem. A tak sie ma opowiedac na pierwszym / wtorym / trzecim Sadzie. A iesliby sie w tym czasie nikt nieozwał / ktoryby go z tego zeprecz chcial / tedy mu Sedzia przysadzi possessa / y przez

decret potwierdzi: z ktorey go zadem oddalic niemoze / ieno zas przez decret Sadowy. \* Tu w nowych Rempla rzach Niemieckich jest przylozona glosa artykulu xxxij. ktora niżej na swym miejscu narydzisz. \*

Artykul xxx.

Summa Artykulu.

- 1 O darach / albo odstępkach Sadow / wnych.
- 2 Dobr przez Ovcá oddalonych / mogli Syn dochodzić.



Skolwiek by kto drugiemu w Wiey skim prawie darował / mężczyźnie albo białey / głowie / tego ma ten komu darowano / przyna / mnien trzy dni wzywac. A z tego kto prawem / doydzie / tego dawności otrzymac nie powin / nien. Kto komu dobr Lennych odstąpi / powi / nien ich bronie rok / y sześć niedziel: a ktoby wla / sność / albo rzeczy ruchome przedał w Miescie / powinien ich bronie / póki żyw: w ślask: ońa rzecz / o ktora przad idzie / ma być daná do rok / przedawce / albo ná pożycz / albo ná skłoda iego / pory / póki iey bronie moze. Komu co daruio / ten sobie nic wiecey przy / wlaszając niemoze / iedno Dar / ani go ten ktory darował / bronie po / winien.

Glosa.



W prawie rozne vslawy / rozno o dawnościach mo / wia / przeto / między niekto / rymi okolo dawności wzy / wania dobr nábytych spor / bet / o to / iako / dlugoby / kto / wlasności / albo / dobr / ruchomych / bronie / miał / gdyz / Sastie / prawo / wzy / ze / sie / z / każda / rzecz / tak / dlugo / do / isca / brác / musi / a / dze / do / tego / przydzie / ktory / wchował / iesli / by / die / albo / dat / robie / iesli / sukno / albo / co / innego / tak / tego. / Nád / to / by / w / w / o / p / l / i / wo / sc / i / ako / dlugo / kto / ma / w / l / a / s / no / sc / i / bro / nie / poniewaz / sie / zadem / w / tym / do / 30 / lat / y / iednego / y / sześci / niedziel / - / b. / za / mlęć / niemoze. / Skad / f / iedni / mowili / ze / w / dobrach / ruchomych / dawność / wy / chodzi / do / trzech / lat / w / nieruchomych / [ / do / dziesiaci / lat / ] / między / obecnymi / a / między / niebytnymi / do / dwudziestu / lat / + / Druzy / zas / mowili / ze / do / trzydzi / sciat / A / tak / tu / w / smierzeniu / tego / sporu / postanowion / jest / artykul / niniejszy / Kto / ry / wzy / kiedy / kto / wlasność / albo / dobra / ruchome / przeda / albo / wzda / / powinien / ich / bronie / póki / żyw : / to / dla / tego / iesli / by / kto / wlasność / bez / zezwolenia / po / tomkow / swych / oddalil / d. / aby / to / onym /

S.S. lib. ij. art. xxxij.

b. S. S. lib. i. art. xxxix.

c. S. S. lib. iij. art. xxxij.

a. S. S. lib. ij. art. xxxvi.

d. S. S. lib. i. art. l.

potomkom nic nieszkodzilo. A ten art. / kul / nie / jest / przeciwny / artykulowi / xxxi. / lid: / j. / s. / s. / g / o / z / i / e / m / o / w / i : / ze / w / l / a / s / no / sc / i / y / gruntu / kazdego / dawność / trwa / do / 30 / lat / y / iednego / y / sześci / niedziel : / bo / sie / tam / to / o / dobrach / spadkiem / po / ro / dzicach / przypadlych / a / tu / o / dobrach / przedanych / rozumie.

2. Mogly by tu kto spytać: Iesliby Ociec / moy / umarl / a / Rok / przed / smiercia / by / oddalil / wlasność / albo / imienie / iakie / bez / moie / wiadomości / miałoby / mnie / to / potym / skłodzić / albo / mogliby / to / ow / dawności / otrzymac : / Niektorzy / mo / wia / zeby / Syn / do / tego / iuz / prawa / nie / miał / według / artykulu / niniejszego / dla / tego / ze / Ociec / aż / do / smierci / byl / obroń / ca / ich / a / póki / byl / żyw / zadem / sie / do / nich / nie / ciał / znal. / Przeciwno / temu / zas / jest / artykul / l. / j. / s. / s. / g / o / z / i / e / m / o / w / i : / ze / w / l / a / s / no / sc / i / bez / przyzwolenia / potom / kow / oddalona / być / niemoze. / Nád / to / ce / dy / ma /ś / wiedzieć / ze / dziedzic / po / smier / ci / Ovcá / swego / tak / owemu / oddaleniu / dobr / moze / sie / przeciwić / tele / ile / mu / prawo / pozwala : / a / to / iesliby / niewie / dział / o / onym / oddaleniu / albo / iesli / mu / się / na / on / czas / przeciwić / niemozt / w / ślask : / ze / powinien / one / pieniadze / wrocić / ktore / Ociec / iego / od / tego / ktory / byl / ku /

pit / wziat. / Do / iesliby / miał / zatem / ze / ku / piec / z / te / prawo / miał / albo / ze / sie / on / nie / zamilzał / dobra / one / trzymać / a / piemi / e / dzyby / niewrocił / wzy / mly / to / przeciwno / ko / prawu / y / by / by / bogatym / z / skłoda / bliźniego / swego / z / tego / prawo / bronie.

A rzecz / o / ktora / idzie / etc. / To / jest / gdy / ona / rzecz / będzie / w / reku / w / tego / ktory / przedal / tedy / iey / moze / kro / nic / przysiega / ze / to / iego / wlasna / rzecz / jest / a / b / o / w / iem / iesliby / iey / przedawca / bro / nie / niemozt / tedy / iey / y / przedac / nie / mogt. / Gdyz / temu / przystoi / bronie / y / skrzyć / ktoryby / miał / skłoda / y / po / z / ytek / mieć.

Kiedy / ieden / drugiemu / dobra / iakie / daruie / tedy / tam / niemoze / lepszego / prá / wa / dowiesć / i. / iedno / dar / to / dla / tego / aby / była / rozność / między / przedaniem / a / darem. / Bo / kto / przedacie / powinien / bronie / ale / kto / daruie / tedy / nie / powi / nien. / A / iz / tego / ma / wzywac / trzy / dni / tedy / to / [ / nie / dla / tego / aby / iuz / daw / ność / w / rzeczach / ruchomych / do / trzecie / go / dnia / wchodzila : / ale / ] / dla / tego / ze / kiedy / kto / wzywa / dobr / iakich / trzy / dni / nie / moze / być / oskarzony / ná / smierzen / w / o / z / enku / o / z / l / o / d / i / e / s / t / w / o / z / l / a / s / k / a / i / iesli / ich / iawnie / nie / k / r / e / c / i / e / w / z / y / w / a / t. / by / ie / też / y / on / ktory / mu / darował / w / k / r / a / d / l.

c. S. S. lib. i. art. i.

f. S. S. lib. i. art. l. lib. iij. art. lxxij.

g. S. S. lib. iij. art. lxxxi.

Artykul xxxi.

Summa Artykulu.

- 1 O Rekoimstwie y rekoimach.
- 2 Zapłaty iako dowodzić.
- 3 O Rekoimstwie w sprawach wy / stępných.



Kiedy / sie / kto / w / Sadu / rezy / o / dlug / tym / sposobem / zeby / abo / on / sam / abo / rekoimia / zapla / cil / iesli / sam / isciec / zaplatić / a / rekoimia / tego / do / wiedzie / tedy / będzie / wolent / iesliby / si / o / to / gaba / not. / A / k / o / b / y / rezy / za / zaplate / pewnych / pieniadz / ná / pewny / czas / tedy / ma / dowiesć / swiadkami / ze / temu / dosc / wzy / nił. / Iesliby / też / kto / o / frzym / do / ch / winione / rezy / w / sadu / w / miey / skim / prawie /

S. S. lib. iij. art. lxxv. et art. ix.

S. S. lib. iij. art. lxxv. et art. ix.

gdzieby

by go Rekoimta postawic obietca/ a na pewny rok Sadowy nie sta  
wiby go/ tedy obzalowany powinien nagrode wczynic/ wedlug opi  
sanego wargelstu.

Glosa.

**S**ądu Ottona Lisowatego  
Cesarza/ mniemali niekto  
rzy/ ze kiedy sie kto o dlug  
komu zareczy/ tedy onego  
dlugu od obudwu docho  
dzic moze. Wyla tez y druga wapl  
wosc w tym/ ze niektorzy mowili/ kedy  
ich wiecey niz jeden reza/ spolnie za  
tedne rzecy/ ze kazdy z nich z osobna po  
winien placic/ wedlug .a. obowiazku  
wego/ sadzac sie na artykule vij. lib. j.  
s. s. gdzie mowi: Jz obowiazanie jest  
wiazek prawny/ ktory nas do tego ci  
sinie/ abyśmy placili wedlug prawa.  
Drudzzy zas mowili/ ze kazdy z nich  
jedno swoje cesc co nan przydzie za  
placiwszy kady wolen: przeto Cesarz  
chcac to rozstrzygnac/ postanowil/ ze  
kiedy isciec zaplaci/ tedy rekoimta wo  
len. Takze iesliby ich kilka spolna reka  
reze/li/ tedy jeden powinien zaplaci  
wshstko/ ale tym sposobem iesliby tego  
tomarzyse ktory z nim reze/li/ niemie  
li cym placic: albo iesli ktory do Sa

du niemoze byc przyciagnion. Ale ies  
liby ktorego Rekoimiego do wrzedu  
przyciagniono/ y mozdno by go do za  
platy przymusic/ tedy ma zaplaci cesc  
swoja/ co nan przydzie/ takze y drugi y  
trzeci. Jesliby ciego niedostawalo/ ala  
bo zeby ktory niemiat cym placic/ tedy  
ten ktory do Sadu przyciagnion jest/  
y do zaplaty przymusion byc moze.  
[A iesliby jeden wshstek dlug zaplaci/  
tedy mu ma byc prawo zachowane z in  
femi rekoimiami/ aby tez kazdy cesc  
swoje iemu zaplaci].  
Dluznik iesliby powiecat/ ze dlug za  
placi/ ma tego samorzec dowiesc .  
z tymi ktory zaplate widzieli/ y szfeli.  
Rekoimta tez ma dowodzie/ iako isciec  
zaplaci/ wedlug prawa/ iako w tercie  
szfali. W sprawach potarmch kie  
de kto rezy/ a iaca postawic niemo  
ze/ tedy niepowinien onego karania  
cierpiec/ ktore mian cierpiec isciec .c.  
ale wargelstem odcydzic.

S.S.lib: ar:  
x.lib: art:  
lxv.lib: in:  
art: ix.

a.S.S.lib: ar:  
vii.

b.S.S.lib: ar:  
vi.

c.S.S.lib: ar:  
lxv.lib: in:  
art: x.  
I.M. art: xvi

Artykul xxxii.

Summa Artykulu.

- 1 O wrowdziej z strony rodzaju/ y twa potrzeba.
- 2 Na bezecnego niewiele swiadcza
- 3 Sedziemu wolno o rzeczach szfala nych swiadczyc.

**T**oby kogo w rodzaju/ albo na przy  
dzie nagani/ albo narzezl/ tedy tego siedmiu  
swiadekow zupełnego prawa dowodzie powi  
nien. A iesliby mu zadano/ ze prawo swe wtra  
cil/ v Sadu/ przez kradziej/ albo lupiestwo/ te  
dy tego ma Sedzia samosiodem ze dwiema  
Lawnikami/ y cztermi osobami/ do Sadu na  
lezacemi dowiesc. Jesliby Sedzia vmarl/ tedy

S.S.lib: ar:  
xxviii.  
I.M. art: iij.

S.S.lib: ar:  
viii.lib: in:  
art: xviii.

tego ma

tego namiastek wshstkich spraw Sadowych/ ktore sie zasu zmarte  
dzialy/ wedlug powiesci/ y zeznania Lawniczego/ choiby on przy  
tym nie byl/ swiadiem byc ma. Sedzia tez niemoze nikogo od stargi  
odegnac bez woley onego na kogo starza.

Glosa.

**T**O sie na swiadeki bierz/  
powinien ic stawic/ y nies  
mi dowiesc .a. a iesli nies  
stawi/ tedy wine wrzedowi  
stanie/ y stronie nagrode przepa  
da. Jesli oklazony/ albo narzezony jest  
prawa zupełne/ y przebyw nigdy nie  
narzezony/ tedy sie blizsy/ samosiodem  
dowiesc/ nizby go kto mial poko  
nac. Do prawo stonnieysze jest ku wys  
zwoleniu/ niz ku potepieniu/ albo pos  
tonaniu. A tu masz wiedziec: Jz iesli  
by kto byl prawy swego odsadzon/ a w  
termy go kto pokonac mial/ tedy tego  
ma dowiesc Sedziem/ y Lawnikami/ y  
bo inaczey tedy sie ow blizsy odwiec/  
y pociwosci swey bronie/ nizby go w  
tym pokonac miano. A ktoby v ktore  
gokolwiek Sadu prawo b. swe wtra  
cil/ przez kradziej/ lupiestwo/ albo co  
takiego/ ten swiadcze bezecnym Sedzie  
/ ktoby tego swiadcetwem Sedziego  
przed ktorem c. sie to stalo/ dowiedzio  
no. A w tym Sedzia samosiodem swia  
dzyc moze.  
Dyt tez ten zwyczaj .d. pierwey v Sa  
ronow/ kiedy kto przez kradziej/ lupies  
two/ albo iaki zy wzynel prawo swe  
wtracil/ ten zadna miara zasie do niego  
przydz nie mogt. Ale iesliby go potym  
gdzie w cym obwiniono/ tedy z tych  
rzeczy jedne wybierac musiat/ abo pra  
wie czerwono rozpalone zelazo/ w reka  
brat/ albo we wrzaca woda reka wma

czat/ albo sie byl powinien w frankach  
bronie. Abowiem przeciwko kazdemu  
ktory prawo swe wtracil/ inzego dowo  
du niepotrzeba/ tedno dowiesc tego ze  
jest bezecnym/ a onego wtorego weyma  
ku niepowinien nan dowodzie/ ale go  
tym juz pokonac moze: bo kiedy to do  
wiedzie nan ze jest bezecnym/ juz laca  
wie temu wierzy/ ze y to drugie/ o co  
nan zaluzo/ wzynit.

**J**esliby Sedzia vmarl/ etc.  
Jz niektorzy waplili: aby miato iakie  
swiadcetwo wazne byc po smierci Sa  
dziego/ przeto artykul ninieyszy postaw  
ion jest. Abowiem kazdy namias  
t Sedziego/ tyle ile szfy od Lawni  
kow moze swiadczyc: a swiadcetwo  
ono tak wazne ma byc/ iakoby on byl  
zyw. A zkolwiek jest prawo/ ze swia  
dctwo niema byc z powiedzianych  
rzeczy/ ale ma kazdy to swiadczyc co  
szfy y widzi. Ale to tak masz rozumiec  
ze niewiadomym sprawam niema byc  
wierzone/ ale ciego kto dowiedzie/ a on  
dowod jest iarny Lawnikom/ tedy  
trm ma byc wierzone. Do Lawnicy/  
iz byli przytem/ y widzieli/ y szfeli co  
sie dzialo/ y tof tez Sedziemu nowo  
nemu powiedzia/ przeto temu ma byc  
wierzone. A tez Sedzia swiadczy nie  
z osoby swey/ ale z wrzedu/ ktory na  
sobie nosi. A wrzedowi wiele dozwo  
lono/ co sie innemu niegodzi.

S.S.lib: iij.  
art: xxv.  
I.M. art: L.  
S.S. lib: iij.  
art: xvi.

a.S.S.lib: ar:  
xviii.lib: in:  
art: Lij.

b.S.S.lib: ar:  
lxxxij.

c.S.S.lib: ar:  
xxxviii.  
d.S.S.lib: ar:  
xxxix.  
I.M. art: xcij.

wolno

Artykul xxxiii.

Summa Artykulu.

- 1 O wolnościach Lawniczych.
- 2 Wolność Lawnicza podleysa nád infse.
- 3 Chłop do Lawice obran/niewnet sie Sláchćicem stawa.
- 4 Jeden świádek kiedy waży.
- 5 Miejsce rodu Lawniczego ktore jest.
- 6 Lawnik w infsem práwie odpo wiedać nie powinien.

S.S.libri. art. Lelibar. art. xxix.

S.S.lib. art. xxix.

S.S.lib. art. xxvi.



**W**łny / y Lawice godny człowiek / prawa y rodzaju / abo czterech przodków swych miánować / y wywodzić nie powinien / wyia wšy by sobie rownego w Szránki wyzwał. Káždý choć nie jest w Lawicy / może sie ciągnac do miejsca rodziánu swęg gdziekolwiek było / przysięga. Lawice godny człowiek nie powi nien żadnemu w infsem práwie / y stony Szrán ki / y odpowiedać / iedno tam gdzie sie rodził / albo gdzie stolec Lawiczy ma / bo też tam jest do Sadu należacym. Lawice albo mieysce w Lawicy / Dzieć ná stárzszego Syná swęgo / a gdzieby Syná nie było / tedy ná bliższego po mieczu / sobie krewnęgo / dziedziczy.

Glosa.

2 a.S.S.lib. art. ij.

b.S.S.lib. art. ij. art. vi. L. b. j. art. xii. lib. art. lxxij.

c.S.S.lib. art. xxv. xxvi lib. art. ij.

d.S.S.lib. art. xxix.

e.S.S.lib. art. xxix.

**W**olność Lawnicza a ktora jest podleysa nád infse / tá jest kiedy sie kto ták wol nym wrodził. h je ná wrząd Lawniczy obran być może. A tákowy káždý / mieysca gdzie sie wro dzi / albo przodków swych / od ktorych tá wrodzona wolność ma / nie powinien wywodzić / iedno w ten czas kiedy sobie rownego w Szránki wyzowie: Jáko gdyby kto w Márgrábstwie w szránki tego wyzwał / tedy powinien przodki swe miánować / y wywodzić / a to oso bliwie w správách występných bywa. Bo w szránki wyzwać nie inego nie jest / iedno pokárna skárga tego obwi nić. A w Miescie tedy ma káždý przodki swe wywodzić / według wolności Míastá onęgo obywatelów.

**W**šakże gdeby chłopá obrano do Lawice / przed sie sie Sláchćicem nie stáie. Ale iáko wrząd przymie / ták go / edzie trzymał / bo sláchectwo z przy rodzenia / nie z wrzedu pochodzi. A w stáw / albo práwa ludzkie / praw przy rodzonych / zaciánnić niemoga.

**M**oże też káždý przysiędz / że jest Lawice godnym / iákos w tercie stýlat / a w tym mu ma być wiára daná / wšák że námiennie / miejsce skąd pośedi / y przodki swe wyliczyć ma / temi słowy: Jestem z tego / a z tego Míastá / od cto rech przodków swych / od ktorych mam wrodzona wolność / y godność Lawic / ce / ták mi Pan Bog pomoż / y wšyścy świéć / a zátym mu inż kédzie wterzo no. Táke też wiára bywa daná / iedno mu świádkowi / iesli świádecstwo tego nikomu nieśkodzi.

**L**awice godny człowiek / iz niepowi nien w infsem práwie odpowiedać / to maś rozumieć / iesli w Grábstwie mieśkat.

**M**iejsce też rodziánu Lawniczego / nie inego

**I**nnego nie jest / iedno miejsce Sadowe / albo zwierzchności oney / gdzie do Lawice przynależy / abo przynależć ma / iesli by inšy bliższy z tego rodziánu ná / no miejsce obran / nie był. A dla tego / ták zowa / mieyscem národzenia / .f. / iże / ták rodziy / tego práwu przysięgáli / cęgo / ma znát / w Lawicy / záciým / w

**i**nšym práwie / odpowiedać / nie powi nien / w Grábstwie / .g. / bo / go / żaden / sa / dzie / niema / / iedno / sam / Grábá / albo / Szotrys / ná / stýpnym / roku / Sadowym / Abowiem / gdzie / on / káždemu / správie / dliwosci / pomagac / powinien / / tam / też / stýpnie / z / niego / práwa / żadac / / y / sprá / wie / dliwosc / czynić / máta.

S.S.lib. art. lxxvi. f. S.S.lib. art. lxxvi.

Artykul xxxiiii.

Summá Artykulu.

- 1 O dochodzeniu długow.
- 2 Zapiáté długow iáko stázowac.



**K**siaby kto miał dłużniká w Miescie / od ktoregoby nie niemogl dośtác / tedy go ma z sluga / y / przed / w / im / do / Sadu / przywieś / a / tam / ná / żalowac / y / okázac / skąd / ten / dług / wrost / / y / przyczyno / námiennie / dla / ktorey / go / zátrzymac / chce. / Tá / m / że / Sedziego / ma / prosic / / aby / go / opátrzył / / iesli / by / nie / ośiády / był / / co / Sedzia / wczynie / powinien. / A / iesli / by / był / ośiády / / tedy / mu / ma / byc / náznáczony / rok / ná / blisko / przyszly / sad.

S.S.lib. art. xli. I.M. art. v. art. c. ij.

Glosa.

**O** tego Artykulu / to / wiesz / dzieć / potrzeba / / że / Accor / powinien / dłużnikowi / ná / miennie / przyczyno / długi / skąd / wrost / dla / tego / .a. / aby / mogł / tym / lepiej / obáczyc / iesli / ma / przec / albo / znac. / [ / Bo / iáko / długi / ták / też / od / powieđzi / rozmáite / są / ].

**d**ługu / znát / / ma / być / zapiátá / ná / kazána / b / do / dwo / niedziel / według / praw / ná / szych. / A / iesli / dług / wielki / [ / to / jest / ták / wielki / iáko / wargelt / miesie / ] / tedy / do / dwunáście / niedziel / ma / miec / czas / zá / pláty. / A / kiedy / to / stáza / / a / obzátowany / by / nie / był / ośiády / / ma / sie / zárezyć. / A / tam / inż / ređoimá / ná / miejsce / dłużniká / w / ro / puie / y / wšyśko / práwo / tego / ktoregoby / on / wzywac / miał / ná / sie / bierz.

b.S.S.lib. art. v. I.M. art. c. ij. a.S.S.lib. art. xli.

2 Dłużnik tedy poznány / iesli by sie do

Artykul xxxv.

Summá Artykulu.

- |   |  |   |  |
|---|--|---|--|
| 1 | O Szránkách/y iáko kogo do boiu<br>wyzwác.           | 6 | Pách zá kogo býa/ kiedy sa bezecni.<br>A siadzi iesli sie moze bié w Szráns<br>kách. |
| 2 | Szránti samym Sáxonom ofsa<br>bliwie dozwolone byty. | 7 | W Szránti kto chce wyzwác trzy<br>rzeczy ma mieé w sobie.                            |
| 3 | W Szránti wyzwác co iesl.                            | 8 | Szránti iáko záginety.   |
| 4 | Szránti/ iesli sa wedlug práwa.                      | 9 | Szrántow iáko sie zbrániác.  |
| 5 | Szermierze/ ktorzy sie w Szráns                      |   |  |

I  
S. S. Mib. L. ar.  
xviij. ar. lxiij.



**R**edy kto chce drugiego sobie w rodzjá  
tu rownego w Szránti wyzwác/ ten naprzod  
ma zadác Sedziemu przez decret/ áby mogl wi-  
nowáice swego/ albo gwaltowniká pokoiu/  
ktorego tam widzi/ poimác/ albo náisc/ co gdy  
mu nákazano bedzie/ tedy ma pytác/ iáko sie go  
ma iac/ áby to pomocno bylo práwu iego. Sta-  
že/ že to ma vezynie lástáwie/ dwiema pálcá-  
mi zá wierzch suknie iego/ albo zá kólnierz. Dáleý ma pytác/ iesliby  
byl vporny/ y przeciwny/ á nedał sie tak iac/ záczym by sie go gđzie  
indziej viac tráfilo/ áč ten vpor niema práwu iego škodzie? Staža  
že to temu ma škodzie/ á tak go poima zá wierzch suknie dwiema pá-  
cy iáko wyšsey stoi. A gdy go tak poima/ y záse go przez Decret  
go dozwolemiem Sadowym z rak pušci/ tedy ma obiašnie/ dla czego  
go poimal/ y o co nan žaluiel/ á to moze zárazem/ albo rozmowiwšy  
sie vezynie.

Na przod tedy powinien nan žalowác o to že pokoj przeciwo nie-  
mu zgwalcil/ pod Miestim práwem/ ná takim miestu/ ná ktorým  
on pokoj miał byl zachowác/ ná Krolewstkeý drodze/ albo we wsi/  
albo gđzie by sie to kolwiek stálo. Na tež nan žalowác/ iže go vbil/  
y zránil/ czego chce dowiesé/ á tamžezárazem ma rány/ albo iesliby  
byly zágoione/ tedy bližny okázác. Po trzecie ma nan žalowác/ že go  
z dobr iego zdupil/ tak že o to stúšnie každý w Szránti wyzwác mo-  
že. O te trzy křzywdy ma pospolu stáryc/ bo iesliby ktorey w žalobie  
swey zámiležal/ tedy Szránti tráci. Dáleý iesče ma nan žalowác/  
žem go tam očywišcie widzial/ y nánem gwaltu wolal/ czego  
gotow dowiesé ludzmi ktorzy wolanie slyšeli/ wšákže iesli sie sam  
do tego zna/ dobre: iesli sie niezna/ ia go chce pokonác takim práwem  
takie mi przez Lawniki nákazane bedzie. Zářym obwiniony ma na-  
przod zadác gwaru/ albo istoty/ po stronie powodney/ co Accor tá-  
mžezárazem vezynie ma. A przed gwarem moze každý stárgi swey po-  
prawie iáko chce. Po gwarze obžalovaný ma niewinnosé swoié  
wyrwodzié w tym/ o co mu wine dano. [A potym ma Accor práde

na práz

ná pravie/ iáko ma byé to okázanie niewinnosé/ ponewáž go chce  
pokonác sam przez sie/ albo przez šermierzá swéž. Staža že ma oka-  
zác niewinnosé swa páweza/ y mieczem. A iesliby sam dla chromoty/  
ktorego člónka niemogl do boiu wštápic/ á przysiegaby tegi dowiodl/  
tedy opiekuná albo šermierzá moze sobie dostác/ do tej spráwy.

Káždý člowiek moze podlejšemu w rodzie/ niž sam Szrántow  
odmowic/ ale podlejšy leššemu niemože. A iesliby/ iesliby poz-  
dejšego w Szránti wyzwál tedy mu sie potym leššoséia rodžatu  
wybie niemožet. Moze tež každý zupelnego práwa člowiek/ šrán-  
tow odmowic/ iesliby go po południu wyzwano/ wyiawšy by sie  
przed południem spráwa začela. Obžalovánemu/ iesliby tego po-  
trebowal Sedzia ma vžycyć páwezy/ y miečzá.

Može tež šrántow odmowic/ iesliby ci ktorzy by sie bié mieli/ kre-  
wnymi sobie byli/ á tegoby przysiego [samosiodm] dowiodl/ že sobie  
sa tak krewni/ že wedlug práwa przeciwo sobie w Szránti w sta-  
pic niemoga. Sedzia tež ma mieé przy každym z tych ktorzy sie bié  
máta/ dwu widžow/ ktorzy by tego doyrželi/ áby sie wedlug zwycájú  
do bitwy gotowali. Story y plotná moga ná sie wđžiac co chce by-  
jedno čzola/ ábo glowy/ y nogi/ niezákryte byty. Kéřawice proste cien-  
kie máia mieé ná rečách/ každý goly miecz w reku/ á drugi albo ile ich  
miedzy soba postánowia/ do boia przypásác ma. Puklerze albo rodels-  
le dřewniáne škota powlečzone máia mieé/ wšákže w nich grot želá-  
zny w posrodku byé moze. Ná wierzch máia oblec suknie v ktorých  
by byly reřawy po lokcie. Sedzia ma nářázác ná rynuł pokoj/ áby  
im želázo/ przestádzal/ pod gárdlem. Každemu tež z nich ma przy-  
dác iednego/ ktorzy by dřewo iego nosil/ á ci žadnemu z nich przestá-  
dzác niemáia/ wyiawšy by ktory padl/ albo byl ránion/ á o dřewo  
prosil/ tedy dořezá on ktory iego dřewo miešie/ ma ie z dozwole-  
niem Sedziemu miedzy nie záložyc. Po nákazaniu pokoiu/ máia obá  
prošic o wolny rynuł/ ábo plác/ co im Sedzia nákazác ma. Zářym  
z pochew zdiác máia/ wyiawšy by im tego Sedzia pozwoil. Do  
Sedziemu máia przyžž gotow/ y vbráni/ á tam przysiadz/ Accor že  
stárgá iego spráwiedliwa/ á obžalovaný že niewinien/ áby ie táł  
Pan Bog wšomogl w oney bitwie. Blášt štoněžny ma im byé roz-  
džielon iednářo/ kiedy do siebie napierwey poyda. Iesli powod zwyz-  
ciežy/ tedy obwiniony/ iáko iuž pokonány ma byé przez decret Sados-  
ny šadzon. A iesli obžalovaný wygra/ tedy mu powod nagrode/ á  
Sedziemu wine przepada. Powod ma pierwey ná plác przyžž/ á ies-  
liby obwiniony nierychlo przychodzil/ tedy ma Sedzia poň dwu  
Lawnikow do domu/ w ktorým. sie gotuie/ postáć: á tam go ma wo-  
žny przywołác/ po pierweš/ po wtore/ po trzecie. A iesli zá trzeci-  
m przywołáním nieprzyjdzie/ tedy powod wštawšy/ ma przeciwo wiá

• O ij

ctowí

trowi dwa razy mieczem / a trzeci raz strychem / vderzyc / y tak go zwy-  
ciaży w tym o co go obwinil / a Sodziá go też ma iáko zwycięzone-  
go ná vpad skázac.

Glosa.



Bítwie poedyntowey w  
Szrántách máš ná wielu  
mieyfc w práwie Sáskim/  
á ofobliwie iáko sie od des-  
cretu do frántow ciągnac  
narydzies o. s. lib: j. ár: xvij. Ná to/  
o Szrántách tych ktorzy práwo sive  
złodzieystwem / albo lupieństwem verá-  
čili / máš o. s. lib: j. ár: xxix. piše też  
ár: xlvij. lib: j. O Szrántách / albo  
wyzwaniu w Szránti z potrzeby / y iže  
fránti iuz nie są w vzywaniu. Tákże  
ár: xlvij. lib: j. piše o tym iže fránti  
sámym Sáronom dla ich mestrvá / y  
dzielności Krcerstkey dozvolone byty/  
o tym też piše ár: L lib: j. gdyby kto  
kogo zabit á chciatby go o zgwalcenie  
pokoiu w frántách pokonac / iesliby to  
weznic mogt. Tamże w ár: L. nary-  
dzies iáko kto sobie w rodzáiu rowne-  
go w Szránti wyzwać ma.

2 Tu też w artykule niniejszym opisuje  
se sposob iáko kto w Szránti wyzwać  
ma / o czym iž sie dosyć seroko w wyšsey  
námiencionych artykulach piše / á mies-  
dzy innemi rzeczami / y to sie dotkneto /  
že Szránti ofobliwie sámym Sáronom  
dozvolone byty / záczym też te křie-  
gi są Sáskim práwem / albo przywile-  
jem názwáne / á niemoglyby być ich wła-  
sturn / gdyby w nich czym ofobliwym  
oddárzeni nie byty.

3 Do wykádu tedy artykułu niniejsze-  
go máš wiedzic / že w fránti wyzwać  
nie inego nie iest / iedno gdy ieden du-  
giego práwnie wyzwie ná reke / tu oka-  
zaniu spráwiedliwosci / mášac te ná-  
dziecie / že mu sie tym zá pomoca sprá-  
wiedliwosci škoda tego nágrodzi.

4 Moglyby tu kto spytac / iesli Szránti  
wedlug solkiego práwa moga być cęli-  
nie: Abowiem by kto mogt rzec: že nie  
są wedlug práwa / y tegoby tak dowo-  
dził. Ná przod / czegośolwiek práwo  
Duchowne / y Swiete písmo zákáznie /

zá grzech to bywa poczytano. Ale tá-  
kowi bítwie zákáznie práwo Duchow-  
ne / y swiete písmo / przeto też zá grzech  
ma być poczytána. To iž wšytko grzech  
czego Duchowne práwo / y swiete pí-  
smo zákáznie / iásna iest. A iž tey bítwey  
swiete písmo / y práwo Duchowne zá-  
brania / ácz tego dosyć w swietym pí-  
smie / y w práwie Duchownym / ále / y to  
iedno / že tá bítwa nie pochodzi z infle-  
wmyslu / iedno z gniewu / y z prágnienia  
pomsty: czego Pan Bóg wšytkiego  
zakáznie / á ktemu gniew ták winnego  
zábija / iáko y niewinnego. Powtoze  
Szránti niemáia być dopuřšone dla  
tego / iž są z grzechem / á grzechu čier-  
pieć niemamy / že Szránti z grzechem  
zwykly przychodzie / stad sie znácy.  
Iž kto w Szrántách chce bližniemu /  
y wedlug wiary Krześciánskiej brátnu  
swemu škodzić / ten prycho grzeřy. / co  
stad obácyć mořes / že chluba / y wyřka  
mysl w sobie ma / ktora sie ow chce sam  
wyřšyc / á drugiego situmic. A kto  
ták w pryře przeciwniká swego zwycię-  
zy / ten čym przeciw przykázaniu páń-  
skiemu / ktore rozkáznie / czego kto sam  
nierad odnosi / áby tego drugiemu nie  
čynit. Ná to / iž wyzwanie w Szrán-  
ti bez grzechu nie iest / y stad bácyć mo-  
řes / iže to wšytko ze zley / y hárdy mys-  
li pochodzi: Jáko gdy kogo obwinia  
o iáki včynek ktory včynit / á on sie  
chce frántami / albo ostra gońba wy-  
wodzić / á z oney dumy rády bližniego  
swego vřkodzit / y ktoby z takim vpo-  
rem w Szrántách vmar / choćby tego  
potem žalował / tákowy niema być ná-  
cmyntarzu / áni zádnym innym miescu  
swieconym pogrzebion / . Po trzecie  
Szránti nie máia być dla tego / že tá-  
kowi Szermierze bezecni są / abowiem  
zábijáia ludzi slym vmyslem. Po čwar-  
te / Szránti są z grzechem / dla tego / že  
są Duchownym práwem zákázane.

Po piá-

Po piáte / wřeklie w wódy / ktoremu sie  
kto przeciwno práwu wywodzi / sa nie  
slušne. A kto sie chce Szrántami wy-  
wiesć / ten čym przeciw práwu / przeto  
nie slušnie čyni.

Przeciwno temu też zášie / že Szrán-  
ti moga być bez grzechu / ták moře być  
powiedziano. Aco čyni to čego prá-  
wo dopuřšá / y to nie iest przeciwno  
práwu / slušnie to čyni. Ale ten ktory  
Szrántow vřywa / z dozwolem / a prá-  
wonego to čyni / przeto to slušnie čyni.  
Abowiem bote čieleřne są figura / y zná-  
kiem boiow duchownych. A tak ponie-  
wař nie są zákázane / przeto też bez  
grzechu być moga. Zgadzáiac tedy te  
z obudwu stron przeciwnie sobie do-  
wody. Máš wiedzic / že Szránti nie  
innego nie są / iedno spráwa / ktora sie  
tořy / między dwiema / ktorzy obádwi  
práwo wlářnie zá soba máia / y nim sie  
bronia / ták že obádwi zádáza sie być  
práwi / y dla tego / kážd z nich chce sprá-  
wiedliwosci swey bronit / . A ktorey te-  
sliby nieobionit zá winne / by byl mian.  
Ná to / Szránti / albo wyzwanie w  
Szránti / iest wšytkierz przeciwno prá-  
wu / polpolitema včyniony / tu okaza-  
niu spráwiedliwosci / kádego / zwtař-  
čá / kiedy z obu stron swiádkow niemář  
tedy puřšáia spráwiedliwosc swa ná-  
čiatá sive / dufáac / že sie náđ ni-  
mi zmilúie / á prawda okaže.

Stad sie tedy znácy / žeby Szránti  
slušnie dopuřšone być mály / tam ke-  
dy kto spráwiedliwosci swey inácy  
doyd / nie moře / iákož tego práwo / . b.  
dozwala.

A tu iuz bácyć mořes / iáko by te  
weřřey opisane / sobie przeciwné argu-  
mentá / y dowody vmiárkowác máš.  
Ná pierwsze / gdzie stoi / že Szránti z  
gniewu / y z prágnienia pomsty náđ  
bližnim swoim / pochodzi / tak odpo-  
wiedzic mořes. Že Szránti / iesliby z  
gniewu / y z vmyslu pomsty / od obudwu  
pochodily / nie bytyby bez grzechu / gdyž  
Szránti o ktorých tu mowi / iest sprá-  
wá / y spráwiedliwosc / ktorzy obádwi  
práwo / y spráwiedliwosc / przed sie w-  
ziac máia / záczym rozm-řlic sie obádwi

na to dobrze máia. Jest sie tedy obá-  
dwi dobrze rozm-řlic máia / tedy oba  
dwi máia sie wiecey sadzić ná spráwie  
dliwosci / niżli ná niepráwiedliwo-  
sci. A tak nie z gniewu / y z prá-  
gnienia / ale rozm-řlnie / záby práwo  
swe / y spráwiedliwosc / wywodzic / če-  
go potym w Szrántách popráwi. A  
máia pierwey przysádz obádwi / y po-  
wódy / y pozvány / ten ze niewinnem / á  
ow / że skárgá tego pravdziva iest /  
iáko w tercié stoi. Ná drugie / gdzie  
mowi: Že Szránti z pryby pochodzi /  
y komu co niemilo / tego drugiemu čy-  
nie niema / tak też odpowiedzic mo-  
řes: Iesliby tym vmyslem / kto Szránti  
wypowiedziat / by toby to z grzechem.  
Ale Szránti niemáia być tákowym v-  
myslem / ale máia być dla tego / aby ka-  
ždy spráwiedliwosc swa okázac / y nie-  
winności swey bronit. Abowiem sie to  
trařia / že kto vřrzywdzon / bezsie / iákož  
gdoby kto zbit / y zupion / byť / swiá-  
dkow niema / ktoremby ztočynieć / po-  
nal. A gdyby mu Szrántowego dowo-  
du broniono / tedyby ztočynieć / w ztočie-  
swey vřwterdzon byl / y potymby sie o-  
co gorszego křuit. Ale iž kády / że dwu  
zřch / mmieře zle w bierac / ma / á kogo  
Criminaliter obwintá / ten ma dwote  
zle ná sie / iedno / že iest sie zezna / gá-  
dlo / tráci / drugie / iest / záprz / á ow go  
chce pokonac / iáko mu z práwa náka-  
zano / bezsie / záczem mu Szránti przy-  
sádzá / tedy sie iuz musi w Szrántách  
bić. Szránti tedy są mmieře zle / co  
tež čásem / y obwintony w Szrántách  
wřgrawa / y iesli wřgra / tedy powod  
Sedziemu wine / y iemu nagrode / prze-  
pada: á iesli przegra / tedy nie wiecey  
nieprzepada / iedno / zářšzone / karánie.  
Moglyby tu kto rzec: že to nielušna /  
aby powod obwintonego / Szrántami  
pokonac / iest / gdyž wedlug práwa / ka-  
ždy bližřy sie odwieř / niżřy / go / kto po-  
konac / iest / . Ná to / tak odpowiedzic  
mořes / že sie to temu nie przeciwno / ko-  
tám práwo mowi: Ktoby kogo / Sado-  
wnie obwint / ále / tu inácy. Mář te-  
dy wiedzic / že ten ná kogo / o trzy / rze-  
čy / w tercié / artykułu / niniejszego / opi-

šane

a. S. S. lib: /  
art: L. xij.

b. S. S. lib: /  
art: xvij.

sane žalna / przeciwko kazdey z nich ma samosiodm przysiadz. Jesliby tedy miał swiadkow osmnascie meżow nie powinien sie bić w Szrankach / ale iesli by ich mieć niemogl / tedy sie musi bić.

Na trzecie gdzie mowi / że Szermierze bezecni sa / tak odpowiedzieć może / że sie to rozumie o tych / ktorzy sie za ko<sup>o</sup> za pieniadze bija .c. ale ci ktorzy

S  
c.S.S.libri  
art:xxxviij.

sie o cześ / y sprawiedliwosc swa bija / sa dobrej slawy. Na czwarte gdzie mowi / aby franki zakazane byly. Odpowiedz / że aże polwieci zakazane sa.

Wszakże gdzieby komu o cześ / albo o gardo sio / a niemogliby sie temu ktory go o cześ obwinil / inaczey obronic wedlug prawa / tedy tam Szranki mają miejsce. Na piate gdzie mowi: Ze w

szstki wywoody / ktoremi sie kto przeciw prawu wywoodzi / niestusne sa. Odpowiedz / że ten ktory sie w Szrankach broni / nie czyni przeciwko prawu. Bo

inaczey sprawiedliwosci swey okazac niemoze. A tak stad baczyc mozesz / poniewaz tego prawo dozwała / y ten kto Szrankami sprawiedliwosci swey dozwo

odzi / nie czyni przeciwko prawu / że Szranki z prawa slusne sa: zwlaszcza / gdy z takiego vmystu pochodza / iako

wzyszy stoi. A temu takowe Szranki na prawie zasadzone / bez grzechu sa. / A choçby kto przegrat / a byty praw y niewinien / tedy przed sie przez to

strm sie nie staję / gdrz y Pan Bog Swom Jzraelstim walczyć rozkazowal. / A tak iako wzyszy stoi / takowe Szranki mają miejsce / ktore sie za niewinnoscia dziecia / gdy sie obwiniony inaczey przeciwnikowi obronic niemoze.

Alle gdyby franki pochodzily z wporu / z pryhy / z gniewu / tedy takowe niestusne sa / y nieucitwe / y kazdy taki jest. [bezecnym y] meżoboyca.

6  
Mogliby tu kto spytać: Jesliby kszadz o zlodziejstwo / lupiestwo / zdrade / falsz / wytamanie / y zgwalcenie / koscioła / meżoboystwo / albo o inше tym podobne występkę obwinion byl / a onby sie frankami bronil / chciat / y inżby do tego przyslo / żeby Szranki przyrzeczone / y zaręzone byly / mali temu kszadz do

syć czynić / czyli nie? Odpowiedz / że sie żaden Kaptan do frankow ciągnac / ani go żaden w franki wyzwać niema. Ale iesliby sie w pomie frankow podiat / y wisiał / tedy temu inż musi dożyć / czy / nię / wyiaowy by byl wloenny / abo chro / my na ktorem sztonku dla ktorey chro / moty by Szrankow odmowić mogł.

Mogliby iesze kto spytać: Gdyby kszadz w Szranki wyzwan / zabity / ranit / albo ochromil / ktore woney bitwie / ktora mu nie przysiala / y ktorey sie miał wystrzegac / iesli kaptanstwo / albo wrzad traci /? Odpowiedz. Jesliby kszadz ktorego w Szranki wyzwan / albo wyzwan /y franki przyobiecail / tedy iesli

bitwa bez meżoboystwa / abo ochromienia wygra / nie traci kaptanstwa / albo wrzadu / ale sie z nim Biskup iaskawie obysc ma. Ale iesliby w frankach zabity / albo ochromil / przeciwnik a swego / tedy kaptanstwo traci.

Wapilby podobno iesze kto. Gdyby kszadz ktorego o zlodziejstwo / albo o lupiestwo obwinil / a swiadkami by go

połonac / według prawa niemogl obwiniony by sie według prawa / y z wyszad / iow ziemie oney / do frankow ciągnal / przeciwko ktoremu by kszadz dostal ser

mierz / ktoreby obwinionego w frankach zabity / iesli kszadz kaptanstwo traci / czyli nie? / y poniewaz on byl przy / cym frankow. Na to tak odpowie / dziec mozesz. Gdy kszadz ktorego o zlo / dzierstwo / albo lupiestwo obwinil / a sa

wiadkami go połonac nie moze / do Szrankow Szermierza za pieniadze namie / ktory obwinionego zwiezij / y zabije / tedy on Szermierz staję sie me / zoborca / a nie kaptan według prawa

[ale kszadz kaptanstwo traci / wszakże potym do nie<sup>o</sup> moze być przywrocon]. / Ten ma zadac Sedziego / zc.

Jakoby chciat rzec / choçaby wiedzial / od ko<sup>o</sup> skode ma / wszakże przed sie sam / sobie sprawiedliwosci czynic niema / ale ma rzecy swych prawem dochodzić / gdrz / czynieniem / sobie sprawiedliwosci / kazdy vprawy swe traci / y sprawiedli / wość w niesprawiedliwosc obraca.

Maż też wiedzieć / kto chce drugie / go w Szranki wyzwać / trzy rzecy ma / mieć w sobie. Pierwsza / a. aby to roz / myslnie / y za pewnym przyczynami / czy / ni. Druga / aby to weżnił przed potu / dnem / bo iesliby po potudniu / tedy mu / może Szrankow odmowić. Trzecia / aby w / żalobie swey / te trzy rzecy / potu / z / te o nie žalowat / ktore tu sa / w arty / kule niniejszym opisane.

Te Szranki / iako sie wyzysy powie / dziale / inż sa odrzucone / ale miasto nich / nastapila .c. przysięga siedmi meżow / ktoremi powod obżatowanego / po / nowa / przed o tym w prawie naszym / seroko pisac nie potrzeba.

A tak maż wiedzieć / że kazdy z fran / kami obwiniony / blizy sie odwieść / sa / mosiodm / niżliby go powod połonac / miał. A to maż rozumieć / gdyby kto / według nowych / wstaw / ktore od Albre / cha Cesarza / wstawione sa / o zlodziej / stwo / albo lupiestwo obwinion byl.

[Kycerskiego tedy stanu / ciowiek / mo / że sie obwinienia o lupiestwo odwieść / tak / że y lupieźce / połonac / samotrzeć / f. / Wieszajni samopier: a proszy / chlop / samosiodm. A iesli sie obwiniony / od / wiesc / swiadectwem / moze / tedy tego / blizy]. Abowiem / prawo przychyl / nicyse / jest / obwinionemu / niżli / powo / dowi.

9  
c.S.S.libri  
art:lxij.

c.S.S.libri  
art:lxij.

c.S.S.libri  
art:lxix.  
Lxij.

Artykul xxxvi.  
xxxvij.  
Summa Artykulow.

- 1 O pokranych albo wystepnych sprawach. De actionibus Crimi naliibus. 13
- 2 O gwatciech / zastepowaniu na drogach / y nasciu domowym gwatrowym. 14
- 3 Budowanie z ktorey przysiny mo ze być zburzono. 15
- 4 Kto miasto iakie rozbiya / albo pa / li / iako ma być karan. 16
- 5 Swiezcy weżnek co jest. 17
- 6 Jako zlozysca na swiezym weżne / ku do Sadu przywieść / y nań za / lować. 18
- 7 O zlodziejstwo obwiniony troia / ka skode odnosi. 19
- 8 Kto sie o zlodziejstwo iedna bez / eny jest. 20
- 9 Do wtorej poimany na weżniku / i / a / Po ma być karan. 21
- 10 Zlodziejcie / czemu wiejsza / a niegrze / bia ich. 22
- 11 Zlodziejca w domu wnocy wla / pio / nego / wolno zabić. 23
- 12 Kto w noc / zboze / drzewa / y owo / ce / ich / kradnie / iako ma być karan. 24
- 13 Kborce iako mają być karani. 25
- 14 O meżoborcach / y ich karaniu. 26
- 15 Meżoboystwo rozmaire. 27
- 16 Zabitego w polu na / kradzieży / a / bo na rozboiu / iako połonac. 28
- 17 Meżoboystwo z tresunku / rozmaia / kie / bowa. 29
- 18 O meżoboystwo z tresunku / prze / da / sie / wartę / przepada. 30
- 19 Gdyby kto był zabity / na / mies / c / ach / gdzie gonitwy / czynia / albo sie / z / bi / a / i / a. 31
- 20 Chlopiec na / konia / ewarden / se / go / wsadzon / iesliby był zabity / kto / wi / nien. 32
- 21 Dziecia / albo / kalony / gdrby / kogo / zabity / iako ma być karan. 33
- 22 Gwaty / y zastepowania / na / dro / gach / iako mają być karane. 34
- 23 Gwatt co jest. 35
- 24 Gwalcenie / Panien / jest / cie / p / k / grzech / ze / trzech / przysyn. 36
- 25 O / karaniu / gwalcenia / Dzial / ch / g / low. 37

26 Gwałtownik zgwalconey niem...  
27 Gdzie niemaf swięzgo weyntu/  
tam niema być gwałtu wolanie.

28 Białagłowa Ktora sie mieni być  
zgwalcona / gdyby kogo o gwałt  
obwinia bliższy sie odwieść.  
(:) )(

S.S. lib: a  
Lxx. lib: b  
art. Lxiiij.



**S** Kargi występne wšelacie / iako sa o  
złodzieystwa / ziszoboyi wo/ albo co tym po-  
dobnego/ polki sie iefsze swięzy wżynek okazu-  
ie/ ma to być zwolaním Sadowym spráwowa-  
ne/ á obwiniony siedmis świadkow pokonan  
bywa. + Kto zabirego do Sadu przyniešie  
chcac go Szrankami pokonac/ tedy to ma zwo-  
laním gwałtu wżynie. Kto też zboyc/ zlodzie-  
a/ albo mezoboyca do Sadu przywiedzie/ ma też nań zwolaním za-  
tówac na swięzym wżynku. Takze kto gwałtownika Białychglon-  
do Sadu przywiedzie/ ma nań z wolaniem zatówac/ á to dla iasne-  
go/ y swięzego wżynku/ ktorego tamzje dowiesć ma.

Artykul xxxvii.

S.S. lib: a  
art. Lxiiij.



**K** Kargi o gwałty/ o naście domowe / o zasępo-  
wanie albo zasadzzi na drogach + na czynie zdrowie / ma to  
być zwolaním na swięzym wżynku kładzione / á obwinio-  
ny siedmis świadkow ma być pokonan/ wedle práwa.

Artykul xxxviii.

S.S. lib: a  
art. Lxiiij.



**K** Esliby ieden na drugiego skarzył o naście  
domeu e / dzienne albo nocne / takze w ednie albo  
w noccy o gwałt / albo żeby kto Białagłowe pánne  
albo niewiaste zgwalcil / y bylby poimán na swię-  
zym wżynku / y z wolaniem do Sadu przywiedzion/  
á powodby też miał świadki + ktorzy wolanie sly-  
skeli/ y + ktoremiby wżynku mogli dowiesć/ wedsug  
práva samosiodm/ tedy obwinionemu o gárdlo pok-  
dzie. Jesliby wżynek byl przenocowany/ Burgrábiš go ma sadzić/  
á niť inšy. A iesli sie swięzy wżynek nieokazuje/ tedy obwiniony bli-  
žy sie odwieść/ nižby go powod miał pokonac.  
+ Niema w mieyřkim práwie żadne budowanie zburzone y rozwa-  
lone

S.S. lib: t  
art. Lviij.  
IM art:  
xlvij.  
S.S. lib: i  
art. Lxiiij.

3

lone być/ wyiawży by Panny albo niewiasty w nim zgwalcone by-  
ly/ abo bywży zgwalcone/ żeby tam wiedziane byly/ ktorychby zwol-  
laním goniono / tedy tam ma być rozwalone/ ale stámted nic niema  
być brano. Jesliby też kto ktore miásto rozbił/ albo palił/ nie-  
skarzywży pierwey iesliby miał od kogo w czym krzywda / á wtrzy-  
wdzem by sie nigdy práwa niezbrámali / tedy takowy máistnosć/  
czesc / y gárdlo traci / y iesli ma Grod albo Samel/ tedy przyzwa w ży-  
do tego wšyřtkich / ktorzy w oney Jurisdyciey siedzo/ zwolaním/ ma  
go być odsádzon / y zburzon / á bowiem iuž jest pospolity / y wtrácony  
przeciwko wšyřtkim ludziom.

Glosa.



**T** Ych wšyřtkich artykułech  
jest opisany sposob karg /  
ktore zwolaním gwałto-  
wym spráwowane być  
máia. Gdyž wolanie jest a-  
počástim kargi występne y to czyni  
rozność między kargami występny  
y wćciwemi. A tak napierwey wspo-  
mina o zlodzieystwa / w lupieřstwo / w  
zuiac obyčaj y sposob / iako ma być ze  
złodzieiem / albo lupieřca na swięzym  
wżynku poimán / y postepowano. A  
ižebys to tym łacwiez zrozumieć mogli  
mař wiedzic / że iáwne zlodzieřstwo /  
albo zlodzieia na swięzym wżynku po-  
imac / jest to / tedy zlodzieř albo lupieř-  
ca na wżynku poimán / z przywiazá-  
nym na grzbiecie licem / z wolaniem  
do Sedziego przywiedzion bedzie / zá-  
čym iuž bedzie wżynek on iáwny / y ku  
pokonaniu tarwi. A gdy go tak iuž na  
swięzym wżynku poimánego do Se-  
dziego przywiedza tedy Accor tak nań  
zatówac ma. Te zlodzieiam iá między  
ścianami domu mego / albo w zágro-  
dzeniu mem wápił / przy ktoremem do-  
brá y rzeży moje znalazł / ktore iesze  
y teraz przy nim sa / y gotowem go po-  
konac / y przeswiádać. iže jest moiem  
złodzieiem / tak iáko mi práwo nákaze /  
y pretam ná práwie / iáko mam w tem  
poskapić aby to práwu memu pomoe-  
no bylo .h. Skáza / że to ma wćmnie z  
wolaniem swięzego wżynku / gdyž go  
chce pokonac.

A takowy iuž o zlodzieřstwo oskárzo-  
ny / y do Sadu podány / troiaka sřede-  
ná sobie odnosi. Pierwsza .i. iesliby sie  
iednat o zlodzieřstwo / albo lupieřstwo /  
bezecnym sie stawa. Wtóra .ii. takowy  
iesliby drugi raz byl oskárzon o zlo-  
dzieřstwo / do práwa .i. ludzi na stáwne  
nienáruřonych przysć / .i. ani práwu  
iáiac / abo ápellowac niemože. Trzecia  
že dobra kradzieža / albo lupieřcem  
dostáne / niemože .i. żadna miára mied-  
darnosći.  
A gdy drugi raz na swięzym wżyn-  
ku poimán / y zwolaním wedlug prá-  
wa do Sadu przywiedziony bedzie / á  
lice ábo kradziona rzecz by betá mnieř-  
sa niz trzy šelagi / .g. tedy ma być ko-  
ran ná korce y ná włosiach / to jest ma  
bć smigan v pragi / y wcho mu máto  
vrzác / á iesli wchá niema / tedy mu ma  
bć znáť wypalon ná twárzy. A iesliby  
to známie ná sobie dwa razy miał / te-  
dy ná wiečne wygnanie / to jest ná šwa-  
bieniec ma być poslan. To znáćenie  
ná obliczu ma być rozumiano o tych  
złodzieiach / ktorzy w ednie kradna iá-  
ko sa rzežymieřskowie. A takow ma  
bć naprzod rospalon / m zelázem ná  
twarzy náznácion. Po wtore / vrznie-  
niem wřu obudwu. Po trzecie ná ciele  
ma bć krzež zelázem wćwniony / á zá-  
kážym rázem ma bć v pragi bit mio-  
támi / ty znáť oblicáne dla tego sa /  
aby ludzie takowe zlodzieie ználi / y ich  
sie strzežli. A iesliby sie mimo práwo  
p ij po cwar

7  
as. S. lib: a  
art. Lxij.

8  
S.S. lib: b  
art. xxviii.

9  
S.S. lib: c  
art. xlvij.

10  
S.S. lib: d  
art. xxxvi.

S.S. lib: e  
art. xij.

S.S. lib: f  
art. Lxiiij.

10  
h.S.S.librj  
ar: xxiij  
11  
l.S.S.librj  
ar: L. liben  
ar: xiiij  
12  
q.S.S.librj  
ar: lxxix  
13  
k.S.S.librj  
ar: lxxix  
14  
l.S.S.librj  
ar: lxxix  
15  
p.S.S.librj  
ar: lxxix

po chwarte tego dopuscit ma byc na  
znacjon powrozem [ albo lancuchem  
na subienicy ]. To dla tego /z zlodziej  
stwo jest pospolitse niz inse zloczyn  
stwa .h. przeto ma byc strozej karane y  
zadko bywaja zeymowani z subienic  
dla tego / aby byli postrachem infym  
zlodzieiom.  
Zlodzieia kiedy kto w domu swym  
włapi choćaby nie nie ukradł tedy go  
moze .i. zabić / y o zlodziejstwo nait  
skarżyc. Jesliby też kto kradł drzewo  
[ budownie / albo co innego ] w nocy  
choćby byto mniej niz trzy sielagi / ma  
byc sadzon [ tskiem albo powrozem ].  
Dwoce z sadu iesliby kto kradł / y wła  
pion / byly do wrzebu poban / ma byc  
sadzon / według ofacowania skod.  
Zboze iesliby kto kradł w nocy z pola /  
albo z gumna / mlocne albo w snos  
pied / ma byc sadzon powrozem.  
Każdy tedy zlodziej y zborec / albo  
tupiec / troiaktie karanie odnosi. Na  
przod / ze go przez wolanie obławione  
go każdy .k. gonit powinien. Wtore /  
ze przed tym Sedziem pod ktorym wo  
stapit / odpowiedac y decretu przymos  
wad musi / by też Sedzia byl pobler  
sego stanu niz obławowany. Trzecie /  
ze na wężniku / albo w wicelaniu moze  
byc .m. zabić. A każdy takow / ma byc  
karan / według zaslugi / iako iesliby kto  
scito / mteny / cmyntarze / plugi / lupit /  
tedy przywiedziony do Sadu / y wes  
dlug prawa pokonan / ma byc karan  
iako zaslugit .n. to jest / ma byc w koto  
wplecion. A iesliby sam tylko oproci  
tupu poiman / y pokonan byl / ma byc  
sciet. Morderz / albo mezobowca też  
takte na swiezym wężniku poimany / y  
siedmia mezon / ktorzy wolanie gwa  
tu sfekli .o. pokonany byc ma .f.  
Tu masz wiedziec / ze mord albo me  
zobowstwo iako jest troiaktie / tak też tro  
iaktie karanie wstawione jest na morde  
rze. Naprzod kiedy kto kogo zabije dla  
iaktich dobr / aby ich dostal / ma byc przez  
rnek konim wlozon / y w koto wple  
cion .p. Po wtore / gdy ieden drugiego  
zabije z nienawisci / albo z nieprzyja  
zni / ktora miedzy soba mieli / takowy

miejem ma byc karan. Po trzecie / gdy  
by ieden drugiego w obronie zdrowia  
albo maitnosci zabil / y ma swiadki  
ktorzy wolanie sfekli [ samosiobm  
przysiego / bsdzie wolen. Przydacia też  
niektorzy y chwarty sposob mezobow  
stwa / iako kiedy kto z przygody drugie  
go zabije / to jest / kiedy kto drzewo pod  
rebuic / glowieka podroznego obale  
nem drzewa podrobionego zabije /  
niechcac / albo na praka strzelaiac.  
Jesliby też ciowiek zupełnego prawa /  
y na slawie niepodeyżany .i. zabil w  
polu zlodzieia / albo tupieca swego / te  
dy on zabity ma byc sadzon z wola  
niem gwału. A iesliby bliższy po mie  
ciu chciat onego zabitego bronit / y za  
stapic / chciatby o to w Szrankach g  
nic / tedy go też w Szrankach powod  
ma pokonac / wśakze iesliby go mogt  
swiadkami pokonac / tedy to bliższy w  
gmic / nizby go miał bliższy krewny  
bronit / to dla swiezego wężnika / ktory  
sie pokazuje. A iesliby swiadkow nie  
miał / tedy on krewny bliższy go samo  
siobm obronic / nizby go on frankami  
o kradzic / albo o tupiectwo pokonac  
miał. A tak iesliby kto w obronie zdro  
wia swiego nieprzyaciela zabil .a. a te  
go według prawa dowiodl / tedy sie  
wargeltem wyzwoli. Takze iesliby kto  
nieum / slnie / nie ze zley woley / strzelai  
ac na praka / albo co innego takiego  
gmic / zabil / wargelt zaplaci / a bsdzie  
wolen. A kiedy kto drzewo podrebuic  
przy drodze / ma .l. wolaniem idace lu  
dzi ostrzegac. Takze też kiedy kto  
dom pobija / albo muruje iaronie tedy  
iesliby kogo z przygody zabil / wargelt  
zaplaci / a ma byc wolen. Wśakze tego  
przygodnego zabicia / ma dowiesc sa  
mosiobm.  
Jesliby też kto w Szranki / gdsie sie  
zbijai / albo fermuia / wśedl / dobiwol  
nie / a tam z przygody byl zabit / albo  
obrazon / sam sobie winien bsdzie.  
Takze / iesli sied na miesce gdsie w zas  
wod konie pusecacia / kamieniem albo  
ofsejczy dla chwiczenia cistai / iesli mu  
fle co przyda / a on dowiedzie / ze tego  
nieum / slnie weżmit / tedy nie nieroi  
nien.

20  
21  
22  
23  
24

nien. Jesliby też kto drzewo w domu  
swym ciolat / a tamby kto obcy wśedl /  
niemiac tam sprawy / y byty obrazon  
albo go piec wlasit w domu / w ktorym  
żadney sprawy niemial / sam sobie wi  
nien.  
Jesliby kto chlopca cziwego na konia  
ewardoufego wśadyl / a koniy chlopca  
zabil .i. Pan onego konia ma nagro  
de weżmit / dceli konia miec.  
Jesliby dziecia nie doroste / albo sa  
lony zabil kogo u tedy opiekunowie  
maja z iego dobr nagradzac.  
Stargi o nascie domowe / etc.  
Masz wiedziec / ze ten ktory gwałto  
nie gwykolwiel dom nachedzi / y w nim  
gwałtu wyzma / jest podobien tupiecy /  
y gwałtownikowi podobu pospolitce  
go. A na takiego musi z wolaniem skar  
zic [ iako na zlodzieia ]. Za takie też  
maja byc rozumieni ci ktorzy komu na  
dobrowolney drodze zbrojno w nocy /  
albo we dnie zastepuia / aby mu na zbro  
wu / albo na maitnosci sfodzil / y kto  
rzy drogi dla rozboiu zabeuia. Prze  
ciwo tym / iako przeciwo zlodzieiom / z  
wolaniem ma byc postepowano. Do  
iako zlodziej kradnie dobra ludzkie / y  
maitnosci / tak ten ktory o gwie zdro  
wie stoi / kradnie zywot bliźniego swie  
go. A takiego samosiobm moze pok  
nac na swiezym wężniku / a pokonany  
ma byc sciet. A azkolwiel w tych ar  
tykulech krocko / gwałtu / zlodziei stwa /  
mezobowstwa / y nascia domowe wspo  
mina / y iednym slowem ie gwałtem zo  
wie / wśakze sie inż w tym zamelcia  
inse zloczynstwa wśytkie / iako tupie  
stwo / pozoga / gwałcenie / siatychgow /  
nascie domowe / zastepowania / podro  
zne / y tamze zupienie / albo na zbro  
wu obrazenie. Do takowi wśrety na  
gardle maja byc karani / gdy beda we  
dlug prawa przekonani.  
W prawie tedy / azkolwiel pospoli  
cie pokarne wśeptli tylko cztery wspo  
minacia / to jest zlodziejstwo / tupiectwo  
mezobowstwo / gwałcenie / siatychgow /  
wśakze inne wśytkie w tych sie zam  
kacia / y od tych pochodza.  
Masz też wiedziec / iz gwałcenie bia

tychgow / iako na strozy grzech troiakt  
wine przynosi. Pierwsza / ze o takowy  
gwałt / bez zadnych odmołk zarazem  
zatowac musi. A iesliby rodzicy / gwał  
coney z niedbalstwa takowa strage o  
puscili / a potym gwałtownikowi dali  
takowa za matzonka / maja byc wygnai  
ni na wieczne czasy. Wtore / iz gwałto  
wnit / gardlo traci / y choćby z gwał  
cona poial za matzonka / tedy z mia dze  
ci dobrego toza .x. miec niemoze / y  
dziedzic / y niemoga .f. Trzecia / iz Se  
dzia / każdy takowego gwałtownika / su  
kac / y sadit / y bez skargi zarazem po  
winien [ a wśrety pomocnicy iego tak  
kaz wina / iako y on maja byc karani ].  
Na ostatek / y dom / y w ktorymby bia  
tagtowa byla zgwaltcona / iesliby go  
prawem nieobroniono / ma byc rozwa  
lon / y każde bydle ktore iako kolwiel na  
pomocy gwałtownikowi bylo / ma byc  
zabite. A na ono wolanie maja wśy  
cy biesze / a gwałtownika gonit / y za  
bic / albo do Sadu przywiesc .f. A iesli  
by ten gwałt byl przenocowany / z te  
dy to ma wśyby Sedzia onego miesca  
sadit. Ale iesliby na swiezim wężniku  
poiman byl / tedy zarwie zarazem ma  
byc odzon bez odmołki. Jesliby sie  
swiezey weżmek niepokazowal / tedy ob  
zatomany bliższy sie odwiec [ samo  
siobm / albo Szrankami / ] nizby go po  
wod pokonac miał. Przeto każdy ma  
miec na baidnosci / aby z wolaniem  
gwałtu nie skarzyl / kiedy sie swiezey we  
mek nieukazuje. Iesli chce skody wdy  
do kiedy z wolaniem gwałtu kto za  
luie / potrzeba tego / aby weżmek iasny  
byl / y aby według domodow pokonany  
zloczynca byl karan. Masz też wiedziec  
kiedyby ieden drugiego fitem wbil .h.  
tak żeby miesca ony wbite zasimaty /  
albo napuchly / tedy choćby o to zato  
wano z wolaniem / pokonany niema  
cierpiec karania inšego / iedno wina  
Sedzie / a stronie nagrode przepada.  
[ Mogtby kto sprzac / iesliby siatagto  
wa z roskarchanemi wlofo / y podartem  
odzieniem przybiegta do wrzebu / a  
skarzila o gwałt / ze jest zgwaltcona / y  
chciataby tego dowiesc ludzmi / ktorzy

25  
26  
27  
28

h.S.S.librj  
ar: xl  
x.S.S.librj  
ar: xxxvii  
u.S.S.librj  
ar: lxxv  
y.S.S.librj  
ar: lxxix  
z.S.S.librj  
ar: ix  
a.S.S.librj  
ar: lxxix  
b.S.S.librj  
ar: xxxviiij

wolanie slyfeli; a onby obwiniony tez wolno y bezpiecnie do wrzedu przysebt nie poimany/ani związany; y prosilby aby mogli niewinnosc swa okazac/ kto z nich bliższy/ ona pokonania byli onowodu r Odpowiedz ze obwiniony/

ktory do wrzedu dobrowolnie przysebt chce sie sprawic/ bliższy sie odwieśc/ sa mosiodm/ nizby go pokonac miano. Do prawo zansie jest taksawse pozwa nenu/ niz powodowi. X X

Artykul xxxix. xl. xli.

Summa tych Artykulow.

- 1 O gwałtownych/ abo potrzebnych skargach.
- 2 Przeciwno ktorym skargam/ przysiega odydz niemoze.
- 3 O skargach na niebytnego/ y iako to w tym postepowac.
- 4 Oskarżony criminaliter naprzod ma zadac gwaru.
- 5 Z ktorych przyczyn budowanie rozwalone albo rozburzone byc ma.
- 6 Winnym sie stawa kazdy stworak po.
- 7 Ze zloczynca poimanyim iako postepowac.
- 8 Upor troiaki jest.
- 9 Co przy zlodzieiu nayda/ to ma byc zaszte temu wrocono. Czye pierwy bylo.
- 10 Gwaru co za pozYTEk.

S. S. lib. 4. art. Lvi.

S. S. lib. 4. art. Lxvii. lib. 4. art. lvi.

**N**aglych y potrzebnych Skarg występić/ ktoreby przez noc cierpiane byly/ żaden inży sędzić niema iedno Burgrabią. Jesliby tego budowania przez Sadowy decret odsadzono/ dla tego ze w nim Bialaglowa zgwalczona byla/ tedy takowe budowanie ma byc rozburzone/ y rozmiotane/ wśakże śmiałodnie wzięto byc niema/ ani palono/ wyławyby y zlodzieystwo/ y lupiestwo/ ktoreby z grodu/ albo zamku onego zymil/ pokonany/ y osadzony byl/ tedy dopiero takowe budowanie rozwalone/ y wśyftkim ludziom spolne byc ma.

Artykul xl. 40

S. S. lib. 4. art. xxvi.

**P**rzeciwno wszelakim krzywdam/ y skargam/ ktore sie v Sadu z iasnym dowodem/ z wolaniem poczynają/ żaden przysiodz niemoze. Ale iesliby dowodu zadnego nie bylo/ tedy obwiniony bliższy sie według prawa odwieśc/ nizby go kto pokonac miał.

Artykul

Artykul xli. 41



**D**yby kto o wystepel iaki obżalowan byl/ a pesytym by obecnie nie byl/ y naznaczone by czas/ ktorego by obwiniony śianac miał/ a w onym czasie by go powod nalazl/ moze gęstusnie hamowac/ y zatrzymac/ azby sie zaręczył o dostanie prawa/ dla tego ze Sedzia powodowi samemu/ a nie obwinionemu/ ktorego tam nie bylo przy skardze/ pokoy nakazal.

**O**żalowany o krzywdy polární/ napierwey ma Gwaru zadac od Actora. A przed Gwarem Powodowi wolno žaloby swey po prawic/ czego po Gwarze weżynie niemoze.

Glosa.



**Z**te trzy artykuly o iedney rzeczy moima przeto wśyftkie trzy terna glosa albo wśladem obiasniac/ masz wiedziec ze dla trzech przyczyn brwacia budowania solwarskow/ zamkow/ y innych wśelakich twierdz rozwalone. Naprzod dla zgwalcenia Panielak w onym budowaniu/ dla lupiestwa/ y dla zlodzieystwa. Dla zgwalcenia brwacia rozwalone. Dla tego ze on dom albo sciana byly na przeszkodzie/ ze zgwalczona wćieć/ a takowego gwału/ y ktorego gwałtownik przeciw Bogu/ y przeciwko prawu wżwał/ y chronic sie niemozga. Po wtore/ rozwalacia zamki y domy. h. gdy przyz decret sadowy/ o zlodzieystwo/ y lupiestwo pokonane/ osadzzone beda. A tu masz wiedziec ze kto zloczynca przechowa. ten toz prawo zasłuzyc co y zloczynca. A iako storo kradziona/ albo zupiona rzecz do swiego domu ziego wiadomoscia wnidziec/ albo wniesiona bedzie/ tedy zarazem ślascie sie zborec/ y zlodzieiem. Masz tez wiedziec/ ze wśwecy ktory sa na takowym grodzie/ albo w takowym domu/ sa weśnikami weżntu albo zloczynca

swa onego y. Gde tedy tak dom/ albo zamek zburzon bedzie/ tedy go zadens/ bez wolecy/ y przyzwolenia zloczynca/ albo ziemskiego Sedziego budowac/ y naprawiac. moze. Do tego tez masz wiedziec/ ze sie tak zdy stacie winnym weżntu/ stworak. Naprzod/ iesli tam on weśnek popelnil. Druga/ iesli bit na pomoc zloczynca. Trzecia/ iesli do tego rade dawal. Czwarta. iesli pomoc/ albo racunku wkrzywdomemu/ mogac to weżnic/ niedat/ [albo iesliby zloczynca przechowal].

**P**rzeciwno wszelakim krzywdam/ etc. W tym artykule kladzcie rzecz na ktorey sie pospolicie sadza wśyftkie Decreta in criminalibus/ w ktorych napewnieresy dowod brwa/ gdy zlodziey z licem na swiezym weżntu poimany/ y do Sadu przywiedzion/ z dowodem bedzie y.

Jesliby tedy kto zlodzieia w domu swym chwycil/ ma to wolaniem obiaswic na swiezym weżntu/ y wśiadom swych przywolawse/ ma mu rece zwiadz/ y lice/ abo one rzeczy/ ktore pokradl/ mu na grzbiec przywiaszac/ z ktorymy go pod straza schowawse/ ma to Sedzia mu

S. S. lib. 4. art. lvi.

S. S. lib. 4. art. lvi. S. S. lib. 4. art. lvi.

S. S. lib. 4. art. Lxvi.

S. S. lib. 4. art. Lxvii. S. S. lib. 4. art. lvi.

S. S. lib. 4. art. Lxviii. S. S. lib. 4. art. lvi.

7

h. S. S. libi. a. i. cxx. lxx. ubi in articulo I. M. articulo xxv. n. xcx.

f. S. S. libi. articulo Lxvi.

l. S. S. libi. articulo xliij.

z. S. S. libi. articulo xxxi.

k. S. S. libi. a. ii. Lxii.

dytemu oznaymie, ktory tam dwu Lawnikow posle, a ci tako onego zlodzieja nayda, tak to Sedziemu opowiedza. Po ktorym zeznaniu Lawnikow, powod bedzie zalowal. [ A ten sposob imania zlodzieja / pozteczny jest / acorowi ] ktory ma zlodzieja z licem Sedziemu w moc dac / y oswiadczyc to Sedziemu y Lawnikami. A to dla tego se testibe zlodziey wiekt / albo tako lic zabyt / aby powod mogl do swego prawa przysc. k. Do tako go Actor Sedziemu albo do wieszienia oddaie / y poruczy: tak tez zas przed Sadem postawion br ma. / A bedzie to iasny y do bry dowod / przeciwo ktoremu przysiega nie odebzie f.

Jesliby kto o trzymde obzato wan byt / etc. [ Prawo y vsawy tak te o wstepach iako y ino / sa dla pohas mowania stoch ludzi postanowione. Abowiem ] wstepke prawo to w sobie ma / aby sie wporow z ich ludzi / y ich iadzyer przeciwno y zaslawnio. A takowy wpor / albo zadza troiaka jest. Pierwszy wpor jest / kiedy kto wpornie co przeciwo prawu czeni / iako kiedy kto sam na tem badac / aby sprawiedliwosc mmozet / a niesprawiedliwosc etum / rzezy w eprzstorne czeni / a o takowem to prawo jest: ze cokolwiek przeciwo prawu w czeni / to luszcie maia miec za nie / y podleza karaniu / ktore prawo na takie wstepne opisuje: Jako gd by konia komu w fradit / a byt z nim poiman / g tedy zasje ma. br wrocon onemu / cni pierwey byt. A poniewaz mu nie nalezat / przeto tez z niego pozteku zadnego miec nie bedzie / y owsem ma br wedlug prawa karan / to jest ma br obiefion. Wtore wpor / albo zadza jest / kiedy kto przeciwo drugiemu co wstapi / a on sie wpornie krzywde swey msci / y na Sedziiego tego nie wklada / ani jatuiw

wine te odnosi / ze sprawiedliwosc swa by mial nalepsza / przez on wpor traci. Do zaden niema byc swey rzezy Sedzia. h. ale ma zadac sprawiedliwosc / od tych ktory sa na to wysadzzeni. / Przeto artie: xli. mowi: Aco obwinionego dostanie / ten go prawnie ma zatrzymac / to jest / niema sobie sam z niego sprawiedliwosci czeni. / Trzeci wpor / a to nagorszy: Kiedy kto wyslad piwsh / albo w cymwsh w cymek taki zly tawnie chodzi / bez wshdu / niechroniac sie nie / iakoby to bierz dobroze w cym / albo iakoby mu to wolno bylo w cym / wine te odnosi / ze moze byc zatrzyman / a z se zarszy / ze sie vsprawiedliwi. / Przeto mowi artikul nintesty / ze Sedzia pokoy powodomu nie obwinione ma nakazat / iakoby rzekt: Uciech by byt / frokolwiek / przed sie mieniat wolnosci / zle czeni. Abowiem ciego ludzie za dobre niemaia / to wshstko zle jest.

Przed Gwarzem moze zaloby powod poprawic / etc. Ma tedy obwinion w tym opaczni m br / aby gdy nani zwołaniem jatuis / zadat po Acto rze Gwaru / ktory jest pozteczny do wielu rzezy. / Naprzyod / ze o tej rzezy zaden insh niemoze go obwinic: a testibe sie vsprawiedliwil / y za pomoca. / Doia okazat niewinnosc swa / a potymby go tej kto o to gabat / tedy on pierwey Actor powinien go bronit. / Potem ten jest poztekt gwaru / ze powod po gwarze zaloby swey poprawic niemoze: Jako testibe cie obwinil / o gwalt / iuz cie po Gwarze o mezborsstwo obwinic niemoze. / Nad to / iesliby na cie zalowal z wzwaniem w franska / a trlko o dwie rzezy starzyl / a trze cie opuscil / po gwarze / iuz iey niemoze przytozrec / owsem wpada w swey rzezy. / Bo powinien o wshstkie trzy z ad razem zalowac / iako wyshsey stoi.



Artikul xliij.

Summa Artikulu.

- 1 Jako Rzecznik w prawach w sprawach poiarnych postepowac ma.
- 2 Rzecznik do czego test pozteczny.
- 3 Rzecznikiem kto byc niemoze.
- 4 Rzecznika iako przymusic / aby rzeci cwie sprawowal / A iesliby niechcial / co przepada.
- 5 Rzecznika gdy obie strone tego nego zadaly / komu go przysadzic.
- 6 Rzecznik / iako sobie ma przestrzeby / ku siodzie nieprzyl edl.
- 7 Rzecznik / ktory sprawnie co nad wola Principala swego / co przepada.



Rzecznik / do sprawowania rzezy czeni / na swieczym wczynku / decretum / y w cym przymużony / ten sposob w postepku zad / owac / y tak mowic ma.

Panie Sedzia / gdyzescie mie temu cslowiektom / ku iego sprawie z wrzodu przydali / pytam na prawie / y proste aby mi to decretum wafym opatrzone bylo / iesliby m nieprzazni / przena gaba / albo iakiekolwiek insh niebespieczeniwa odnosi mie / dla tego / ze rzezy iego wedlug prawa / iako nalepiey bede mogl / y umial / sprawowac bede. / A gdy mu to znalasku wrzedowem / nakazano bedzie / tedy ma swemu Principalowi przestrzeby: iesliby tego wotz / ba byta / aby do tej sprawy / y drugiego rzeznika wzjac mogl. [ albo / iesliby w cym prze niewyrozumienie sprawy / zle postapil / aby sie z principalem / abo z drugim rzeznikiem rozmowic / y poradzie mogl / tak ze inne wshstkie sprawy wedlug biegu prawnego zwykly / niechay sobie przestrzeze. ] Potym ma pytac na prawie / iako ma zalobe z adzac / aby to bylo pomocno prawu iego / co kiedy mu nakazano bedzie: ma pytac / iesli Principala iego ma byc z prawa pytan / kto przeciwo niemu pokoy zgwalcil: / A iesliby byl tak barzo slaby / zeby sam rzezy swey sprawowac niemozl: / Co gdy mu nakazano bedzie / y Sedzia go ze dwiema Lawnikami / y dwiema do Sadu nalezocemi oglada / tedy bedzie pytal na prawie: / acz niemaia wedle prawa zeznac / o iego slabe sci / y zemdeniu / y ze niemoze sam swey rzezy sprawic. [ A ci tez maia wyznac / wshstko cokolwiek wiedzeli / albo slyheli. / Nad to maia tez pod przysiega zeznac / to / coby imkolwiek bylo wiadomo / w wczynku onym. ] / tedy ma pytac na prawie / iesli sprawnie postapil w sprawie Principala.

S. S. libi. 6. articulo 24.

pata swego? Gdy mu to już nakaza/y winowayca będzie przez przywołanie do Sadu pozwany według prawa/ tedy ma tak daley poślapić. Panie Sedzia sprzyaięś waszność sprawy/ A żalnie na A. że on przykędhy w Miescie na dobrowolney drodze/ pokoy przeciwko niemu zgwałcił / tego ochromil / y gwałt mu wżynil / ktorego gotow dowieśc / tak że go zlupil z dobr / y ze zdrowia / y wzial mu tak wiele żeby o to słusnie każdy w Stránki wyzwać mogł / a tak prosi o Sadowy decret przeciwo niemu. Potym ma być on gwałtownik pokoyu przywołan przez podwoyskieg po pierwsze / po wtore y po trzecie wlasnym imieniem tego / a za każdym razem ma Rzecznił žalobe swa powtarzác / mowiac: A. żalnie na A. że on przykędhy w miescie / na Krolewstkey drodze / zlupil go ze zdrowia / y z matetności / y wżynil mu gwałt / ktorego gotow dowieśc / záczym prosi o decret przeciwo niemu / toz też y potrzeci taz wżynić ma. Potym ma ofázac przed Sadem rany / y pytác na práwie / iesli by gwałtownika swego gdziekolwiek znalazł / iesli go może zatrzymác według prawa / to gdy mu nakazano będzie / tedy ma prosić o pokoy [ktory mu przez Sadowy decret nakazan będzie].

Glosá.



Żerke opisanie tego w porzadku postępkow práwnych nadziesi. A tu opisany sposob postępku kázedemu rannemu / y temu ktore kogo w Miestim práwie broni / podáie. Abowiem iesli práwo rozkázane aby kády w rzeczách swych práwnie postępował / tedy też słusna aby tákie práwo opisane było / takim sposobem sobie kto ma práwnie postępować. A áczkolwiek tákowe sprawy rozmáicie sie trafiaia / zácz m tez rozmáitý postępek w tym być musi. y wśak że tu mowi o postępku ktory pospolicie w spráwách przeciwo gwałtownikowi pokoyu bwać zwykł. Do wykładu tedy ártýkulu ninieszego masz wiedzieć / że Rzeczniicy [ we wśelákich spráwách Sadowych sa bárzo potrzebni y ] sa postanowieni dla pokoyu pospolitego. Tu postudze práwu y pospolitego ciowiekowi / aby y powod y poznánie skłob wchodzili / ktorechby wdz nie mogli by rzecznikow nie bylo. Ktorzy nazwáni sa rycerzmi práwnymi. Wo

ráko Rycerz waleczny mieczem broni Rzecz / pospolitey / tak też Rzecznił do wćipem swym spráwi / dliwosc wćierdzác / a niespráwiedliwosc tłumic ma. [gdyz káжда Rzeczpospolita nie tylko zbrojna obrona / ale y práwem wmozna niona y wćwierdzona bywa]. Jest tedy wrzad Procuratowski wćiwoy / y kázydý zupełnego práwa ciowiek Rzecznił / albo slugá / gluchý / kalony / mlody / rzecznikiem być w Sadu niemoze. Wotym w Sadu stać nie dopuszczá / dla tego / że sie zaden tákowy sam bronit niemoze / a cozby miał drugiego bronit. Táktze też niewiadly / rzecz spráwować od infego niemoza. Táktze káza / mniwy w Miestim práwie / ale w Duchownym moga / w pewnych spráwách. Moze też kády skłoby wdz / gdy ná słowá rzecznika swego nie przystawoli / ale to ma wćinic wćis w w godziny. A tu obacz / iáto rzecznik do spráwowania rzecze / ácz przymusowić nie moze. Abowiem ten ktory go potrzebuie / ma on żadać Sedziiego / to i

stony:

b.S.S. lib. art. LX.

c.S.S. lib. art. LXIII. I.S.S. lib. art. LXIII. b.S.S. lib. art. LXIII. M art. LXIII.

stony: Panie Sedzia / sprzyaię mi W. M. ciowieka / ktoryby rzec moie w Sadu spráwił. Rzecz Sedzia / sprzyaię. Albo moze o rzecniłá prosić temi słow. Panie Sedzia / iem jest w bogi ciowiek / y tu cudzoziemiec / tak że zá pniadze rady dostać niemoze / bo ich niemam / y tákiego też niemam / ktoryby to dla Boga wżynil / a odemnie rzec moie spráwił. Przeto prosię / sprzyaię mi waszność tákiego ciowieka / ktoryby to wżynil / tedy Sedzia odpowie. Sprzyaię. Záczym podziękowawszy Bogu / y Práwu / ma pátrzyć niedzy onemi / ktory w Sadu sloia iednego / ktorego w pátrzywszy / iesli by imienia tego niewiedzial / ma mu rzec: Pánie / prosię was dla Boga / y dla práwa / abyście odemnie mowili. A iesli by niewiedzial / tedy go ma spráć / dla czego by tego wćinic niechtal? Iesli sie tego go z wporu zbraniat / tedy on ma zásie do Sedziiego mowić: Panie Sedzia / prosię o tego / y wkaże go Sedziemu / ták aby go Sedzia mogł rozeznić. A kiedy mu go już Sedzia dozwoil / tedy ma spráć / poniewas w naszym práwie jest osiádlým / pytam ná práwie / moze li tego zbraniac / aby odemnie niemoz wól: Skáza / iesli jest / osiádlý / tedy sie tej rzecze spráwowania zbraniac niemoze. A iesli by sie rzecnił ná rozkázanie Sedziiego / wpornie tákowey spráwy zbraniat / bez słusney przyczyny / pokupnie Sedziemu wine [ y stronie nas grode ]. A przyczyny ktoremi sie Rzecznił wzmowit / moze / aby spráwy oney niespráwował / te sa: 1. Jáko iesli by spráwa przeciwo Pánu tego / albo przeciwo powinowátemu brá / a stoby o gárdio / albo o zbrowie / táktze y infka káжда słusna przyczyna wzmowit sie moze: Ktore ( iesli mu Sedzia niewierzy ) ma przysiega poprawić / a iuz tu on co sie rzecniłá domagal / niema nic wćiecer / práć / ani prosić. Abowiem to samemu Sedziemu / ktore mu był rzecnił / a z wrzadu dat nalezy. [ iákož bez wóley Sedziiego zaden Rzecniłá mied nie moze ]. A przeto w tym iuz Rzecnił nie przeciwo stronie / ale

przeciwo Sedziemu wyslepuie / zácz m Sedziemu wine / y stronie nagrode przepada. Iesli by sie też tresilo / by kto wyraz Rzecniłá ktorego by rad miał / a przeciwnik tego by z nim co namawiat / chce mu go odmowić / albo go tego oddalic / iáto ná przyklad. Gdyby A. miał spráwe przeciwo P. á U. by z Rzeczniłtem mowil / y slawil / aby od niego mowil P. obrwiniowy radby też onego Rzeczniłá A. do swey spráwy miał / y rzekłby P. do Sedziiego. Pánie Sedzia / sprzyaię mi W. M. mowić. Sedzia rzecze: Sprzyaię. Potym P. rzecze / prosię o ciowieka / ktoryby rzec moie spráwił / a prosię o tego A. w mby też rzekł U. Já też prosię o tego A. abyście mi go zá rzecniłá dali. Rzekłby zá P. Poniewazem ja pierwy on żadał / w czym sie ciagne do Sedziiego / y Lawnikow / pytam ná práwie / ácz mi niema być słusney przyczyny / nieliby mie go kto oddalic miał / albo co jest wedle práwa. Przeciwo temu by zá sie U. powiedzial / iem ja z nim pierwy o to mowil / y tam go tu swym kóstem przywiodł / w czym sie ciagne do niego samego. bo mi też to y on sam obiecal / przeto pytam ná práwie / áczem go nie bliżsi / albo co jest wedle práwa. Skáza / iesli tego P. swiádecstwem / Sedziiego / y Lawnikow dowiedzie / że on pierwy prosił / tedy niu ma być przysádzon. Ale iesli by obádwá zárazem żadali / tedy to będzie ná wóley Sedziiego / ktoremu go chce dáć. Gdy tedy rzecnił wpornie bez słusney przyczyny / nie chce ná rozkázanie Sedziiego spráwy przyiać / to kády go Sedzia potym moze niesluchác. Rzecnił też Decretem Sadowym / do spráwowania przymusow / moze to sobie przestrześć / przez decret. Iesli by z oney spráwy w iáka skłoby / albo wiane wpał / kto go ma záspácić / Skáza / że Princypat tego powimien go záspácić. Potym spyta Sedziiego / iesli ná tym przestáie / a tákt skłoby wdz / a rzec spráwować / według práwa będzie. [ Rzecnił też ktory co áwni nád poruczeństwo / albo nád rozkázanie Prin-

c.S.S. lib. art. LX. g.S.S. lib. art. LXIII.

f.S.S. lib. art. LXIII. art. LXIII.

7

Q 4 cypata

cepała swego moze być winowan kiesz  
dy nani žalnia / temi słowami: Gdzie mi jest  
dobro z wrzadu nalazan / a Kzejmnik  
tu stotac miedzy y wiecey sie domiela /  
niż mu porucżono / aei to sprawnie ch  
ni? Tedy Kaza / według wyseptur: ale  
nim decret wyndzie / tedy moze Kzejm  
nik wydz winy dawşy o sobie sprawe /

zem ta nie nie mowit / tedno to com  
niat w porucżeniu / aeiem nieblişy  
według prawa obżać niewinnosć  
swa? Skaza / iesli bedzie smiat przy  
sady / ze nie innego niemowit / tedno  
to co mial w porucżeniu / tedy bedzie  
wolen według prawa].

Artykul xliii. xliiii. 43

Summa Artykulow.

- 1 O Karcach Wapdeburških.
- 2 O Przesiedze Kádzieckiej.
- 3 O wladzy Kádzieckiej.
- 4 Do Rady gdy który zamieszka /  
co przepada.
- 5 Słowieńka Grzywna co jest.
- 6 O Przekupniach jako ie sadzić.
- 7 O Salsu w snieednych rzeczach.
- 8 Zwyczaj Wapdeburški w obiera  
niu Kádzieck.
- 9 O obieraniu starşch w Cechu.
- 10 Jako na wrzad obierac / co w ob  
bieraniu na baczności miec.
- 11 Na wrzad / ktorzy maia być obier  
rani / a ktorzy niemai.
- 12 Jako Kazyce nowo obrani wzwier

- dzieni być / y przysięgac maia.
- 13 O wulkierzu / co jest wulkierz.
- 14 O Kzemienkach.
- 15 Kzemienicy bez wolew Kádzieck  
kiej nie stonowic niemoga.
- 16 O Lisiech ktore od Rady Kze  
miesn. kom dane bwaia.
- 17 O Kzejmnicach / y o przedawaniu  
mieśa.
- 18 V pragi niema być żaden smigan  
tedno o zlodzieystwo y tupteystwo.
- 19 Porzadek Kramarski y inşch.
- 20 Kramarsze / y Kzemienicy przy  
chodniom handlu y robotey bronie  
niemoga / iesli na to osobliwey  
wolności niemai.



**D**y inż Wiaśto Wapdeburg załoz  
ne / y według wolew O Trona Lisowatego Ce  
sarza / z narażeniem starşch ziemie oney [we  
dlug prawa Karla Cesarza] / y według zdania /  
y chwaly ich osadzzone / y postanowione byto  
radzili sie daley / iakoby sobie Lawniki / y Kazy  
ce ku pożytkowi Mieszktemu obrali. A obrali  
Lawniki na dluzşy czas / a Kazyce tylko do ie  
dnego roku / ci storo ie tedno obrano / przysięgli / y teraz na kazdy rok  
przy obieraniu przysięgai na to / aby Mieszktey wćciwości pożytkow  
dochodow / y praw z pilnosćia / iako nalepiey moga y vmieci / z rada / y  
pomoca starşch przestrzegali. [ A tego nieopuszczali dla miłości /  
rzytkości / gniewu / darow / tak ie Pan BOC u spomagay / y swięci  
ego].

Ustawa

2

3 Maia też Kazyce miedzy soba obrac WDKmistra tednego albo  
dwu. A moga schadzki / albo pospolstwo zgromadzic / z rada starşch  
kiedy chca / a cokolwiek w onym pospolstwie postanowiono bedzie / to  
maia trzymac: A koby to przestapil / tego maia Kazyce karac.

4 Koby gdy na pospolstwo zadywonia do pospolstwa nieprzyşedł /  
ten winy przepada kesc pieniedzy. A iesli by byl do pospolstwa ob  
wieşzon / tedy piec şelagow przepada. Kazyce też moga sadzić w ke  
lacie miar / kwarty / wagi / y w şyşkich snieednych y pitych rzeczşy sals  
gowanie. A koby kolwiek w şawach przestapil / przepada winy trzy  
5 grzywny Słowieńskie / ktore czynia trzydzieści y kesc şelagow.

Artykul xliiii. 44



**K**zekupniowie / gdyby w czym wysta  
pili / to jest / iesli by przeciwko uchwalom swom /  
y mierzkom / albo przeciwko postanowieniu Kádzieckiemu co wpornie czynili / albo rzeczy sniee  
dne falszowali / a toby na nie dowiedziono bylo /  
tedy maia być karani na şkorze / y na włosiech /  
iako prawo opisute / a tego karania trzydzieści  
[ y şescio ] şelagow moga sie odkupic / w şakże  
tym prawa swego przedsie naruszai. A bedzie to na wolew Kádzieck  
kiej / iesli pieniadze chca wziac / albo nie / a chochy pieniadze wziali /  
tedy ten ktorego tak karza / przedsie sie stacie bezecnym.

7 To karanie też maia odnosic w şyrcy / ktorzyby w falszowaniu rze  
czy snieednych [ albo miar / wag / gwichtow ] / zeszwiadczeni byli. A ci  
inż ani żadnych spolek / albo schadzek z inşemi miec / ani inż wiecey  
takowemi rzeczşami przekupowac / bez przyzwolenia Kádzieckiego  
niemoga.

Glosa.



**W**ş. Je wyşey dosć po  
wiedziato o poćarku prá  
wa Mieszktego w Wapde  
burgu / z przyzwoleniem  
wşyşkiej ziemie oney po  
stanowionego Ten artykul ninieşy  
jest o sposobie obierania Kádzieck w  
Wapdeburgu. Co od Kzejmpospo  
litey Kzymşkiej poslo / według ktorey  
sie Wapdeburżanie sprawniac / radzi  
li o obraniu Lawnikow y Kádzieck. O

Lawnikach inż sie też dosć pişalo. Tu  
o Karcach ktorych w Kzymie zwano  
Senatores pişe. Ci tedy ieskie za Ro  
mulusa bel / a potym po zeszciu Tara  
quinij Superbi 35. Proła Kzymşkiego  
sami Kzejmpospolita rzadzili. A bo  
niem wryczimşy Krole postanowili  
miedzy soba / obrali 24. Kádzieck / kro  
wym to zlećili / aby pożytku pospolite  
go przestrzegali. A miedzy nimi obier  
rali Burmistrza / albo dwu / ktorzy po  
O inż iżytki

S. S. Liber  
art. xiiij.

zreki pospolite sprawować mieli f. a przysięgali na wrzad swoy f zwłafszą przy obieraniu pana nowego f.

W Wąpdeburstjanow tedy ten stárá dawny zwyczaj jest ze na pierwsze Su chedni ktore sie trafiaia w roku to jest w pierwszym tygodniu w post zhadzają sie wszyscy Rzemieslnicy w dom ku takowym zhadzkom naznaczoney. A tam wszyscy wyslepi i winy rozbie rają / Karza: tamże między soba obie rają mistrze stárfse / ktorzyby sie Cechow i ich pożyteczniejszymi być zdáli / a do dwu f ktorzy roku przestego byli stárf szym / Jiesze drugich dwu obierają / tálz żeby ich czterey bylo. Tych gdy już obiora / spisawszy pobádzá te Rárcow á Rárcę ktorych ma być 24. na niniejszy rok siedzący / kazawszy wszystkim wewnątrz rozmawia sie / y narádzá / máfac przy sobie stárfse / y bieglesie mie szczány. A tam z onych czterech przez Rzemieslniki naznaczoney / y postáno wionych obierają dwu / ktorzyby ku le pszy / y wietsey wéćiwosci Miasiu / y Cechowi ku pożytku byli. A gdy sie tálz według zwyczaju Rárcę ná Katuf zey da tedy też y Kádrz Cech z osobná má ja sie zhadzić / a miejsce swe / y tam Rárcę obierác / ktorzyby sie im zdáli być godniejszymi. Kádrz Cech z osobná swoie / ktore oznamić / y opowiedzić máia pod przysięga / że godniejszych ná ten wrzad obrác niemogli / tálz im Pan Bog pomóz / y wszyscy świeci.

Tu masz wiedzieć / że Kádrz Ktory Kó go ná tálz wrzad obiera / a zgotá wstę cy / ktorym jest obieranie poruczone / máia do mić ná łączności / aby nikogo ná wrzad dla dárov / dla bojázni / dla miłości / gniewu / powinowactwa / przyrzáni / nieobieráli. Wo kiedyby sie potym tego Rárcę stárcznie ná ktore go z nich dowiedzieli / tedy sie stáie .a. Krywoprzysięzca / bezecnym / f ktemu wolność obierania tráci f. Abowiem / gdyby sie kto wrzadu domagat / obiecuj ac dary / tálz kolwiek / tedy wpada w grzech swiętokupstwa / tálz takoby też tálz wrzad Duchowny za pieniadze kupi. A jest by tálzow / przekonány byl /

S. S. lib. II. art. Lix.

tedy sie stáie bezecnym / y musi tálz w Miasia sukac / albo ma do dstejaci lat z miastá być wygnány. Kiedy też tálz dla bojázni Kogo obiora / to jest / Kedy go dla tego obierze / że sie boi / aby mu sam / albo przyjaciele tego niekto obzyl / gdyby go nie obrat / tálz we obieranie nie niewazy. f A tego drugy máia dogledac / y gdy to obaczá / że ten dla bojázni obiera / tedy wolność obiera nia tráci f. Tálz / kiedy Kogo z niema wisci obiora / to jest / dla tego / aby zabawiony praca ná wrzadzie / y wnosci pátrzyć niemogli / albo dla tego / aby prze tálz nieobálistwo tym rychley ku srodzic przysied / y aby go tálz zuboziel / tedy tálz obieranie nie niewazy. A kie dy wolność obierania jest przy tálz im mozym Pánie / tálzow ma pánterac ná poćiwosc / y wiarę swoia / a wárujac sie nábezpiečnosti duszny / niema obierac nikogo ná wrzad / za zachowá niem / albo za prosba / albo z niema wisc / albo z tálz kolwiek infey niestly sney przeyny / ale to ma czynic we dlug wiarę / wéćiwosci / y sećerosci Ká drzego. Niema też obierac bogatych / y mozych / dla tego / aby onym bogac twem / y możności swoá niechciat miec wstych infey w mocy / y wladzey swey / Kádrz máiac swoy pożytek ná łączności dobro pospolite miszcz / a w bogie wéćikat. Niema też obierac wbo gich / y potrzebnych / gdrz podobnie / aby ci sluzyli / nizby im sluzyc miano. A tálz ná wrzad z pospolitego ctowictá / sredniego stanu / y sredniey máietno sci ludzie / obierani być máia / ktorzyby przestawiaac ná tern co im Pan Bog dat / cudzego nie požadali. Abowiem troiatkiego stanu ludie pospolicie w miesciech bewaia. Bogaci / ktorzy pá nusa / Wobzy / ktorzy sluzay / pospolici / ktorzy między bogactwem / y wbostwem srodok trzymá. Bogaci / y mozi pos policie wstich / y ostegac Rzecy pospoli ta zwolli. Wobzy zas dla nieobstá ctu nie pożytecznego Rzecy pospoli ter / y nie potrzebego czynic niemoga. Ale srodok trzymáiac / to jest / ani bára zo bogaci / ani bárzo wbozy / nalepzy y nagoda

y nagodniejszy do wrzadow ja. f Wo ci pospolicie gdy ja dobrego sumnienia o dary meobai / że máia máietności z wéćiwá potrzebe swo / postachow / y grozby sie też nie boia / tálz jest to / że sobie Krywdy / gdnic / nie dadza / a sprawiedliwosci sie wstedy domowic moga f. Ná wrzad też niemozé być o brany / niedolezny / tálz sredowaty / gtu chy / niemy / slepy / potamány / salony / miesteczni. Wo te wstiekie rzeczy / Ká drzemu do wrzadow / tálz Duchownych / tálz Swieckich / przestadzaja / wstakje teflidy / bedac zdrowym obran byl ná wrzad / a iuz obranemu / y ná wrzadzie / bedacemu / przydoby sie / co tálz tego / albo z choroby / albo z tálz infey przeyny / tedy dla tego niema być z wrzadu / zlozon / ale iuz do smierci ná nim trwac ma. Niema też być obran ná wrzad / zaden Kler / w wolány / obficy / pientec / tálz nie dobrego toz / f nie osiadly / f nie dorosty / to jest / mlody / dwudziestu / y piaci lat. Tálz / obcy / y z innego práwa ctowict / ani ten / co dos má rzad /o miestka / tálz / ten / ktoru iuz dziewiećdziesiat lat minie / Rárcę być niemozé. Sa też / y infse / niektore przeyny / ktore do wrzadu przestá dzaja.

A tálz gdy sie iuz Rárcę ná Katuf zeyda / a obieranie sie też / według ná znaczoney / licby / wpełni / tedy oni Rárcę nowo obrani / pierwsze miejsce / zá siec / máia / a si / rse / po nich / y przysie gac / wszyscy / jedná przysięga / podobnow / by / dwa / pálca / przecimko / stoncu / Kádrz / z nich / imie / swe / w / mieniaac / temi / sloz / wy. Ja. A. B. C. D. E. F. przysięgam Pánu Bogu / wstchmogacemu / Krolowi / Je / Mci. Pánu / nástemu / y wstst / kiemu / gminowi / pospolitemu / bogatemu / y wboitemu / że / chce / być / wiernym / y pożytecznym / obrońca / Rzecy / pospoli ter / raba / y / pomocia / według / nariecz / go / y / najlepiego / przamozenia / swiego / nieodmienne / y / wstáwianie / spráw / e / dlwosc / mnozy / y / wstedy / a / nie / sprá / w / ied / liwosc / ctumie / pożytkow / Rzecy / pospoli ter / przestzegac / tálz / nalepzy

bede / mogl / y / wmiat / tálz / emnie / U / i / t / e / r / s / lich / ani / slowem / ani / w / e / j / n / i / e / m / n / i / e / s / ob / i / a / t / a / c . / Pr / z / y / s / i / e / g / a / m / t / e / j / y / s / l / u / b / i / u / w / s / i / e / l / a / k / i / e / p / o / s / l / u / s / e / n / i / s / t / w / o / p / r / z / e / c / o / n / m / i / e / s / k / i / m / z / a / n / f / e / z / a / c / h / o / w / a / c / a / t / e / g / o / n / i / e / o / p / u / s / z / a / c / d / l / a / m / i / l / o / s / c / i / l / u / c / o / s / c / i / t / r / u / d / n / o / s / c / i / n / i / e / n / a / w / i / s / c / i / z / a / z / d / r / o / s / c / i / d / a / r / e / w / t / a / k / m / i / P / a / n / B / o / g / p / o / m / o / z / y / w / s / y / s / e / w / s / w / i / e / c / i . / Jest / t / e / j / t / e / j / z / e / i / n / f / a / c / i / e / s / z / a / p / r / z / y / s / i / e / g / a / / k / t / o / r / a / n / a / l / e / z / y / i / n / s / y / m / w / i / e / t / s / y / m / w / r / z / e / d / n / i / k / o / m / a / l / e / t / o / j / e / s / t / w / l / a / s / n / a / R / a / d / z / i / e / c / k / a . / P / o / t / e / j / p / r / z / y / s / i / e / d / z / e / R / a / r / c / e / k / t / o / r / d / h / e / d / z / i / e / 24 . / o / b / i / o / r / a / m / i / e / d / z / y / s / o / b / a / d / w / u / B / u / r / m / i / s / t / r / o / w / k / t / o / r / z / y / t / e / j / z / o / s / o / b / n / a / p / r / z / y / s / i / a / d / z / m / a / i / a / t / a / k / a / p / r / z / y / s / i / e / g / a / / t / a / k / a / t / e / j / w / s / y / s / e / w / a / r / t / i / k / u / l / e / x / i / v . / o / p / i / s / a / n / a . / A / s / t / a / r / z / y / R / a / r / c / e / y / B / u / r / m / i / s / t / r / z / e / m / a / i / a / s / i / e / z / g / o / t / o / w / o / s / c / i / a / w / e / j / n / i / e / m / i / a / l / e / b / y / z / w / r / z / a / d / u / s / w / e / g / o / y / z / i / n / s / e / m / i / r / z / e / c / z / a / m / i / k / t / o / r / e / b / y / s / i / e / z / d / a / l / y / b / e /c / p / o / t / r / z /e /b /n /e / o /p /o /n /i /e /d /z /i /e /c /o / p /o /s /p /o /l /i /c /i /e / t /e /m /i / s /l /o /w /e / o /p /r /a /w /i /e /n /i /a . / D /u /k /u /e /m /y /w /a /m /w /s /y /s /t /i /m /z /a /p /r /z /y /s /i /e /c /i /e /n /a /s /i /e /w /r /z /e /b /u /t /e /g /o /a /p /r /o /s /i /e /m /y /w /a /s /z /a /p /o /s /p /o /l /i /t /y /m /c /t /o /w /i /e /k /i /e /m / /a /b /y /b /y /t /w /i /e /r /n /i /e /y /s /p /r /a /w /i /e /d /l /i /w /e /r /z /a /d /o /n . / P /o /s /i /e /m /y /t /e /j /z /a /s /l /u /g /a /m /i /y /c /l /e /d /n /i /k /a /m /i /y /w /b /o /g /i /e /m /w /U /n /i /e /s /c /i /e / /a /b /y /s /i /e /z /n /i /m /i / t /á /s /k /a /w /i /e / o /b /c /h /o /d /z /i /l /i . / P /o /t /y /m /z /á /d /z /a /w /o /n /i /a /t /r /z /y /g /o /d /z /i /n /y /n /á /p /o /s /p /o /l /i /t /w /o /y /p /o /w /d /a /w /s /y /s /e /y /R /á /r /c /ę /s /p /o /t /m /n /o /w /o /o /b /r /á /n /i /w /p /r /z /e /d / /a /s /t /á /r /z /y /z /a /n /i /m /i /s /t /e /d /a /n /á /s /l /o /t /k /á /d / /a /b /o /l /á /n /e /c /h /s /w /e /c /h . / A /k /i /e /d /y /z /á /s /i /e /d /a /t /e /d /y /W /o /z /n /y /r /e /s /t /á /z /e /p /o /m /i /e /c / /a /w /e /m /d /w /á /s /t /á /r /z /y /R /á /r /c /ę /p /o /w /s /t /a /n /s /y /m /á /i /a /d /z /i /e /k /o /w /á /c /p /o /s /p /o /l /i /t /w /o /t /e /m /i / /a /b /o /t /a /k /i /e /m /i /s /l /o /w /e . / U /n /i /s /y /P /á /n /o /w /i /e /M /i /e /s /z /á /n /i /e /: /S /t /á /r /f /y / /p /á /n /o /w /i /e /n /á /s /f /e / /w /i /e /l /e /c /w /a /m /z /á /t /e /c /e /s /t /e /r /a /s /i /e /n /á /n /i /e /w /o /z /y /l /i / /y /z /a /t /o /p /o /s /l /u /s /e /n /i /s /t /w /o /k /t /o /r /e /p /o /w /a /s /b /a /c /á /d /z /i /e /n /i /a /] /k /t /o /r /e /m /y /t /e /j /w /a /m /z /á /l /e /c /a /m /e /p /r /o /f /a /c / /a /b /y /s /i /e /t /e /w /w /é /ć /i /w /o /s /c /i /e /p /r /z /y /s /t /o /r /n /e /y /m /i /e /l . / [ A /t /e /s /t /y /b /y /s /m /w /a /m /y /w /s /y /s /t /i /e /m /u /p /o /s /p /o /l /i /t /w /o /b /l /i /w /c /y /m /w /i /e /t /s /y /m /s /l /u /z /y /c /m /o /g /l /i /z /c /h /u /c /i /a /b /y /s /m /t /o /b /l /i /r /á /d /i /w /e /n /i /l . / T /o /o /d /p /r /á /w /i /s /k /e /n /á /m /i /e /s /c /á /c /h /s /w /e /c /h /s /i /a /d /u /s /y /n /o /w /i /R /á /r /c /ę /s /c /h /á /d /z /e /e /p /o /w /i /e /d /z /i /e /c /t /o /s /z /á /x /t /ó /m /z /e /s /i /e /p /o /s /p /o /l /i /t /w /o /k /á /z /a /s /l /o /l /n /i /e /n /á /r /á /d /z /i /e / /i /e /s /t /p /r /z /y /w /i /l /k /e /r /á /c /h /w /e /c /y /p /r /z /y /s /t /i /m /p /o /s /t /e /n /o /w /i /o /n /y /c /h /y /w /z /m /á /n /c /h /t /r /w /ó /c /h /e /a / /a /b /o /m /i /e /r /

S. S. lib. II. art. LXXII.

S. S. lib. II. art. LXXIII.

nie: A kłonek wby co/ tedy sie rozeyda  
kajdy do domu/ y obesia swego.

13 Tu masz wiedzieć/ że wilkierz jest ro-  
ziny od zwożajiu. Bo z zwożajiu wil-  
kierz pochodzi. A bywa stánowion o  
wym/ czegoby w prawie pisanym niedo-  
stawalo.

To też masz wiedzieć/ że wstawá albo  
wilkierz kády/ ma to mieć w sobie/ aby  
był wciwéy sprawiedliwy/ y ku wężnic-  
mu podobny/ y przyrodzony: Miasu/  
y Rzeczypospolitey pożyteczny/ a iesliby  
taki nie był/ tedy nie nieważy. Nád to  
masz wiedzieć/ że zwożaj uchwalony/  
kiedy ma mieć moc zupełną/ aby był  
mian záprawo/ potrzeba aby był tak  
dawné/ aby pámtierka nie bylo/ iáko  
nie záczat.

Wilkierz też w miesiące uchwalony/  
kiedy trzymáa rok y šesté niedziel/ á  
záden mu sie nie przećiwí: Ktemu iesli  
iuz przynamitcy dwa razy/ według  
niego sadzono/ tedy iuz ma zupełną  
moc ná potomne czasy/ y idzie zá prá-  
wo. A iesliby kto dwa kroć przećiwko  
niemu mowit/ á potymby wznano/ że  
on wilkierz słusny jest/ albo iesliby był  
od zwierzchności nádány/ y potwier-  
dzony/ tedy ma mieć moc y wiazánié.  
Bo kiedy Pan poddáne swe lasy iáko  
oddarza/ tedy inż ono máia zá wilkierz  
potemwasz słusna y przystoyna wola  
pánka zá práwo idzie.

Nád to/ kiedy wilkierz iáki bywa  
stánowion koreykolwiek ziemi/ albo  
Miasu/ tedy ma bré obitáwion w ten  
čas/ kiedy Miesćianie zhadzki swoje  
máia: á iesli náń pospolstwo zezwoli/  
tedy máia według niego zárazem sa-  
dzic raz/ dwa/ albo trzy/ aby miał moc  
zupełną/ á zwołaszá ná Szotersiedch  
Sadzich. A w rok zasie potym gdy  
Kárece obieráia/ á pospolu sie zeyda/  
ma ich Burmistrz práć iesli przyw-  
wilkierzu/ korego przez ten czas wj-  
wáli/ stać chca/ á tam bedzie ná dobrej  
woley pospolitego cłowieká/ iesli go  
przywá chca/ albo nie?

14 Do tego też Kzemiesnicy wšytcy  
powinni miewáć zhadzki y zgromá-  
dzienia/ w Cechách swych/ á tam sie o

mistrzách swych/ y innych rzecách im  
potrzebnych/ iáko y o tym co by im z  
strony Miasá podano bylo spolnie  
náradzác/ wystépi karác/ y pemináć  
brácia swa/ aby nie w tym co by záka-  
zano bylo/ nie wystepowali.

15 Ci zadnych wstaw/ áni wilkierzom  
stánowic sobie ku pożytkowi swemu  
niemoga/ bez woley y przyzwolenia  
Kadziecekiego/ albo Pána zúmie oney  
albo Przelozonego w Miesćie/ á to sie  
rozumie o Ipránách koreby potwiera-  
dzienia/ potrzebowały: bo w rzecách  
matych kore zadney škody Miasu nie  
mofa potwierdzienia niepotrzebna.

16 Iesliby też koreykolwiek Cech listom  
albo potwierdzienia ná porzadki swe  
potrzebowal/ iáko gdyby listy im pier-  
wer od Miasá nádáne pogubili/ tedy  
o inſie Kadziece prosic/ y oni je im dáć  
moga. Ale iesliby im ony stráć  
listy od Pána nádáne byly/ tedy tam  
iuz Kárece tego dáwać nie moga/ ále  
tam Pan iesli chce/ może to znova w-  
czinić.

17 W Wąpdeburgu miedzy Kziesni-  
ten obyczay y porzadek jest/ że Kárcem  
ná wzd swor przysiegáia/ y rzemieſtá  
swego tak pilnie dogledáć/ aby záden  
z Cechu ich zadnego b/ dleciá wrzedli-  
wego/ albo iáko kolwiek niezdrowego  
ná iáki niebil. A koreby sie tego wa-  
zyl/ takowé Miasu y Cechowi według  
wilkierzom postánowioná wine prze-  
pada. Iesliby sie tráſito bydle ránne/  
škote/ zekrwáwione/ á rányby swięte  
bety/ takowego bydleciá bić ná iáki/  
bez przyzwolenia y ogladániá stá-  
sych niemože: á iesliby sie tego wázel/  
tedy Miasu y Cechowi wine przepada.

Može też solone/ y wedzone mieso  
przedáwáć/ á iesliby go kto w tym ná-  
rzekt y zadat mu co/ że on mieso podob-  
né/ albo zákazáne przedáie/ tedy sie  
bliſzy sam teden odwieſć niſzy go kto  
połonáć miał. Iesliby też stárfy Kze-  
nicy y korego mieso podobné náleſli  
á rozkázaliby/ aby go nie rabano/ ále  
aby tak bylo záwieszone/ do tad/ áze ro-  
zeznáta iesli sie przedáwáć godzi/ albo  
nie: Potymby wznano/ że sie niegodzi/

á ono mieso bytoby iuz porabáne cho-  
by go przedáwáć/ albo nieprzedáwáć/  
wine wstawioná przepada. Bydle z  
pracy zadufšone/ gdy to przez stárfie  
dowiedzono bedzie/ tedy sie ná prze-  
dáv/ albo ná iáki niegodzi. A takowe  
iesliby kto smiat przedáwáć/ choć solo-  
ne/ albo wedzone/ wpada w wine wy-  
ſzey opisána. A takie rzeczy iesliby w  
Cechu przed stárfiem/ teden ná drugie  
go stárfyt/ á swięzcy wſynekby sie nie-  
połázowal/ y w niego nic takowego  
iáwnie nienáleſiono/ iesliby przat tedy  
bliſzy odeydz według práwa. Ale iesli  
by sie iáiny wſynek połázowal/ tedy go  
ten korey stárfy/ bliſzy połonáć. A tak  
kádego koreby mieso niezdrowe/ y do  
tedzenia ludzkom sie niegodzace prze-  
dával/ ma wrzod sadzic według praw  
uchwat y wilkierzom Mieskich. Tego  
wšyſtkiego dwa mistrzowie stárfy Ce-  
chowi dogledáć/ y Burmistrzowi z  
Kárecami odnosic máia/ á wſtepnego  
Burmistrza według wſteplu ná stórze  
y ná wlosich kárac ma. Tož też rozu-  
micy o wšyſtlich inſich sniedne rzeczy  
przedáwácych: bo iesliby korey fáktem  
nárabiat/ albo w przedáwaniu wyſta-  
pit/ ma być karán według postánowie-  
niá Mieskiego/ albo ma bré przed  
Przysieszniá przywiedzion/ á tam ob-  
zálowan/ y karán/ albo siedzeniem w  
prági ná rynku/ albo inſym temu po-  
dobnym karániem. Wſak/ że choć w prá-  
gi bedzie siedzil/ tedy tam niema bré  
bie miotlámi/ gdyž w prági nie smi-  
gáia iedno o kradziesi/ o tucpiſtwo/ y o  
inſie tym podobne wystépi.

18 Tož karánié też kore sie tu o Kze-  
nicách powiedziano/ ma sie y ná wšyſta-  
kie inſie rzemiesnitki wſtepe scigáć.  
Bo gdyby korey Kzemiesnitk co prze-  
ćiwko postánowieniu Mieskiemu wy-  
ſtapil/ tedy ma bré z Cechu wrzucon.

Tož też rozumie o tych wšyſtlich/  
korey Mieskie kuchnie dzierža/ iáko  
o inſich wšyſtlich Prackupniách/ ser-  
nikách/ rybniách/ sledziownikách/ y

inſych wšyſtlich korey rzecámí snie-  
dnemi przekupia.

19 Masz iesze wiedziec/ że Kramárze  
rozmaici sa: abowiem sa iedni tedwa-  
bni/ dudzy/ plocienni/ kroionnicy/ plos-  
cien/ Miedhomnicy/ Kramárze/ Stoa-  
larze/ Táſnicy/ y Sioblarze/ i y inſy  
wšytcy rzemiesnitcy korey sa w Mies-  
ście/ z pilności máia wstaw/ y wilke-  
rzow Mieskich przestzegáć/ á to pod  
wina w prawie opisána/ iáko y tego  
niemnicy strzedz máia/ co kolwiek mies-  
dzy soba w Cechu/ albo w spolnym ná-  
radzeniu postánowia. Tego wšyſtke-  
go stárfy mistrzowie dogledáć/ kárac  
máia/ á to kedy o karánié [pieniſne  
albo] ná ciele/ y ná wlosich nie dzie-  
bo to jámi Kárece sadzic máia. A iesli  
by w Cechu korey był przeciwny y spor-  
ny/ przećiwko stárfym/ takowego máia  
Kárcem opowiedziec/ á oni go máia  
według wſteplu kárac/ albo y z rze-  
mieſta zlozyc/ do korego potym bez ich  
przyzwolenia nie bedzie mogt przybi.  
A iesliby sie y potym iesze wiecey Ce-  
chowi przećiwil/ á stárfy to pod  
przysiega zeznali/ że tak iest/ tedy iuz  
do smierci rzemieſtá nie bedzie mogt  
robić. A koreby tak oskárzony rzemies-  
ſto wráćit/ á Kárece mu z iáki/ albo  
záiatkami przycznami ludzkimi znova  
rzemieſto robić dopuſcili. Takowé  
ie robić może/ ále przedſie práwo swe  
tráćit/ iáko że áni swiadczy/ áni w Ce-  
chu nikogo nárzec/ áni do gárnego  
Cechu chodzic/ áni wrzedu zadnego do-  
ſtapic niemože/ y takowu iuz iáko rze-  
mieſto tráci].

20 To też masz wiedziec/ że Kramárze  
y Kzemiesnitcy w Miesćie korey kol-  
wiek mieſtkaicy/ choć by Szost/ stro-  
zne/ y inſie/ podobáki Mieskie odbrá-  
wiali/ iesli ná to od Pána zwierzchno-  
go iákich wolności y przywilejow nie  
máia/ tedy zadnemu Kramárzowi y  
rzemiesnitkowi/ przychodniowi obca-  
mu/ zymności y roboty zábronit nie-  
moga.



## Artykuł xlv. xlvi. xlvii. 45

## Summa Artykułow.

- |    |   |    |   |
|----|---|----|---|
| 1  | O Burgrábi Nawzyszym Ses<br>dzien Wapdeburstkim.            | 12 | Junt y selag co test.   |
| 2  | O Burgrábskich Sadzích.                                     | 13 | Wargelty y winy pieniadzmi<br>zwyklemi máia być płacone.                        |
| 3  | Co ná Burgrábskich Sadzích ma<br>brć sadzono.               | 14 | Pozrow iáko zabać.  |
| 4  | O winách Burgrábskich y Szol-<br>tysích.                    | 15 | Nieposlušny iáko ma być karan<br>y Sadu.  |
| 5  | O Gościnnych Sadzích.                                       | 16 | In Criminalibus powinien Aes-<br>tor skárgę konać.                              |
| 6  | O Szoltyśie y o tego Sadzích.                               | 17 | W Mieskich skárgách niepowin-<br>nien żaden skárgę konać iesli nie-<br>chce.    |
| 7  | Burgrábskie Sady stad postly.                               | 18 | W Ktorych sprawách kto do stá-<br>gi przymuszon być może.                       |
| 8  | Legalia impedimenta / albo pos-<br>mocne rzeczy / ktore są. | 19 | Ż kronia / govby kto nádz zaka-<br>nie chodzit / komu ona kron przy-<br>chodzi. |
| 9  | Pomocney rzeczy iáko dowodzić.                              |    |   |
| 10 | Gograbia co jest y iáko go obie-<br>rać.                    |    |   |
| 11 | Gograbia co ma sadzić.                                      |    |   |

I  
S. S. lib: ar:  
f. lib: 117.  
art: Lxi.

**N**awzyszy Sedzia w Wapdeburgu  
frowie Burgrábia trzy Sady Burgrábskie  
do roku miewa: jeden w dzien swietey Agaty.  
Drugi w dzien S. Janá y Pawła. Trzeci w  
Octawie swietego Marcina. A iesli by ktory  
z tych Sadow trafil sie w iakiekolwiek swie-  
to / tedy niema być odkładan / ale ginie. Do tego  
Sadu iesli by sam Burgrábia nie przyshedl /  
tedy ginie Sad. Także iesli by Szoltyś nie przyshedl / tedy też tak-  
że ginie Sad / a Szoltyś y winy Burgrábiemu przepada / iesli by sie  
pomocna rzecza niewymowil / dziesięć libr albo suntow / dla tego / że  
Szoltyś Burgrábi pierwszy ortel wydaie.

I. M. art: xvii.  
S. S. lib: ar:  
Lxi. lib: 117.  
Lij. Lxiiij.

I. M. art: 10.  
xxxvii. 20.  
S. S. lib: i.  
art: 17.

Co kolwiek sie występnego stánie / czternaście dni albo nocy przed  
tym Sadem / tedy tego niht inshy jedno Burgrábia sadzić niema.  
Także gwaltry / nasčia domowe / sam Burgrábia sadzić ma / żaden in-  
shy. A iesli by Burgrábia obecnie niebyl / a wżynel by sie iaki swięty  
pod onym czasem trafil / tedy sobie mieszczenie Sedziego naglego / to  
test Gograbie ná iego miejsce obracć máia.  
Kiedy tuż Burgrábia Sad swoy odpráwi / y zdawshy / go wsta-  
nie z miejsca y z Lawice wymidzie / tedy po nim we czternaście nocy  
przychodzi Szoltyś / to jest wyłożony Sad.

Artykuł

## Artykuł xlvj. 46



**B**ona Burgrábska jest trzy libry albo  
sunt / a Szoltyśia osm selagow / Burgrábska  
winá / także Wargelty / y nagrody v gaynego  
Sadu otrzymane y przyśadzone / do sześci mie-  
dzien płacone być máia.

S. S. lib: ar:  
art: 1. xiiij.  
Lxi. art: v.  
S. S. lib: ar:  
art: v.

Burgrábi ani Szoltyśowi Lawnicy ná y do-  
wac / albo wydawac Ortelow opocz czasu y  
mieysca Sadowego / niepowinni / wyiawshy by  
sie stal iáwny / a swięty iáki wżynel.

Burgrábia y Szoltyś moga sadzić ná każdy dzien o dlugi / o ktore  
bez swiádecwa skárgę / wyiawshy by Mieszczańin gościá / albo gośc  
Mieszczańiná z swiádecwem pociagal do Sadu / tedy to powin-  
ni záwse sadzić. Wszakże gośc má przyśad / iáko jest przychodniem / y  
iáko tak daleko mieska / że iednego dnia do Sadu być niemoże. [Do  
zagaenia Sadu Burgrábia / albo Szoltyś przymamniej dwu La-  
wnikow powinien mieć]. A kiedy komu záplata ná kárgę / tedy to má  
zaplácić [po drugiey nocy] / albo przez czternaście nocy +.

## Artykuł xlvij. 47



**S**zoltyś też trzy Sady swoje / miewa  
przez rok. Pierwszy we dwie niedzieli po naro-  
dzeniu Pánstkim / albo ná záitrz po trzech kro-  
lách. Drugi we wtorek po Przewodney Nie-  
dzieli. Trzeci po Octawie Swiateczney / a po  
kázdym z tych Sadow / miewa Sady wstáwi-  
cne ná kázde dwie niedzieli. A iesli by sie ktory  
Sad trafil ná dzien swiety / albo od Sadu  
wolny / tedy go może ná drugi albo ná trzeci dzien odlożyć.

S. S. lib: ar:  
f. lib: 117.  
art: Lxi.

Sadu Szoltyśiego żaden inshy odpráwiac niemoże / iedno sam  
Szoltyś / albo iego sluga przysięgly.

Iesli by sie co występnego trafil / a Szoltyśa by domá niebylo / to  
brac / tu rozsadzeniu onego wżynku swiętego. Szoltyś też má mieć  
káž / albo wolność Sadzenia od Pána ziemie oney / a przy tym má  
być Lennem albo Mánstwem opátrzony.

S. S. lib: ar:  
lv. lvj. lvij.  
Lib: art:  
Lxij.  
I. M. art: xv.  
I. M. art: xv.  
xviij.

R ij

Znácy



o.S.S.lib: ar:li:lib:q: ar:vi

przysied / a na rok naznaczoney przed Sedziego stanał badz Actor / badz pozwany / tedy drugiego o ktory nie stanał / o wine przyprawi. Jesliby też obadwa nie stanał / a Sedziaby ich przez decret dat przyzwac / tedy obadwa Sedziemu wine pokupia / to dla tego / że obadwa do Sadu należeli / a nie stanałi. Do kiedy ieden drugiego do Sadu pozwie / tedy iuz obadwa do Sadu należa. Ale iesliby do kfiag nie niezapisano / a powodby też nie obiecowal Sedziemu / albo iego studze / sprawe swa konac / y postepowac w niej / a w tymby ani ten ani ow nie stanał / tedy zaden z nich winy nie przepada / a to iesliby sprawa Mieska byla / bo iesliby byla pokarna / y z wotaniem Sadowym zasęca / tedy ia iuz konac .p. musi.

16 f.S.S.lib: ar:li: p.S.S.lib: ar:li: LXij

Mas też wiedzieć je kiedy kto kogo do Sadu pozwie / o rany sine / spuchte / albo strawione / o dobyte miecz / y inne rzeczy / ktore z potrzeby mają być sadzone [oprocz chromoty] tedy wine Sedziemu przepada / iesli nie stanie. Ale iesliby sie sprawa ieszcze niezaczęła / ani zatóba wysła / tedy Sedzia nikogo do postętku / y przymusić nie moze.

17 o.S.S.lib: ar:li: q.S.S.lib: ar:li: LXij

Jesliby też ieden drugiego w sprawach Mieskich / iako o rekoienstwo / albo o dlug pozwat / a potymby go z roku wypuscit / abo sie z nim zgodzil / tedy tym winy nie pokupi. Do iesliby Sedzia chciał winy od niego / zbalby sie go przymusić do skargi / a tadeby sadzil nie dla sprawiedliwosci / ale dla takow mstwa : y dla tego / aby winy z ludzi brat / zacsymby urzede zwan być nie mogt / poniewas by swego pozretku parczal. Niema też Sedzia sadzić / kiedy pomodney strony niemasi. † Abowiem choiby kto miał wola na kogo zatómac / y dat go pozwac / a w tymby mu sie w sprawie widliwist dla czego by iuz nań miał skarzyc. †

21 o.S.S.lib: ar:li: LXij

Abes tedy zrozumiat do ktorey sprawy moze być kto przymuszon / a do ktorey nie moze. Mas wiedzieć / że zatóby albo skargi troiaki sa: Jedne sa ktore samemu powodowi skodza / y ktore sie Sadownie nie poczynają / do tej za-

den niemoze być przymuszon. Drugie sa ktore przynosa winy / y karanie / ale zadenmu nie skodza / tedno temu ktory zatusi: iako iesliby kto zacsymby zatóba wcielt: bo niemoze sprawy oney zacsętey bez przyzwolenia Sedziego puscić. Trzecie sa skargi / tak skodliwe / że iesliby ich zarazem nie sadzono / tedyby woszytkiemu pospolstwu skodzil / a do tej nietylko Sedzia moze przymusić / ale iey owsem by też mlt nie skarzyl / sadzić ma. A zwlaszcza / iesliby wcielt był iawny. A tak kiedy kto przed Sedziem sprawe zacsęnie / y opowie to Sedziemu / albo studze iego / a obowiaze sie ia konczyc do rozprawy / w tym sie bez przyzwolenia Sedziego zgodzi / tedy wine Sedziemu .s. przepada : a to iesli zadal pozwu / y Sedziego / y otrzymal go. Niektore Miasa ten zwojay chowaja / że skoro ieden drugiego pozowie / y powinien przyrzecz Sedziemu / albo iego studze / pod wina / że one sprawe konac bedzie. A iesli sie sprawa z wotaniem Sadowym zacsęnie / tedy moze być do postętku przymuszon.

Kiedy / kto miecz / y cyryl / skodzie do bedzie / tedy on miecz Sedzie przychodzil. A iesliby w miescie postanowienie / albo chwata / z wola Sedziego / y przyzwolenim woszytkiego pospolstwa / dla pokoju pospolitego byla / aby zaden z bronia nie chodzil / a w tymby Sedzia / albo iego sluga / v kogo zakazana bron naszedl / tedy ia ma wziac / a Miasu ia oddac [ a ow wine albo pieniezne karanie przepada ] to dla tego / że chwate Mieska przestapit / a tam Sedziemu trzeci grosz przychodzil. A iesliby sie zwada iaka w Miescie stala / a Sedzia by ku wsmierzeniu oney zwady nie przysied / albo by racowac nie chcial / a studze Miescy by przysiedly / one zwade w spokoili / tedy bronie woszytkie / ktore tam pobiora / Miasu przychodza / a miecze Sedziemu mają być oddane.

Jesliby kto przeciwo wstawam / y wiskierzom Mieskim / co wyspawit / a o toby do [ Kadsze na blizka Sessa ] / talbo do Burgabstkego Sadu / y poz-

zwan

zwan był / tedy tam powinien odpowiedac. Jesli sie zezna / tedy pokupi wine wedlug wstawy mieskiej: a iesli by niemogt wine odprawic / tedy go ma urzad zatrzymac / albo na chas od-

Miasa odkazac. † a zadenmu innego prawa do niego Sedzia miec nie bedzie / wriawshyby co w fencie dal / tedy bedzie miał prawo santomet. X X

Artykul xlviii. 48

Summa Artykulu.

- 1 O Lawnikach / iako powinni sadzić.
- 2 Opiekuna miec dwoiako sie rozumie.
- 3 Przeciwo Sedziemu moze sie kasdy odwiec przysięga.
- 4 Sedzia osiadly w Miescie ma wzywac woszytkich wolnosci / y takze powinności nosic.
- 5 Miesczanie moga handlowac tym co do ich obescia nalezy.
- 6 O Szostech / y innych podobnych Mieskich.
- 7 Szost iako ma dawac / kto w prawie Mieskim nie siedzi.
- 8 Od pieniezy w plat danych / kto ma Szost dawac.

**A**den Lawnik decretow uapdownac / y wydawac na Sadzie niepowinien tedno trzy godziny. Zaden też Sedzia Lenny / ktory iuz lata zupełne ma / opiekuna na swoim Sadzie / albo zastępcę miec nie moze / choiby obecnie był / albo nie był: w skargach Sadowych Opiekalnika miec moze / iesliby go potrzebował.

S.S.T.iii. ar:li: xci.

Glosa.

Tego Artykulu moze kazdy kaszy / że iesliby Sedzia dluzer chciał Lawnika zabawiac / tedy mu dluzer / iedno trzy godziny / tedna po drugiey / Artelow napdownac / wedlug prawa niepowinni.

swego / albo se Sadu chronit / aby nie komu nie odpowiedal. [ A choiby sam siedzial na Sadzie / albo nie: tedy sie przed sie niemoze brac do opiekalnika / gdy nań zatusi / ale sam odpowiedac powinien ].

Zaden Sedzia Lenny / etc. Przet to nie inzego sie nierozumie / tedno to / że zaden swego prawa / to iesli sobie wolnym być niemoze / aże w zupełnych dwudziestu / y iednym roku / takze Sedzia zaden być niemoze / polt do trzech lat nieprzydzie. A przeto tu w tercie mowi: że Sedzia Lenny / opiekalnika miec niemoze / co tak mas rozumiec / iesliby to czinit dla pozretku

Tu mas wiedzieć / że miec opiekalnika w sprawach Sadowych dwoiako sie rozumie. Napzod / kiedy kto ma rzecznik / w skardze swey / a tym sposobem moze Sedzia miec opiekuna / kiedy na kogo zatómac chce. [ Potym opiekuna moze kazdy miec / iako obrońce albo pana / a takowego Sedzia miec niemoze ].

Gdyby też ieden drugiego przez swa ge urzadowe do Sadu pozwat / y sprawa

3

wa ona

we one konzye przyrzekli / w tymby sie zgodzili. Sedziaby sie winy od powodu wspominal / onby przyrzeczenia przat / tedy bliższy Accor odwieść sie / a nie winność swa okazyć / niżby go Sedzia miało wine pokonąć.

4 Jesliby też Sedzia w Miescie był osiadyłym / tedy ma mieskie prawo z drugimi mieszczańy rowno trzymać / y iesliby co przeciwko uchwalam Mieskim wystąpił / tedy ma tak być karany / jako y inшы mieszcżanin / a ma też wшыłkich wolności używać / ktorych Mieszcżanie używają w synku / w sprawo waniu siodow / w wårzeniu piwa / y inшыch. Bo każdy mieszcżanin synkować / pivo wårzyć / kupować [ tym co do Rzecz mieszla tego należy ] moze.

5 Szosy / y podatki Mieskie ze wшыłkich dobr swych powinien .a. każdy pod przysięga odprawiać / a cokolwiek namieni / y od czego zaptáci / to mu zostanie. Ale iesliby czego zaptáci / czego by dowieść možono / od czego podatkom nie zaptáci / a w tymby pokonán byl / to Miasu przepada według prawa. A iesliby kto dobrá swę ruchome ofiarował / ná pieniadze / choćby mu dopuszczono przysiędz / albo nie / tedy przed sie

a. S. S. liby art. Lv.

Miaso onej dobrá ściacować / przeciwko oney summie moze. A iesliby sie tego zbraniat / tedy Miaso one dobrá wesznie / a on te słusnie traci. [ Jako on był ofiarował / a ná co chciał przysiędz / to przy nim zostanie / co názywe to do starbu pospolitego przychodzi / bo sa dobrá záprżane ].

Od Gieraby / od Hergwetu / y od strawnych rzeczy żaden podatekow dawać / niepowinien / a to wшыłko według uchwały Mieskiej ma być zachowano.

Jesliby kto miał czynsz ná szwach / do brach / jako ná domu / abo gdzieś olwieł / w Mieskim prawie / tedy od niego podatek dawać / ma / według wielkości czynszu.

Jesliby kto w Miescie mieszkał / tedy połowice Szosu dawać / ma / według uchwały pospolitey / a to ma każdy opowiedzieć / w ten czas / y ná tym miejscu / kiedy y gdzie takowe podatki stánoria.

Jesliby kto miał cudze pieniadze / od ktorychby płatował / tedy on kęc re pieniadze w plác / ma / Szosę odprawić / wriawszyby między soba inaczey postánowili.

Artykul xlix.

Summá Artykulu.

- 1 O opiecey jako dlugotrwa opieka.
- 2 O czynieniu liżby z dobr dzieciacych.
- 3 Jesliby kto miał dzieci od pierwszey Zony / a od drugiey niemiat / jedno pásiery / kto po nim dzieci dżięcy.
- 4 Jako sie kto ma do opieki ciagnac.

Jesliby kto umarł / zostawiwszy dzieci niedorośle / tedy bliższy onych dzieci krewny / po mieczu / im w rodziáiu rowny / bedzie ich opiekunem / póki do lat nie przyida. A iesliby on bliższy krewny / też sam lat niemiat / tak żeby sie drugim opiekac / niemogł / tedy iesli bliższy w rodziáiu / y temu w rodziáiu rowny / na mu oney opieki pomagac / a bedzie sie nimi opiekac / dotad póki ony

dzieci

dzieci do lat nieprzyida / albo dotad sie nimi on ich przyrodzony opiekun / bedzie mogł opiekac.

3 Onych dobr dżięcinnych / powinien bedzie od roku do roku liczyć / dotad póki ich wlasny opiekun / nie bedzie mogł opiece zdotac / albo póki samy sieroty do lat nie przyida.

† Bywa też częstym inшы opiekunem / a inшы dobrá sieroco w reku miewa.

Jesliby przychodzien umarł / bez plodu / niemawszy żadnych potomkow z Zona swa / aleby od pierwszey Zony miał Syna / albo Córke / tedy tego dzieci bliższe do dziedzictwa / niżli Zemie dzieci / ktore z inшыym Mieżem miałat.

Glosa.

**J**esliby opieká od Sedziwego / albo od wrzedu / ma władza swoje / przeto iesli ná tego po smierci krewnego / tego iego opieka przypádnie / ten ma iść do Rodzic onego Miasa / y opowiedzieć / niedostatek onych sierot / y to też okazyć / że náń opieka / przypádná / tamze sie ofiarowaci / Jesliby matka tych dzieci / chciała / żeby

sie chciał postarac / o takie opatrzenie tych sierot / takieby przystalo / prawdziwemu opiekunowi. Jesliby sie tego matka zbraniata / tedy máa być odesslani do práwa / a tam przez Sadowy decret / niech opieki / dochodzi / przywiodszy sieroty do Sedziwego / y przyczyny / tey opieki / słusnie oznaymivszy / jako wyższy stoi.

Artykul L.

Summá Artykulu.

- 1 O zadržaniu czynszu v kmieci.
- 2 O winách Kmieciow dżięciacych.
- 3 Gdy Kmieć umrze / co Pan bierze.
- 4 Kmieć co jest.
- 5 O trojakiy wolności slug.

**N**adiec dżięciacy / gdyby sie Panu swemu / czynszu / zastędziałego / dawać zbraniat / tedy wine / przepada / trzy / a ná niektórych mieszcżach / cztery / helagi.

Jesliby Kmieć / dżięciacy / karanie / albo nagrode / przepadł / tedy ta ma być / trzydzieści / helagow / a winá / cztery / helagi.

Jakoby kolwiek / krzywde / Kmieć / weżnił / o to Panu swemu / ná ktorego / gruncie / siedzi / albo tego / Woytowi / odpowiedac / powinien.

Jesliby



Alle iesliby kto inny nie pincipal/ono iednanie zgwalcit/tedy ma na groda weżynie opisany w argeltom/to iest/za rane dziewiec funtow/ a za glosa osmnasce/wyia w sbyby sie wedlug prawa wywioldi.

Glosa.

c.S.S.libij. artixi.

a.I.M. art. xxxv. et xxxvi.

b.S.S.libij. artixi.

a. te vij.

d.S.S.libij. artixi.



Artykuly sa o sprawach przez iednanie albo iakoskolwiek z gode spoinionych w ktorch prawo rychley dopuszcza obwinionemu odvodu. ze ta sprawa iuz spoiniona iest/nizliby go powod gabac miat. Jaz poz prawo zawse przychlniejsze iest do wyzwolecia obwinionego/nizli do osadzenia.

Tu masz wiedziec/ze w kazdy sprawie iesliby iednanie albo z goda zastla/powinien to kazdy trzymac.

Stadze trojaka. b. moc ma v goda.

Iedna / ze przerwa y psute glowna skarge. Druga psute y wniwec obraca Sad/ albo prawny postepet oney rzecz. Trzecia/ze wiaze onego/ktory slubnie chowac y trzymac iednanie/ y stadze iako sie wyzhey powiedziato/w ter mierze przychodzi obwinionemu dowod v gody w sprawie oney. A o tym wspomina na tym miejscu/ gdzie w te slowa mowi: Iesliby sie iaka skarga Sadownie zaseta/ ktoraby Sedzia z przyzwolentem stron obudwu na z gode dat potymby sie na pewne iednacie dali/ y zgodzili/ przez ktoreby ona sprawa spoiniona byla/te by zas ieden z nich wznowiec chciat/tedy obwinionemu przychodzi rychley dowod spoinienia sprawy oney/ nizby go kto gabac miat.

Wielka tedy moc y powaznosz iest iednania/ y barzo wiaze ludzi/ ktorzy sie na iednacie daja/ a nie godzi sie iuz nie przeciwno v godzie czynic/ iestli dowiedziona bedzie. Przero sie tu maia ludzie miac na bacznosz/ kiedy sprawy swe na vznanie iednacom przypuszcaila: y ono vznanie

trzymac obiecua: bo sie iuz po onym decrecie iednackim nazad wracac. ani od niego apellować niemoze. A o wsem iesliby sie komu takowemu co nie ku myśli tresilo/ sam to sobie niechay przypisite/ ze takim iednacom sprawie swa zleci. Alago w sesto masz rozumiec/ iestli iednanie swiadkami do wiedzione bedzie. V goda tez kazda ktora sie opocz Sadu dziecie/ ma byc pod zakladem/ ktory przestepca onego iednania przepada/ y placic wedlug postanowienia iednackiego musi. A iednacie d. niemaita nie wiecey sadzic/ iedno to co im siro ny w moc daly.

W iednaniu tez o iakoskolwiek sume gdyby byli trzy iednacie/ a dwaby sie z nich z godzali/ tedy y trzeci na to zezwolice powinien. A moze przy v godzie zaklad byc postanowiony wedlug zdania iednackow. A to dla tego/ aby boiaznia przepadnienia zakladu/ Decret ich zlaman niebyl/ ktory iesliby kto przestapil/ przepada zaklad/ y powinien go obtozyc.

Kazde tez iednanie dwoiako bywa przestapione/ y zgwalcone. Naprzod iesliby on z ktorym sie iuz sprawa spoiniona/ skarge wznawiat/ a drugiego gabac. Potym bywa zgwalcone iednanie zbroyna y gwaltowna reka: przero w tercie napisano: Iesliby kto inny opocz pincipalu v gode zgwalcit/ tedy caly wargelt przepada. Iesliby to sam pincipal gwaltownie weynit/ tedy ma byc sadzon/ iako gwaltownik pokoiu pospolitiego. Ale iesliby iednacie skarga na onego z ktorym sie ziednat/ zgwalcit/ tedy zaklad przepada.

Kazde tez iednanie dwoiako bywa przestapione/ y zgwalcone. Naprzod iesliby on z ktorym sie iuz sprawa spoiniona/ skarge wznawiat/ a drugiego gabac. Potym bywa zgwalcone iednanie zbroyna y gwaltowna reka: przero w tercie napisano: Iesliby kto inny opocz pincipalu v gode zgwalcit/ tedy caly wargelt przepada. Iesliby to sam pincipal gwaltownie weynit/ tedy ma byc sadzon/ iako gwaltownik pokoiu pospolitiego. Ale iesliby iednacie skarga na onego z ktorym sie ziednat/ zgwalcit/ tedy zaklad przepada.



Artykul Liiij.

Summa Artykulu.

- 1 O dobrach zapowiedzianych/ albo sperowanvch. 2 Iesliby Sedzia od ko win z dobr ruchomych dozdj niemoz/ co ma czynic. 3 Wine slufnie v rzad bierze. 4 Wina niema byc odpuszczone. 5 Winy Sedzia z dobr nieruchomych/ ch brac niemoze/ polki ruchomych/ stawia.

Iesliby wlasnosz czypia Sadownie zasperowana byla/ tedy ile razow do niej wuidzie/ y z niej wynuidzie/ tyle win Sedziem przepada/ dotad polki z artystu/ albo sperunku dobra one przez decret Sadowy wolne nie beda.

Glosa.



Az tez wiedziec/ze kiedy Sedzia winy swe z dobr ruchomych na kim dozdj niemoze/ tedy za Sadowym decretem moze osiadclosz albo imienie tego znakiem krzyzowem nade drzwiami wetknionym zasperowac/ dajac tym znac/ ze tam wina Boza iest/ ktora Sedzia na miescu Bozym bierze. Jz tedy Sedziowie siedza na miescu Bozym/ sadzac ludzi ktorych Bog krwia swa nadrozja odkupit/ przero gdy ieden przeciwno drus

gie wstapi/ y obrazi stworzenie boze/ iako y sam iest/ tedy... dla vbtagania gniewu bozego/ przepada wina Sedziem na miescu bozym/ siedzacemu/ a taka wina niema byc odpuszczone. Albowiem iesliby odpuszczenie byty winy/ tedy by porzadek vstat/ y Sadyby niszczyly. Do przez winy bywaila ludzie do tego przymuszani/ aby przyszoynie zyli/ a ztych rzeczy sie chronili.

Masz tez wiedziec/ ze zaden Sedzia win na imieniu stoiacym dochodzic niemoze/ polki stait dobr ruchomych.

b.S.S.libij. artixi.

b.S.S.libij. art. Liiij.

4

b.S.S.libij. art. xli.

5

Artykul Lv.

Summa Artykulu.

- 1 O Darach/ y odstępkach iako sie dziać maia/ iesliby Lawnicy posmarli. 2 Dary y odstępi v gáynego Sadu sintonie byc maia.

Iesliby Sedzia y Lawnicy w Dieście pomarli/ tedy do daru/ albo odstępku (iesliby tego pilna potrzeba byla) ma byc napelniona Lawica/ przynamniemy dwiema Lawnikami/ y cztermi meżmi do Sadu nalezacemi/ a tak kazdy dar swoy zupełnie y wedlug prawa otrzyma.

Glosa.

Artykul niniejszy Cesarz Otto postanowil summa tego jest ze cokolwiek ies den drugie ma odstapic albo darowac na własnosci albo na dziedzicwie to mawezynie przed Sadem. A iesliby Sedzia vmart tedy ma byc iesy obran. Takze iesliby Lawnikow nie dostawato tedy przed

sie Lawica ma byc napelniona tak iak kos w tercieslykat. A tak Sedzie on dar mial moc i y poboy mu nakazan w on nych dobrach byc moze i wedlug prawa. To dla tego postanowiono aby wrzad komu sprawy iego niernudnit albo nieomiczkal. takze dla tego aby sie on dar wedlug porzadku prawne stat y aby dostatecznie dowiedzion byl.

Artykul Lvi. 56

Summa Artykulu.

- 1 Z darem Sadowym moze kazdy czynic co chce.
- 2 Ku doskonatosci daru potrzeba oddania w ruce rzezy daney.
- 3 O kradzionych dobrach ktore kto

w wzwanu swoim ma.

- 4 Iesliby v kogo kradziona rzecz nalezona byla a onby iey sam nie vkradt iako sie odwiedzie.

**S**kolwiek by v zagaionego Sadu przed Sedziem y Lawnikami mezyzynie albo bialezgtowie darowano albo odstapiono bylo /tedj bialaglowa z czescia albo darem swy/ moze wedlug woley swey czynic/co sie iey po doba/bez wselakiego przenagabania. Toz tez Maz z czescia swa/ albo z darem ktorego od niey dostal/ czynic moze.

Glosa.

Umna tego artykulu jest. Cokolwiek mezyzynie albo bialezgtowie prawo pozawala dace y przez decret przysadzil w rzezach albo w dobrach ruchomych. a. Jako skoro one dobra pod swa moc wezmie/ tedy inz tego sa y moze z nimi czynic co mu sie podoba. A to iesli ich wedlug prawa dokedi/ albo mu spadkiem przypady: bo w takowych rzezach zaden das

wnosci nie potrzebuie. Ale kiedy kto komu co z dobrej woley swey ofrom Sadu daruie/ tedy tego wzrwac przynamnyie trzy dni powinien/ a to dla tego iesliby one rzezy kradzione byly/ a zeby sie ich kto domagac chciat/ tedy kto trzy dni szego spokojnie y iawnie wywa/ inz o zlodziejstwo na swiezim wzynku objatowan byc niemoze.

Tu masz wiedziec/ iesliby mi konia kto dal/ a iabym na nim iawnie kazat po po lu/

S. S. lib. i. art. xxv.

S. S. lib. i. art. xxv. J. M. ar. xxx.

po polu/ albo do wody jezdzic/ tedy mi w nim zaden zlodziejstwa zadac nie moze/ bom go niechowal racimnie Toz tez masz rozumiec o kromie ktora iawnie do obory ziona/ y z innym bydlem chonata. Toz tez y o pieniadzach rozumiey: bo ieslibym od kogo pieniadze iawnie wziat/ a nie przyiac ich/ wlozyl bym ie do skrzynie swey/ tedy ie tak bezspiecznie/ bez zadnego podezrzenia chowac moze/ iako konia w stajni/ y krowe na polu.

A choiaby .b. tez ieden drugiemu

Artykul Lviij. 57

Summa Artykulu.

- 1 O wienie y opatrzeniu biatych gtow.
- 2 Bialaglowa kiedy moze swiada byc.
- 3 Dziedzictwo bialezgtowie w wie nie naznaczone y zapisane moze li byc oddalone.
- 4 Potomkowie/ kizsy za cymsem dobra wienne obiac/ albo wykupic/ niz kto eby.
- 5 Dar bialezgtowy po smierci iey/ komu przychodzi.
- 6 Daru iako dowiesc ma bialaglowa na dobrach mezyowych.

- 7 Gdyby Bialezgtowie darowane byly woskiste dobra Mezowe/ co biera Potomkowie/ gdyby sli za drugiego meza.
- 8 Wyposazenie co jest.
- 9 Wyposazone dzieci iesli chce dital miec z niewyposazonymi/ co po winne.
- 10 Wyposazeni szego wnosic niepowinni.
- 11 Asieja iako giera de biera.
- 12 Wiano po smierci zeniny/ na kogo przychodzi.
- 13 Dziecia przyumiera matce wlonu.

**N**adna Bialaglowa w mieyskim prawie [wiano albo dozywotniego opatrzenia na dobrach mezyowych oprawionego] za wlasnosci swa przywlaszczyc sobie niemoze/ y A nic wiecy w dobrach Mezowych otrzymac nie moze. Pricdno to coby iey przed zagaionym Sadem do zywota iey/ albo za wiano/ albo za wlasnosci dano/ y odstapiono bylo/ tale w szystko na mezo we potomci [po smierci iey] przypada. A iesliby iey Maz nic niedal w dobrach swych/ tedy ma dzierzec y rzywac dziedzicwa/ albo dobre Meza swego/ a dzieci iey mato dawac potrzeby/ poki za inzego Meza niepodyzie.

Iesliby

S. S. lib. i. art. xxvi.

S. S. lib. i. art. v.

S. S. lib. i. art. xxv. J. M. ar. xxx.

S. S. lib. i. art. xxv. J. M. ar. xxx.

S. S. lib. i. art. xxv.

S.S.lib: i. art: xxiiij. M. art: xxi. S.S.lib: i. art: xxxi. S.S.lib: i. art: xxij.

S.S.lib: i. art: Lij.

S.S.lib: i. art: v.

S.S.lib: i. art: xvij.

Jesliby Mąż miał owce/tedy je Żona do Gierady wezmie. A iesliby kto Żenie chciał wiano zbic/ ná dobrách ruchomych/ kto te iey przed Sadem darowane sa/tedy go ona bliższa otrzymać z me...

Uziastliby też kto dzieci/ ktorzychby iedne wyposażone byly/ a drugie niewyposażone / vmarlyby Otiec / tedy one ktore w Oycowstkim dziedzictwie czasu śmierci tego byly/ biora spadek/ a nie oni ktorzy inż odprawieni/ y wyposażeni sa / wśkatże takowego dziedzictwa prze...

Ż dzieci/ w mocy y rozkazowaniu Oycowstkim/ czasu śmierci będących/ y niewyposażonych/ iesliby ktore vmarly/ tedy tego czasu dzieła między sie/ tak wyposażeni iako y niewyposażeni/ albo ci ktorzy do...

Jesliby też Syn zostal w domu/ ktorzyby byl Żakiem/ albo Księdzem ten bierze Gieradę/ iesli dziewczki niemaż/ ale iesliby była/ tedy sie z Żakiem ná poly Gierada rozdziela/ wtedy do dziedzictwa bráciey/ ani siostr niemaż/ tedy ktorzy sa w rónym stopniu bliskości/ w róny dzial spadek biora / a ktorzyby byli w bliższym stopniu / tedy ci biora/ y dziedzicza przed dalszymi.

Glosa.



Rekult niniejszy o tym mowi iesli Żona po śmierci Meżowej dobra iey za wiano naznaczone odda...

a.S.S.lib: i. art: xvij. G.S.S.lib: i. art: xxxi.

b.S.S.lib: i. art: Lij.

d.S.S.lib: i. art: xxi. xxij. Lij.

Mąż tedy wiedziec/ że Żona dobra takowe iey do żywota darowane nie swom/ ale Meżowym potomkom zostawia po śmierci swej: wśkatże to tak rozumie: iesli Mąż Żenie oprawe ná dobrách nieruchomości do żywota naznaczył/ tedy takowe dobra po śmierci Meżowej wiejszym prawem przychodzi Meżowym/ niż Żeninym potomkom. To dla tego/ że własność oddalona być niemoże/ bez. b. przyzwolenia potomków. A dla tego też/ że ono wiano tylko do żywota iey jest dane a nie dziedzicznie/ przeto też tych dobr tylko poży żywa używać ma. Stadje wiano albo opáterzenia żywota białymgotwam zepsonać żaden niemoże/ ani w nim skody cierpieć powinne.

Moglyby tu kto spytać: Jesliby Mąż Żenke co ná dziedzictwie swym/ bez

przyzwolenia potomków swych darował potomby z nia miał dzieci. A ono by iey dziedzictwo ofobliwie za wiano zapisane bylo/ a nie byłaby summa zadna mianowana/ a tegoby też nie dołożono/ że z tymi dobrymi może czynić co chce/ po śmierci meżowej byłaby w używaniu dobr onych. a injszych też dobr by maż nie zostawil/ iedno ony/ ná ktorzych jest zapis Żenin/ jeżeli Żona one dobra oddalić/ czyli nie? Odpowies. Jesliby Mąż Żenie oprawe wżemil ná własności/ albo ná dziedzictwie swym w onym zapisieby dolożono nie bylo/ żeby mogła z onymi dobrymi czynić coby sie iey podob to / tedy takowych dobr Żona oddalić niemoże/ bo ktoroby ie z wżwania puszcila/ tedy ie traci. Ani ich też może przedać / bez przyzwolenia dziedzicow. Wo iesliby nád wola ich puszcila/ albo przedala takowe dobra/ tedy sie słusnie w nie potomkowie wżwiazac mogą/ tak iakoby inż ona vmarla. A woiem kto iakie dobra z possessiony swej pusci komukolwiek / tedy

tám inż

tám inż práwa niema. Wo żaden injsiemu lepszego práwa puszcic niemoże/ iedno iakie sam ma. A to iże dobra wienne oddalone być niemoż/ nietylko sie w nászym práwie/ ale y w Cesarstkim zachowywa. Nie może ich tedy ani przedać/ ani zastawic/ ani iakokolwiek puszcic/ by te też vskoda swa trzymala. Ale dla iásniejszego zrozumienia tego wśskiego co sie tu wspomina aby Białogłowy w takowych przypadkach/ ototo wian swych nie byly ná zbyc wćsionione/ y dobra też aby niepuszcifali. Mąż wiedziec/ iesliby Białogłowie dobra iakie w wienie naznaczone byly / a ona by dla niedostátku opáterowac ich nie mogla. Na iś do Sedzięgo przy zagáionym Sadzie w onym práwie/ gdzie sie ony dobra leża/ y ma opowiedziec potrzebe swa/ w te albo takie słowa. Pánie Sedzia/ ia przeto niedostátkeć nie moge dobr tych ktore mi sa ná opáterzenie żywota darowane/ opáterowac. A iżyby prze wobstwo me (ktoregom gotowa dowiesc iako mi z práwa nákazan obedić) dobra te spustafozone być mogly/ przeto pream ná práwie/ y prose o náuke co z tymi dobrymi czynić/ y iako sobie postąpić mam/ aby to práwu memu nieszkodzilo.

Skaza/ że takowe dobra powinni potomkowie wżwolic/ y od niey wykupic. Czego iesliby sie zbraniáli/ tedy ie Żona może náiac komu chce: wśkatże iesliby dziedzic chciał dac ten czyns coby injsy dal/ tedy ono imienie bliższy trzymać za czynsem. Czego iesliby sie zbraniáli / tedy one dobra sadownie przy bytności ich (do czego z przyzwoleniem Sedzięgo/ y Lawnikow obwieściżeni będą) śacowane być máia. A iesliby sie iefesze y śacunku zbraniáli/ tedy ma Páni pytać ná práwie / y prosic o decret: ponieważ ia do tego potrzebá / a zwlaszcza wobstwo cisnie / że tych dobr zátrzymac niemoże / a potomkowie ich/ ani za czynsem trzymac/ ani wykupic chce/ co Sedziemu y Lawnikom iawnó/ co daley z tym czynic ma/ aby to nie bylo škodno práwu iey: Tedy iey práwo nákaże. Ponieważ ia w

bstwo y niedostátkeć do tego cisnie/ tedy ie może zastawic/ albo náiac do żywota swego/ za pewnym czynsem a nie dostátkowi zabiegac/ y tym sie żywic. A iesli ich nie może náiac/ tedy ie ma przedać iako może: zwlaszcza/ gdy potomkowie tak ofacowanych dobr obiatc niechcieli: a tak zostanie bez škody.

Mąż też wiedziec: Jesliby Mąż vmarl/ wżyniwszy Żenie pewny dar ná dobrách swych przed Sadem. Jesliby sie on dar sciagal ná dobrá ruchome/ tedy z nimi może białogłowie czynic co chce/ wedlug zdania swego. Ale iesliby dar byl ná dziedzictwie/ albo własności/ a dowiedzionoby tego/ że iey to tylko do żywota darowano/ tedy po śmierci iey zas ná potomki Meżowe przychodzi. Ale iesliby sie on dar stal z przyzwoleniem potomków ná miejscu sadowym / gdzieby sie to słusnie dziać miało/ a tegoby też dolożono/ że z takowemi dobrymi może czynic co chce/ wedlug wolej swej. i. tedy takowe dobra ná potomki Żenine / nie ná Meżowe przychodzi.

Godzieby też po śmierci Oycowstkiej ktore dzieci pomarli/ a przyumarli/ dobra swe Matce/ tedy te nie ná tego innego / iedno ná iey własne potomki przychodzi.

A iesliby Mąż Żenie dom darował/ tedy Żona w onym domu słusnie wśsk po otrzyma/ co iey tam darowano/ ale to po iey śmierci zástie ná meżowe potomki wpada. A niema im to nie škodzić/ że darowania niechomil/ albo zámilęli rok y dzien / bo go mogą bronić/ kieby chce/ y ono milęzenie niemoże im nic škodzić/ wedlug práwa.

Mąż też wiedziec. Jesliby Mąż vmarl/ wżyniwszy Żenie dar/ przed Sadem/ ná dobrách swych/ tedy takowy dar Żona otrzyma świadectwem Sedzięgo y Lawnikow. A iesliby sie dar stal. in. oprocz Sadu/ a nie byłby sadownie potwierdzony/ tedy go sama przysiega swa bliższa otrzymać/ niży ia kto miał z niego zeprzeć. A wśkatże iesliby wżwazania/ y dzierzenia dobr onych dowodzieć chciála/ tedy też to sámosiobma

po vmar

c. I. M. art: xcv. S. S. lib: i. art: xxij.

5

f. S. S. lib: i. art: xxij.

g. S. S. lib: i. art: vij.

h. S. S. lib: i. art: xx. l. M. art: xxi.

S. S. lib. art. x. 7

po umarley tecc z mezczyznami y z biazemi glowami ktorzy przy darze byli/ bliższe wżymć.

Jeslby Maż Zenie wśystkie dobrá swe z przyzwoleniem potomkow dárował á ten dar / bylby przed Sadem potwierdzony / w którym darze / albo w których dobrách zachowałby sobie pr zed sie Maż páństwo y zupełna moc odmienienia / y inakšego postanowienia wedlug woley swey / potymby niez odmieniwšy onego zapisu / umárł a do bráby w cale zosłátý. Tedy Zoná po smierci Mażá swego one dobrá otrzy ma / zá dárem do żywota swego / á co kólwiekby bylo rzeçy ruchomych / te przychodza ná bližše potomki Zenine. A wtašność / albo stojace imienie / ná bližše potomki Meżowe. f. A ci ieslby sie z tákowych dobr wrzekli / tedy ida ná bližše Zenine f. Albo ieslby drugiego Meżá poiatá / á miátá z nim dzieci / tedy te beda dziedziczyć w onych dobrách.

S. S. lib. art. v.

Miałliby kto wyposazone dzieci etc. Maš wiedzieć / że wyposazenie albo odprawienie / to iest . . . Kiedý Syn z Orcowškiey y z mátecyney mocy wycho dzi / y odsadza sie ná swoy chleb / wias wšy cześć dobr orcowškich y mátecyney swych. A ták kiedý sie inż ktory wrzeçe / y bedzie wyposazon / tedy dobrá po smierci Oycá tego zosłate / nie przycho dza ná onego wyposazonego / ale ná owego . k. Ktory domá w mocy orcowškiey cásu smierci byl. wśátke . i. ták o we dobrá przed sie bez przyzwolenia potomkow oddalone być niemoga.

S. S. lib. art. v. k. S. S. lib. art. xiii. l. S. S. lib. art. Lij. 9

S. S. lib. art. xix.

A ieslby wyposazeni chcieli brác dziat z nieposazonemi . m. tedy máta pier wew wš. štko co kólwiek wšiel / od ro dzicow / pod przysiega zniesć. A owi niewyposazeni nie moga ich od dziatu odpedzić / chybáby dowiedli świadkám / że sa wyposazeni / y że sie z dobr orcowškich / albo mátecyney wrzekli. A ták ieslby wyposazeni chca dziat brác z nieposazonemi / tedy powinni pod przysiega wš. štko przynieść do dziatu / co od rodzicow wšiel. A ieslby oni mogli dowieść / że wiecey pobrali niżli

wkázua / tedy przed tego niemoga / ale to wš. štko / cegoby tedno owi dowie dli / zniesć powinni.

Wśátke / sa n pewne rzeçy / ktorych też wyposazeni znosić niepowinni / to iest / ieslby Ociec albo Matká Syno wi dárowali tákie sáty / konte / zbroie / á wżymliby to w ten cás / kiedý to stu sinnie wżymić mogli / á Syn też te wż ywać mogł. Táke dziewkám / ieslby co dárowali w sárách / w ochedostwie / w sprzeçie domowym / etc. Syn też żaden niepowinien / zergwet / do dziatu zno sić. A zá też Dziewki wyposazone nie biora z nieposazonymi Gierady / to dla tego / że inż cześć swote / ktora ná nie przysć miátá / wżiaty / á owi iesze nie niewzieli / y owšem oczekawali sześcía . . . y niesześcía : bo ieslby nie niez oštáto Gierady / tedy by inż nie niewziaty / á owiby przed sie inż pobrali / á słušna to iest / aby ten ktory cierpi škodę / wżyt też y pożytku.

Jž też nápisano w tey cte / że kiedý ieden dziedzic vmrze / tedy brácia dru dzy cześć tego miedzy sie dziela / tedy to maš rozumieć / ták kiedý by mátki nie bylo / żeby tey ono dziecie w tono nie przypumárto.

Jeslby w domu zosłat Żak albo Ksiadz / etc. Kšiedzu albo Żakowi dozwolono brác Gierade / dla tego / że oni Pána Bogá w modlitwách swych / zá wšytek lud krzesćianški proša. wśátke ten Żak / ktory chce brác gierade / musi być świecony . p. y do Káptánštwá goš towy : bo ieslby potym Kšiedzem nie był / á odmienił stan swoy / żeby sie albo oženil / albo ná iákí inšy stan wdat / te dy záš gierade bližšem przytácioškam wrocic powinien. A póki do Gierady nie bedzie przypušcon / tedy powinien listy wkázac / że iest ná Káptánštwo po šwiecony / pierwey niżli oná Gieradá nań po smierci mátecyney przysłá. A ieslby sie oženil / á pántenke poiat / y oš biecatby : ieslby sa przešwyie Káptanem zosłac / tedy zosłanie przy Gieradz / ieslby byl przedtem ákolitem.

Jeslby Maż Zenie wiáno názná cýł / wedlug zwyçaiu ziemie oney / á o

noby zgotá ná dobrách swych opráwi / potymby Zoná umárta / tedy ono wiáno przychodsi ná Oycá tey / choć Maż iesze żyw q. Ale ieslby Maż sobie w oney opráwie zachował zupełna moc odmienić / y cýnić z onemi dobry coby mu sie zdáto / y to też żeby ono wiáno po tey smierci záš nań przysło / tedy ieslby sa Maż przešy / zosłanie przy nim wiáno.

Maš też wiedzieć / że choçby Zoná po smierci Meżowej wiáno tey od Meżá

náznáçone wziela / á miátaby dzieci / iesze niewyposazone / ktoreby potym po mártý . . . tedy dobrá ich wśystkie máte ce w tono przypumaría. A to rozu mieny / ieslby ono dziecie tey / dzieci nie zosławil. A choçby dziewká była / á z oš stáwítaby syná / tedy gierade tey wšy te mátká bierze / nie syn. A ieslby óšie wše zosławitá / á táby też po mátecyney smierci / umárta . . . tedy zmártey mátki mátká bližša do gierady / niż Oyc o wá mátká.

q. l. M. art. xxii. r. S. d. lib. art. xxii.

S. S. lib. art. xx.

Artykul Lviij.

Summá Artykulu.

- 1 O dšiedzicwie / y co do niego ná leży. 2 O stráwnych rzeçách domowych / y co do nich náleży.



Jeslby biataglowá bez potomká zeszłá / ták żeby żadnego potomka z meżem swym niemía / tá / tedy dobrá swe dziedziczy ná bližše krewné swe / po mieçzu / ktorey kólwiek pici / tey w rodzańu row ne / f. ktorych ieslby niebyło / tedy po niey dziedziczy Maż tey / ktory też táke dobrá swe / ná bližše kre wne swe po mieçzu dziedziczy.

Do dziedzicwa náleży wšelákie šrebro / y złoto [nie robione] ge towne / pieniadze / zboże / chleb / piwo / wino / sukna / miesa / ktore po trzy dziesnym dniu zosłaty / á to wśystko ná Meżowe potomki / nie ná Ze nine przychodzi. Ale stráwnych rzeçy Zoná bierze / polowice / á po tomkowie Meżowi druga polowice. Bližše krewné Zenine po wrzeçieniu / Gierade biora.

S. S. lib. i. art. xxv.

S. S. lib. i. art. xiii. l. M. art. xxvi.

Glosa.



En spadek ták rozumiey / ieslby ná dobrách Meżo wych Zoná wienney oprá wy niemía / á boby tey pier wey musiano wiáno ods tożyć . a. A co o Meżách / toż y o biatych gtowách / (ktorym też Práwo niezabra nia spadku dziedzicznego) maš rozu mieć : bo y biataglowá / kiedý zosławil

dobrá / badz te miátá z iákiego spadku / badz škad inad / tedy te po niey tey poro kowie biora / á gierade bližša po wrze çieniu. Táke po mezu / bližsy po mie çu bierze / zergwet / á dziedzicwo ten ktory też do niego iest bližsy mežy / zná albo biataglowá.

Do dziedzicwa náleży / etc. Coby ná biataglowe / b. tu ochedostwu

a. S. S. lib. art. xxv. b. S. S. lib. art. xxii. l. M. art. xxi.

c. S. S. lib: i  
ar: xxij.  
l. M. xxvii.  
xxvi.

tey wrobiono bylo iako sa siary / pasy /  
y obracy srebrne / noze ze srebrem / zas  
wieszenia / wieńce / pierścionki / ktore  
tey Maj przy slubie darowal / to wysyt  
ko przy Zemie zostacie. Ale kubki / szafy /  
y inſe naczynta do picia / albo do iedze-  
nia wrobione / zote / srebrne / miedzian-  
ne / mosiadzowe / y inſe wſelakie / do  
dziedzictwa mezowego naleza. wſakze

z tych iedno albo dwoie / Zemie maia  
byc dane na wyprawę.

Do iaryzyn .c. domowych zas naleza  
Krupy / groch / sol / maslo / smalec / miod /  
mieso ku powſedniemu wyzraniu zgo-  
towane / iagty / etc. a tych wſyſtych po-  
towice biora Zemi / a potowice Me-  
zowi potomkowie.

X

### Artykul Lix.

#### Summa Artykulu.

- 1 O puszch / y dziedzicach niemaiac
- 2 Dziedzictwo co sie rozumie.
- 3 Wladza Krolewska co jest.
- 4 Sedzia ma opatrowac / wieſzenie /  
subienice / pragi.
- 5 Sedzia co z puszym dziedzictwem  
czyni ma.
- 6 Szotysowi / y Grabi co z dobr puz-  
sych przychodzi.
- 7 Puste dziedzictwo / Gierada / y Her-  
gwech / komu maia byc oddane.
- 8 Dobra puste rozmaitie sie stawia.
- 9 Bekart nie zostawia dzieci dobrego  
go toza.

S. S. lib: iij.  
ar: Lxxx.

**W**ſte dziedzictwo dziedzica niemaiace / do ktore-  
go by sie zaden w rok y ſesc miedzil nieozwal / wladzey kro-  
lewskiej przychodzi.

#### Gloſa.

S. S. lib: i  
arti: v.

**N**as wiedziec / ze wſytkie  
dobra .a. z ktorem ktos wa-  
miera / dziedzictwem zost-  
wa. A tak iesliby ktos mart  
niezostawilſy potomka /  
tedy dziedzictwo iego na Krola przy-  
chodzi / iakos ſlyſat.

2 Dziedzictwo tu maſ rozumiec / y wa-  
ſanoſc / y dobra ruchom / egierada / her-  
gwech / bo to wſytko kiedy bliſkich kre-  
wnych po miezu / albo po kadzieli nie-  
maſ / na Krola przychodzi.

3 Wladza Krolewska tez tu maſ roz-  
zumiec / nietylko Krola samego / ale w-  
ſelka zwierzchnoſc / albo wrzad od Kro-  
la poſtanowiony / ktorym miecz dany  
jest / ku obronieniu ſprawiedliwoſci /  
a ku clumientu nieprawoſci: iako ſa

Grabiowie / Burgrabowie / Sedzia-  
wie / Lawnicy / y inſy ktoryz wladza  
od Krola / albo od C. E. ſarza maia. A to  
tez od praw Rzymſkich poſto.

Dla tego tedy prawo dozwała Sed-  
ziom braci Gierade / Hergwech / y inne  
dobra puste aby wdow / y sierotel bro-  
nili / iako prawdziwi opiekunowie. A  
poniewaſ na miejscu Krolewſkim ſie-  
dza / przeto tez dobra na Krola przypa-  
dle oni ſuſnie biora. Stad tez po-  
winni Sedziowie opatrowac / wieſie-  
nia / ſubienice / pragi / y inſe rzeczy do  
karania zloczyncow nalezace. Wo tez  
Sedzia dla tego jest poſtanowiony / y  
dla tego mu jest wladza dana / aby  
zte karal / a dobre mnozyl. A ma z wa-  
rzadu ſwego iednego / ktory wyrok iego  
do ſurku

do ſurku

do ſurku przywodzi / y iemu doſc czy-  
ni na tego miejscu wcale prawa.

5 **U**ad co / Sedzia z tej Gierady albo  
Hergwech / ktora po trzydziſtym dniu  
po ſmierci onego / ktory to zostawil /  
bierze: powinnen wrogie zwinic / y po-  
ſpolitego dobra wronic / takze ſialone /  
nierozumne / y inſe / ktoryzby wspom-  
zenia znikad niemieli / zwinic / y opatro-  
wac. A to o Gieradzie / y o Hergweche  
rozumiey. Ale inſe dobra zostate / iako  
wlaſnoſc / dziedzictwo / y nieruchome  
dobra / iakiekolwiek / do ktorychby dzie-  
dzica nie bylo / nie zawiedzione / albo  
nie oddalone / tedy Szotysowi przy-  
chodzi / a to iesli nie przenoſa trzech  
lanow: ale iesli doſiega trzydziſci la-  
now / tedy Grabi przychodzi: a iesli  
iesze / y trzydziſci lanow przenoſa /  
tedy Krolowi ſamemu naleza.

7 **T**e tedy dobra / iako Gierade / y Her-  
gwech / przez nieſtanie potomka / na Se-  
dziego przypade / maia byc po ſmier-  
ci we trzydziſci dni .c. Sedziemu /  
bo iego ſudze wrzadowemu / iesliby te-  
go zadal / oddane / a potom ie ma Se-  
dzia chowac rok / y ſesc miedzil / dla te-  
go: iesliby ſe w onym czasie kto do nich  
ozwal / y wspominal ſie ich wedlug pra-  
wa / z dowodem ſamotrzel / powinnen  
mu ie wrocic. A iesliby ſe w tym czasie  
do nich zaden nieozwal / tedy ſe w po-  
zbyte ſwoy obrocie moze.

8 **T**u maſ wiedziec / ze dobra stawia  
ſie puſtymi / y bez potomka / rozmaitie.  
Waprzod / gdy kto dziedzica / zadnego  
niezostawil / iako ſa bekarcy: bo po ta-  
kowym / chozby kto byl dobrego toza .d.  
tedy przedſie nie dziedziczy. Co tak ro-  
zumiec maſ / iesliby dobra zostaly nie-  
darowane / ani zawiedzione. Jako gdy  
by popowſki ſyn zone poial / a dobre na-  
byl / y mialby potom z zons dzieci / tedy  
one dzieci / acz beda dobrego toza / ale

przedſie w dobrach Wycomſkich dzie-  
dzicze nie moga. Wo Ociec wedlug  
prawa / niegodzien byl tego / aby dzie-  
dzictwo tego / dzieci braty. Wſakze ie-  
ſliby Ociec przed Sedziem / y Lawni-  
kami dobra one / takowym dziedzicom  
ſwym darowal / y zapisal / tedy ie ſu-  
ſnite braci moga. Takze / iesliby co w  
Sadu Zemie darowal / to tez ma przy-  
niey zostac. Ale iesliby zmart / a dobr  
ſwoych nikomu nie zapisal / ani daro-  
wal / tedy wſytkie wladzey Krolewskiej  
przychodza. Po wtore / bez potomka  
zchodzi / ktory choe ma dzieci / dobrego  
toza / y ſam tez dobrego toza / jest / prze-  
ſie dzieci po nim nie biora. Ale Krol / a  
to dla wyſteku: iako gdyby co prze-  
czuło / zſzczęſzynil / albo zdradzal /  
bo iesliby byl odſepticiecem / albo iesli-  
by ſie dla boiazni / albo z iakiej rozpacy  
ſam zabil. Po trzecie / iesliby byl dzie-  
dzic / a dobr onych / obawiaiac ſie dnu  
znikow / braci niechcial. Po czwarte /  
iesliby byl dziedzic / a moglby / y chcial /  
dobra braci / y iedno wiedzial o ſmierci  
ci przodka ſwego / ten w roku / y ſeſci  
miedzialach / dochoſic dziedzictwa mo-  
ze. A to ſie wite ſtaw / albo ſtad / ze nie-  
wie o ſmierci przodka ſwego: albo ſtad /  
ze niewie / iesli do tych dobr iakie pra-  
wo ma. Jeſli niewiedzial o ſmierci  
przyciaciela ſwego / tedy ſe ich moze w-  
pominac do roku / y do ſeſci miedzil.  
[ a iesliby ſe przez trzydziſci lat / y rok /  
y ſesc miedzil nie ozwal / tedy tuz nie  
niewygra / by tez / y dowiodl / ze o tym  
niewiedzial. A iesliby niewiedzial /  
ze iakie prawo do tego mial / tedy ſe  
po roku / y ſeſci miedzialach / niema cze-  
go wspominal: bo go niewiadomoſc  
prawa niewymowi / dla tego / ze takzy  
powinnen o ſwym wiedziec / wyiawſzy .c. S. S. lib: ij.  
by .c. rzecz pomocna wnioſt / dla ktorey  
ſie tego wspominal niemogl.

S. S. lib: iij.  
ar: Lxxxi.

S. S. lib: i  
ar: xxvii.

S. S. lib: i  
ar: xxvii. II.

S. S. lib: ij.  
articu: vſ.

### Artykul lx. lxi.

#### Summa Artykulow.

T ij O darze

- |   |  |   |   |
|---|--|---|---|
| 1 | O dárze ktory kto Zemie/álbo dzieciom swym czyni.  | 4 | wie/áboruchomych dobrách dziecia. Pokoy nákać co iest.                      |
| 2 | O dárach/ktore sie dziecia ná dobrách czynsownych. | 5 | Wianá zaden ná imieniu stoicym/bez przyzwolenia potomkow Zemie dáć niemoze. |
| 3 | O dobrách ktore sie ná dziedzictwie                |   |   |

**E**sliby kto w Dzieście przed Sadem/ to iest/ Sedziem y Lawnikami/dzieciom/álbo Zemie swey/do żywotá iey z przyzwoleniem Potomkow dobrá iáké dáł/ y bytby w tym pokoy nákazány/ potym w onychże dobrách/ktomu drugiemu téz co dáć chciał/ tedy on ktoremu pierwey dárowano/ moze sie temu právem przeciwic/by iedno swego dárú pierwszego/wedle práwa dowiodl.

### Artykul lxii.

**E**sliby kto w Dzieście Dzieciom/ álbo Zemie swey budowanie ná dobrách czynsownych dárował/ á to by przed Pánem/álbo przed sasiadmi weczynil. Po smierci iego/ciagnalby sie kto do onego budowania: tedy ie Zoná bliższa otrzymáć/iesli dárú wedlug práwa dowiedzie/iákó wyższy stoi. A iesliby y grunt y budowanie/ własne Meżowe byty/ tedy ich słuźnie bliższy po mieczu krewny iego/ w rodziáiu rowny/ dochodzić moze. Abowiem sie zadenemu niegodzi w mieście własności oddáć/iedno przed Sedziem v gáynego Sadu z przyzwoleniem potomkow.

Jesliby dobrá dziedziczná czynsowne byty/ á Zemie do żywotá nie byty dáne/ tedy ich niemoze oddáć/ iedno z przyzwoleniem onego Pána/od ktorego takowe dobrá przyial.

Jesliby téz kto dobrá ruchome/ álbo towáry/ ktorych z dobre iemu przymártych nábył/ y nákupil/álbo ná spadkiem przypády/Zemie/ álbo dzieciom/ dáć chciał/ tedy tego weczynic niemoze/ iedno ná gáynym Sadzie przed Sedziem y Lawnikami. Ale iesliby takowych dobre/álbo towárow własna praca swa nábył/ tedy ie moze Zásu dobrego zdrowiá dáć komu chce/bez wšelákiego przénágabánia.

### Glosa.

**W**ie rzecky te dwa artykuly w sobie zamykają/ iedná iesli kto Zemie swey co chce dáć ná opátrzeenie żywności tedy .a. to ma weczynic z przyzwoleniem potomkow v Sadu zágáionego/ przed Sedziem y Lawnikami/ gódie mu y pokoy nákazan/ to iest/ on dat dekretem Sadowem wewierdzon bedzie .f. A iesliby potym komu drugie

S.S.lib: iij.  
ar: lxxxij.  
L.M. art: xxix

S.S.lib: i.  
art: xxi. Lij.

a. S.S. lib: i.  
art: xxi.

drugiemu co w onych dobrách oddáć chciał/ tedy tego słuźnie ow pierwszy bronit moze. Druga/ gódy Maj Zemie/ álbo komukolwiek infiemu przed Pánem/ ná dobrách czynsownych budowanie dárował/ choćby to tylko przed wiesniaki sasiady swemi wezynil/ tedy ono budowanie bliższa Zoná/ álbo dzieci iey otrzymáć/ niźby ia kto z niego zeprzec miał. A iesliby grunt ná ktorým budowanie ono iest/ byl własny Meżow .h. tedy go bez przyzwolenia potomkow oddálic niemoze.

### Artykul lxii. lxiii.

#### Summá Artykulow.

- |   |   |   |   |
|---|---|---|---|
| 1 | Jesliby kto dobrá dziedziczná czynsowne miał/ á potymby mu tego zeprzec chciao/ iákó sie ma bronit. | 4 | Dzieci kiedy budowanie ná gruncie Wyconskim przedáć mogá. |
| 2 | O dzieciách odprawionych.   | 5 | Dobrá bez bráćiey y siostr zostáć komu przynależa.        |
| 3 | Wyposazenie álbo odprawienie co iest.   | 6 | Jákó rodzice y dzieci po sobie dziedziczą.                |

**E**sliby kto miał dobrá czynsowne od Kościółta/ Klastoru/ álbo Pána/ potymby [Opát Klastor/ álbo on] Pan nie przyznawal tego/ áby mu one dobrá dáne byty/ tedy ten bliższy samostodm sobie rownymi czynsownikami dowiesic przeciwko Pánu/ ze to iest imienie iego czynsowne. A iesliby Pan [álbo on Opát] ich swiádecetwu wiáry niedawal/ ále téz y im dobre/ w ktorych oni zá czynsem siedza/ przal: tedy każdy z nich bliższy samostodm dobrá ony otrzymáć/ niźby go z nich spedzic miano.

### Artykul lxiii.

**E**sliby kto w Dzieście smárl/ máiac dzieci z dobre swych wyposazone y odprawione/ á iednegoby przed sie niewyposazonego syná/ álbo dziewke w dobrách swych po smierci swey zostáwil/ tedy ten/ álbo iesliby ich wiecey niewyposazonych bylo/ budowanie/ z przyzwoleniem máczynym przedáć mogá/ bez przénágabánia infszych bráćiey/ álbo siostr swych/ wyposazonych/ y odprawionych.

### Glosa.

Summá

b. S.S. lib: iij.  
art: Lij.

S.S. lib: i.  
art: xxi. Lij.

**S**umma Artykułu Lxiij. w  
 tejże swym ta jest: iesliby  
 kto miał dobrą czynszowne  
 to jest żeby siedział za czyn  
 szem na czynszkolwiek grun  
 cie. Panby potym one gruntu / przat  
 go być swoim czynszownikiem / niech  
 cac o nim wiedzieć / tedy tego bliższy  
 sąmosiodm sobie rownemi to jest / z tes  
 mi / ktorzy też za czynszem siedza / do  
 wiesić a. A iesliby Pan y tego przat /  
 żeby y oni świadkowie byli czynszowni  
 kami / tedy tego bliższy każdy z nich są  
 mosiodm dowiesić.

a. S. S. libi  
 art. lxiij. lib. iij  
 ar. L.  
 b. S. S. libi  
 art. xvij.

3 Artykułu zaś Lxiij. ta summa jest / ie  
 sliby kto umarł / zostawivszy dzieci wys  
 posazone / to jest / ktore sie dobr Oycow  
 wskich wyrzekli: a drugie dzieci by też  
 miał syny albo dziewczki / ktore ani wys  
 posazone brzy / ani sie z oyczyny swey  
 wyrzekli / tedy ci budowanie ktore jest  
 na gruncie czynszownym / slusnie z przy  
 zwoleniem matki swey przedać mogą /  
 a wyposazeni tego nie zbronia. A to  
 dla tego / że matka jest opiekawiatca  
 spadku po dzieciach swych niewyposaz  
 onych. A to masz rozumieć / iesliby one  
 dobra / albo budowanie nie przyszlo oys  
 cu ich spadkiem iakim / ale ie sam

4 swym koscem sprawil. Bo iesliby ma  
 bliżsoscia / albo spadkiem przyszly / tedy  
 ich dzieci bez przyzwolenia Potoms  
 tow oddalic niemoga.  
 Masz też wiedzieć / iesliby iakie dzie  
 ciotwo białeygtowie przyumarlo / te  
 dy po tey smierci / one dobra na dzieci  
 tey / a iesliby dzieci pomarty / tedy na  
 Oycu / przychodza / a dzieci onych kres  
 wni po Matce nic do nich niemają.  
 Toż y o Oycu rozumiey. Abowiem za  
 dnego spadku bracia / ani siostry braci  
 niemoga. b. pokci Ociec albo Matka  
 żywi. Masz też wiedzieć: Iesliby kto  
 umarł / niemając brata ani siostry ro  
 dzonych / albo nierodzonych. c. tedy w  
 slytey ktorzy sa w rowney liniey / y w  
 rownym stopniu / choć po Oycu / albo  
 po Matce / iako sa wniowie / stryjowie /  
 ciotki / w rowny dzial dobra one mie  
 dzy sie biora. A kiedy wzgora idacy  
 ascendens spadek bierze / tedy go sam  
 ieden / nie przypuszcżając do niego nic  
 kogo innego / bierze. A ci ktorzy nadol  
 ida descendentes / ile ich w iednym sto  
 pniu jest / tedy w slytey iedne cżastke bio  
 ra / ktora Ociec ich braci miał. A kiedy  
 braciey / y siostry niemają / tedy ktory w  
 bliższej liniey jest / ten przed dalszymi  
 spadek bierze.

Artykuł lxiij.

Summa Artykułu.

1 O Sadownie dostapionych dobrach.

**I**esliby kto Sadownie towarow / albo ia  
 kich dobr ruchomych w Miescie doszedł / a opowie  
 dalby ie według prawa / na trzech Sadziech. A na  
 czwartym Sadzie / bylaby mu wlasnosc onych dobr  
 przez decret Sadowy przysadzona / y od onego de  
 cretu by zaplacil / albo pamietne dat Sadziemu y La  
 wnikom / y pokoy by mu nakazan byl / sadownie / po  
 tymby drugi przyszedł / chcac dobra swe wyzwolic /

tedy

tedy ten pierwszy bliższy jest otrzymać possessya dobr onych świade  
 ctwem Sadziego y Lawników / niżby ich on zaś dostać miał / ponie  
 waż wyszedł z possessyey.

Glosa.

**C**zy nas ten artykul / kiedy  
 kto v Sadu dobr iakich  
 dostanie / to jest / kiedy sie  
 w nie wrzedownie wia  
 że przez Sadziego y Law  
 niki / albo fantu na nich dojdzie / albo  
 gdyby ie zapowiedzial / albo iesli mu sa  
 odstapione / zastawione / tedy ie powi  
 nien przed gąnym Sadem opowie  
 dać / y pytać na prawie / coby miał z o  
 nymi dobry czynić: a za każdym opo  
 wiedzeniem da pamietnego biały pie  
 niadz. A iesliby potym kto przyszedł / a  
 onych dobr swych / albo towarow chciał  
 dochodzić / v sprawa by do Sadu przy  
 stą / tedy sżaza: Ze ten ktory dobr w  
 dlugu / albo iakimkolwiek infsem oby  
 cżaiem wżywa / bliższy jest / z świadectwa  
 Sadziego y Lawników otrzymać ie /  
 niżby go kto z nich zeprzeć miał.

bytnosci tego bylaby slusna przyezyna  
 y nieprzyozymano go też. Iesliby przy  
 sedł / a chciał o ony dobra na tego k  
 ry ie trzyma / iako na zlodziena / albo  
 lupiejece zatorwać: tedy ten bliższy w  
 nich zostac / ktory prawa swego na nich  
 dosedł / y ktoremu ie z prawa przysa  
 dzono. Ale iesliby powiedzial / że nie  
 wiedzial o tym / aby kiedy nań zator  
 no / gdyz w ten czas domą / ani w ziemi  
 nie byl / ani o pozwie wiedzial / a chciał  
 by według prawa dobra swe wyzwolic /  
 y prawnie odpowiedac / iesli mu kto w  
 czyn wine da / tedy y tu bliższy ten k  
 tory dobra trzyma / iesli dowiedzie / że spr  
 wnie / y sadownie trzyma / dlugu swego  
 dowiesić na onych dobrach / niżby mu ie  
 wrzedeć kto miał. A to rozumiey / iesli  
 odporna stroną dlug przyznawa: bo  
 iesli sie do dlugu niezna / tedy on pier  
 wszy decret nie jest ważny. bo jeden d. d. S. S. lib. iij  
 decret nie nieważy / przeciwko niepo  
 zwanemu / ponieważ każdy do każdego c. S. S. lib. iij  
 actu slusnie. e. ma być przyozwan.

1 Masz wiedzieć / iesliby kto dobr ru  
 chomych / albo towarow v Sadu do  
 sedł / a on chce sa domą niech / ale nie

2 Masz też wiedzieć / iesliby iakie dzie  
 ciotwo białeygtowie przyumarlo / te  
 dy po tey smierci / one dobra na dzieci  
 tey / a iesliby dzieci pomarty / tedy na  
 Oycu / przychodza / a dzieci onych kres  
 wni po Matce nic do nich niemają.  
 Toż y o Oycu rozumiey. Abowiem za  
 dnego spadku bracia / ani siostry braci  
 niemoga. b. pokci Ociec albo Matka  
 żywi. Masz też wiedzieć: Iesliby kto  
 umarł / niemając brata ani siostry ro  
 dzonych / albo nierodzonych. c. tedy w  
 slytey ktorzy sa w rowney liniey / y w  
 rownym stopniu / choć po Oycu / albo  
 po Matce / iako sa wniowie / stryjowie /  
 ciotki / w rowny dzial dobra one mie  
 dzy sie biora. A kiedy wzgora idacy  
 ascendens spadek bierze / tedy go sam  
 ieden / nie przypuszcżając do niego nic  
 kogo innego / bierze. A ci ktorzy nadol  
 ida descendentes / ile ich w iednym sto  
 pniu jest / tedy w slytey iedne cżastke bio  
 ra / ktora Ociec ich braci miał. A kiedy  
 braciey / y siostry niemają / tedy ktory w  
 bliższej liniey jest / ten przed dalszymi  
 spadek bierze.

Artykuł Lxv.

Summa Artykułu.

- 1 Zonā skoro wstepnie do tożā Me  
 żonego / wstepnie też y w prawo  
 iego.
- 2 O dārāch nā smiertelney pościeli.
- 3 Nābyte y zarobione dobra / moze  
 każdy dāć komu chce.
- 4 O dārāch ktore sie dzieia / od tych  
 ktorzy tego wżynic niemoga.
- 5 Testāmentem / moze ktō co o  
 dalić.
- 6 Co kto da nā smiertelney pościeli  
 li / to nie nieważy.
- 7 Dar / troiākim sposobem niewa  
 żnym sie stara.
- 8 Māż z Zonā / iedno bez drugiego /  
 nie dāć niemoga.
- 9 Testāment / iako czynion być ma.
- 10 Kto o Testāmentie świadeżyc nie  
 moze.

D Ktocy

1  
2  
3  
S.S. lib. i.  
art. L. ij.  
S. S. lib. i.  
art. xxxi.



1 **K**iedy komu Zone oddadza / a ona w  
iego loze wstapi / tedy sie stae mezowi rowna /  
y on jest iey opiekunem / gdsie tego potrzebat.  
Zaden Mezczyzna / ani zadna Dzialaglowa /  
niemoze w chorobie z dobr swych nikomu nic  
dac / nad trzy selagi / bez przyzwolenia potom-  
kow. Zoná takze bez Mezowego przyzwolenia  
nikomu nic dac niemoze.

2 **K**iedy kto Zone poimie w mieszkim prawie / a oboie nic niemata /  
a potom sie spolnie dorobia / y do yda dziedzicwa / towarow / albo i-  
nych dobr / tedy takowe dobra moga za dobrogo zdrowia dac / odstapic /  
zastawic komu chce / bez wselatiego przenagabania / poniewaz  
ie sami zarobili.

## Glosa.



4 **R**ozmaitych darach / a za  
wlaszja o darze miedzy zo-  
na / a mezem / acz sie iuz wy-  
sley powiedziato: wsfalze  
tez tu o darze pisze / ktory  
miedzy matzonkami za przyrzeczeniem  
bywa / ktory sie nie tak dalece dla bo-  
iazni smierci / jako dla wciwosci mat-  
zeisticy dsiate. Mafz tedy wiedziec / ze  
dar jest dwoiat. Jeden jest dla boiaz-  
ni smierci. Drugi ktory sie stawa mies-  
dzy zywem. Artykul niniejszy mowi o  
darze dla boiazni smierci. Abowiem  
sie to trafia / iz kto w chorobie nie wta-  
dnac sam soba / ani bedac takich sil /  
aby dobra swe wedlug prawa oddalic  
mogt / chce dobra ku osulaniu potom-  
kow / ktory po nim onych dobr oszeka-  
wata oddalic / co iz jest przeciwno przy-  
rodzonemu prawu / niemoze tez byc  
dopuszono. Abowiem kiedy kto co ko-  
mu daie w ten czas kiedy tego sam wy-  
wad niemoze / ten niedaie swego / ale  
daie onych ktory sa oszekawaiacy po  
smierci tego.

5 **M**oglyby kto przeciwno temu artyku-  
lowi rzec: Ze to nie dobrze dla wielu  
przycein. Pierwsza / iesliby sie to pra-  
wo ostac miato / aby zaden mezczyzna /  
ani dialaglowa dobr swych w chorobie  
nikomu dac niemozt / tedyby zaden tes-

stamentu czynic nie mogt / ale to byc  
niemoze. bo kazdemu wolno testament  
wedlug woley swer czynic. Abowiem  
stoi w prawie / ze iesliby potomek woley  
tego ktory testament czynit / niepetnit  
tedy Biskup ma pobrac wyszke maier-  
nosci / a vzwac iey tak dlugo / aze dzie-  
dzic z woley przodka swego / wedlug  
testamentu dosc wzyni. A tak iesli  
dziedzic powinien zmartego woley do-  
sc czynic / tedy tez owemu wolno od-  
dac komu co chce. Duga / zeby sie ostaa-  
tnia wola / albo testament kazdego wo-  
niwoz obracac musiat / co tez byc nie-  
moze. Bo wedlug prawa oflatnia wola  
la kazdego pilnie ma byc przesrzegana.  
Jako kiedy kto na milosierne w-  
szekli co odda / tedy to potomek wypet-  
niec powinien: a iesliby dziedzic niech-  
ciat / tedy wykonywanie albo wypet-  
nienie takowego testamentu Biskup  
powi samemu naleze. Trzecia / ze ka-  
zy z swym moze czynic co chce / y co-  
mu sie podoba. a iesli zyw zostanie /  
tedy tego zaste vzwac moze: a to  
iesli tym sposobem byt oddat / aby iesli  
zyw zostanie / mogt z tym czynic coby  
chciat. abowiem oflatnia wola kazde-  
co nalepiec ma byc przesrzegana.

6 **P**rzeciwno temu by tez zas mogt po-  
wiedziec / ze wedlug praw nafsych za-

den w

den w chorobie dobr swych oddalic nie  
moze / wiecey niz trzy selagi / albo tak  
wiele / co taka gorowych pientedzy na  
tozu jezac / bez pomocy wziac / y podac  
moze.

7 **M**afz tez wiedziec / ze dar kazdy tro-  
iatim sposobem stawa sie niepozytecz-  
nym / a zwlaszja tym ktorzy daia. Mafz  
przod / kiedy sie stae miedzy Zona / a  
miedzy Mezem / to jest / iesliby chciata  
Zona Mezowi wlasnosci dziedzicwo-  
wiano / albo Cierade darowac / tedy  
tego ani w chorobie / ani za dobrogo  
zdrowia wczynic niemoze / tak aby to  
nieli cierpiec potomkowie iey / to dla  
tego / ze Mafz z Zona .a maia dobra  
miedzy soba nierozdzielne polki zwi.  
A dobr spolnych ieden bez drugiego  
nikomu dac niemoze. A jako ieden z to-  
warzyswa bez drugiego nikomu nie  
dac niemoze / takze Mafz od Zony nie  
darem otrzymac niemoze: a to narwie-  
cey dla tego / ze Mafz jest glowa Zony  
swey / a zezym tez Zoná bez woley Me-  
zowej nie wczynic / ani oddalic niemo-  
ze. Druga przyceina / dla ktorey dar  
nie niewazy / jest kiedy sierota bez wo-  
ley opiekuna swego komu co da. Abow-  
wem sierota bez opiekuna nie czynic  
niemoze. Trzecia kiedy sluga Panu co  
oddali: bo y ten bez przyzwolenia pa-  
niá swego nie oddalic niemoze: a tez  
sluga zaden nie jest swego prawa / to  
jest sobie woln / ale jest pod moca y ro-  
slazowaniem pana swego. Wsfalze kie-  
dy potomkowie / ktory sa oszekawaiacy  
cy / zezwola: tedy z przyzwoleniem ich  
moze kazdy dac / y darowac komu co  
chce / by iedno zostat potomkom trze-  
cia czesc dobr onych. Na argumenta  
tedy przeciwno temu wyfszy wspom-  
niane / tak odpowiedziec mozesz. Na  
pierwsze gdsie mowi: zeby testamenty  
waine nie byly / gdsby to tak byc miato.  
Odpowiesz / ze nie kazdemu dozwalajo  
testamentu czynic w chorobie / a ktemu  
iesli potomkowie nie zezwalali. To dla  
tego / ze iesliby dlugi iakie byly iesze

nie zaplacone / a dziedzicby na testa-  
ment / y na to coby komu w testamen-  
cie oddano / zezwolit / tedyby zatym iuz  
byt pomnien y Testamentowi dosc  
czynic / y dlugi placic. Na wtore odpo-  
wiedzy / ze to aby byla oflatnia wola ka-  
zdego spelniona / rzecono o lubziach  
wolnych w dobrach swych / ktory ma-  
ietnosci swey nikomu niezawiedli / ani  
obowiazali. Na trzecie / gdsie stoi / ze  
kazdy moze z swym czynic co chce / tedy  
to mafz rozumiec / kiedy to wzyni za do-  
brego zdrowia / y zupełnego rozumu /  
a iz tego on ktoremu co dano / dowie-  
dzie siemnia mezo wciwch / ktory  
przytym byli / a kiedy domiedzie / tedy  
to bedzie dziedzic trzymac powinien.

8 **A** tak / kiedy kto chce co z dobr swych  
komu oddac / tedy to ma wczynic za do-  
brego zdrowia / przy brtnosci siemni  
mezo / ktorym wola swa oznaymi / a  
przy nich tez y dziedzicowi to opowie-  
a takie oddanie bedzie wazne / y ci  
swiadkowie wybadza swiadectwo o  
woley tego / ktory testament czynit / ie-  
sliby tego byla potrzeba / pod piecacia  
albo Sedziiego / albo ktorego czlowieka  
na wrzecie bedacego.

9 **T**akowego zezawania testamen-  
towego niemoze byc swiadkiem b. b. i. a.  
laglowa / ani dziecie / ani gluchy / ani  
niemy / ani powolany / ani kler / ani  
ten ktore prawo swe wtracil / albo bez-  
zenny. A kiedy iuz ono swiadectwo  
przez Sedziiego potwierdzono / bedzie  
a on testator tez poruczy executorom  
sifunet dobr swych / mowiac: Ze ia  
wam porucam dobra swe / y chce aby-  
scie tak a tak nimi sifowali / y to tam  
dali / etc. ile dobr stawa bedzie po  
smierci moiej / a oni opiekunowie tez  
opieku przywio / tedy ono wsfalzo po-  
winni wypelnic / wedlug woley Testa-  
torá. A tak artykul niniejszy ma byc  
rozumian / ze w chorobie zaden nie od-  
dalic niemoze / iesli iakiego postanow-  
wienia / albo woley oflatnier z przy-  
zwoleniem potomkow nie wzyni.

a. S. S. lib. i.  
art. xxxii.

10  
b. S. S. lib. i.  
art. vij.

# Artykul lxvi. lxvii. lxviii.

## Summá Artykulow.

- |   |   |   |   |
|---|---|---|---|
| 1 | Jesli ieden drugiego w cudzym prawie gábác / y pociągáć może. | 6 | podeymie / bedac objázowan w cudzym prawie. |
| 2 | O rekoiemstwie zá zápláte dlugu.                              | 6 | Długow po umártey rece iáko do chodzic.     |
| 3 | O skárdze gdy gosć ná gosćia o dlug v Sadu záluie.            | 7 | Warpliwie niema żaden przysięgáć.           |
| 4 | Żaden niepowinien drugiemu w innym prawie odpowiedáć.         | 8 | Żáptáconych długow iáko dowodzic.           |
| 5 | Jáko o skóde záłowáć / ktora kro                              |   |   |

S.S. lib: iij.  
art: xxv.  
Lxxxvij.  
I.M. art: xxvij.

**J**esliby kto ná pielgrzymowánie / álbo ná kupia do insey Ziemie / álbo za granice iechal / tedy go pociągáć o dlug ná drodze żaden niemoże. Ale práwa swego przed Sedziem ktoremu on podlegl / szukáć ma / wyiawszyby w onym prawie wywołány / álbo w prawie Duchownym objázowany byl / ták żeby tam odpowiedáć byl powinien.

## Artykul lxvii.

**J**esliby ieden ná drugiego skárzył o dlug / ktory mu przyrzekl zá Oycá swego / tedy tego ma dowiesć z świadkami według práwa. A iesli on zaprzy / tedy sie przy niewinności swey odowiedzie. A iesliby ow záłowal z świadectwem / á ten by mowil ze ten dlug iuz jest záplácony / tedy ma przysiadz samosiodm po umártey rece.

S.S. lib: iij.  
art: xxi.

## Artykul lxviii.

**J**esliby Gosć záłowal ná drugiego gosćia v Sadu o dlug / tedy sie może przeciwo tego zálobie odwiesć według práwa / á to iesli náń świadectwa niema.

Glosa.

Dofsta

**O**stateczny wyklad artykulu Lxviii. Iest wyisley przy artykule lxviii. gdzie tez stoi. ze żaden w cudzym prawie odpowiedáć niepowinien / kiedy obádwa pod iednym prawem siedza : á to iesli w swym prawie tak iest osiádytm / á ma osiádlosć tak wielka / iáko on dlug / o ktory náń záluie: fo iuz niebedzie miał tak przysięmy gábác go w inszym prawie. Moglyby tu kto spytać: Gdzyby dłużnik z Miasá iechal po swych sprawách do insey Miasá / álbo do insey Ziemie / á wierzycielby go w drodze potkal ob domu tego mile álbo fese / ktory nie byl domá w ten czas kiedy dłużnik wyszedzal / y zátrzymalby go tam w dlugu swym / á onby sie bronil tym / ze sa obádwa z iednego Miasá / y pod iednym prawem siedza / á on go niezby przed iego Sedziego niepociągá / ktorego sie on nie chrotil. Wierzycielby zas mowil / zem ia nie byl domá kiedy sy wiechat / przeto ponowienes mi tu v Sadu odpowiedáć. Wá to tedy masz wiedzieć / iesli to obwiniony slusnemi przyczynami wywiedzie / ze ma byc do práwa swego odeflan / tedy ma byc od deflan. A iesliby go on Sedzia odestáć niechcial / á tenby zas náń w swym prawie záłowal o skóde / tedy mu te nágrádzáć powinien. Ale iżeby nie mogl przed / ze go w inym prawie niegábá / tedy sie on obwiniony ma od onego Sedziego wyznania vpomináć / ze przed nim byl gában / y odpowiedáć musial: á kiedy tego dowiedzie / tedy mu on powod skódy nágrádzáć powinien. Wá to / on decret nie niebedzie wázył / iesli tego dowiedzie / ze zá przy muszeniem odpowiedáć.

**J**esliby ieden ná drugiego skárzył etc. Ten kładzie sposob dochodzenia długow po umártey rece / y pise ná przod o zálowaniu / potym o odpowiesdzi / mowiac: Ze tego ma dowiesć z świadkami. Ten dowod / álbo obiaznienie dlugu nie inego nie iest iedno

kiedy dziedzica o dlug zmarłego przodka tego gábá / ktorego dziedzic pláć nie obiecomal / tedy takowego dlugu / powod ma dowiesć z świadkami. Ten dowod / pierwey bywal po umártey rece siedmbziesiat y dwimá mezymi / ale / iuz dzis ná siedmi swiádkách / wsiáke dobrze záchowách y wiary godnych przysiedli. To dla tego tak postanowiono / żeby potembowie niomogli bespiecznym summieniem o dlug oycowski przysięgáć: fo poposolicie kto warpliwie przysięga / trzyxo przysięga. Wyma tez inzy dowod zápláty dlugu .c. kiedy ten sam dowodzi zápláty ktory byl winien / álbo ktory obiecat pláć.

**M**asz tez wiedzieć / kiedy sie kto dlugu vpomina po umártey rece / tedy mu dziedzic może cug pusć / dla tego semu sprawy oycowski nie sa wiadomer przeto tez zá nie przysięgáć nie smie. Wá to masz iefese wiedzieć / ze tez gásem odwod przychodzi obwinionemu / á iáko ow dowodzi dlugu po umártey rece samosiodm. Tácz iesliby obwiniony rzekl / ze ten dlug záplácony iest / samosiodm przysięze. Ale iesli rzecze / ze go sam záplácił / tedy tego samorzec dowiedzie. Jesli rzecze / ze mu nie meswinien / álbo ze mu pláć nie obiecomal / tedy sam ieden odevdzie przysięga / iesli náń świadkami nie dowodzi.

**A** tak stad bázyc może / iż gdzyby ieden skárzył ná drugiego z świadkami / tedy obwiniony bliższy sie tez z świadkami odwiesć / [ze záplácił] / niezby go kto pokonáć miał. A iesliby obwiniony powiedzial / ze nie nierwinien / chce sie odwiesć iáko práwo nákaze / pytae ná práwie / acz tego nie bliższy sam ieden odevd / niezby go ow pokonáć miał / owby zas mowil: poniewas / á z świadkami záluie / á on sie sam ieden do odvodu ciągnie / puszkam ná práwo / iesli go to ma dorodz / álbo iesli sam ieden przeciwo mey zálobie odevd może. Skaza / ze obwiniony ma niewinności swey dowiesć z świadkami / co wężnić bedzie powinien.

S.S. lib: iij.  
ar: lxxxvii.  
b.S.S. lib: iij.  
art: vi.  
6

7

S.S. lib: iij.  
art: xli.

8

S.S. lib: iij.  
art: vi.

# Artykul lxx.

## Summa Artykulu.

- 1 O stągách o dziedziczne imienie.
- 2 Gdyby kto twierdził że to imienie tego własne czynsowne jest / a w tymby mu wiary niedawano / co
- 3 Gnić.
- 4 Dobr dziedzicznych każdy bliższy dochodzić / niżli czynsownych albo kupnych.

**E**sliby ieden ná drugiego w mieście skarzył o dobrá dziedziczne / mowiac / że to tego własne dziedzictwo po rodzicach tego nań przypade / y że on takowe dobrá tu gładzie tego trzyma / y sobie je przywłaszcza. Owby stánawšy powie dział / że to jest moy solwárt / albo imienie czynsowne / y mam za stepce albo iscá dohr tych / ktorim trzymał roł y fesc niedziel bez żadnego przénagábánta. Tedy ten powimien iscá námiemie / y postáwíc ná bliżšy Sad / áby go zastąpił. A iesli dowiedzie z onym iscem według práwá / że to dobrá tego czynsowne / y on isciec tego broni wedle práwá / tedy przy nich zostánie.

**A**le iesliby w iscu wstál / tedy powod zostánie przy swej własności w dobrách onych według práwá. Abowiem każdy przyrodzone dziedzictwo swe bliżšy otrzymáć / z świádkámi / niżliby go kto inšy miał zá kupnem / zapisem / albo dowodem dobr czynsownych / z tego seprze / [gdyž to rzecz nieflušna / áby kto z przyrodzonego spadku albo dziedzictwá spédzony / o nie osułkan być miał].

S. S. lib. #. art. xliij.

## Glosa.

**S**umma artykulu tego jest / iesliby kto dobrá takie trzymał roł y dzień / to jest / roł y fesc niedziel / a onegoby trzymánie dowiodł / tedy bliżšy przy nich zostać / niżli on ktory nie jest w possessyey. A iż nápisano w ceterie / że każdy swe przyrodzone dšies dzictwo bliżšy otrzymáć / niżli iny obcy ecć. tego przychyna tá jest / że ten ktory zá spadkiem ma takie dobrá po wmarłym krewnym swym / ma używanie onych dobr / y wšyškíe obrony ktore miał zmarły przodek iego. Ale ten ktory kupił / niemože mieć inšey obrony / iedno te / że sie do iscá / ktorý go ma zastąpić / bierze .a. przeto z trudności to odšierzeć ma. [gdž bez przyzwolenia potomkow dobrá one oddalone być nie mogą].

S. S. lib. #. art. Lvi

Artykul

# Artykul Lxx. lxxi. lxxij.

## Summa Artykulow.

- 1 O stągách wystepnych obwolánych.
- 2 W zwádsie nocney ráko wćciwy / y zupełnego práwá człowiek obedyż
- 3 ma.
- 4 O Rány / áko v Sadu zátowáć.
- 5 Kto foga ráni / á criminaliter oškaržon bedzie / z téš tráci.

**E**sliby kto bedac ráunny wolánie wzbudził / y poimá by tego ktory go ráni / y do Sadu przywiodł / y támsze by byli ci / ktorzy wolánie slyšeli / y zeznáwáliby to / tedy ten bliżšy samosiodm pokonáć winowayca swego / niżby sie on odwieść miał. A iesliby rána gledoła ná páznogicé / á dluga ná człowiek / áby to zápláci / á iesliby zábił / tedy gárdlem / iesliby sie práwnie niespráwił.

S. S. lib. #. art. Lxvi.

S. S. lib. #. art. xvij.

## Artykul Lxxi.

**E**sliby sie krowáwy wćzynel w nocy / albo we dnie / stat / o ktoryby człowiek dobry / y przedym nigdy w prawie swym nienágániony oškaržon byl / tedy ten bliżšy samosiodm nie zwinność swa okázac / niżby go kto pokonáć miał / t wyiawšy by go támsz ná tym miejscu widziano.

## Artykul. lxxij.

**E**sliby kto bedac ránnion / v Sadu tegož dnia sprawiedliwosci niešukał / á spráwá by byta przénocowána [tedy mu ma być roł zložon ná bliżšy Sad / y temu ná kogo záluia]. A iesli obwiniony stánie / tedy sie bliżšy odwieść samosiodm.

**A** iesliby skáržyl tegož dnia / á ow by [po trzykroć ná trzech Sadzích] niešánał / ma być ná czwartym Sadzích wywołan.

**J**esliby tež kto byl ránnion w mieście / á ránáby nie byla Szránkowa / y spráwáby byla przez noc w milczeniu / tedy mu ma być ráznáczony roł ná bliżšy Sad. A iesliby rána Szránkowa / to jest / táka / o ktora by mogł w Szránki wzywáć / byla / tedy ma być zárazem sędzon ná świezym wćzynku.

S. S. lib. #. art. Lxvi.

S. S. lib. #. art. xvij.

Glosa.



Pisawsy już dostatecznie o sprawach Miejskich / tu w tych trzech artykułach też wypisuje sprawy pokarne / Ktore Criminales dla tego rzeczone są .a. że ten Który wystawil / ma być zarazem Karan / według zasług / y według wielkości rany / jeśli będzie pokonany . f. y że powód na swiętym weynku bliższy z ludzmi wolanie sfszacemi v Sadu samosiobm pokonanc / niżliby sie zloczyńca odwieść miał . f. Ale abys dobrze zrozumiał co to jest / że Kana Szrankowa gteboła na pąznogiec / a długa na głonek ma być / masz wiedzieć / że [ tu masz za pąznogiec polięc głonek wierzchni . b. z pąznogciem v średniego pälca v reski / a to będzie gtebia rany tatkowej / a na dłuza zaś miasto głonka masz rozus

miec w sytek sredni pälca / a ] taka rana jest Szrankow godna / y na swiętym weynku poimany o taka rana / y przekonany reke traci. **¶** Jesliby sie krwawy weynke trafil / etc. Tu opisuje sposob / iako sie kto o weynke obwiniony odwieść moze / że to jest / jeśli byl głowiek nienaganny / y zupełnego prawa / a na swiętym weynku byl poimany / tedy sie bliższy odwieść. Ale jeśli byl na swiętym weynku poimany / tedy ma być do Sadu przywiedzion . f. To też co w tercie napisano / jeśli byl obżalowany na ten czas stanat / tak rozumiey : Jeśli byl ten Który winien / przyszedł sam dobrowolnie / niezaczynany / ani przywiedziony / ani zwiazany bliższy sie odwieść samosiobm . . . wyianysyby na ten czas Sedziego domá nie bylo.

a. S. S. lib. i. art. xv. i. l. Mar. xvi. xvij.

b. S. S. lib. i. art. xvi. c. S. S. lib. i. art. Lxx.

Artykul lxxij. 73 lxxij.

Summá Artykulow.

- 1 Jesliby sie kto ná Lawniká w Láwicy siedzacego tãrganat.
- 2 Od potwierzenia dãru Sadowego co dãwãc.
- 3 Jãko prãwu tãtãc / albo Decretu nieprzyjmowãc w Miejskim prãwie.
- 4 Lãtãnie Prãwu co jest.
- 5 Kto niestlusnie Prãwu tãie / co przepada.
- 6 Kiedy kto co swiadczyc chce Sedziemu y Lawnikami / iãko to ma weynic.

S. S. lib. i. art. xij.



Jesliby kto Lawniká w Miejskim Prãwie w Láwicy siedzacego nãgãnil / albo sie nan stowwy nieprzyystoynemi puscił / tedy mu nagrode / to jest 30. szelogow / y Sedziemu wine przepãdnie. Jesliby kto lãtãl Lawnikowi o Decret / z przyzwoleniem inszych Lawnikow wyrzeczony / tedy kãzdemu Lawnikowi z osobna nagrode / a Sedziemu teź tãk wiele win przepada. A tãk ile nagrod (ktore pospolite emendãmi zowa) przepãdnie / tyle teź win sedziemu potupi. Jesliby

Jesliby kto przed Sedziem y Lawnikami sprãwo miał / to jest / że by miał dar iaki / albo wzdãnie weynic / tedy ma zãplãciã szelog / ktory Lawnicy zã pãmietne biorã.

Artykul Lxxij. 74



Dobry decretu Lawniczego nieprzyial / a chcial apellowac na Sadzie zagatonym ma to weynic temi slowy: Panie Sedzia / decret ktory ten Lawnik nãlazł / niestlusny jest Principałowi memu / y mnie ná tego mieyscu według prãwa / ktorym sie my sãdzimy / co chce okãzãc iãko prãwo nakãze / y ciãgnã sie tãm / gdiã sie z prãwa ciãgnãc mam / y / kãd prãwo odnosiã mamy. A ma prosiã Sedziego o posty / ktore mu ma dãc Sedzia z posrodku Lawnikow. Tãmże ma Sedzia zãdãc rãkoiem / kãwã od obudwu o nakãdy / ktore ná to wynidã / y o insze rzeczy do sprãwy nalezãce / a ktory strãci / ten nakãdy bedzie powiniã plãciã

S. S. lib. i. art. xij.

Glosa.



Asz wiedziã / że lãtãnie prãwu / y w Duchownym y w Cesarskim prãwie Apellãcia zowa. To iãko sie ma dãtãc / y iãko ma porzãdkiem swym iãc / acz dosãc dostãtecznie w prãwie . . . Sãskim y w Ksiãgãch porzãdku albo postepku prãwnego / opisano : wsiãkze y ten Artykul niniejszy dosãc to objaśnia. A tãk ten Który apelluie / albo Który prãwu tãie / jeśli przegra / nagrode Lawnikowi Ktorego decret nãgãnil / y se

dziemu wine przepada / y stronie nakãdy zãplãciã musi. A jeśli on Decret byl z spotãcznã zezwolenia w Ksiãgãch Lawnikow wyrzeczã / tedy kãzdemu z nich emenda / y Sedziemu tãk wiele . . . win przepada. Lawnik teź w prãwie Wãpdeburkim swiadcyctwem zwãciãzãon byã niemoze. Jesliby sie kto brat ná Lawnikã / albo ná ich zeznãnie / y swiadectwo / a omibteź co weynili / jeśli im wierzyc niechce / żeby tãm ná ten czas boli / tedy tego musza przysięga potwierdziã.

S. S. lib. i. art. xij.

Artykul Lxxv. 75

Summá Artykulu.

- 1 Dowod gdyby komu przysãdzon byl iãko rychlo co ma weynic.
- 2 Kãzdy bliższy dobr y zdrowia swego obroniã / nãzby mu tego kto narãsyãc miał.

Jesliby

1  
S. S. lib. n.  
art. Lxij.

**J**esliby komu świadectwo Sadownie nakazane  
było / tedy ma mieć czas trois dwie medzieli / ktora sobie kolwiek  
z tych obrac chce / na bliższy Sad.

## Glosa.

a. S. S. lib. n.  
art. xvij.

**N**ogliby kto rzec: że to jest  
Artykul niepotrzebny /  
gdzj na wielu miejsc w  
prawie Saskim czytamy /  
ze 2. Saron jeden swiada  
dectwem okrom swiadectwa Sedzie  
go y Lawnikow na gáynym Sadzie  
pokonan być niemoze. Na to tedy masz  
wiedzieć / że ten Artykul nie jest niepo-  
trzebny / ale y owsem takoby wykładem  
tych tam miejsc w prawie Saskim. A  
bowiem każdy bliższy jest poctiwości /  
zdrowia y dobr swych bronić / niżby go  
w tym pokonać miano. A to Saron

nom osobliwie jest dozwolono / y opa-  
trzone: że kiedy nani o gardo / o cześc  
albo o iakie dobra z swiadekami jatua  
bliższy sie z swiadectwem odwieśc. A  
bowiem prawo iakrawse y stonniessie  
jest odporney / niż powodney stronie.  
Przeto tu o insym swiadectwie nie-  
mowi / iedno o tym / iesliby kto miał  
swiadekami niewinność swo okazać / y  
odwieśc sie / tedy do tego ma mieć czas  
w textie opisany.

W takichowch sprawách / tedy Prin-  
cypat naprzod przysiega / a potom to  
swiadekowie potwierdzaja.

## Artykul Lxxvi.

## Summa Artykulu.

- |   |  |   |   |
|---|--|---|---|
| 1 | Kiedy Ociec Syna w wezynku za-<br>stapic moze. | 3 | Jesli Ociec Syna swego weznenk<br>na sie przysiać ma / co ma mieć na<br>bágnosci. |
| 2 | O Stargách skodliwych.                         |   |   |



**N**adzdy głowiek w Wdiepskim prawie  
nienaganiomy / ani na stawie podeyrzany / ktory  
prawa swego nie naruszyl / Syna / ktorego w  
mocy swey ma / niewypozazonego / y ktory chleb  
iego ie / wyiać od Sadu / y zastapic w každey  
strawie wystepney przysiega swo wlasna moze.  
A iesliby obadwa / y Ociec y Syn byli obzalo-  
wani / y obwinieni / tedy sie z tego pierwey ma  
Ociec wyrwieśc / y wyiać / byby to na swiezym wezynku z wolaniem  
było. Jesliby też kto z licem o zlodziejstwo albo lupiestwo do Sadu  
przymiedzion był na swiezym wezynku / ten sie na żadnego / isca bracie  
niemozeć.

## Glosa.

Artykul

**A**rtykul ten dotyka spraw  
skodliwych / to jest / kiedy  
syn albo sluga sy skode  
iaka komu wezynk / a tam  
wolno Panu / albo zastapic  
pie sluga / albo go w onym wezynku wy-  
dać. Masz tedy wiedzieć / że kiedy  
Ociec Syna o trzywde iaka oskarzone-  
go zastapic chce / ctery rzezy ma mieć  
na bágnosci. Naprzod / iesli Syn trzy-  
wde albo skode komu wezynk / tedy go  
Ociec pierwsi raz wyiać / y zastapic  
przez decret Sadowy moze. Gdzj by  
to bylo przeciwno przyrodzoney mto-  
sci / żeby Ociec Syna dla wezynku ias-  
kiego wydać / y odstapic miał / mogac  
go zastapic. Druga / aby on Syn iego  
nie byl od Oycá odlażon / ale aby ie-

staje na chlebie oycowkim byl nieposad-  
zony: bo inaczej / tedyby sprawa Syno-  
wska / ktory jest od Oycá oddzielon / nie  
mogla być wiadoma Oycu. Trzecia /  
że Ociec powinien przysiadz na nies-  
winność Synowa / to jest / że Syn tego  
o co jest obwinion / nie jest winien.  
wsakże tam tylko ma przysiadz / iesliby  
wystepel taki byl / żeby sie mogl sama  
przysiega odwieśc. Bo iesliby taka  
sprawa byla / żeby do przysiegi przysog  
niemoglo / tedy sam syn odpowiedac /  
y karanie odnieśc musi. Czwarra / aby  
Ociec też sam wezynk onego winien  
nie byl: bo tak jeden drugiego zastapic  
niemoze / azby sie sam pierwey sprá-  
wity / slusnie wywodł.

): (

## Arty: lxxvij. lxxviii. lxxix. lxxx.

## Summa Artykulow.

- |   |   |  |
|---|---|--|
| 1 | O dlugu za strawe.  | staje sie niewolnikiem.                                |
| 2 | O Mycie wolnych slug / iako go<br>przećiw Panom swym otrzymac<br>máa.                         | 6 Pan iako za sluga ma odpowie-<br>dać.                |
| 3 | O czasie ptacenia myta.   | 7 Kiedy kto komu zeladnika wbie-<br>iako ma być karan. |
| 4 | Jesliby Pan naieumnika wygnal /<br>albo naieumnik od Pana odsiedl<br>przed czasem / co traci. | 8 Sluga zmarłego myto / kto y iako<br>bierze.          |
| 5 | Wolny głowiek przez sluzbe nie-   | 9 Po smierci Pánstkiey / iako ma być<br>myto ptacone.  |

**J**esliby skarzył ieden na drugiego o pieniadze / za-  
strawe / za wino / albo iaki inszy napoy / tedy sie odwiedzie / iako  
y o inszy dlug / zwlaszcza iesliby Actor nic niedowodzil.

## Artykul Lxxvij. 78

**S**lugá wolny w Wdieście myto zaslužone przysiega  
otrzyma przeciwno Panu swemu / zwlaszcza iesli sie miescaga  
iedno na piec szelogow. Ale iesliby Pan zaplate mienil / tedy tego bliz-  
szy samotrzec przysiega dowieśc / niżliby go sluga pokonać miał.

x ij

Jesliby

## Artykuł lxxix.

3 **J**esli by Sluga myto zasłużone sadownie ocrzyp-  
mal/tedy za to Pan tego winy Sadziemu żadney nie przepada/  
ale mu myto powinien zapłacić nie odwlożnie tegoż dnia].

## Artykuł. lxxx.

4 **J**esli by Pan natemniká przed czasem wygnal/  
tedy mu myto spełná zapłacić powinien. A iesli by też przed cza-  
sem natemnik od Pána odśedł/ tak wiele Pánu winten zostáte/ile się  
myto tego śiága: y iesli mu już co Pan dał ná myto / to powinien  
wedwoy nasob wrocić].

## Glosa.



Skarżony o stráwe/álbo o  
pićie/iesli przy/tedy odcy-  
dzie iáko y o inšy dlug: á  
iesli zezná á pieniedzy nie  
ma/tedy niemoże być wie-  
cey śántowan iedno w tym co ná nim  
nie jest pásem przypásano.

5 **S**luga wolny/erc. Maś wiedzítec  
ze slugá by nadłuzy Pánu sluzyt/ nie-  
śtáte się dla tego niewolnikiem. A Pan  
też wiecey za sluge odpowiedác niepo-  
winien/ iedno o tak wiele iáko myto  
onogo slugi nieśte. A iesli by slugá co  
wiecey wystápił/tedy sam odpowiedác  
ma. A to rozumiey/ iesli by to bez wo-  
lew y przyzwolenia Pána swego we-  
znit / z tego się Pan przysiega odwieść  
powinien / Ale iesli by z wola páńśka  
co weznit / tedy tego Pan tak wiele  
wintien/ iáko y slugá/ y tak o to odpo-  
wiedác musi/ iáko by to sam weznit.

7 **J**esli by też kto komu sluge wbit/ ál-  
bo wtrzymáit. / tedy o to Pan odpo-  
wiedác niepowinien/ wiaśwy by mu  
to zádano/ że mu do tego rády y po-  
mocy dodał/ tedy się spriáwić powinien.

Slugá wiedzány/ iesli by był przed

časem wygnan/ zupełná zaptáte mrtá  
swiego pozysze/ tak iáko by času dostu-  
zyt/ á to dla tego/ że sobie indziej pos-  
slug omieśtat/ wiaśwy by Pan przy-  
siega dowiódt/ slufnych przysygn/ dla  
ktorych to weznit.

Jesli by też slugá od Pána swowola-  
nie odśedł/tedy tak wiele Pánu prze-  
pada/ iáko mu był Pan mytá obiecáł/  
wiaśwy by się oženit/ álbo opieká náń  
przymárlá.

Umártego slugi myto przychobit  
potomkom tego. A iesli by przed czasem  
vmárl/tedy potomek/ chceli spełná mytá  
to wśtác/ má ná tego mieyscu dostużyć.  
A iesli nie bedzie chćiat dostużyć/ tedy  
niemoże wiecey wśtác/ iedno to co ufe-  
bosyrt przed śmierćia zapsużył.

Jesli by też Pan sludze vmárl/ tedy  
potomkowie tego powinni slugi do  
trzydziestego dnia chowác/ dla tego-  
áb: się sluzba opátrzyć mogli/ y sludze  
im mágia popláćić co zástużył do śmier-  
ći páńśkiej. A iesli by co wiecey náń my-  
to wśtáci/ niżli z Pánem ziednáli/ tego  
niepowinni wráćić: á iesli by im po-  
tomkowie mytá pláćić niechćieli/tedy

co im

co im przydzie za rok/ álbo za put ro-  
tá bliższy to przysiega otrzymáć/ niżby  
sie tego potomkowie zbronić mieli. A  
to maś rozumieć/ iesli by się od po-  
tomkow mytá wpmínáli/ bo iesli by się  
go od samego Pána domágli/ tedy  
Pan bliższy sámotrzec zaptácy. / b do-  
wiesć. A ślad też moźeś śnádnó wśtác

wyktáđ artykulu xxij. lib: j. s.s. gđste  
stoi: Gdyby potomek chćiat śeládnó  
kowi mytá za rok/ álbo za put roká za-  
przec/ że tego bliższy przeciwko niemu  
slugá przysiega otrzymáć. Do sie tam  
rozumie o spráwie przeciwko potom-  
kowi zmártego/ á tu o spráwie przeciw-  
ko sámemu Pánu żywemu záczerety.

S.S.lib: i  
art: xxij.

## Artykuł Lxxxj. lxxxij. lxxxij.

## Summá Artykulow.

- |   |   |   |  |
|---|---|---|--|
| 1 | Kiedy wiele ran kto zranion be-<br>dzie iáko ma żalować.  | 4 | Czemu Szranki osobliwie samym<br>Sáronom dozwolone są. |
| 2 | O Szrankách.  | 5 | O rozmaitych ranách.                                   |
| 3 | Kiedy się dwa rębno rania/ iá-<br>ko ná się żalować máia. | 6 | Szranki co są.   |
|   |   | 7 | O zlochyńcách y pomocnikách.                           |

**J**esli by kogo w Diesćie raniiono/ y przy-  
choby do Sadu/ á on by nieśtánl/ ná ktorego by  
przy bytności tego żalować chćiat. Jesli by miał  
ludzi którzy w ołanie ięś śtyśeli/tedy moze tyle oso-  
bam wins dáć/ y nánie żalować/ ile ran w ciele ma.  
A ci iesli śtáno/tedy ná nich doydzie śránkow/ á to  
iesli by tak wielkie rány były/ żby o nie w Szranki  
wyzwác mogli. A iesli by ich wiecey ofárzył/ niżli  
ran má/ á śkarżył by ná nie iáko ná pomocniki/ tedy ci odcyda wedlug  
práva/ káždy z nich samosiód.

## Artykuł lxxxij.



**K**iedy komu przez decret Szranki przy-  
sáda o rány/ á bedzie zwoyciozony/ teś tráci. A  
iesli o zabicie idzie/ tedy gardlo tráci.  
Jako się kto Szrankow bronil/ tak też má w  
Szranki wyzwác.  
Jesli by kto Szranki przyzełt/ ábo mu to de-  
cretem bylo nákazano/ w mieyskim práwie/  
o mord/ ábo o iáka inśa spráwe/ o ktora by zło-  
wiećká niepodeyzyżanego obwinic niemogli/ y dostał by sobie Szer-  
mierza przeciwko onemu ktorego wyzwál. Jesli ten przeciwko komu

S.S.lib: i  
art: xlvij.S. S. lib: i  
art: xlvij.

Stranki skazano/ dowiedzie według prawa/ że ten który sie z nim chce  
bic/fermierz iest/ albo sie za pieniądze bija/ tedy mu może Szrąnkow  
odmowić/ a nie będzie sie z nim bic powinien.

## Artykul. lxxij. 83

**J**esliby sie dwa spolnie raniłi/ y obadwaby do Sa-  
du przyšli/ y spolnie na sie skarzyli/ który z nich pierwszey skargę  
dowiedzie/ ten przeciwko drugiemu doydzie Szrąnkow/ a to iesliby  
obadwa mieli Szrąnkow godne rany/ y iesliby nań według prawa  
żałował.

### Glosa.

a. S. Sliby.  
art. xlix.  
I. M. art. ciiij.  
et xxxv.

**S**tranki ktore tey ninieszy  
wspomina. Saronom  
były dopuszczone/ dla ich  
mestwa/ y dzielności Ry-  
cerskiej.

Do wykładu tedy artykułow tych.  
Maj wiedzieć/ że Rany tedny sa na  
miejscach niebárzo srodliwych/ y o k-  
to re w Szrąnki wyzwać niemoze/ te zo-  
wa cielesne rany/ ze tylko ciato na chto-  
wieku niesrodliwie iesth obrązone.  
Drugie sa otworzysze/ y srodkie/ ale też  
na miejscu niesrodliwym/ a sa sro-  
kie nie głębokie/ a tam ty zas pierwsze  
sa głębokie/ niesrodkie/ y tym sa od sie-  
bie rozne. Trzecie sa rany/ y głębokie y  
srodkie/ a iako głębokie/ y iako długie  
być mają/ aby o nie mogł w Szrąnki  
wyzwać/ inż sie wyšsey powiedziato.

To prawo postlo od praw Rym-  
skich/ ktore Leges duodecim tabularu/  
prawem dwanasie tablic zwano/  
gdzie napisano: Ktoby ochromil dru-  
giego na glonku/ albo obrązil ten też  
toz od nie/ zas odniešć musi/ y zwano  
to paenam talionis/ to iest: iesli kogo  
záchnal/ powinien mu byt też taki  
raz wytrzymać/ y byt do tego przymu-  
son/ a zwłaszcza: iesli rana była Szrán-  
kow godna. Ale przetracenie/ albo  
strw awienie vsi/ tedy pieniądzy plá-  
cono. † A to zwano Szrąnkami/ gdy  
sie ieden drugiemu rázu/ iaki mu on

pierwey zabat/ bronit byt powinien:  
ko iako on w niebezpieczeństwie zdro-  
wia swego/ dla tego gniewu bic sie z  
nim musiat/ tak sie też ten zasie temu  
bronit byt powinien †. a to nawiecey  
dla wbostrwa postanowiono bylo. To  
prawo tedy od Rzymian wšiete/ Sa-  
ronom bylo dozwolone/ iako ludzjom  
walecznym/ y silam swym duszacy-  
m y postanowiono im to: Ktobykolwiek  
drugiego tu krzywdzie ranił/ albo za-  
bit/ aby sie to swiádecstwem Sedziego  
y Lawnikow dowiedlo/ Ktoryz to po-  
winni oglédac/ albo sami/ albo od nich  
ná to wšadzony/ y przysięgły/ Ktaryz/  
y według tego zeznania iesli uznano/  
že rany Szrąnkow godne byt w Szrán-  
ki prawem wyzwan. Iesliby też ná ko-  
go z wolaniem o rany/ albo o mord za-  
iowano/ iako ná pomocnika/ tedy sie  
ma samosiodm odwiešć. Tu maj wies-  
dziec: Ażkolwiek Saronom dla ich  
mestwa bylo pozwolono Szrąnkow/  
iako tu wyšsey/ ná wielu inych miejsc  
stoi. Wšakże/ gdy inż ná wiara prze-  
sciánka nawrocone/ náuczono/ że ta-  
kowa bitwa w Szrąnkach iest/ z grze-  
chem/ iednom/ snie wšetcy zezwolili-  
sy/ postanowili: aby kiedy ranny wi-  
nowayce swego poimánego/ y zwiázá-  
nego z wolaniem do Sadu przywie-  
dzie/ będąc go gorow pokonac/ tedy to  
samosiodm weźnié/ ma z swiádkami/  
Ktoryz

Ktoryz wolanie y on gwalt sypelit/ a  
kiedy tego dowiedzie/ tedy obwiniony/  
y przykonany/ reka tráci. A iesliby przy-  
siecl do Sadu dobrowolnie/ niezwiá-  
zany/ ani poimány/ chce niewinnosć  
swa okazac/ tedy też to ma samosiodm  
weźnié/ a sam ma napierwey okazac  
niewinnosć swa/ iako prawo naydzie.  
y powodowi sie odwiešć/ potom swiá-  
dkami spráwi/ będzie wolen obzato-  
wania/ a iesli sie niepráwi/ albo wpa-  
dnie w swiádecstwo/ tedy za rane reka  
za mord/ albo za glows gardlo tráci.  
† a pomocnicy tego wyzwoła sie wino-  
7 Sedziem/ y nagroda sronie/ a on mu-  
si inne swiádky wiesć ná blišzym Sa-  
dzie/ Ktorych iesli niewywiedzie/ tedy

mu iesze rok zloza ná trzeci Sad. a za  
pomocniki swe musi wargelt odda-  
dac. A iesliby o wysłapek obwiniony to  
Szrąnki wyzwan byt/ ma sie według  
prawa odwiešć samosiodm. Ale iesliby  
krom Szrąnkow obwinion byt/ tedy  
odeydie sam ieden/ iesli w przyrodze  
wšiane/ tedy sronie nagrode 30. fela-  
gow/ y Sedziem wine przepada †.  
[Niektoze Remplarzeto iesze przy-  
dáia: albo każdy z nich sam ieden o po-  
moc/ y o rany Szrąnkowe odeydie/ al-  
bo samotrzed iesliby swiádkami obwi-  
nion byt/ a ma go Sedzia preac/ kogo  
winnie. A gdy ich tak wiele námieni  
ile ran ma/ tedy inż wšetcy tedna reka  
odeyda/ albo z tak wielo swiádkow/ ile  
ich powod miał].

## Artykul Lxxiiij. lxxv.

### Summa Artykulow.

- |  |                                 |  |
|--|---------------------------------|--|
| 1 Ktoby sie dwa rowno raniłi/ a ie-<br>denby skrzył przed Sedziem/ a<br>drugi v práwa. | 2 O ranach od mieča/ y ob noža. | 3 Ktoby kto kogo nozem záchol/ al-<br>bo rani co przepada. |
|--|---------------------------------|--|

**J**esliby sie dwa spolnie raniłi/ a iedenby z nich  
do Sedziego do domu przyšedł/ y položytby skargę. Dru-  
giby przyšedł do Lawice Sadowej/ y žalowałby przed  
Ango wrzedowym/ y Lawnikami iesliby tam byli/ y przed innymi do  
Sadu nalezacy/ y okazowałby rany swe z wolaniem według prá-  
wa/ a za decretem Lawnikow postalby po Sedziego do tey spráwy/  
tedy ten ma pierwsosć žaloby otrzymac.

## Artykul lxxv. 85

**J**esliby sie dwa spolnie/ ieden mieczem/ a drugi  
nozem raniłi/ y obadwa by zaraz do Sadu przyšli/ y na  
swięzym wżynku nákazano by Szrąnki przez decret/ tedy  
za rane nozowa/ ma byc ná gardlo sádzon/ ten który to zadal. Albo-  
wtem nozem poráciemnie/ y zdrada/ iakoby zlodzieyřkim obyczáem  
3 śmierć może być zadana. A onego który mieczem ranił máia sádzic ná  
stracenie reki.

Glosa.

**E**n artykuł z tad wrosti ze niektorzy w prawie wżeni mówili: Kto pierwey zaś toba wżeni / temu ma być pierweś miejsce dane / a sędzi si na artykule Lxi. lib: j. o. s. Drudzy powiedali / że nie ten / ale ten kto pierwey na miejscu Sadowym z wolaniem stanie na święzym wżenku / y oswiadczy rany swie sluga / y infemi do Sadu należacemi. A tak tu wsmierzeniu tego spom artykuł Lxxviii. jest postanowiony / który jest między niemi iakoby srodkiem / w którym iż text / y

sama rzecz iasna / y szera jest / przetoż serotkiego wytladu niepotrzebue. **†** Jesliby ieden nożem / ete. Przecyżna tego artykułu też ta była / że niektorzy twierdzili / kto kogo mieczem rani / bierzey występuje / nizi ten kto nożem rani. Drudzy zaś mówili / że nie ten / ale ten kto nożem rani / bierzey występuje / przeto to miarkuiac artykuł niniejszy postanowion jest / który wży / kiedy na kogo zranienie mieczem dozwiedzione będzie / rekła traci / a kto nożem rani / ten gardlo traci / przeto że to zlodzieyska broń **†**.

Artyk: lxxvi. lxxvii. lxxviii.

Summa Artykulow.

- 1 O Rekoimstwie o rany.
- 2 O przyrzeczeniu pokoiu.
- 3 O skargach zwleżonych o rany.
- 4 Jako rychlo kto dowodzić ma.
- 5 Zwięzaj poty trwa / poty prawem pisany zepsowan nie będzie.

**¶** Anilby ieden drugiego / a stawilby Rekoimie na postawienie / to jest / że stame na bliższy Sad / a potymby go w onym rekoimstwie zabil / y zaś by sie rozyl w teyże sprawie / tedy sie bliższy odwieś samosiodm o zabicie / nizby go pokonac miano.

Artykul lxxvii.

**¶** Esliby w Sadu gąpnego o rany przed Sędziem y Lawnikami pokoy był przyrzeczony / y daniem rekli potwierdzon / tedy takiego rychley każdy o zgwalcenie pokoiu pokonac może / nizby sie ow odwieś miał. A takowy przepada Sędziemu winy połowice wargeltu. **¶** A iesliby tak zabitego który przyziaciel w Szranłach bronie chciał / tedy mu żadnego świadectwa niedopusci / ale obwiniony powinien odpowiedac / a bronie gardla swego.

S. S. lib: i. art: vij.  
S. S. lib: i. art: Lxvij.

Artykul

Artykul Lxxviii.

**¶** Esliby sie dwa spolnie rani / a obadwa by do Sadu przysli / y spolnie na sie skarzili / y byzaby ona skarga oclozona z vrzedu do bliższy go Sadu / w tymby ieden vmarł / a drugi by przyzedł do Sadu opowiedaiac sie / tedy ten odeydzie samosiodm przysiega. **¶** A iesliby zarazem świadkow miec niemogl / tedy otrzyma troie dwie niedzieli / a z tych może sobie obrac ktore chce. **¶** Ale iesliby bliższy w to dzie chciał bronie / zabitego w Szranłach / tedy to wszystko świadectwo ztaje / iako wyżey stoi.

Glosa.

**¶** Artykul Lxxvij. spiera minemanie niektorch / którzy twierdzili / aby ten który sie o rany na postawienie reze / a w tymby on ranny był zabil / miał być świadectwem pokonan o mord / iesliby od tego przyziaciel objatowan był / ale tu inasiey mowi: **¶** Bo chozby kto raniwszy drugiego rekel sie / w onym rekoimstwie by onego zabil / tedy bliższy jest odeydz samosiodm. [ a to rozumiey tes

sliby nie był na święzym wżenku postawian ] **¶** A iesliby pokoy przyrzeczony zgwalcit / tedy rychley może być pokonan / nizby sie odwieś miał. **¶** Tu maś wiedziec / gdzie jest dostateczny dowod ktorego wżenku / tam franfow niepotrzeba: **¶** Abowim Szranł: o mord albo o glowe zzweciam sa postanowione a zwięzaj niemoze wiecey trwac / iedno pokoi jest na prawie pisany zasadzony / y poty prawem sparty / y zepsowany nie będzie.

S. S. lib: i. art: Lxvij.

Artykul lxxix. xc. xci.

Summa Artykulow.

- 1 O ranach sinych / y spuchlych.
- 2 O zastepiach albo zasadzach posdrożnych / gwalciech / y nasciu dosmowm.
- 3 O Mezoborstwie.
- 4 O skargach / ktore ani Civiles / ani Criminales nie sa.
- 5 O skargach / o zelżywości / że rozumie sa.
- 6 Jako Lawnicy rannego oglodowac maia.
- 7 O rozności zelżywości / wedlug offob y mierse.
- 8 O zelżywości bialerygtowy / kto zaś lowac moie.
- 9 W ktorych sprawach dilacie nie ida.
- 10 O skargach bez wolania.
- 11 Pomocnik co przepada.
- 12 O wiele ran tak odpowiedac / iedno / y o iedno.
- 13 Jesli pomocney rzeczy nie wniesie obwie

2

sie obwie

ſie obwiniony o mezooboyſtwo/

14 O mezooboyſtwie ziednánym.

15 Bialagtowá gdyby ná mezooboyſtwie poimána bétá.

16 O przyſiegách nákazáných.

S. Sliby. i. ar. LXVII.

**J**esliby kto byl kſjem vbit ná grzbiecie/ álbo ná brzuchu/ a ony rázy byſyby ſine/ álbo ſczerniá/ y ſpuchle/ á miałby ná ſwiádecstwo Sedzięgo/ y ludzi do Sadu należące/ ktorzy to widzieli/ y ſlyſzeli/ tedy bliżſzy doſć ná nim Szráńkow/ niżby ſie ow miał odwieſć.

A ieſliby byl vbit od wielu w głowe/ álbo w ramię/ y w rece/ á niemogłby tego dowieſć/ tedy ſie owi bliżſzy odwieſć wedlug práwá/ niżby ie kto pokonác miał. Jeſli ſie przyzná/ tedy káždy wine Sedziemu á ſtronie nagroda przepádnie. Jeſliby byly rázy ſmiertelne/ tedy powinni w Szráńkach odpowiedác ci ktorzyby o nie ſadownie obwinieni byli. A ieſliżeby rázy ſmiertelne nie były/ tedy ieden w Szráńkach będzie odpowiedał/ á drudzy ſie przyſiega odwióda.

Artykuł xc.

**S**adzki podrożne/ álbo záſtepowánia ná dobrowolney drodze/ gwałty Pamięſkie/ náſcía domowe/ Burgrabiá/ á nie Szoltys ſadzić ma. Jeſliby náſcía domowe mogło być dowiedziane/ potlučeniem y poſteżeniem ſcian/ álbo domu/ á oſwiádeżonoby to Sedziem y Lawnikami/ y inſzymi ludźmi ktorzy to ſlyſzeli/ tedy bliżſzy ieſt powód nań żalowác z Szráńkami/ niżby ſie on miał odwieſć.

Artykuł xci.

**J**esliby kogo zabił/ ktorzy miał dzieci troie álbo więcej/ porymby ſie obwiniony o takowy mord/ po wężynienia gwaru/ wedlug práwá przeciwko iednemu z nich/ od wężynku ktorzy mu żądano/ oczysćci/ tedy od inſzych dzieci zabitego/ niema mieć potym żadnego obciążenia.

Gloſa.

Opisawſe

**O**pisawſy iuz wyſzye rozproſć ran/ y ktore krána kow godne ſa/ ktore nie godne y táko. o nie zátoſwác. Tu mówi oſpiáwách zmiępanych/ ktore ani ſa Civiles/ ani Criminales/ á mogá być zájęte táko kto chce/ Civiliter álbo Criminaliter. A bywſy zájęte Criminaliter/ tedy ſie częſem Civiles ſtawá/ia: tákże bywſy Civiliter zájęte/ mogá ſie ſtać Criminales: Teżowa acciones iniuriarú ſpráwy álbo ſkárgi wkrzywdenia/ á krzywdá álbo wkrzywdenie ieſt to wyſſiſko/ co ſie przeciwko práwu/ ná zelżywoſć komuſolwiek dzieie.

Tu maſz wiedzieć. b. że krzywde troi tákie ſa. Jedne ſa ſzkodliwe y zelżywe: táko kiedy ieden drugiego ſántuje/ álbo ſkárzy o dług/ ktorego mu niewiánie. Drugie ſa zelżywe y karánia godne/ táko kiedy ieden drugiego wbyje/ y wkrzywdzi. Trzecie ſa tylko zelżywe/ táko kiedy ſie kto ná kogo ſlowe niemiłymi cárgnie. Te ſie wyſſiſkie częſto mieſcá: bo ktore ſa ſzkodliwe y zelżywe/ te pokárnie ſa y karánia godne/ á o tych mówi ná tem mieſcu gdiſie mówi: Jeſliby kto kſjem bít vbit. Bo kiedy kto kogo wbyje/ pewna rzecz/ że mu to ieſt ſzkodno/ y nie nieſie mu to wéćſwoſci żadney záſm y godne karánia. A ktorowi tedy należy obierác/ táko chce ſkárge kłáſć/ ieſli civiliter/ ieſli criminaliter. Bo ieſli ma ſwiádecstwo Lawnię/ ktorzyby zeználi to/ że wiá dzielei rány ſieçzone/ álbo ſerchowe/ álbo poćſkowe/ álbo zbite/ y ieſli krána kow godne/ tedy może powód zájęć ſkárge/ táko chce.

Krzywdá też. c. álbo zelżywoſć rozmiłie ſie ſtawá/ wierſa y gorſa. Abo wiem kiedy kto kogo ráni/ tedy więcej wſtaćpit/ niźli kiedy by go lekkiem ſiemi rázy zbit. Táktże ieſliby to wężmit ná rentu/ álbo w koſćcie/ tedy więcej wſtaćpit/ niźli by to w kárzanie wężnit. Wiece z ſtrony oſſob/ ieſliby Sen przeciwko Ocu/ Stugá przeciwko Pánu/ Mieſcánin przeciwko Burmiſtrzo/ wi wſtaćpit. Z ſtrony też ztonku/ álbo

miejſca obráżonego ſtawá ſie winnye ſym/ kiedy álbo w oko/ álbo w głowe ráni/ tedy więcej winien/ niźli w grzbiecie ráni/ y onſem ná oku/ á w głowie ſa rány/ o ktore może w Szráńki wyzwác/ ktore rány ná innych mieyſcách nie ſa tak ſzkodliwe.

Maſz też wiedzieć. d. że ſkárga o krzywdę ma w ſobie trzy rzeczy. Pierwſza o krzywdę y zelżywoſć biate/ gto wie mnie poſlubioney wężynioná/ mogeta żalowác/ tákże Ociec iey/ y oná ſamá/ bo ſie w tym ſtáie zelżywoſć nie tylko iey ſámey/ ale y Ocu/ y Miezowi. Drugá/ iż o krzywdę moie niemoże żoná ani dzieci żalowác/ dla tego/ że nie oni moim/ ale ja ich opiekunem ieſtem. [Trzecia/ iż te krzywdę álbo deſpekty/ wedlug zacnoſci oſſob wrażáne być máia].

Tu maſz wiedzieć/ kiedy kto przed gáynym Sadem o ochromienie/ o rány/ o zbiecie/ o mord żaluie/ tedy bez przyzwolenia Sedzięgo/ żadnych odwołmieć niemoże. A ieſliby Sedzia ná niego nie zezwolit/ á owby nie był gotow żalowác/ tedy od oney ſkárgi odpada/ y powinen będzie znomu żalowác/ wyſawſyby ſámotrzej dowiedzi/ że mu Sedzia zwoliti dozwolit. Drugá/ kiedy ieden ná drugiego o mord żaluie/ á rana ná zabitym/ żadnych niewkázanie wedlug práwá. Obwinionyby niewinnoswo wywodzil/ y ſkazanoby: poniewaſgotemi ſlowy żaluie nie zwołaniem/ tedy bliżſzy ſie obżalowany odwieſć przyſiega ſam ieden/ á tenby przyſiedz doſć niewęñnit/ tedy ſtronie żaluiace wargelt/ á Sedziemu wine przepada. Trzecia/ ieſliby kogo obwiniono/ że on mordu przyćna/ y pomocnikiem był/ á tenby też ſkazaney przyſiedze doſć nie wężnit/ tedy ſtronie wargelt/ y Sedziemu wine przepada: á ieſli ná Sad nieſtanie/ tedy powód niemoże więcej ná nim wgrác/ iedno wargelt/ y nie moze być o to wywołan. Czwará/ ieſliby kogo rántiono/ álbo zátkoto w wierzch głowy nád mozgiem/ á rana by ſpuchła/ tedy ieſli ma przyſtawno gtebia/ o nie w Szráńki wyzwác moze/ y má

S. Sliby. art. LXVII.

S. Sliby. art. LXVII.

10

S. Sliby. art. LXVII.

24 byc

12 byc ostrym Sadem sadzona. Piata c. iestliby kto byl ranton [ w iedno miey sce ] wiela ran / albo skory od iednego kstowiek / tedy niemoze z osobna o kaszda rane zatowac / ale obwiniony onych wysskych ran / powinien sie sprawic samosiobm iestli sine.

13 Kiedy tez komu o mord oskarzonemu pomocna rzecz nakazana bedzie / a on by temu dosc nie wezynil / tedy inz bez winy nie bedzie.

14 Iestliby sie tez stat mord / y sprawy do Sadu przysta / a w tymby sie strony zgodzily / tedy tam przedsie y Sedzia wine swoje bierze.

15 A iestliby biataglowa na swietym w synku przy mordzie / albo przy ranie Szrankow godney / poimana byla / te

dy ia bliższy powod pokonac z swiada kami / ktorzy wolanie slyseli / nizby sie ona odwieść miała / y ma byc wedlug zaslugi Karana. Wskazze biataglowa wciwa / iestliby o mord / albo o rane onegoz dnia zadana obwiniona / byla na rekoienstwo dana / tedy sie bliższa siedmia swiadcow odwieść / nizliby ia pokonac kto miał.

Biataglowa tez iestliby o weynek przemocowany oskarzona byla / bliższa iest odepdy przysiega swoja / nizby ia kto pokonac miał. Iestliby komu przysiega o krzywdy / iako o zabicie / o wrwa nie za wlosy / y inſe tym podobne / nakazana byla / tedy tey powod odpuscic bez woley Sedziego niemoze.

Artykul xcij.

- 1 O Pradzieży do czyiego domu wniesiony.
- 2 Kradziono rzecz gdyby v kogo należona byla / a onby byl cłowiek prawa zupełnego / iako odepdy.
- 3 Złodziejstwo co iest.
- 4 Jako kradzionych rzeczy v kogo

- fuć.
- 5 Każdy może dobrą swe zlodzieio wi odiać po ki go nie obwoła.
- 6 Gdyby kto zlodzieia wchycil / y zas puscił.
- 7 Gdy kto zlodzieice do Sadu przyswiedzie / co ma czynic.

**I**estliby komu dobra w Wiepſkim prawie pokradzione / y do domu cłowieka niepodeyżrane / go bez wiadomości iego / wniesione byly / potymby zguby oney z dozwozeniem iego wrzedownie fuć / no / y należonoby ia w domu iego / tedy on Gospodarz iestli smie przysiadz / ze o tym niewiedzial / bez dzie wolen. A iestliby takowa rzecz kradziono / należona byla w zamknieniu iego wlasnym / gdzie sam mieszka / tedy bedzie mian za zlodzieia / chyba by rzecz ukradziono tak miała byla / zeby tam oknem wrzucona byc mogła / a należonoliby to w piwnicy / albo w komorze / tedy Gospodarz odepdy / iako wysszey stoi. A iestliby przedrym byl podeyżżany / tedy przysiega nieodeyżdzie / ale sie nošeniem zelaza rospalonego / albo Szrankami odwieść ma.

Glosa.

Złodziej

S.S.lib: ij. art: xxxv. lib: ij. ar: v.

S.S.lib: i. art: xxxix. J.M. art: xxxij.

**Z**łodziejstwo nie inſego nie iest / iedno zdradliwe wiecierzeży cudzey przez ciwo woley Pana oney rzeczy. A tak iestliby komu co ukradziono / a chciatby zeby mu Sad byl pomocen. Ma napzod do Sedziego isc / zlodziejstwo oznaymic / y swieży weynek obwołać / proſac go aby mu do zwolit w domiech Sasiedzkich rzeczy swych fuć. Czego mu sedzia pozwo lic ma / y rokaże zarazem miasio zamknac / tak dnu / azeby sie fuć w miey stich domiech skonczylo. A koby do domu swiego puscić niechciat / ten za zlodzieia obwinion byc moze. Ale iestliby dobrowolnie w dom puscił / nie bedac o to przedrym nigdy w prawie oskarzony / y tamby rzecz kradziono w domu iego należona byla / a przysiadz / ze to tam bez wiadomości iego wniesiono / bedzie wolen. Ale iestliby w iego wlasnym gmachu zamknionym / albo w strzyni byla należona rzecz kradziono / tak wielka / zeby tam bez klucza wlozo na byc niemogła / tedy ten / ktory od onego gmachu albo strzynie klucz nosi / za zlodzieia ma byc rozumian.

by wyniesiono na vlica / a on ktoremu sie skoda stala / gonilby zlodzieia : tak zeby zlodziey ony rzeczy wpuscic / albo porzucic musial / tedy on rzeczy swe bez spiecznie bez woley Sedziego wziac moze / a to iestliby sie wolanie gwaltu niestalo : bo iestliby wolanie wzbudzil / zlodzieia goniac / tedy onych rzeczy biaz y chowac bez przyzwolenia Sedziego niemoze. Iestliby zlodziey byl wchrycon / ktoregoby Actor bez woley Sedziego wpuscic / albo sie gwaltem z rane tego wyrwat / o coby nań sedzia chciat zatowac / tedy iestli przysieze / ze przysiny do tego niedal / y ze bez woley tego wſedi / bedzie wolen.

Iestliby kto do Sadu zagalonego przysiedl / y oznaymil / ze zlodzieia w wiesieniu ma / tedy ma zadac Sedziego aby tam dwu Lawnikow postal / ku ogladaniu onego zlodzieia. Bo wedlug zeznania Lawniczego chciatby nań skarge polozyć / a to z wrzedu swiego sedzia weynic powinien. Potym Lawnicy poyda ku ogladaniu / iako on zlodziey do wiesienia przysiedl / co przed Sedziem zas wyznac ma / potym powod ma polozyć nań skarge / y powie dziec / o co iest zatrzyman. A iako na swiezym weynku iest poiman / tak do Sadu ma byc przyswiedzion.

5 Maſ tez wiedzic / iestliby komu co ukradziono bylo w domu iego / y bylo

Artykul xcij.

Summa Artykulu.

- 1 O dlugu z prawa przysadzonym. czas naznaczony nie zapłacić / co przepada.
  - 2 Zeznane dlugi iako rychlo placow ne byc maia.
  - 3 Zeznanego dlugu / gdyby kto na czas naznaczony nie zapłacić / co przepada.
  - 4 Dlužnikiem rozmaitie sie stawa kazdy.
  - 5 O rozności wywołania.
- 1 **L**oby drugiego obwinil o dlug / y onego dlu guby na nim prawem doszedl / tedy to powinien onegoz dnia zapłacić / y Sedziemu wine przepada.
- 2 Iestliby byla skarga o dlug / do ktorego by sie obwiniony znal / tedy

S.S.lib: ij. art: v.

S. S. lib. h.  
art. v.  
M. art.  
xxxij.  
3

go po imien do dwu medziel zapłacić. A usli we dwie medzieli nie zapłaci/tedy wine Sedziemu przepada/á potym mu Sedzia ma nákazac/aby do tego dnia zapłacił/ potym do trzeciego dnia/ potym do dwu dni/á/ potym do intrá/á i lekoc decretowi dosyc nieuczyni/tyles kroc wine Sedziemu przepada.

A iesliby iesze ani wierzycielowi dlugu/ani Sedziemu win placic niechcial /tedy osiadlosc iego ma byc zasperowana / y pieczetowana / y tak sadownie ma byc do placenia dlugu wierzycielowi / y Sedziemu win przymuszon. Iesliby osiadlosci niemial tedy ma byc wywołany/ y moze byc poiman/ gdsieby go iedno dostac mozono/ o on dlug y o winy/á krobby go mimo to chowal/wine sedziemu przepada.

## Glosa.



Długach zeznanych mowi tery ninteyfy/ze maia byc we dwu medziel placone . . . wsfakze iesliby byt dlug wielki/áko e wargelt/tedy ma miec dalszy czas do placenia. Do dskolwiek wyfeyfey/ze tegoz dnia ma zaplatić. Wsfakze tego tak niemasz rozumiec/ aby to inz zarazem z wortkiem biezed po pientadze/ale ma czekac/przymannier do dwu medziel.

Tu masz wiedziec/ ze sie stae ieden drugiemu dluznikiem rozmiecie. Nas przod kiedy kto czego v drugiego pozyczy/ albo wyborgine/ albo mu co przesda tedy to rzezy z przyrodzenia wccima aby dlugowi y obietnicy swey dosyc czinit. Stae sie tez ieden drugiemu dluznikiem/ kiedy mu co za kogo drugiego obieca/ albo rzezy. Po trzecie/ kiedy mu list taki na sie da/ y obowiaze mu sie. Po czwarte/ z potaiemnego przyzwolenia stae sie ieden drugiemu dluznikiem. Przeto kiedy kto na kogo zatute/ á on sie do dlugu/ albo do obietnice takfey zna/ ma byc skazana zaplatca dlugu do dwu medziel/ potym do tego dnia/ y tak az przez wsfakzi zwofki prawne w tercie opisane/ktore gdy decretom nakazane/ na iego zadanie/

beda: tedy za kazdym decretowi nie dosyc wezmieniem/ wine Sedziemu przepada. A iesliby dlug y winy od niego za fantowaniem zaplacone nie byly/á niemialby ani osiadlosci/ ani rekoinie/ aniby samego dostac mozono/ tedy ma byc sam fantem skazan. to iest ma byc obawion y wywołan. Wsfakze tu masz wiedziec/ ze wywołanie iedno iest mnteyfe/ drugie wiefse. Wywołanie mnteyfe Bannus rzezone iest/ gdy kogo tak wywołais/ ze w kazdym prawie poiman / y zatrzyman byc moze/ ale gardla nie straci. Wywołanie wiefse iest/ gdy kogo tak wywołais/ ze gdsie polwiek poiman bedzie/ gardlo traci. A kto takiego przechowa/ wine Sedziemu przepada/ dla tego/ ze wiedzac go byc wywołanym/ Sedziemu go nie oznawmit.

Nad to iesze/ stae sie dluznikiem ieden drugiemu troiakim sposobem. Naprzod/ kiedy co obieca/ albo przez postla swego w niebytnosci swey zezwoli. Po wtore/ kiedy sam co pochwali/ choeby sie to v Sadu niedziato/ iáko/ kiedy kto w domu/ albo w zamku swym zborce przechowrywa. Po trzecie/ kiedy kto komu co obliczenie v Sadu przyrzejce.



Artykul

## Artykul xciiij. + xc. xcv.

## Summá Artykulow.

- 1 O Białych głowach / ktore dzieci swe v Sadu zastepowac chca.
- 2 O wienie na dziedzictwie / y własności oprawionym.
- 3 O Białegłowie Brzemiennej.
- 4 Jáko Białagłowa ma wiano swe otrzymac.
- 5 Kto wdowe pormie/ á do niery nic niewniešie co bierze z dobr icy.
- 6 Co kto z zóna dostame/ tego z niákiem dzielic niepowinien.
- 7 Dziedzictwo ma w rowny dziatisc/ á Lenno Synowie biera.
- 8 Kto ma dwoiatkie dzieci/ á iednym co daruie/ to otrzymacia.
- 9 Dla czego Brzemiennej niewiasty z dobr Mezowych wygamac sie niegodzi.
- 10 Jáko sie Zóna z Brzemieniem ma opowiedziec po smierci mezojey.
- 11 Jáko czas rachowac Brzemiennej Białegłowie/ ktora sie opowieda.
- 12 Jáko dlugo Białagłowa Brzemie nosic moze/ y ktore sie dzieci rano á ktore pozno rodza.
- 13 Brzemienne Białegłowy niemacia byc sadzone pokt nie zlega.
- 14 Brzemienna Białagłowe moze sadzic o store/ y o wlosy/ iáko to rozumiec.

1. Jedna Białagłowa Syná swego zastapic/ albo go od wrzedu wyia. [o dlug albo] o występki moze.

## Artykul xc.

2. Kiedy Waz Zenie swey wianuie/ y własność albo dziedzictwo swie icy w onym wienie zasfantuie/ w meykim prawie/ potym vmrze/ tedy Białagłowa/ moze on fant zastawic/ w one summie kiedy chce/ y komu chce.

## Artykul xcvi.

3. Białagłowa Brzemienna/ ktora dziecko w żywocie nosi/ nie moze byc wygnana/ ani oddalona z dobr mezojych/ pokt nieporodzi. Ani moze byc na wiefse karanie sadzona/ iedno ne store/ y na wlosiach.

Glosa.

Biala.

S. S. lib. h.  
art. xxxvii.  
S. S. lib. h.  
art. iij.

**B**iałagłowa dla tego Syna swego zastąpić w Sadu niemoże / że prawo broni Białeogłowie być opiekunem.

d.S.S. libi art. xxxviiij.

e.S.S. libi art. xxxviiij.

f.S.S. libi art. xxxviiij.

a.S.S. libi art. ix.

b.S.S. libi art. xcc.

e.S.S. libi art. xxxvi.

f.S.S. libi art. xxxviiij.

e.S.S. libi art. xxxviiij.

a.S.S. libi art. xxxviiij.

4 **K**iedy Mąż Zenie swey wiadnie/ etc. Mąż wiezieć / że Zoná do brá iey / w wienie záfántowane / przedać w wienie swym / y záfántwić moze / iestliby tego dowiodła / a powiedziała to pierwey potomkom meiomym / według práwa iuz wyżfey opisanege. A iestliby dobrá ony byty owoc dátae / y pozyte / éne / tedy według dowodow swych má ich wzywác / póki odpráwioná nie be dzie. Mąż teź wiezieć / iestliby kto póiat wdowe máiaca dziatki / a tenby dobrá żadnych niemiat / a miatby teź syná z pierwfey Zony / potymby spólnie swa práca dobrá iákiekolwiek nábyli / ktoreby przemienili / w dziedzictwo / wlástnosć / towáry / álbo iákiekolwiek inffe dobrá ruchome / potymby Mąż y márt nie Zenie swey zá žywotá nie dá rowawfzy / tedy Syn tego od pierwfey Zony bliżfzy iest przy tákowych dobiách zofstác / niźli dzieć Zenie / álbo wne / kowie / álbo siestrzeńcy / a to iestliby syn byt ovcu w rodziáiu rowien.

5 **J**estliby kto Zone póiat / z ktoraby mu dobrá dáne byly / tedy to wfftko / co kolo wiefk z Zoná / a weźmie / tego iest / y moze / z tym éjenie / co mu sie podoba / a nie / powinien sie tym / z nikiem dzielić.

6 **J**estliby kto po sobie Syny / y Corki zofstáwit / ktorzyby sobie w rodziáiu rowni / y nieposáżeni byli / a zofstáwitby po smierci swey dobrá / jedny dziedzic / éne / a drugie / Lenne .h. tedy po smierci tego / ták Synowie / iáko / y Corki / do brá dziedzic / éne / y inffy / sprzet domowy / miedzy sie rozdziela / ale w Lennych do brách / sámi Synowie / zofstác máia.

7 **J**estliby kto máiac / dwoiákie / dzieć / jednybr / przed Sadem / wyposáżyl / y odpráwit / a drugimby teź / co z dobrá swych / dá / potymby / vmárt .c. Tedy to / co / korenu / Oćiec / dá / zofstanie / przy nich / a / ostákiem / sie / rowno / rozdziela / a / to / ie / si / sa / sobie / w / rodzi / u / rowni.

Białagłowa Brzemienna / etc.

**J**z Białagłowa Brzemienna wypedzo / ná / być / z / dobr / Męż / a / swego / zmártego / niemoże / to / sie / dziecie / dla / plodu / ktory / w / žywocie / nosi / : / bo / á / gdy / oná / dobr / tá / kowych / oddalona / być / moglá / / ale / on / plod / ktory / oná / nosi / żadna / miára / od / dalon / .a. / od / dziedzictwa / być / niemoże. A / iáko / on / plod / ktory / nosi / ma / posile / nie / / y / odżywienie / z / Mátki / / tá / że / te / z / y / oná / ma / mieć / wychowanie / z / dobr / Męż / zowych .c. / przeto / z / bliżfzy / w / rodzi / e / dzie / cie / iá / iest / e / nie / ná / rodzone / go / opiekun / nem / być / ma / / w / fá / k / że / Má / tce / prá / wym / opiekunem / być / niemoże / ale / t. / k / o / opá / trzycielem / / y / ob / o / n / o / c / a / dobr / / pó / ki / zá / M / á / z / nie / p / o / y / d / z / i / e.

**A** / tá / k / kiedy / by / M / á / z / Z / enie / vmárt / a / on / á / by / sie / é / z / u / tá / być / brzemienna / / tedy / sie / ma / w / Sadu / / pó / ki / trz / y / d / z / i / e / s / t / dzie / ni / e / w / r / m / d / z / i / e / / o / p / o / w / i / e / d / z / i / e / : / a / i / e / s / t / i / tego / do / w / i / e / d / z / i / e / / że / tá / k / i / e / s / t / / tedy / on / y / dobr / á / m / e / z / z / o / w / e / má / i / a / być / chowane / / pó / ki / nie / p / o / r / o / d / z / i / . / J / e / s / t / i / e / dzie / cie / iá / ž / y / w / o / ná / r / o / d / z / i / . / a / mi / á / t / a / by / ná / s / w / i / á / d / e / c / t / w / o / P / á / n / i / e / / k / t / o / r / e / p / r / z / y / n / i / e / y / by / t / / tá / k / że / te / k / t / o / r / z / y / p / l / á / z / . / f. / dzie / c / i / n / n / y / s / t / r / e / s / t / / ál / b / o / y / te / k / t / o / r / z / y / w / i / d / z / i / e / l / i / / k / i / e / d / z / i / e / c / i / e / n / i / e / s / i / o / n / o / do / k / o / s / c / i / o / t / á / / ( / b / o / é / i / w / f / y / t / e / y / o / t / y / n / s / w / i / á / d / e / z / yć / m / o / g / a / ) / p / o / t / e / m / b / r / dzie / cie / iá / vmárt / o / / tedy / má / t / c / e / w / t / o / n / o / p / r / z / y / m / i / e / r / a.

**C** / z / á / s / ná / r / o / d / z / e / n / i / a / dzie / cie / cie / iá / d / r / u / d / z / y / p / o / t / o / m / k / o / w / i / e / r / á / c / h / o / w / á / c / m / o / g / a / / i / e / s / t / l / i / b / y / s / i / e / p / o / z / n / i / e / y / n / i / e / w / r / o / d / z / i / t / / n / i / z / b / y / s / i / e / w / r / o / d / z / i / e / m / i / á / t / . / B / o / i / e / s / t / l / i / b / y / s / i / e / p / o / z / n / i / e / y / n / i / z / w / dzie / w / i / e / c / M / i / e / s / i / e / c / y / / y / w / e / d / w / á / / ál / b / o / w / e / t / r / z / y / d / n / i / / o / d / e / d / n / i / á / s / m / i / e / r / c / i / o / r / c / o / w / f / t / e / y / / l / i / é / a / c / w / r / o / d / z / i / t / / tedy / m / o / g / a / dobr / á / O / r / c / o / w / f / t / i / e / m / i / e / d / z / y / s / i / e / r / o / z / d / z / i / e / l / i / c / / a / o / n / e / g / o / do / d / z / i / á / t / u / n / i / e / p / r / z / y / p / u / s / z / e / j / á / c . / W / f / á / k / że / z / á / r / á / d / a / m / a / d / r / v / c / h / l / u / d / z / i / d / o / s / t / o / t / e / g / o . / g. / i / z / b / i / a / g / l / o / w / á / p / l / o / d / n / o / s / i / c / m / o / z / e / dzie / s / i / e / c / m / i / e / s / s / i / e / c / y / / y / d / w / á / d / n / i / n / a / d / u / s / z / e / y / / p / r / z / e / t / o / t / e / m / d / l / u / z / f / z / y / r / á / c / h / u / n / e / k / o / n / e / m / u / dzie / cie / cie / iá / i / s / é / m / a / : / a / t / o / p / o / c / z / a / w / f / y / o / d / o / s / m / e / g / o / d / n / i / á / / p / o / s / m / i / e / r / c / i / m / e / z / o / w / e / y . / h. / á / z / e / do / dzie / s / i / á / c / i / M / i / e / s / i / e / c / y / / y / d / w / u / d / n / i / / a / do / t / e / g / o / é / a / s / u / n / i / e / m / a / być / d / z / i / e / l / o / n / a / o / r / c / z / y / z / n / á : / á / l / e / dzie / cie / cie / iá / / ál / b / o / p / o / s / m / i / e / r / c / i / t / e / g / o / má / t / c / e / z / o / s / t / á / i / a . / T / o / z / te / z / o / r / á / n / y / m / ná / r / o / d / z / e / n / i / u / r / o / z / u / m / i / e / y

**A** / m / i / e / r / i / t / á / k / o / g / o / w / i / b / i / a / g / l / o / w / á / p / l / á / z / á / m / i / e / r / o / w / i / t / i / e / m / c / i / e / n / i / e / by / p / o / t / e / m / m / á / z / n / i / e / m / . / t / e / d / y / i / e / s / t / l / i / b / y / p / r / o / d / z / i / t / e / p / o / r / o / d / z / i / t / a / / n / i / z / l / i / b / y / t / e / m / r / o / z / w / i / e / d / z / i / e / c / i / e / s / o / d / e / d / a / t / a / o / p / e / l / e / y / / ál / b / o / s / l / u / s / / tá / k / że / o / n / i / m / m / a / być / r / o / z / p / r / i / m / i / a / n / o / / i / á / k / o / y / o / e / w / r / o / m / c / o / s / i / e / p / o / z / n / i / e / p / r / o / d / z / i / .

**J** / e / s / t / l / i / b / y / t / a / k / o / s / p / r / e / d / . / J / e / s / t / l / i / b / y / b / i / a / g / l / o / w / á / b / r / z / e / m / i / e / n / n / a / / n / á / s / w / i / e / z / y / m / w / o / s / t / a / n / i / m / i / l / o / b / o / z / y / t / w / á / z / i / o / z / n / e / s / t / w / á / p / o / s / t / e / y / / y / i / n / f / e / m / k / t / o / r / y / m / i / s / t / w / i / e / k / p / o / u / m / i / a / n / a / w / t / á / t / a / / t / a / k / z / á / d / z / i / e / . / O / d / p / o / w / i / e / s / i . / P / o / t / e / m / i / s / t / o / b / e / z / n / i / s / t / w / á / w / i / n / n / a / m / a / być / k / a / r / e / n / a / / á / l / e / i / z / d / u / c / i / e / k / t / o / r / e / on / á / n / o / s / i / n / i / e / n / i / e / p / r / e / z / m / i / n / i / t / o / / p / r / z / e / t / o / w / t / e / n / é / a / s / n / i / e /

m / a / być / z / á / m / o / r / d / o / w / á / n / a / / a / n / i / n / á / g / a / r / d / o / s / á / d / z / o / n / a / / s / o / b / y / i / u / z / y / p / l / o / d / w / n / i / e / y / z / g / i / n / a / t / / c / o / b / y / b / y / t / o / p / r / z / e / i / m / k / o / s / p / r / á / w / i / e / d / l / i / w / o / s / c / i / / g / o / r / z / w / y / s / t / e / p / e / k / r / o / d / z / i / c / o / w / d / z / i / e / c / i / o / m / s / t / o / d / z / i / e / n / i / m / o / z / e . / A / n / i / e / w / i / n / n / e / g / o / p / l / o / d / u / d / l / a / w / y / s / t / e / p / e / k / o / r / c / o / w / e / g / o / / ál / b / o / m / á / c / z / y / n / e / g / o / z / á / b / y / á / c / / ál / b / o / m / o / r / d / o / w / á / c / n / i / e / p / r / z / y / s / t / o / / p / r / z / e / t / o / t / e / l / k / o / n / á / s / t / o / r / z / e / / a / n / á / w / l / o / s / e / c / h / k / a / r / a / n / a / być / m / o / z / e / / a / t / o / w / f / f / i / k / o / w / e / d / l / u / g / w / y / s / t / e / p / u / . / A / b / o / w / i / e / m / i / e / s / t / l / i / b / y / w / y / s / t / e / p / e / k / t / a / k /i / b / e / z / ž / e / b / y / g / á /r /d /o / z / á /s / t /u /ż /e / t /e /d /y / m /a / b /yć / d /e /c /r /e /t / o /d /i /o /z /o /n / / d /o /r /a /d / á /z /b /y / p /o /r /o /d /z /i /t /a / / a / p /o /t /e /m / m /a / b /yć /s /á /d /z /o /n /a /w /e /d /l /u /g /z /á /s /t /u /g /i . . . . .

14

Artykul xviiij. xviiij.

Summá Artykulow.

- 1 O przysięgach Sadowich. 30stáie.
- 2 O płaceni od przysięg. 5 O przysiędze o dziedzictwo.
- 3 O dopuszczeniu nákazani przysięgi. 6 O przysiędze świadkow.
- 4 Grzech krzywoprzysięstwa ná kim 7 O przysiędze o meżobowstwo.
- 8 O przysiędze pomocnikow.

**J** / e / d / y / k / t / o / m / a / b / S / a / d / u / p / r / z / y / s / i / e / g / á / c / / t / e / d / y / m / o / z / e / w / o / l / e / n / i / a / S / o / d / z / i / e / g / o / z / á / r / o / z / k / á / z / á / n / i / e / m / t / e / g / o / k / t / o / r / z / y / g / o / p / r / z / y / s / i / e / g / i / / t / e / d / y / k / t / o / r / z / y / m / u / i / a / o / d / p / u / s / z / e / j / á / t / / a / n / i / e / t / y / m / n / i / e / p / o / t / u / p / n / i / e / / a / n / i / p / o / w / i / n / i / e / n / z / a / t / o / S / o /d / z / i / e / m / u / n / i / e / d / a / c .

Artykul xviiij.

**A** / p / l / á / z / y / S / o /d / z / i / e / m / u / o /d / p / r / z / y / s / i / e / g / i / / ál / b / o / w / i / n / y / S / o /d / z / i / e / g / o / z / p / r / z / y / s / i / e / g / i / w / r / o /s /t /e /y / / a /b /e /n / d /á /w /a /c / n /i /e /p /o /w /i /n /i /e /n . / J / e / s / t / l / i / b / y / p / r / z / y / s / i / e / g / a / z / d /o /z /w /o /l /e /n /i /e /m / S /o /d /z /i /e /g /o / o /d /p /u /s /z /e /j /o /n /a / b /e /z /i /e . / P / r /z /y /s /i /e /g /a / t /e /z / m /a / s /i /e / z /g /a /d /z /e / z /á /l /o /b /a / / i /e /s /t /i /é /c /e / m /i /e /c / p /r /á /w /o /z /á /p /e /l /u /e .

Glosa.

Te dwa



Edwa Artykuly zabięga...
ia takomstwu niektorých
Sedziow ktorzy chcę wi
ny brác / Kiedy który przy
siege oddać bez zaprta
nia y dozwoleńia Sedziego pälce ná
Kryzj poloży / albo z Kryzja zdemie.
Abowiem gdyby tym każdy raz wine
Kto pokupował tedyby sie nigdy wine
wchronić niemogl. Od tego tedy
tälze kiedy sobie strony zwola Sedzie
go przysięgi odpuszczá / Sedziowie
zadnych win z ludzi brác niemáia.
Ale kiedy komu z práwa przysięgá ná
kazána Sedzie / á on temu dosęc nie
wšyn / tedy tam wine Sedziemu prze
pada. A täl tego Sedzia / y z infymí
do Sedu nalejacemí doglabać ma /
aby przysięgá spráwnie oddawána by
ta. A iesliby sey niespráwnie oddat /
tedy przepada wine / ale iesliby ja stu
fnie oddat / á decretowi dosęc wšynil /
tedy nie niepošnie.

Moglyby tu kto sprędać. Gdyby był te
den drugiemu przysięge o takakolwiek
rzecz oddać powiniem potymby prosbe
wšynil do strony aby mu przysięge ods
puścił. Powodby powiedziat / że on
gorow odpuszcí / by jedno Sedzia zez
wolit práwdo sine sobie / to jest zapláte
wcale zachowawšy. o Ktora gdyby sie
strony zgodzić niemogly / täl żeby prze
ostie obwiniony przysięgá / ówitat / pr
eam / Kto oney przysięgi winien / iesli
powod / iesli pozwaný / K. l. Sedziar.
Odpowiesz je ona przysięgá zostáie ná
tom Ktorý winniešy / á Sedzia w tym
nie niewinien. Wo ten niđogo áni
przysięgá / áni stárij / áni Kryzwy
dnie nie przymusa. A täl przysięgi
Sedzia niewinien / chočia sie wine
wšpomina / bo z wšebu swego / zá wšte
weš Ktorý stroná przeciwno Bogu
wšprędzá / á bližjeg o swego cieni ná
miesca Boga / á sedzio wine sšfnie
biaric. / Masz wiedzieć / kiedy liata
stow / á wšmstkiem mówiac / przy
siege / tedy sie poprawić može / ale ies
li tam przysięga tedy niemozę / täl że
niejedno /

Przysięga do koma sie zá oba zgar

dziać iesli chce zupełne práwo mieć.
to iesli ná chie Kto dziedzictwo stárij
o Ktoreby bytá z práwa przysięgá ná
kazána / tedy przysięse / że to dziedzic
two masz od tego á od tego / mianuac
go imientem / albo zes to kupit / albo
zeć dziedzictwo z ovcá przypadto / albo
zeć Sabownie odstapione / albo daro
wane jest / przed Sedziem y Larwiká
mi / ktorzy iuz potym pomáeli / täl mie
Pan Bog wspomoz / y wšstey swięci.
Swiadkowie záš Ktorzy przysięgi
potwierdzá / przysięgá máia / ze to
przysięgá Ktora / wšynil z strony to
go daru / et. c. jest spráwiedliwa / stufina
y sejera / täl mi Bóże pomoz. Albo täl
ze dar Ktorý / przysięga potwierdził
stal sie stufinie / y spráwiedliwie / täl mi
Pan Bog pomoz.

O mešoborštw / albo o mord täl
przysięga być ma. Jakom jest od P. oba
winion / zebym ja przytáčil / á / albo brá
tá tego zabić / albo ránić miał / tedy
tego wšynku niewinien / täl mi Bóże
pomoz / y wšstey swięci. A oni Ktorzy
bada potwierdzá / przysięge tego / täl
máia mówić. Przysięga Ktora / wšyn
nil o zamordowanie / o Ktore jest obwi
nion / iesli spráwiedliwa / täl mi Bóże
pomoz.

Przysięgá zášie trzech Ktorých obwi
niono o to / zebym byli ná pomocy wšyn
ku tego / albo že przycyń / y wšynilš
šmierci zabiętego byli / täl bré ma. Já
kom jest obwinion / abym pomoco / á /
bo ráda był wšestnikiem wšynku / á /
mordu tego / tedy tego niewinien /
täl mi Bóże pomoz. A ci Ktorzy z nim
przysięgá / máia przysięgá / täl wš
šey stoi / iže on spráwiedliwie przysię
ga. Wšstkie tedy przysięgi / täl máia
bré / aby záwšie w przysiędze bytá / zmián
ká tego o co zášnia.

To też masz wiedzieć / że tálka rozc
przysięgi Larwior ná kaza / tálka ma
bré w dawána / Kiedy ášš przysięgi
przydšie / ma sie ter tamšie dosęc / stá
aby on był zupełny w práwse swim
Jesliby sie w przysiędze wšynat / zá
wškem ršsem / ma sie zá drugim popra
wić / iesli sie zá wtorem omeli / tedy sie
može

može za trzecim poprawić / á iesli sie
trzeci raz omeli / tedy sie iuz poprawić
niemozę / á zá každá poprawá / albo po
wtarżaniem Sedziemu wine przepas

da. Jest przed Burgrábim / tedy seš
dziesiat selogow / á iesli przed Woycem
tedy osm selogow przepada.

Artykul cxix.

Summá Artykulu.

- 1 O iscu Ktorý konia przeda.
2 O bronieniu ábo wárowaniu Kna
3 O sáštym tomárze.
4 W sáštym práwie co przepada /
Ktorý obronić niemozę.

Gdyby kto komu konia przedać / przprzeje zá
obronę / powiniem go bronie / y slubowác za to / iato sie nie
zášadza / že choć ma cudne oczy nie jest slepy / iže nie jest lico
wanny / ani tradziony / ale wolny ku przedaniu / iže niedycháwizny /

Glosa.

Alac ná przykład przeda
nie konia / wšy nas arty
kul niniešy / tálka obroná
y wárunek / ma być w prze
dawaniu / Káždy rzecey
przedaney / w Ktoré sie tálka wštomność
á / bo niewárunek / dziać može. W tál
kich tedy wšstkich rzeceách / przeda
wca / kupca / bronie / y wárowac / powi
nien / w eding práwa / y zwęćá / á /
bo poššanowienia / kupiec / á / osobli
wie zá wárunek / Ktorý zárazem / täl ta
twie obašon / y rozeynan / być niemozę /
á potymby był doznán.

A täl / gdyby po przedaniu / towar /
á / bo rzecey / przedané / sáštym nálezione
był / može być / o sášt / przedawca / ofšar
zon / Ktorý iesliby / targu / y przedania

przat / bližšy sie odwtęš / A iesliby sie do
targu znat / á / leby mowit / že zá wáru
nek / nieprzprzeat / á / sáštby sie / w rzecey
przedaney / iawnie / okazowal / tedy / prze
dawca / odpowiedáć / o sášt / powiniem.

A iesli / kupiec / przeciwno / niemu / sáštu
samotrzeć / dowtęš / može. / á / tedy / prze
dawca / tráci / reke / Ktora / slubowal / á /
potowice / margeltu / przepada.

Jesliby sie / sášt / w ptenadžách / á /
w sšebze / okazat / tedy / powiniem / cier
pieć / tyle / ile / sam / onego / sáštu / winien.
Ale / iesliby / ie / on / też / zá / dobre / wšiat /
i / scáby / stáwil / Ktoroby / sie / do / tego / znat /
tedy / sedzio / molen / A / iesli / išć / zá / przy
tedy / ow / sšoda / odwtęš / musí. / Jesliby
był / stowiel / poderzżány / reke / tráci. / A
iesliby / iná / zey / tedy / mu / o / gárdio / idšie.

4 a. s. lib. f.
art. ix.
b. s. lib. f.
art. xv.

c. s. lib. f.
art. xxvi.

Artykul C. Ci. cii.

Summá Artykulow.

- 1 Jako kogo Káyce przeswiadczyć y obwinić mogą.
- 2 Mądeburczanow żaden do cni dzego prawa pociągac niemoże.
- 3 Lownik iako prawo swe traci.
- 4 Káyce gdyby o co pytani byli iako to zeznawac máia.
- 5 Gdyby kogo z Miasća wygnano/ mogli mu Pan dac gleyt.
- 6 Kupny decret nie niewazy.

**W**temoga Káyce zstrony miasća nikomu winy dac o dlug/ albo iakitolwiew inhy wystepet/ iesli sie to w Kádzie przed niem na miejscu gdzie zwykli zasíadac/ nie-roczyfo. A kogo by obwinili/ tedy sie moze prawem bronit.

Artykul Ci.

S.S.librii  
artixv.  
lxxxvii.  
l.M.anti  
xxviii.

**W**oli sie Wądeburczanie práwa/ y odpowiedzi nie zbraniáia/ y przed Biskupem/ albo Burgrabim vspráwie- dliwie sie sa gotowi/ pory ich żaden do cudzego práwa pociągac y wysywdac niemoże.

Artykul Cij.

**L**ownik iesliby od kogo pieniadze wziął/ y ska- zalby za nim co/ okrom woley/ y przyzwolenia drugich Lownikow/ tedy on decret nie niewazy: a iesliby w tym byl pokonan/ tedy go drudzy Lownicy mogą z wrzedu prawem zlo- zyc/ tak ze wiecey Lownikiem byc niemoże.

Glosa.

**W** te trzy artykuly obma- wiáia to sie inż wyszye po- wiedziáto. W pierwszym jest náuka/ o co/ y iákim sposobem Káyce ktorego- kolwiek Miasća/ kogo przeswiadczyć mogą. We wtorym artykule opisane/ ze Mieszcianie Mądebursey do żadne go cudzego práwa wciágniénié być niemożá. W trzecim wspomina przy- cém przy ktore Lownicy wrzed tráca. Pierwsze artykul scisaga sie na sba- dat e pospolitego ciowietá/ co tak ro- zumier: Gdyby roztazanie albo postá- nowienie pod wina pieniezna/ za ze- zwoleniem wstetkich Kádziech wchwa- lone kto przestapit/ a o toby go w po- spolstwie obwiniono/ tedy iesliby sie do- niewinności swey brat/ bliższy sie od- wiesc/ niży go kto swiádecstwem po- konac miał: chybáby sie to przed Ká- cámi na miejscu zwyklym státo/ bo tam inż mogą go pokonac/ za ktorym po- konaniem karanie odniesc musí. Tu masz wiedziec/ iesliby sie iáka- kol- wiek spráwa/ o co/ kolwiek rozchla- przed Kárcami/ potymby to przyšlo do Sadu/ támby sie ieden z nich bra- ná swiá-

na swiádecstwo Kádzieckie z spráwa swa. Drugiby powiedziat/ ze zeznanie Kádzieckie nikomu zastodzie ani po- moc niemoże/ tedy ono zeznanie Ká- ce weżnié w Sadu powinni/ wstetcy przed Sedziem y Lownikami. wsiáke tego niepowinien kády z osobná cz- mie/ ale Burmistrz zezna/ a drudzy ná- co przyzwola/ ze tak jest. Masz tedy wiedziec. Iesliby bylo iá- kie postanowienie w Miescie dla wstrzezenia sie ciego ztego/ albo dla iá- kiego pozytka/ y wéimosci Mieskiej/ pod pewna wina wchwalone: Jako gdyby postanowiono/ iesliby kto mord weżnił/ aby przestepca miasća nie wje- mal do drudziejstwu lat/ y przytem piec- dziesiat grzywnien winy przepadł. Trefliby sie mord/ a zlozynieaby wéict/ y siedby do páni onego Miasća/ y kto- regoby káste nálasz/ y gleytu dostal/ te- dy tego on Pan Miasću roztazac nie- może/ aby byl zlozynieca przyet/ wyta- wshyby przyniost dostateczny dowod od przyciácol zabitego/ ze sie z nim zjed- nal/ tak aby w tym miascto sítody iáktley niepobielo. Także aby Sadowi do- syc weżnił/ y odlozyl to co mu nalezyt.

Abowiem gleytu Pan dac/ bez Mias- ćia/ y bez przyzwolenia Sedziiego/ y Lownikow niemoże. **P**oki sie Mieszcianie Mąde- bursey práwa etc. To tak masz rozu- miec/ poki sie práwa nikomu niezbra- niáia/ ani sie chrania do práwa stawać/ y starzajacym sie przed swym Sedziem/ to jest przed Szoltersem y spráwiedli- wie sa gotowi. Bo iesliby tam kto spráwiedliwosci miec niemozt/ tedy sie moze ciagnac do wyjszego Sedzie- go. A iesliby y tam spráwiedliwosci nie dostebl/ tedy moze práwa swego sukac/ gdzie moze. Iesliby Lownik dar wziął/ etc. To dla tego/ ze to czyni przeciwo wr- zedowi swemu/ záczym niema być mian zá godnego wrzedu tego. Gdyż to jest powinność Lownikow/ aby ies- dnoskanié wstetcy wespolé z dobrém rozum/ sem decretá skázowali. A tak iesliby ieden z nich dary wziął/ zá pro- reby Decret skázat/ bez przyzwolenia inshych towarzyszow swych/ tedy taka Sentencia nie jest wazna/ a co iesli te- go dowiesc moze/ ze jest kupiona/ albo przedárowana.

Artykul Cij. Cijj.

Summa Artykulow.

- 1 Zaplatcy dlugow iako dowodziec grze obowiazac albo fantowac
- 2 Przegranych pieniedzy żaden plá- cíc niepowinien.
- 3 Jako czyjiego sluge albo Syna ná
- 4 Gdy sluga ná potrzebie pániŃkier sedas co pánu przegra/ co syme.

**Z**aplatcy dlugow kády przysiega samosiodm- po wmarley roce dochodzić ma. Kiedy kto o dlug ná kogo- záluté/ powinien námiénié przed Sedziem/ ied on dlug- wrost. A iesliby dlug z kóste/ albo iáktleykolwiek grey wrost/ tedy on odpowiedac niepowinien/ ani go Sedzia ma sadzic.

Artykul Cijj. 704

S. S. librii  
v. librii an  
xxx.  
l.M. anti  
Lxxvii.  
S. S. librii  
anti xli.  
l.M. anti  
KAV. XXXIIII.

- 3 **Z**aden Gospodarz/ niczyiego Syna/ albo Slugi po-  
deymowac/ábo zakládac[ani go zastapowac]we grze niema[ani  
go też może wiecey fantowac] iedno w tym co ná sobie ma/ [á iesli  
wieciez te dy bádzie wolen].

## Glosá.



Est to pospolita w prá-  
wie v tych / ktorzy obwi-  
nieni o iaki dlug máia  
odpowiedac / bádż po v  
mártey rece bádż o iakol  
wiek inszy / że sie ma naprzod przyezny  
súd / á iáko ten dlug wrost / pytaé / co  
powod okázac powinien / á to dla tego  
aby obwiniony mogt obaczyc / iesli wi-  
nien albo niewinien. Jeslby sie ná-  
láztó / że dlug ze gry wrost / tedy go plá-  
cic niepowinien. Ani zaden Sedzia.  
a. S. S. libt  
artvi.

a. S. S. libt  
artvi.

b. S. S. libt  
artvi.

## Artykul Cv. cvi. cvij.

Cvij. Cix. Cx. Cxi.

## Summá Artykulow.

- |   |  |   |   |
|---|--|---|---|
| 1 | O pámiétnym/ábo Szepfelagu.                                | 3 | Jako kogo o falsz przeswiadczyé.                |
| 2 | O swiadcetwie/ o wlasnosé.                                 | 6 | Jako o rany przeswiadczyé.                      |
| 3 | O dowodzie zaplácenia dlugow/<br>ktore ná cich dobrách sa. | 7 | Jako o wselácie Przywdy ná ko-<br>go swiadczyé. |
| 4 | O dowodzie zaplácny gotych dlugow.                         |   |   |

Kiedy

- 1 **K**iedy ieden drugiemu ná Sadzie pod káznia Kro-  
lewska zagátonym w dlugu dziedzicwo za fantuie / tedy on kro-  
ry ie przyimie ma sádowni pámiétné ieden selag dáé / ná znak potoku.

## Artykul Cvi. 106

- 2 **K**iedy kto chce Swiadcetwo wiecé ná czyie wla-  
snoéc / tedy to ma wezynie albo samosiodm/ábo samorzec z lu-  
dzmi osiádlymi / y do onego Sadu nalezácemi.

## Artykul Cvij. 107

- 3 **S**wiádkowie ktorzyby zaplácé Dlugow/ ná czyiey  
wlasności obowiazanych / swiadczyé chcieli / máio byé iudzé  
osiedli / á to iesli sie on dlug przed Sadem niestat. + Ale ieslby sie  
przed sadem stat / tedy teg Sedziem y Lawnikámi dowodzie musié.

## Artykul Cvij. 108

- 4 **Z**aplácny dlugu kiedy kto dowodzie chce / tedy to mo-  
zgo wezynie ludzie / ktorzyby byli w práwie swym nienárzeczeni /  
áni nágántieni. + Skádykolwiek / y ktorzybykolwiek bylié.

## Artykul Cix. 109

- 5 **K**oby ná kim chcial / z strony falszu / ábo oszukánia  
iakiégo / rakiégo pozystac / tedy to ma wezynie samorzec z ludzmi wia-  
ry godnemi.

## Artykul Cx. 110

- 6 **J**eslby kto chcial z swiádkámi žalowác + ná czyie  
wlasnosé / to rany ná swiezym wezynku zadane / tedy to ma v-  
ezynie samosiodm / wedlug práwa.

Artykul

# Artykuł Cxi.

**W**szelkie świadectwo o krzywdy/ w sprawie kto-  
raby do Sadu zwołanym przysia/zwła sę za gdy idzie o gars-  
tło/ albo o zdrowie/ ma być z siedmiu świadków ludzi wciwych.

## Glosa.

**W**szelkie te Artykuły/ y i-  
nne/ które y już też weszły  
dotkniome/ y wspomni-  
ane są. [ A iż pierwszy ar-  
tykuł wspomina Sad pod  
kajnia Krolowska/ tedy to maś rozu-  
mieć/ że na garym Sadzie pamiętne-  
go dają ieden śielag. Drugie artyku-  
ły też nic innego w sobie niemają/ iedno  
to/ kiedy kto chce własność pozyskać/  
albo przeswiadczyć chce/ iako to wży-

nić ma. A to tak rozumieć maś/ iesliby  
mu ona własność przed Sadem dano-  
waną/ albo odstapiona nie była/ a on-  
by sie brat na świadki ludzi ośi- dle/  
ktorzyby dar/ albo przebanie zeznali/  
ten bliższy będzie dowodu z świadc-  
stwem/ niżby sie drugi sam odwieś-  
miał przysięga. A iesliby sprawa była  
o świętych wężniel/ y brłby złożeńca do  
Sadu przymiecion/ tedy go bliższy po-  
wod pokonać samosiodm.

# Artykuł Cxii.

## Summa Artykułu.

- |   |  |  |
|---|--|--|
| 1 | Gdyby kto o łupiestwo na dobrach obwinion był.       | dzierać.   |
| 2 | Jako kto dobr/ z ktorych złupion jest/ dochodzić ma. | 4 Sedzia żaden niedowiedzionych rzeczy sadzić niema. |
| 3 | Gwałtem nikt niema swego wy-                         | 5 Jako sie kto niewinnym/ będąc winnym stawa.        |

**I**esliby kto o kradzież/ albo o łupiestwo obwinion był/ a dowiedzionoby nań świeżego w-  
czynku. Abo tak/ gdyby ieden na drugiego o gwał-  
te w ne y łupieżne ofszędzenie dobr/ żalował/ a iawny  
by sie wżynieł okazował/ do czego by Sedzia z wo-  
łaniem przyzwan był/ tedy go ma zarazem gonieć/ y  
dogonić w sy/ o on wżynieł/ albo łupiestwo/ tak łupie-  
żce/ iako y pomocniki iego sadzić/ potym ma powo-  
dowi rzecz tego przywrócić/ iesliby sie obwiniony sprawie niemogł.  
Ktoby będąc v Sadu oblicznie ofszarżony od Sadu wciel/ ten  
jest przekonany w oney sprawie.

Glosa

S.S. lib: 7.  
art: xv.

S.S. lib: 8.  
art: xv.

## Glosa.

**N**adno każdy z tego arty-  
kułu nauczyć sie może. że  
żaden sam sobie Sedzia  
być niema. Przeto gdyby  
komu co gwałtem wzięto/  
tedy on niema zaś gwałtem brać. Abo  
wiem każdy taki według praw nasych  
na gardle ma być karany/ wia wsi by  
co w pogoniey wżynil/ a tegoby wes-  
ług prawa dowiodł.

Tego też dokłada w niniejszym arty-  
kułe/ że żadna Sententia niema być  
wzrzeczoną. b. iżby pierw był dowo-  
dy dostateczne. A tak gdy już dostatecz-  
nie z świeżego wżynku dowiedziono  
będzie/ ma być potym skazano karanie  
przeciwko złodziejom/ albo zborem. A  
co o samym złodzieju/ toż y o pomo-  
cznikach rozumieć. Bo pomocnicy y ci  
ktorzy lotrosta w złodziejcom pomagają  
są/ ony przechowają wsięcy toż kara-  
nie odnieśc mają/ ktore sam złodzieja  
zawinił. A kiedy już osadzi złodzieja/  
tedy wrząd ma onemu/ ktoremu gwał-  
tem co wzięto/ zaś co tego jest przy-  
wrócić.

Ktoby będąc v Sadu obwi-

nion/ etc. Maś wieść/ że sie czasem  
trafia/ że kto będąc niewinnym/ y mo-  
gac niewinność swa iawnie pokazać/  
by iedno do Sadu stanął/ przez niesła-  
nie/ y schronienie swe winnym sie stawa-  
wa. A to chorakim obreścieniem bęwa.  
Naprzod/ kiedy kto na tego skarzy/  
ktory obecnie tam jest/ a obwiniony  
niedusając Sedziemu/ oderdzie od Sa-  
du. Po wtore/ gdy kto niedopusi fu-  
kać rzeczy/ kradzionych/ albo gwałtem  
wydarech/ ten ma być sam za złodzieja  
iż rozumian. Po trzecie/ kiedy sie kto  
takiej rzeczy v tego chwyci/ a on od o-  
ney rzeczy wcięże. Po czwarte/ kiedy kto  
przeciw drugiemu wystąpi/ a z dekretu  
było by mu to nakazano/ aby strome  
nagrobę wżynil/ onby sie tego przy-  
sie wporne zbrant/ a byłaby sprawa  
pokarna/ tedy sie stacie winnym/ y b-  
wa potym takowy wywołan. + Nad-  
to iesze/ gdy komu odpowiedz na ja-  
łobę z prawa nakazana będzie/ a on  
swowolnie odpowiadać nie chce/ po-  
tery kroć ten sie winnym stawa/ a to  
iesliby sie odpowiedzi/ prawnie nie-  
zbrant.

a. I. M. art: 1.  
xxvii.  
c. d. lib: 1.  
art: xlv.

S. S. lib: 7.  
art: xv.

# Artykuł Cxiiij.

## Summa Artykułu.

- |   |  |   |   |
|---|--|---|---|
| 1 | Jako sie kto z wywołania wyzwo-<br>lic ma. | 3 | Gdzie kto wystąpi/ tam też wy-<br>wołan ma być. |
| 2 | O stargach nieporzadnych.                  |   |   |



**K**omu który sie od wywołania wyz-  
wolic chce/ ma Sedzia naprzod/ iesliby o to był  
żadan/ pokoy [w miescie ku staniemu do pra-  
wa] nakazać/ [aby bezpiecznie do Sadu przydz-  
w sprawie sie mogł]. A kiedy sie sprawa [y ciele-  
sno przysięga oczysci] tedy go zaś Sedzia  
palcę/ y slowy/ tak iako go był wywołal/ wol-  
nym wżynieć/ y ku prawu iego przywrócić ma.

A

Iesliby

S. S. lib: 8.  
art: iij.

Jeslyby mu sie kto tego nieprzystoynie zbraniac chcial / a onby sie po tym przysiega odwiodel / tedy iuz wiecey niema byc mian za wywołanego. Ale pokoy ma mu byc nakazan / a on sie ma zarezyc / ze po trzy sady porzadnie ma stanac / y byc gotow odpowiedac / ieslyby nań kto zalowac chcial. A gdzieby go na onych trzech sadzich zaden niewini / tedy ma byc wolnym przez decret wezynion.

Jeslyby sie kto z wywołania w niebytności powodu wyzwolit / y obiecal by / y zarezyl sie stanac / a niestanalby / tedy winā z przyrzeczenia pochodzaca Sedziemu przychodzi / a niepowodowi / iesli go z nowu wywoła iakoż to z prawa wezynic powinien.

† Chocby sie też kto z wywołania w mieszkim prawie wyzwolit / y przez decret wolnym byl wezynion / tedy przed sie Sedzia winy swey dochodzit.

Glosa.



D sie to czasem trafia / ze powod niestufnie zaluje / y swiadkowic niestufnie swiadcza / y zaty m bywa duginie stufnie wywołan.

Jako tedy na foga zaluis o rany / ale bo o iakie in se krzywdy / a on nie stanie tedy zaraz ma byc wywołan po ki sprawa przenocowana nie bedzie: Przeto ten artykul iest sarzo pozrteczny tym ktorzy sie niewinnemi byc chca / a ci chcałi sie wyzwolic / a niewinnosc swa pokazac / tedy tak maia postepowac iak to tu w tym artykule opisano. A ktokolwiek mowia niektorzy / ze kazdy bwa przez decret wywołan / a decreta sie psowac / ani na zad wracac niemaa.

2 Wszakze masz wiedziec / ze tam prawo mowi o decreciach stufnych / y sprawie dliwych. A tak y to ieslyby stufnie byl wywołan / tedy decret ma zostac w swey mocy / ale iesli niestufnie za zla sprawa chca / tedy niemoze miec wladzey decretu. ani ma byc mian takowey decret za prawo / gdyz nie decret iest / ale cos niestufnego / a tak to co niestufnego iest / to sie zepsute / a nie decret.

† A tak tedy sie na trzech sadzich opowie / bedac gotow odpowiedac / a zaden nań nie zaluje / tedy sie stawa przez decret wolnym.

S. S. lib. ij. art. iij.

† Masz też wiedziec / a ieslyby sie kto

na chytrości z wywołania wyzwolic chcial / y stawil rekoimie / a niestanalby sam / tedy zas ma byc wywołan / y Sedziemu winā / to iest / wargelt przepada / a to masz rozumiec / ieslyby z uporu / a ze zlosci nie przysiebl. Ale ieslyby rekoimia do Sadu stanal / a okazalby / ze onego niemoze miec za kogo rezyt / tedy powodowi wargelt przychodzi.

Jeslyby sie kto z wywołania w niebytności powodu wyzwolit / etc. To rozumiec o tych ktorzy sa pomolani / nie bedac pierwej poznani / ani im byt rok naznaczoney / bo inaczey tedy sie bez woley Actorowey wyzwolic niemoze. Masz też wiedziec / ieslyby kto / sadz Miesczanin / albo Ziemianin / ma iacy gdziekolwiek indziej ostadnosć / wezynit gwalt komu / albo iaka krzywde w Miescie / albo gdziekolwiek indziej pod inszym prawem / y schronitby sie / tedy tam ma byc sadzon / chocby też to kto wezynil Sasiadowi swemu w tymże Miescie mieszkacemu / tedy tamże gdzie przewinil / okarzon / sadzon / y wywołan byc ma. A ieslyby brchor / tak zeby do Sadu na skarge isc niemogł / a potentby przyechal do onego Miasa / w ktorim winno ma ostadnosć / y opowiedualby Sedziemu krzywde swa / tedy tam moze swiezege wezynku dowodziec / y przeciwko gwaltow

winiłowi

winiłowi pokoyu postepowac / a to ieslyby sprawa nie byla przenocowana / a ieslyby byla przenocowana / tedy powinien na trzech Sedzich zalowac / y prawo na nim przewodziec. † Masz iestze wiedziec / ze wywołante ktorego kolwiek Miasa nieciaga sie daley tedno iako sie wladza / y Sady

onego Miasa sciagata. A ieslyby kto wywołanego w Miedburgu / albo w ktorym Miescie w tymże prawie siedzacym nalozyl tedy go do prawa przed Sedziemu y Lawnik tamże bedace / iako gwaltownika pokoyu počiagnac moze.

Artykul Cxiiij. Cxv.

Summa Artykulow.

- 1 Gdyby kogo z licem poimano / iesli moze byc pokoyan.
- 2 Jako wielkie / a iako male zlodziey stwo sadzic.
- 3 Gdyby v kogo w tego zamknieniu kradziez nalezona byla.
- 4 Swiezy wezynek co iest.
- 5 Jako na swiezym wezynku starzec.
- 6 Zupioncy rzezy / gdy kto obronic niemoze / co przepada.
- 7 W sprawach wystepnych niemoze sie zaden do isca brac.
- 8 Gdyz swiezege wezynku dowodziec niemoze.
- 9 O swiezy wezynek troiaki prawo bwa.
- 10 Swiezege wezynku prawo niebespieczne troiako.
- 11 Stargi na swiezym wezynku / troiaki sposobem kladzione byc maia.



Mianany na swiezym wezynku z licem rzezy kradzionych / albo zupionych / na isca sie braci / ani go mianowac niemoze / a to ieslyby nań zarazem z wyzwaniem w Syranki zalowano.

† Gdyby czlowieka niepodeyrganego / ani nagannionego z kradziezo / ktoraby dosiegala trzech selogow / albo mniej / w ednie poimano / tedy na storze / y na wlosiach sadzic maia. A ieslyby kradziez wiatka byla / tedy zawini subienica.

Jeslyby z licem kogo poimano / a kradziezby sie w nocy stala / a byla tak wielka / iako trzy selogi / tedy też zawini subienica. Jeslyby w domu / albo dworze czlowieka nienaganionego w mieszkim prawie / kradziez nalezona byla / ten niema byc obciazon / y o rsem ma zostac bez skody. Ale ieslyby to w piwnicy / w komorze / w krzyni / albo w zamknionym gmachu naleziono bylo / tedy ten kto luez od tego nosi / ma byc mian za zlodzieia.

S. S. lib. iij. art. xxxv.

Artykul Crv.

4  
S.S.lib:ff.  
arti xxxv.  
I.M. arti:  
xx vij.



Wszystym wczynkiem to zowa / kiedy ko-  
go na samym wczynku / albo w wiekaniu z swie-  
zego wczynku wlapia.

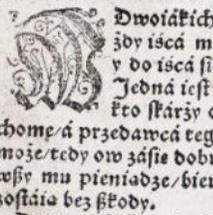
To tez zowa swiezym wczynkiem / kiedy kto  
rzecz kradzioną / albo zupioną ma w possessyey /  
w gmachu / albo w strzynie swey / od ktorey on  
sam klucze nosi / wyiawszyby tak rzecz miała by-  
ła / żeby tam oknem wrzucona być mogła: + a to  
iesliby icy tam sam nie wrzucit +.

S.S.lib: f.  
arti Lxvi.

Takze y to tez jest swiezy wczynek / kiedy y kogo w reżach miecz /  
deke / albo co takiego / czymby pokoy zgwalcil / nayda / y poimanego  
zwołaniem do Sadu przywiada / a tego powod ma samosiódni po-  
konac. + Takze tez z kradzieja / albo lupem poimanego / y do Sadu  
zwołaniem przywiedzionego / powod samosiódni pokonac ma +.

Glosa.

6  
S.S.lib:ff.  
arti xxxv.



Dwoiákich skargách ká-  
zdy isca miec powinien /  
y do isca sie brac moze .  
Jedná jest Civilis / kiedy  
kto skarzy o dobrá niernu-  
chomp / a przedawca tego obronic nie-  
moze / tedy ow zasie dobrá swe / wroci-  
wsze mu pieniadze / bierze / a obádwa  
zostáia bez skody.  
Druga jest Criminalis / kiedy ieden  
ná drugiego skarzy / o rzecz nieslufnie  
osiezona: Jáko gdyby kto ná mie záto-  
wal / o zupienie domu / albo zamku / a  
ia mowie / zem to z rozkazania wczynit.  
A to sie ma rozumiec / gdy ten ktory mi  
to rozkazal / byl tak moznym / zem to wczyn-  
nic musiat / coby rozkazal: iáko iesliby  
Ociec moy byl / albo pan Lenny / a przy-  
nalby sie do tego v Sadu / ze mi to roz-  
kazal. [ Takze ieslibym byl tego nies-  
wolnikiem / a onby mie w tym zastapil /  
y poeiat za to odpowiedac / tedym ia  
wolen. A iesliby przat / ze tego niero-  
skazomal / tedy ia iuz wolen byc niemo-  
ge]. Ale iesliby kto wystapil / za czym

7  
S.S.lib:ff.  
arti xxxv.

S.S.lib:ff.  
arti xxxvi.

rozkazaniem / albo by komu kradzieca  
twem / albo lupiestwem skode wczynil /  
a on ktory mu rozkazal / niemiat tey  
wladzey ná nim / aby go byl powinien  
sluchac / tedy go zastapic / y bronic nie-  
moze / choçby zeznawal / ze sie to za tego  
rozkazaniem státo / y owšem bedzie w  
esenikiem / y pomocnikiem wczynku os-  
nego / y iednákie karanie obádwa po-  
deyma / zadnemu z nich go nie wmitye  
skáiac.  
W rzeczách kradzionych / albo  
zupionych niemoze sie brac ná isca .  
To albo dla tego / ze to podobno dla  
zwleçenia / y przedluzenia karania cze-  
ni / poniewas sie to ná swiezym wczyn-  
ku státo. Albo dla tego / ze obronic nie-  
tego niemoze / żeby to od niego miat:  
a to iesliby sie ow tego przat / ale iesli-  
by sie zeznal / ze to od niego / tedy ten  
winnym / a on wolen bedzie.  
Masz tu wiedziec .c. ze tam swiezy  
wczynek dowiedzion byl niemoze / kiedy  
po drugim dniu v kogo rzecz kradziona  
na / albo zupiona nayda / zwiastaja tea

si on

Artykul Crvi.

si on te rzeczy samnie kupil / y kupi-  
ny nie kryt ich / ani ich miat za kradzios-  
ne. A ten iesliby byl criminaliter ob-  
zátowan / tedy sie ma brac ná isca.

Masz tez wiedziec .c. ze swiezego  
wczynku troiaki Sad bywa / y trzy rze-  
czy w nim obaczwane byc máia. Na-  
przod / ze poimány ná swiezym wczyn-  
ku / ná rekoienstwo dány byc / ani od-  
wolci dalszey miec niemoze. Druga / ze  
tak poimány przec wczynku niemoze /  
bo go bliższy powod pokonac samo-  
siódni. Trzecia / ze iáki kolwiek decret  
przeciwko niemu wynidzie / tedy od  
niego apellowac niemoze.

Swiezego wczynku tez práwo nie-  
bespieczne jest troiako. Naprzod / ze sie  
wczynku przec niemoze: bo tego tak  
sadza / iáko owego ktoremu lice do  
grzbietu przywiáza. Druga / kiedy ko-  
go w wiekaniu poimáia / tedy tego tak  
sadzie máia / iáko owego ktory jest ná  
swiezym wczynku poimány. Trzecie / ze  
tez tam moze swiezego wczynku do-  
wiesc / kiedy v kogo ná miesie stryem  
y táciennym / albo w strzemiách zám-  
ktonych / od ktorych sam klucze nosi /

rzecz kradzioną / albo zupioną nayda /  
a to iesli sam klucze od oney strzynie  
nosit. Do iesliby klucze gdzie indziej  
chował / albo żeby te gdzie wiešat / albo  
komu innemu tu nošeniu zwierzal / a  
bylby głowiek zupełnego práwa / y do-  
brey slawy / tedy sie moze przeciwko  
swieżemu wczynkowi / albo przeciwko  
onemu o kradziez obwinieniu práw-  
nie bronic.

Sad hácyć mozeš .c. ze troiaká skár-  
gá bywa ná swiezym wczynku. Jedná  
kiedy kto záluie / y záda / aby obwiniony  
byl karan / a z onego karania powodosa-  
wi záden pożytek nieprzychodzi: Jáko  
gdyby ná powołanego o mejobyństwo  
zátowano. Druga / kiedy záluie / o rze-  
czy przez obwinionego pobrane / iáko  
gdyby rzeczy ruchome byly / ktore obwi-  
niony z domu tego wšiat / profiac / aby  
mu ie wrocił .]. Trzecia / kiedy kto zá-  
luie / y záda po obwinionym / y wroces-  
nia rzeczy pobrane / y karania. Jáko  
kiedy kto lupieje / z rzecza ktora w-  
dát / y zupit / albo zlodzieia z licem  
przywiedzie do Sadu / y prosi / aby mu  
wrocono bylo / a zloçynca aby byl ka-  
ran.

S.S.lib:ff.  
arti xxxv.

S.S.lib:ff.  
arti xxxv.

Artykul Crvi.

Summá Artykulu.

- 1 O Gwarze y karaniu tego / ktory gwar obicawšy bronic niemoze.
- 2 Gdyby kto pokoy przyrzeczony z gwalcil.
- 3 Kiedy o nie dosze wczynienie gwa-  
rowi / reze / a kiedy polowice war-  
getu traci.
- 4 Co za skode ten odnosi / ktory w gwarze swantwie w Miejskich sprawách.



Gdy kto do Sadu przyšedł / ná ko-  
go záluie / tak żeby w oney sprawie gwar / y o-  
brona slubował. Potymby kto drugi przyšedł /  
y skarzyłby o onez rzecz / a ten by ktory obrone  
slubował / iego obronic / a owego ktory záluie  
od skargi prawem odegnac niemoł / tedy one  
skarga z karaniem gwaru / to jest straceniem reki  
prawey / ktora Gwar czynil / albo polowice  
wargeltu pušcić musi.

S.S.lib:ff.  
arti xv.

A a iij Iesliby

Jesliby gwar byl przyrzeczon o hergwer/ albo o dziedzicwo/ albo o Gierade/ albo o inſze dobra tuchome/ to jest zeby to decretem zespsowano/ tedy Sedziemu wine przepada/ y te rzeczy z nagroda wrocic powinien.

Gwar kazdy wezynic powinien/ o glowe/ o chromote/ o rany/ za krewne/ y bliskie swe.

† Kiedy iuz kto gwar wezyni/ tedy po gwarze iuz niemoze zaloby ani poprawic/ ani wiac/ ani odmienic.

Kiedy tez kto pokoy o mord/ albo chromote v Sadu zagaionego przyrzecze/ y slubnie/ co y sadownie wtwierdzono bedzie/ a potymby zgwalcen byl/ tedy powod blizszy winnego ludzmi do Sadu nalezacemi pokonac/ niuzby sie on odwieśc miatl.

## Glosa.



Je sie wyſſey powiedziato o tym/ ze kazdy ktory zatowal o glowe/ o zabicie/ o ochromienie/ o rany/ o hergwer/ o Gierade/ ic. powinien Gwar wezynic/ przeto slubnie karanie na tego kto Gwar podnosi/ to jest obrone slubnie/ a obronic niemoze/ w tym artykule/ ktory sam w sobie taczny/ y iasny jest/ opisuje.

Potymby drugi przyſzedl/ etc. To tak rozumiey/ iesliby miat prawo do oney rzeczy. Bo iesliby kto sedac/ obecnie przytrzym widziat/ y stſiat sprawe one/ v to ze pieniadze biera/ albo zeby byl/ w oney ziemi/ a milekat rok/ y kſec niedziat/ tedy potym iuz o to cznic niemoze. Przeto ten ktory gwar przyrzecze/ powinien onego bronit/

ktore obrone slubowal/ a iesliby temu doſwic nieuczmit/ tedy przepada nagroda gwarowa/ to jest reka: iesliby skargg criminalis byla/ iako o mejoborſtwa/ o chromote/ o rany/ a criminalis ter by zatowano/ albo potowice wargeltu/ iesliby skargg Civilis byla/ a niewieſta go wtciagnac niemoze/ ale tym bedzie wolen/ y prawa swego niestraci/ takowa potowice wargeltu/ temu ma dac/ ktoremu byl obrone slubowal/ y przytrzym powinien wrocic one nagrode/ albo wargelt ktory wzial od tego/ na ktorego zatowal.

A in Civilibus actionibus/ gdsie ani o szlonet/ ani o mord/ ani o inſza rzecz krowawa/ ani o karanie na cielemie idzie/ tedy nic innego nie traci/ iedno wrocic powinien/ co wzial.

## Artykul Cxvij.

## Summa Artykulu.

- 1 O rekoimſtwie na poſtawienie/ albo o doſkanie prawa.
- 2 Kiedy dowodu niemafi/ tedy na przyſiege przychodzi.
- 3 Rekoimſtwa ſtawia ſie troiako.
- 4 Rekoimſtemu co za ſkoda/ y pozys

- teſ z rekoimſtwa przychodzi.
- 5 Gdyby kto co pewnego komu przyrzekl oddac/ a tego miec niemozli/ co czynic?
- 6 Gdyby ſie kto v ſantem y rekoimſtwe ſieczit/ co czynic.

Reko.

7 Rekoimie/ iako ſie z rekoimſtwa wolnymi ſtawia.

8 O Rekoimſtwie w ſprawach wyſtepnych.

**K**iedy kto za drugiego o doſkanie prawa rezy/ niemozli go poſtawic/ tedy nagroda przepada wedlug obwinienia/ iesliby byl prawem zwyciezcon. A iesliby ſto o gardlo/ tedy powinien zaplacic wargelt/ ktory powodowi/ a nie Sedziemu przychodzi/ wſakze tam y Sedzia wine bierze.

## Glosa.



Wolanie jest rekoimſtwa iedno ktore ſie v prawa ſtawia. Drugie/ ktore bywa opozec prawa. Rekoimſtwa/ ktore ſie opozec Sadu dziecie/ moze ſie zaprzec. Do tego Saxonum dozwolono ze kazdy drugiemu moze przyſiege puszcic/ zwlascza gzie niebyto swiezego wſnku. Jakoz tez to jest wedlug prawa/ aby kazdy przyſiega obſedi/ kiedy iuz dowodu doſtatecznego niemafi. Ale rekoimia ktory przed prawem albo v Sadu za kogo rezy/ niemoze przyſiega zbric/ dla tego ze Sad albo wrzad jest swiadkami rekoimſtwa tego.

To rekoimſtwa Sadowne troiaki obyczaiem ſie ſtawia. Naprzod/ kiedy sam v Sadu obecnie nie bedzie/ ale przyſie przed kogo oznami/ aby temu za ktorego on chce rezy/ wierzono/ a ci ſa rekoimie dobrowolni/ bo maia do bra wola to wez nic/ co oznamuta. Drugdy ſa rekoimiami rezy ſama/ iako ſa ci ktory rezy/ kradzione/ y zupione do ſiebie przynoſit dopuſzczaja. [a ci obzlatowani powinni wdac zlosdzie/ albo lupiezc]. Trzeci ſa ſlowni/ ktory v wſnie sami przyrzekaja. A ci rezy/ albo za odpowiedz/ albo za zalobe/ a to albo in Civilibus/ albo in Criminalibus.

Kiedy kto rezy/ w nieskter ſprawie/ a tenby/ ktory miat odpowiedac/ nieſtana/ tedy rekoimia powinien na ſie przyiac/ odpowiedz/ y wſtlo/ pro swo obwinionego. A to maſ rozumiec/

iesliby ſca doſtat niemozono/ aby mu ſie dlugu w pomiano/ zwlascza iesliby pod onym prawem niemozlat.

Kiedy tez kto za drugiego rezy/ v Sadu in actione Civilis/ a onby tu wzwolemtu go z rekoimſtwa nieſtana/ tedy dobra dluznika/ a nie pierwey maibric gabane/ aze ſie pierwey powod z rekoimia rozepre.

Jesliby tez obwiniony pieniadze dac obiecat/ y Rekoimia by tez za to przyrzekl/ a pieniadzeby brc niemozly/ tedy zaplatci inſemi rzeczami iakie ma.

Jesliby rekoimi bylo wiecey/ a rezy/ liby ſpolna reka/ tedy ktorykolwiek z nich zaplatci/ ten drugie od zaplaty wyzwoli/ a bedzie mu zachowane prawo/ a nie z drugimi rekoimiami/ oze ſci ich/ y od nich tego dochodzie.

Ktoby miat v ſantem/ y rekoimſtwa/ tedy niemoze pierwey rekoimi gabac/ aze im ſant przy ktorym rezy/ odda.

Jesliby rekoimſtwa między wierzytciem/ y onym ktory obiecut ſlowem/ obietnica/ albo iakimkolwiec nowym zapisem/ albo obowiazkiem odmienione bto/ a rekoimieby ktory pierwey rezy/ na to niezwalali/ tedy ſie od pierwſzego rekoimſtwa wolnymi ſtawia. 2. Gdyby kto rezy/ niemozno/ a obiecat/ tedy tego trzymac niemozno.

A iesliby ſto o gardlo/ etc. Tu opisano drugie rekoimſtwa/ ktore ſie ſtawia w ſprawach pokarnych/ przed Sadem. A takowe rekoimia niemozno cierpiec/ oney wine/ ktora miat

cierpiec

S. S. lib. ii. art. ix.

S. S. lib. ii. art. ix.

cierpieć on za którego reżył/ ale wargeltem sie wyzwoli/ to dla tego/ że w takim prawie wszystkich rzeczy jest pisany/ y naznaczyony wargelt. Poimány na świeżym weżytku/ y do Sadu przywieziony/ niemoże być dan

na rekoiemstwo/ przeto iż nie dawa na rekoiemstwo/ iedno tego/ który sie prawem bronieć może. Jesliby sie nieobronił/ tedy rekoimia wargelt zapłacić/ a obwiniony ma być wywołan/ y za wmarłego mian wedle prana.

Artykul Cxviij.

Summa Artykulu.

- 1 O Rekoiemstwie o krzywdy.
- 2 Gdyby kto od Sadu kogo swowolnie odwiol.
- 3 W każdej sprawie dowodu potrzeba.

S. S. librij. art. ix.

**N**Jedyby kto kogo na postawienie do Sadu reżył/ potymby ten którego reżono/ sam bez rekoimiego stanał/ y opowiedalby sie v práwa/ a dowiedzie tego/ tedy tym wyzwala rekoimiego. Kto więzią reżył/ ku postawieniu/ albo odpowiedzi/ tedy tego rekoimia dowodzić/ y temu dosyć weżnić powiniem/ tak iakoby sam Principal stanał/ a nie więzień.

S. S. librij. art. ix.

Jesliby kto o krzywdy obwinionego od Sadu gwałtownie odwiol/ poimány/ ta wina ma być karana/ ktora on miał cierpieć. Jesli oćiecie/ tedy ma być zarazem wywołan/ zważszá iesliby na świeżym weżytku z wolaniem gonion był.

Glosa.

**O**wszystko co tu jest w tym artykule/ iuz wyżej dostać/ teźnie jest opisano/ przeto sirokiego wykładu niepotrzebuie.

To dla tego/ iże rekoiemu wierzą/ a nie iscowi. + A tu masz wiedzieć/ że w każdej sprawie ktora sie sadz v Sadu/ sadz oprocz Sadu stanie/ potrzeba dowodzić.

Tego rekoimia dowodzić/ etc.

Artykul Cxix.

Summa Artykulu.

- 1 O Rekoiemstwie/ gdy w tym isćcie umrze.
- 2 Kiedy koń wreczony zdechnie.
- 3 Jesli dzieci o rekoiemstwo Oycá swego odpowiedać powinne.
- 4 Stárgi kiedy sie śmierćia cżyła/ konięca.
- 5 Rekoimia/ kiedy rzeczy postawieć/ niezapłacić co powiniem.

Gdyby



**D**zby kto za objátowanego o krzywdy reżył/ y obiecal by go na pewny czas do Sadu postawieć/ w tymby isćcie/ który miał być postawion vmarł/ kiedy rekoimia vmarłego postawieć/ bedzie wolen.

S. S. librij. art. x.

A iesliby o dług był obwinion/ a dlugu by ieszże powód prawem nie wygrał/ w tymby isćcie vmarł/ niepowiniem go rekoimia stawiać do wrzedu/ ale iesli dowiedzie śmierci iego samorzec/ bedzie od rekoiemstwa wolen/ wśakże potomkowie zmarłego o on dług powiniem odpowiedać beda.

Gdyby koń zdechł/ albo iakie inże bydla/ ktore miano stawieć/ tedy rekoimia okazaniem stary iego/ bedzie wolen.

+ Gdy kto za kogo reżył/ wśakże potomkowie iego zań pláćcie niepowiniem/ ale potomkowie iscowi pláćcie máia/ iesliby niechcieli/ tedy sie tego potomkom rekoimiovym vpominać może.

S. S. librij. art. x.

Gdy kto za iakie dobrá reżył/ tedy rekoimia one dobrá pláćcie albo dowiesć/ iakó isćcie zapłacił/ powiniem.

Glosa.

**R**ezby kto/ że niektóre práwa Ckarskiego artykulu sa temu przeciwnie/ w ktorich stoi: że kiedy ten umrze na kogo žalnia/ tedy wstawa y wniweż sie obraca wśakże práwa. Ale ty odpowiedz/ że tam to práwo niniejszemu artykulowi nie jest przeciwnie/ kiedy obaczysz/ że gdzie idzie o krzywdy/ o ktoreby obwiniony zátrzyman był/ a w tym nimby sie sprawa skonczyła/ vmarłby obwiniony/ tedy z nim sprawa umiera. Ale kiedy kto stárgi/ y na gárdlo/ y o dobrá/ tedy ten który po nim dobrá chce brać/ powi

nien na zátoże odpowiedać. Jesliby kto reżył w stárgi o dług/ a w tymby isćcie vmarł/ tedy rekoimia dowodem śmierci iscowey bedzie wolen. A to rozumieć/ iesliby nie zá pieniadze/ ani zá dlug/ ale tylko o dostanie práwu reżył/ a potem powód od potomkom ma dlugu swego dochodzić. Jesliby koń zdechł/ etc. Tu sie okazue trzeći sposob rekoiemstwa/ w ktorym to masz wiedzieć/ że ten ktore ráko wa stóre zdechłego bydla/ do wrzedu przynosi/ powiniem przysiadz/ że bez iego winy bydla zdechlo.

S

Artykul Cxx. Cxxi. Cxxij.

Summa Artykulow.

- 1 O psakách.
- 2 O psakách.
- 3 O kurách/ gdy skóde weżnia.
- 4 Jákó kto zlobziestwo popetnia/ gdy psaká albo inne zwierze dzie/ kie vtrádnie.

W b O máte

- 5 O male rzeczy niema żaden crimi
- 6 O Doctianich / Żorawiach / y in
- 7 O Jastrzebiech / y im podobnych.
- 8 Złodziejstwo co jest.
- 9 O prawie pfełnym.
- 10 Kury nie są pracy dzicy.

S. S. lib. f. art. xlvij.

**S** O lebie / krucy / sroki / pawy / y inszy pracy / ktorzy pąznogtami nie zżymaia / skoro na pole wyleca / są każdemu wolne / ale nie ci ktorzy zma pąznogrąmi / albo w nogi chwytai.

Artykul Cxxi. 121

**Z** O pfełol kiedy komu z blu / z domu / albo z dwor / Jca do sasiada wyleci / tedy on sasiad / do ktorego przyleciały / bliższy je otrzymać / niżliby je on gonic miał: bo pfełola nie jest domo wym / ale dżikim robakiem.

Artykul Cxxij. 122

**R** Wry iesliby do czyiego domu przyleciałszy szkoda weżymy / moze je polapac / a strzydla im obciałszy / ma je zas do domu onego skad wyleciały puscić.

Glosa.

a. S. S. lib. f. art. xlvij.

**D** O tych ptakow / ktore tu są mianowane / przynale za też ci pracy ktore z pi sku chowai / bo y te skoro komu wleca / pospolite są / y kto je wlowi / ten też odierzy. A tak kto takowe ptaki ma / niechaj je chowa w zamknieniu / albo gmachu swym. Do poty tego są / polki je chowa. Do tych też należa wiewiorki / kuny / y insze bestye dzikie / ktore ludzie dla krotos chwile chowai.

4 Tu masz wiedziec / aczkolwiek te bestye / y pracy wyżej mianowani są dzia ktiego przyrodzenia / wśakże sie przebe sie trafia / że ten co je bierze / moze być o zlodziejstwo obwinion / y iesliby był na weyntu poiman / y z wolaniem do Sadu przywiedzion / tedy ma być karan na Korze / y na wlosiach. Jesliby

był o zlodziejstwo oskarżon / a wśakże by lepszy było / aby w tej mierze żaden z wolaniem nieżalował / ale chceli prac wem przed sie o to czynic / tedyby niecy ciwiliter / nie criminaliter zalował.

Jesliby kto jedno z tych zwierzat / albo ptakow zabil / albo zdepchal w domu swym / tedy to ma opowiedziec / że to z niechcenia weżymy / ma mu także go zasie / albo lepszego dac: a iesliby mu nie wierzyt / iako to z niechcenia weżymy / tedy tego ma dwiema palcy po prawic. Jesliby to na wzgardę / y na zlosc weżymy / a przynalby sie do tego / tedy inszego takiego / za onego ktorego zabil / iako Pawa za Pawa / tabecia za tabecia / żorawia za żorawia / y inszym podobne dac: a temu winte Sz dżiemu / y nagrode sronie odlozyc powinien.

Pracy

**P** Pracy ktorzy pąznogty zżymaia / iako Sokol / Jastrzab / Żrogulec / y inszy tym podobni / są też dzicy / polki ich nie wtapia / y niespetnia: ale kiedy go wtapia / y wycwica odlatowac / y przylatowac / albo wabic / tuż nie bedzie dżikiem / ale onego ktory go sobie wycwicał / polki go dobrowolnie niepusci / y choćby go puscił / tedy go przed sie zas miec moze / iesli chce / a to iesliby go zwabiti / bo iesliby sie zwabic / medciat / bedzie mian za dżikiego / y tak tuż tego bedzie kto go sobie wtapil.

Jesliby też kto z percy ptak wtapil / tedy po perciach wyrzansi / że nie jest / go jest niema / go sobie przywlaszczac: bo o nim bedzie rozumiano / iakoby go ukradl. Gdyż zlodziejstwo nie innego nie jest / tedno nieslufne wziecie rzeczy cudzey / b bez wiadomosci pana ter. wśakże o ptaki żaden niema być obies son.

**P** Pfełoly kiedy komu wyleca / etc. Tu opisane sposoby / iako sie kto z dzikie mi zwierzety obchodzic ma / takowe tedy bestye dzikie chowane / iako pfełoly w wlu / albo ptaki w plackach / poty tego są / polki przez wlice / albo przez plot nie przyleca / a tuż ich gonic niemoze / bo mu Sasiad weścia zabronic do domu swego moze. Jz tedy pfełola jest dżiki robak / przeto iesli komu wleci / tuż nie tego bedzie / ale tego kto je wtapil / tak te ktore z wlow domowych / iako y

te ktore z barci / albo z pasiek wyleca: tedy kto je pierwey w swym wlu zamie / nie / ten je sobie weźmie. Ale iesliby je drugiemu ukradl / tedy ma być iako zlodziey sadzon.

A tak kiedy komu pfełoly wyleca / moze je gonic / y chwytac / polki na insza dziedzine nie przyleca / ale skoro na insier dziedzine / albo gruncie beda / tedy ich tuż tapac nie moze. [ iesli mu tego Sasiad niedozwoli. ] To też rozumiew o wpolakich ptakach / ktore kiedy sie na twoim drzewie las / gna / twoje są: ale skoro odrosta / a wyleca / tuż nie twoje beda / ale tego co je sobie wchwyci.

Wiodu też nie traci ten ktoremu pfełoly wyleca / ale zostaię przym / kto jest tego panem.

Kury kiedy do kogo przyleca / nie tuż tego są / y iesliby kto kura / albo koka / zatrzymal / kiedy do niego przibdzie / albo przyleci / nieslufnie to czyni. Abo wtem iz kur niemoze tak pilno strzedz / iako inszych ptakow / przeto niemoze to być / aby sie zablatnac / niemialy / a tak gdyby do kogo przyleciałszy / szkoda im weżymy / a onby je pobit / iesliby nait skarzono / powinien je postanowionym wargeltem ptacic. Wtem tedy artykule jest nauka / co ma czynic / kiedy mu kury Sasiadzkie szkoda weżymy / to jest / ma strzydla im obciałszy / zas ich do domu puscić.

10 b. S. S. lib. f. art. xxxvij.

Artykul Cxxij. 123

Summa Artykulu.

- 1 O kurnosach / psiech / wilkach / y inszych zwierzetach szkodliwych.
- 2 O koni / albo swiniach / gdy szkoda weżymy.
- 3 O zabiciu psa / albo innego zwierzeta.
- 4 O koch / dziki / zwierz / chowac / iako go ma strzedz.
- 5 Dżiki / zwierz / ktory jest.
- 6 O szkodliwym zwierz / ktory jest.
- 7 O psie wiazanym / gdy szkoda weżymy.
- 8 O gdy kto bydle / psie / skunie / y szkoda weżymy / co przypada.
- 9 Kiedy kto psa / ktory go chce / kasac / zabije / albo rani / iako by ma wolen.
- 10 O domowych / bestye / gdy szkoda weżymy.
- 11 O szkodach / ktore czynia / dzikie / bestye / ktore kto chowa.
- 12 O towiemu / zwierz / za.

B b ij. Kto